BENEDICTI PERERII VALENTINI

E Societate IESV.

ADVERSVS FALLACES & superstitiosas artes,

ID EST,

DE MAGIA, DE OBSERVATIONE Somniorum, & de Diuinatione Astrologica.

LIBRI TRES.

VENETIIS, MDXCII.

Apud Ioan. Baptistam Ciottum, Senensem.

Sub signo Mineruæ. 18

CAMILLO
CAETANO
PARTRIARCHÆ ALEXANDRINO.

Benedictus Pererius S. D.

RIA sunt genera rerum, CAMILLE Patriarcha Illustrissime, in quarum studio & obseruatione mortalium animi vesana quadam libidine vel potius rabie noscendi quæ futura sunt, fœdis & noxijs illuduntur fallacijs atque impijs erroribus illigantur: Somnia, & natalitia Astrologorum Prædicta, atque Artes Magicæ. Neque verò earum rerum pestilens vis, priuatos tantum aut singulos homines, verum etiam Prin-

cipes ac Reges ipsasque ciuitates & Respublicas inuasit, infecit, ac perdidit. Ac licet has generis humani pestes omnibus ferè sæculis tum sapientes viri firmißimis rationibus profligare, tum prudentes Rerum publicarum rectores ac principes seuerißimis damnatas edictis & atrocißimis pœnis addictas, è societate hominum exterminare flagrantißimè cupiuerunt, obnixeque contenderunt: perparum tamen adhuc profectum est. Adeo enim malum hoc in animis hominum hæret infixum, vt penitus extrahi vix queat, nec eius sanandi potens atque efficax vllum iam remedium inueniri posse credatur. Itaque hic vsu venit quod de Mathematicis scite quidam vereque dixit: Genus hominum, inquit, potentibus infidum, sperantibus fallax: quod in ciuitate nostra & vetabitur semper, & retinebitur. Sed nihilominus tamen mihi quidem valde vtiliter ac salutariter fecisse visi sunt, qui doctis aduersus eas artes editis

Tacitus historiarũ lib. I.

tis

tis libris, vanam & fallacem ac perniciosam eße hominum generi, nimis curiosam & superstitiosam earum rerum obseruationem, apertè demonstrarunt. Quorum ego prudens consilium, piumq; studium, atque vtilem conatum æmulatus, tres aduersus eas artes libros confeci, vnum de Magia; alterum de Obseruatione somniorum; tertium de Diuinatione Astrologica. Ac primus quidem liber planè nouus est fœtus, nunc primum lucem aspiciens: quæ reliquis autem duobus libris disputantur, ea ferè sunt in Commentarijs nostris partim in Danielem, partim in Genesim explicata. Sed quia non pauci eos Commentarios non legent, aut quod eos propter studiorum diuersitatem non iuuat legere, aut quia non vacat propter occupationes, putaui me pergratum plurimis facturum, si, quo latius horum librorum pateat vtilitas, separatim eas disputationes, atque vnum in volumen, idq; modicum inclusas, typis excuden-

das curarem: ratus ſcilicet fore, vt eas ipſas diſputationes, tum propter exquiſitam multisq́ optatam eiuſmodi rerum cognitionem, tum etiam propter paruitatem commoditatemque voluminis, & plures, & auidius atque vtilius legant. Has ego lucubratiunculas apparere volui ſub tuo nomine CAMILLE Præſul ornatiſsime: quem omnes qui norunt, non poſſunt non amare propter ſingularem ingenij ac morum ſuauitatem; & quod vera animi bona cum ampliſsimis naturæ ac fortunæ bonis adæquaſti, admirari & obſeruare coguntur. Video ſanè perexiguum eſſe munus, nec dignum tuæ nobilitatis ac dignitatis amplitudine: ſed eſt tamen amoris & obſeruantiæ pleniſsimum; & quanti ego te faciam, quantumque Caetanam familiam colat Societas noſtra, certiſsimum teſtimonium.

BENE-

BENEDICTI PERERII,

LIBER PRIMVS,

qui est

DE MAGIA.

VPLICEM esse Magiam hic liber ostendit alteram quidē Naturalem & veram, ex occultis rerum naturis & virtutibus profectam, intimamq; ac præstantissimam Philosophiæ partem, & admirandorum effectricem operum, ab omniq; aliena superstitione, & à Dęmonū artificio ac maleficio puram; sed paucissimis tamen mortaliū explorate perceptam: Alterā verò (quæ vulgo iactatur & celebratur) ab omni rōne ac veritate vacuam, fallacem item & noxiam, Dęmonumq; fraudibus & maleficijs implicatam, ob idq; meritò infamem & abominabilem, & è societate hominum exterminandam. Hinc præterea cognoscet lector, quatenus vtraque Magia progredi, & qualia quantavè opera possit facere, & an mirā quæ videtur facere posterior Magia, verè talia sint, qualia spectantibus videntur an verò præstricta oculorum acie, spectantium fallant existimationem, nec veram habeant earum rerum quas repræsentant vim & naturam,

ſed nudas tantum atque inanes earum rerum ſimilitudines & imagines ferant: Denique quæ videntur & vulgo creduntur Magorum miracula, quibus rebus differant à veris miraculis, quibuſue notis & ſignis facile diiudicari & internoſci queant. Libuit autem ante ipſum operis veſtibulum, velut in conſpectu lectoris ponere generales ſententias & capita diſputationum quæ hic tractantur, quò ſcilicet cupidius ille, huius libri lectionem adeat, & ex ipſa lectione eam capiat vtilitatem, cuius ei afferendæ vtilitatis flagrans deſiderium, nec dubia ſpes ad huius nos voluminis ſcriptionem impulit.

INDEX CAPITVM ET DISPVTATIONVM LIBRI PRIMI,

Qui eſt de Magia.

VII. Quæ

CAPVT PRIMVM.

AN QVAE A MAGIS FACTA esse vel sermonibus vulgi feruntur, vel à scriptoribus mandata sunt litteris, omnia sint fabulosa, ficta, & falsa; an verò aliqua fuerint, vti narrantur, verè ab illis gesta.

NON est dubium quin eorum quæ de Magis aut dicuntur aut scribuntur, quamplurima sint ficta & falsa: nam plerique hominum nimis sunt creduli & superstitiosi, & rebus admirandis facile capiuntur; cum etiam docti viri & Philosophi, vt inquit Aristoteles, quoniam fabula cõtinet aliquid nouum & mirabile, fabulis oblectentur. Quis enim non videt, quæ Ouidius narrat in libris Metamorphoseos, omnia ficta esse à Poetis, sicut illa de Circe & Medea; & de socijs Diomedis in aues conuersis, quæ lõgo post tẽpore circa templum Diomedis volitabant; de socijs Vlyssis, quos Circe mutauit in bestias; de Arcadibus qui traiecto quodam stagno vertebantur in lupos; de socero Medeæ, quem illa à senectute ad iuuentutẽ reuocauit, de draconibus, quibus simul iunctis Medea volauit per aera, & de alijs id genus fabulis, quas Poetæ cum ad oblectationem legentium, tum ad mysticam hominum eruditionem adinuenerunt? Negari tamen non potest multa miratu dignissima verè à Magis esse facta. Nam scriptura in Exodo commemorat opera Magorum Pharaonis, & 1. Reg. cap. 28. scribitur de Pithonissa quæ suscitauit

Arist lib. 1. Metaphys.

Exod. 7.

Samue-

Samuelem,& Psalmo 57.de venefico incantante sapienter aspidem, ob id obturantem aures suas: & Matth. 24. *Surgent, inquit Dominus, pseudoprophetæ,& dabunt signa & prodigia*, non vtique alia arte quàm magica. Ex historijs Ecclesiasticis notum est, quæ opera admiranda Simon Magus ediderit magicis incantationib. quāobrem (vt fertur) à Romanis publicam statuam meruit hac inscriptione:Simoni Deo Sancto:vt narrat Iustinus martyr in Apologetico, Irenæus libro primo contra Valentinum,Tertullianus in Apologetico, Eusebius libro secundo historiæ Ecclesiasticæ. Propter quę prodigia idem Simon tanta in admiratione fuit apud Samaritas,vt quemadmodum Lucas scribit in Actis Apostolorum capite octauo,de illo diceretur:*Hæc est virtus Dei quæ vocatur magna*. Narrat B.Hieronymus in vita Hilarionis, cum quidam iuuenis virginem Deo sacram ad turpes amores illicere nulla ratione potuisset, cũ ad magicas artes conuersum, quas apud Memphin Aegypti didicerat, adeo illis profecisse, vt virgo insano illius iuuenis amore fureret. Porrò quæ de Strigib. vulgo circumferuntur, non sunt in totum falsa,sed multa illis admiranda accidere,qui ea compererunt,viri fide digni, sicut Syluester in opere suo de Strigibus, & Alphonsus de Castro in eo quod scripsit de punitione hęreticorum, non illi quidem tanquam dubia & incerta, sed tanquam sibi notissima & exploratissima tradiderunt.

Iustinus martyr. *Iræneus.* *Tertullian.* *Eusebius.*

MIRA sunt quæ Philostratus in libris De vita Apol-

Mira opera Magorum ex

Philostrato. ta Apollonij memorat vel Brachmanas Indorum. vel Gymnosophistas Aethiopũ, vel ipsum Appollonium gessisse. Tale est illud quod is narrat libro tertio & capite tertio, vidisse Apollonium apud Indos gemina dolia, vnum imbriũ, alterum ventorum; illud, cum nimia siccitate India præmebatur, apertum, nebulas emittebat vniuersam illam terram humectantes: nimios autem imbres occlusum cohibebat: alterum adapertum, efflabat ventos regionem perflantes, quò salubrius esset cœlum. Tale etiam est illud quod ab eodem proditur libro tertio, capite octauo, cum Apollonius cum Iarcha & alijs Brachmanis mensæ accubuisset, tripodes lapideos sua sponte fuisse motos, & ab æreis pincernis calices in gyrum circumlatos esse certa mensura vinum & aquam miscentes & cyathos proferentes. Nec sileri debet quod Philostratus libro quarto, capite decimosexto scribit de puella, quæ tanquam mortua portabatur ad sepulchrum: cuius funeri occurrens in via Apollonius, tanquam secreto quædam illi admurmurans & insusurrans, ad vitam & integram valetudinem reuocauit. Nec minus mirabile est qđ idem auctor narrat libro sexto, capite tertio de statua Memnonis, quam cùm radius solis circa eius exortum attingebat, & ad os eius perueniebat, statua more hominum loquebatur. His adde quod ab eodem memoratur eiusdem libri sexti capite quinto, iussu Vespesionis, qui princeps erat Gymnosophistarum apud Aethiopes, vlmum quandam uoce quidẽ clara & distincta sed tenui admodum & quasi fœminea salutasse

Apollonium. Sed illud miratu dignissimum, quod Philostratus tradit capite secundo, libri octaui, Apollonium cum esset in prætorio Domitiani Imperatoris, vt putabatur, ab eo cōdemnandus, repente ex omnium oculis euanuisse. Quamobrem tanto in honore fuit Apollonius apud posteros, vt eum Hierocles cum Christo Domino nostro conferre ausus fuerit. Sed eius audaciam fregit, insaniamque coarguit Eusebius Cęsariensis: Alexāder aut Mammeas Imperator Romanorum, in suo Larario imagines Christi, Abrahæ & Apollonij habebat, quòd hos tres maximè omnium miraretur & coleret.

Eusebius in lib contra Hieroclem.

VERVM, sicut à principio dixi, eorum quæ Magi fecisse dicuntur, quamplurima falsa sunt, vel ab ipsis vel ab alijs conficta, & superstitiosis nimiumque credulis hominib. persuasa. Quis enim vera concedat quæ Maga illa apud Virgilium libro quarto Aeneidos promisisse dicitur:

Hæc se carminibus promisit soluere mentes
Quas velit; ast alijs duras imittere curas,
Sistere aquā fluuijs, & uertere sidera retro,
Nocturnosq. ciere manes, mugire videbis
Sub pedib. terrā, et descēdere mōtib. ornos.

Quocirca Plinius nullam esse putauit Magiæ vim atque potestatem, & quæ de Magis feruntur, omnia esse vana falsaque: totamque Magiā reijcit & damnat. Nam libro 30. capite 2. Immensum, inquit, & indubitatum exemplum est falsæ artis quam dereliquit Nero. Non enim ad eam discendam Neroni defuit vel ingenium,

Plinio nulla est magia.

vel

vel diligentia, vel quęlibet facultas, nec studiū cum eius discendæ auidissimus esset: quin etiam ad eam docendam Tyridates Armeniorum rex nobilissimos Magos secum ducens venit ad eum, cænisque magicis eum initiauit: sed is regnū quidem à Nerone accepit; Magiam aūt quæ nulla est, docere eum nō potuit. Proinde ita persuasum sit, intestabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam veritatis, vmbras, sed in his veneficas artes pollere, non magicas. Hęc Plinius. Cui vt concedo plurima Magorum esse vana & falsa; ita esse talia omnia non assentior. Esse autem pleraque Magorum promissa non solum inania & falsa, sed etiam incredibilia & ridicula, demonstrat Plinius lib. 26. cap. 4. his exēplis; Magi aiunt Aethiopide herba amnes ac stagna siccari: coniectu, tactu, clausa omnia aperiri: Achimenide coniecta in aciem hostium, trepidare agmina, ac terga vertere: Latacem dari solitam à Persarum Rege Legatis, vt quocunque venissent, omnium rerū copia abundarēt. Apud Democritum inuenitur compositio medicamēti, quo pulchri, boniq́ue & fortunati gignantur liberi. Et lib. 25. c. 9. Circa herbam, inquit, quam nostri Verbenacam vocant, Magi mire insaniūt: hac perunctos impetrare quæ velint, febres abigere, amicitias conciliare, nullique non morbo mederi. Lege apud Aul. Gellium lib. 10. c. 12. & apud Plinium lib. 28. c. 1. quæ fabulantur Magi de Chameleonte tradita à Democrito magicæ artis principe, qui, quo tēpore Hippocrates medicinam, eodem magicas artes in Græcia celebrauit, hoc est, circa bellum Peloponesiacum, anno

Figmēta Magorū Plinio.

Aul. Gellius.

Plinius.

anno post Romam conditam trecentesimo: vt auctor est Plinius lib. 30 cap. 1.

CAPVT II.

AN OMNES EFFECTVS MAGIAE sint simulati & tantum apparentes, hoc est, non tales reuera quales videntur; an verò sint aliqui eius effectus etiam veri, & naturales nempe tales reuera quales vidētur.

NONNVLLOS effectus Magorum naturales & veros esse, tum ex sacris literis, tum ex alijs probatis historijs compertum est. Nam opera Magorum Pharaonis vera fuisse, satis indicat scriptura c. 7. Exodi; itaque sentiunt Origenes & Augustinus. Id quoque declarat Samuel à Pithonissa suscitatus; quem fuisse verum Samuelem, licet nonnulli in dubium verterint, tamen auctor libri Ecclesiastici c. 46. nos dubitare *Matth.*
non finit. Ad hæc Dominus noster ait venturos 24.
pseudoprophetas tempore Antichristi, qui faciant prodigia & portēta magna: quæ S. Paulus 2. *Thess.*
vocat mendacia, non quod omnia per se & sua 2.
natura sint futura falsa; sed quòd fient ad persuadendum falsum, & ad decipiendos homines, & quòd putabūtur esse vera miracula, hoc est, supernaturalia opera, cum non sint talia. Nonne Deus Deuteronom. 13. denunciat venturos pseudoprophetas prædicētes futurum aliquod portentum, quod ita veniet, vt ab illis fuerat

prædi-

prædictum? Dœmones item naturali solertia, quæ summa illis est, & scientia cunctarum rerum naturalium quam propter peccatum non amiserunt; denique longissimi tẽporis experientia qua pollent, occultas & admirandas rerum facultates & virtutes, ipsarumque rerum inter se vel sympathiam vel antipathiam, & quemadmodum inuicem applicari & temperari debeant, quò mirabiles & inusitatos effectus producant, optimè norunt, & per Magos ministros suos præstare possunt. Atque hæc est doctrina B. Augustini in lib. 3. de Trinitate, c. 7. & 8. in libro Octogintatrium quęstionum, q. 79. & in quæstione 22. in Exodum, à Christianis Philosophis iuxta & Scholasticis Theologis recepta. Neque possumus negare, (sunt enim multis Romanæ historiæ scriptoribus prodita) duarum Romanarum mulierum duo facta perquam memorabilia. Cum enim Mater deorum ex Pessimunte Phrygiæ, naui adueheretur Romam, ita dicitur hæsisse in Tiberi, vt non hominum, non boum vi moueri loco posset. Q. Claudia vestalis quò suam castitatem probaret, discinxit se, zonamque naui alligans, eam quo volebat, deduxit. Thucia quoque vestalis quò suam etiam probaret pudicitiam, aquam Tiberi haustam cribro tulit vsque ad Capitolium, anno vrbis conditæ sexcentesimonono, vt tradit Plinius lib. 28 cap. 2. Nec possumus inficiari, opera Magorum homines fœminasuè inflammari ad libidines, & ad amores antè exosos; cuius rei exemplum affert S. Hieronymus in vita Hilarionis à nobis supra commemoratum. Quanquã duo illa quæ

virgi-

virgines illas uestales egisse diximus, putat S. Thomas in Quæstionib. de potentia, quæst. 6. art. 5. etiam ministerio bonorum Angelorum, Deo sic volente, castitatis uirtutem & præstantiam commendare & probare hominibus, fieri potuisse.

Notabilis sententia B. Thom.

CETERVM plurima Magorũ opera esse simulata, fallentia oculos spectantiũ, nudam q; tantum eorum quæ repræsentant imaginem, non autem ueram naturam habentia, multi tradiderunt atq; comprobarunt, & ego facile credo. Tales fuerunt (si tamen fuerunt) admirãdæ metamorphoses, quas à Varrone proditas commemorat B. Augustinus lib. 15. de Ciuitate Dei, c. 17. & 18. de socijs Vlyssis à Circe mutatis in varias bestias, de socijs Diomedis in aues conuersis, de Arcadibus traiecto quodam stagno transformatis in Lupos, de stabularijs quibusdã mulieribus, quas narrat B. Augustinus suo tempore in Italia viatores quibus caseum dabant veneficijs imbutum, mutare solitas in iumenta, eorumq; opera ad portanda onera aliquamdiu vsas, rursus in pristinas hominum figuras reformasse.

Tale quoque fuit quod Philostratus lib. 4. capite 5. tradit accidisse Apollonio: erat enim quædam lamia quæ speciem gerẽs pulchræ mulieris, simulabat se captam amore cuiusdã Menippi iuuenis formosi, eiq. uelle nubere. Die igitur nuptijs dicato, mulier illa conuiuium apparauit lautissimum, maxima auri, argenti, ornamẽtorum, omnis generis uini & dapum copia instructissimum, quo cum ingressus esset Apollonius

Lamiarũ ingenium et libido.

lonius, ad eos qui aderant conuersus, inquit: Tantali hortos videtis, qui sicut Homerus scribit, apparebant esse aliquid, cum nihil tamē essent: talem enim esse hunc omnem apparatum existimare debetis: neque enim quæ apparet materia; ulla subest, sed materiæ duntaxat simulachrum est & imago. Hæc autem sponsa, una est è numero lamiarum, quas aliqui laruas, aliqui lemures appellant. Sunt autem ad amorem & venerem pronæ, & humanas carnes vehementer expetunt, venereorum cupidine allicientes eos quos cupiunt postea deuorare. Atque his dictis totus ille apparatus ex oculis omniū euanuit: & illa mulier sese Lamiam esse confessa est, & voluisse Menippum voluptatibus explere, vt eius postea corpus deuoraret: consueuisse enim pulchrorum iuuenum corporibus vesci, ubi ad summam sanguinis abundantiam peruenissent. Non sunt admodum dissimilia quæ 26. quæst. 5. cap. Episcopi, de nōnullis strygibus narrantur, quas dæmones delusa earum imaginatione credere faciebant, longa terrarum spatia per aëra equitando cōficere, & cum Diana & Herodiade in amœnissimis locis iucundissimè epulari & ludere; cum neque verè transferrentur, neque personis, quibus credebant, adessent, sed tantum imaginationum ludificatione.

Hoc etiam euidentissimis rationibus probari potest. Magi enim promittunt se ex lapidibus uel lignis leones vel lupos subito producere posse; & nōnunquam in spectaculis ex terra faciunt subitò existere leones vel lupos: cō stat

antem

autem eiusmodi animalia perfecta citra super-naturalem Dei potentiam nulla ratione gigni posse nisi ex semine; nec ad iustam magnitudinem, nisi statis tẽporum interuallis peruenire posse. Dicuntur etiam mortui à Magis reuocari ad vitam, sicut traditum est de puella illa quam Apollonius reuiuiscere fecit, & de Alceste quõdam ab Hercule ad vitã restituta. Plin. etiã lib. 7. c. 37. narrat Asclepiadem celeberrimũ tempore Pompeij Magni medicũ, quendã hominẽ mortuũ e funere retulisse & seruasse. Non posse aũt Magos verè mortuos ad vitam reuocare, ita cõcluditur: Si animus hominis est mortalis, non potest semel extinctus idem numero reuiuiscere; sin autem est, uti uere est, immortalis, nõ potest vllis hominum vel dęmonum artificijs, uel vllis naturalium agẽtium viribus rursus ad corpus suum animandum viuificandumq; reuocari: nam cum sit immaterialis & incorporeus, est supra omnis naturæ corporeæ facultates; nec ullius rei creatæ potestati subiacet. Necesse est igitur, resurrectiones mortuorum quæ a Magis factæ narrantur, uel esse fabulosas, vel fuisse simulatas, & tantum in speciem factas.

Nulla vi & arte magica posse mortuos reuiuiscere.

CAPVT III.

AN SIT ALIQVA MAGIA naturalis.

LICET iam vsus obtinuerit vt nomen Magię ferè in malã partem accipiatur, pro ea nimirum arte quæ opera, & adminiculo dęmonum res mirabiles uel facit, vel facere simulat;

& Magi vulgo dicantur qui ex cōmercio quod habent cum dœmonibus, res ſtupendas efficiāt. veluti ſunt præſtigiatores, incantatores, necromantici, & alij malefici homines: attamen nec nomen Magiæ abſolutè & præciſe ſumptum hoc ſignificat, nec à principio ſic fuit vſurpatum, ſed vniuersè pro quadam facultate, per quam homines efficiebant res inuſitatas & admirandas ratione quadam occulta, & alijs hominibus incognita. Sic generaliter ſumpta Magia, dupliciter diuidi poteſt: altera enim eſt naturalis, altera non naturalis. Naturalem voco, quę cognitione & applicatione quarundam ſingularium virtutum, quæ ſunt in rebus naturalibus, quæq; latent ferè mortales, agentia & patientia ſuo loco & tempore, & ſicut opus eſt inuicem componendo & temperando, effectus quoſdam inuſitatos & admirandos, & quornm ratio videtur incomprehenſibilis, moliuntur. Magia autem non naturalis dicitur, quæ etiam mira efficit, verumtamen non vtens uiribus agētium naturalium, ſed ſola dœmonum opera & ope. Naturalis autem Magia rurſum triplex tradi poteſt: alia enim dici poteſt humana, quia humano ſtudio & diligentia comparatur, altera Diuina, quæ per reuelationem uel à Deo, uel ab Angelis bonis percipitur: Tertia, Dœmoniaca quam dœmones tradunt ijs hominibus, qui ſe illis impia ſocietate & fœdere deuinxerunt.

Triplex Magia naturalis.

ESSE autem Magiā quandam naturalem, quæ eſt ſecretior quædam & abſtruſior ſapientiæ pars, & quæ occulta quadam cognitione & vſu quarundam rerum naturalium mira perficit,

Eſſe naturalē quādam Magiam.

cit, nullo modo viris doctis dubitandum est. Quis enim vel tinctus duntaxat literis philoso phicis, nescit esse multas virtutes rerum natura lium occultas, mirabiliū rerū effectrices, quas si quis benè nosset, & ad vsum accommodare sciret, haud dubie mira posset efficere. Multa sunt naturæ miracula incompertę adhuc rationis, & (vt Plinij verbis vtar) in naturæ maiestate penitus abdita: hæc si quis hominum illis rebus naturalibus occultè vtens, faceret, Magus vulgo diceretur, & non nisi auxilio dæmonum talia facere crederetur; cum tamē opera illa essent naturalia, & naturaliter à causis naturalibus profecta. De miraculis naturæ integrum librum scripsit Aristoteles, qui inscribitur, De ad mirandis auditionibus; quanquam eum nonnulli adscribunt Theophrasto. Plinius cum aliis libris multa, tum plurima secundo libro Naturalis historiæ prodidit, & Proclus in lib. De Sacrificio, & Magia, & B. Augustinus lib. 21. De Ciuitate Dei, cap. 4. & 5. Albertus Magnus lib. 2. Mineralium, Tractatu 2. c. 1. 11. & 17. & Fracastorius in lib. De Sympathia, & Ficinus libro 4. Theologiæ Platonis, c. 2. multaque eius generis sparsa leguntur in libris Cardani de subtilitate & varietate rerum; quorum hic nonnulla ex Plinio recensebo lib. 2. cap. 96. Iuxta Harpasa oppidum Asiæ, cautes stat horrenda vno digito mobilis, eadem, si toto corpore impellatur, resistens. Duo sunt montes iuxta flumē Indum, alteri natura est, vt ferrum omne trahat, alteri, vt respuat; Itaque si sint claui in calciamēto, in altero auelli non posse, in altero sisti. Et

Miracula naturæ.

cap. 105. Hæc est natura Naphtæ circa Babylo-
niam profluens bituminis liquidi modo, vt in
eam vndecunq; visam protinus transiliat ignis.
Ita ferunt à Medea pellicem crematã, postquã
sacrificatura ad aras accesserat, corona igne ra-
pta, & cap. 107. In Nymphęo exit è petra flam-
ma quæ pluuijs accéditur, & c. 103. In Dodone
Iouis fons cùm sit gelidus, & immersas faces
extinguat; si extinctæ admoueantur, accendit.
In Illyrijs supra fontem frigidũ expansæ vestes
accenduntur. Idem Plinius libro vltimo, cap. 4.
Adamas (sic Græcè dictus, quòd nec ferro, nec
igne dometur) hircino tamen rumpitur sangui
ne: & cum magnete lapide in tantum dissidet,
vt iuxta positus ferrum non patiatur abstrahi;
aut si admotus magnes apprehenderit, rapiat
atq; auferat. Verùm nihil esset mirabilius ma-
gnete, si vis eius nõ adeo nobis esset nota & ex
plorata. Nam rationẽ cur ferrum ad se trahat,
& acum nauticam sua vi tactã eatenus agitet,
quoad illa directo Septentriones spectet, quis
nobilium philosophorum non diligentissimè
inuestigauit? quis autem adhuc comperit aut
satis explicauit? Sed omnia excedit miracula
Echneis pisciculus quem Latini vocant Remo-
ram, cuius meminit Aristoteles lib. 2. De Histo-
ria animalium c. 14. sed Plinius lib. 32. cap. 11.
non solum ab antiquis de eo prodita, sed etiam
sibi suiq; tẽporis hominibus planè cognita &
explorata tradens, ait eum semipedalẽ esse, li-
maci magnæ similem, adhærentemq; nauigijs,
licet ea sint ingentia cursuq; incitatissimo feran
tur, eorum tamen ita frenare impetum, vt stare
cogat,

Remora piscis.

cogat, non labore vllo, nec renitendo, nec aliter quàm adhærendo. Fertur Actiaco bello tenuisse Prætoriam nauim Antonij properantis circumire, & exhortari suos, donec iret in aliā. Ideoq; Cæsariana classis impetu maiore proti nus venit. Tenuit etiā eius memoria Caij principis ab Astura Antium remigantis quinquiremem quadringentorum remigum viribus pro pulsam, eiusq; adhærens gubernaculo: feruntq; Cæsarem peculiariter miratum quomodo adhærens tenuisset, nec idem polleret in nauigiū receptus. Hactenus ex Plinio. Nec modo quæ ratione carent, sed etiam homines mira edere & non cernentibus incredibilia cùm alij testifi cati sunt, tum haud dubium reliquit S. Augusti nus multis certisq; eius rei positis exēplis. Nouimus, inquit, lib. 14. de ciuitate Dei, c. 23. hominum quorundam naturas multum cæteris dispares, & ipsa raritate mirabiles, quædam vt volūt de corpore suo facientium, quæ alij nullo modo possunt; & audita vix credunt. Sunt enim qui aures mouent, vel singulas, vel ambas simul. Sunt qui totam cęsariem, capite immoto quantum capilli occupant, deponunt ad frontem, reuocantq; cùm volunt. Sunt qui eorum quæ deuorauerūt, incredibiliter plurima & varia, paululum pręcordijs cōtrectatis, quod placuerit, integerrimum proferunt. Nonnulli ab imò sine pædore vllo, ita numerosos pro arbitrio sonitus edunt, vt ex illa etiam parte cātare videantur. Ipse sum expertus sudare hominem solere cum vellet, notum est quosdā flere cùm volunt, atque vbertim lachrymas fundere.

 Presby-

Presbyter fuit quidam nomine Restitutus in parœcia Calamensis Ecclesiæ, qui quibuscunque volebat, ita se auferebat a sensibus & iacebat simillimus mortuo, vt non solum vellicantes & pungentes minime sentiret, sed aliquando etiam igne vreretur admoto, sine vllo doloris sensu: nec in eo vllus inueniebatur anhelitus. Hæc ibì Augustinus.

Sphæra Archimedis.

IAM verò Sphæra illam quam tradit Cicero primo libro Tusculanarum disputationum, & secundo libro de Natura deorum ab Archimede primùm, & deinde à Possidonio factam, omnes cœlestiũ orbium conuersiones suis motibus clarissime perfectissimeq; representantem, quis humanum ac non potius diuinũ aut dæmoniacum inuentum & opus credidisset? Huc etiam referri potest quod Albertus capite tertio libri sui De moribus Animalium cõmemorat, duos in Germania natos esse pueros, quorum altero iuxta domorum ostia incedente, omnia ostia versus sinistrum illius aperiebantur, tametsi clausa essent: idemq; contingebat alteri puero illius fratri, versus latus eius dextrum; & hoc dicit vidisse multos, negatq; id referri posse aliò; quàm in proprietatem occultam quæ vtriq. in eorum ortu indita est à cęlo: quanquam ego vereor ne illud non fuerit verum: aut si fuit, non puto id naturaliter sine interuentu & opera dæmonum fieri potuisse.

Quales Magi Persarum.

SI igitur tã mira sunt naturæ opera; cur nõ sapiens reconditiori naturalium rerum cognitione vsuq. pręditus similia facere posset? Atq hæc est Magia naturalis. Tales erãt apud Persas

Magi

Magi(ait Philo in libro, Quod omnis prob. sit liber) naturæ scrutatores, præ veritatis cognoscendæ studio, qui per otium diuinas virtutes contemplantur clarius, & alios ijsdem initiant mysterijs. Et in libro De specialibus legib. Veram, inquit, Magiam, hoc est, Perspectiuam scientiam, per quam Naturæ opera cernuntur clarius, vt honestam expetendamq. non plebeij solum testantur, sed etiam Reges regum maximi, præsertim Persici, tam curiosi harum artiũ, vt regnare non liceat nisi familiariter cum Magis versato. B. Hieronymus exponens secundũ Danielis caput: Magi, inquit, sunt, qui de singulis philosophantur, nec malefici sunt, sed Philosophi Chaldæorum, & ad artis huius scientiam reges quoque & principes eiusdem gẽtis omnia faciunt. Vnde & Magi in Saluatoris nostri natiuitate primi, ortum eius intellexerunt, *Matth.2.* Huius artis excellenti peritia, censet Philostratus Apollonium Tyaneum mira quæ de eo narrantur, effecisse, idemq. sensit de illo Iustinus martyr in Quæstionibus ad Orthodoxos, quæstione vigesimaquarta ita scribẽs: Apollonius, vt vir naturalium potentiarum & dissensionũ atque consensionũ earum peritus, ex hac scientia mira faciebat, non auctoritate diuina. Hanc ob rem in omnibus indiguit assumptione idonearum materiarũ, quæ eum adiuuarent ad id perficiendum quod efficiebatur. Et Apollonij quidem opera quoniam facta sunt ex scientia rerum naturalium ad corporalem actionẽ hominum, non euertit Deus. Sic ibi Iustinus. Huius Magiæ naturalis fiducia ausus est Archi-

Iustini martyris testimonium de Magia Apollonij Tyanei.

medes admirandum illud theorema ponere.

Archimedis scientia potentia.

QVANTVMLIBET onus quibuslibet viribus mouere: nec posuit modo, sed & apertissimè demonstrauit: & quia id regi Hieroni incredibile videbatur, speculationẽ illam ad praxim traduxit, ingentem nauem onerariã quam ingens hominũ turba, vix maximo labore mouere poterat, hominibus multis ponderibusq; impositis, procul assidens, quieta impellens manu, vi quadam multifidæ machinæ, tranquillo quasi mari prolaberetur, ad se adduxit. Cumq; Marcellus maximo exercitu terra mariq; Syracusas obsideret; Archimedes ad vrbis propugnationem, mirabiles terribilesq; omnis generis machinas telaq; huius Magiæ naturalis sciẽtia adinuenit, quibus tãtas hostium strages passim edebat, vt Romani incredibili admiratione terroreq; perculsi, dicerent se nõ contra homines, sed contra Deos pugnare. Quid dicam de stupendo illo Architæ Pythagorici commento? à quo plerique nobiliũ Græcorum tradunt, & apud Aul. Gellium lib. 10. cap. 12. Phauorinus Philosophus pro certo confirmat, simulachrum columbæ è ligno ratione quadam mechanica factum, volasse; ita erat scilicet libramentis suspensum, & aura spiritus inclusa atque occulta concitum. Hac etiam arte ferunt Albertum Magnum, caput ęneum, quod maxima spectantiũ admiratione loqueretur, fabricasse. Seuerinum etiam Boetium, in epistola quadam siue a Cassiodoro, siue à Theodorico ad eum scripta, dicitur, huius artis vi, miracula fecisse, hoc est, vt metalla mugirent, ęneus anguis sibilaret,

Plutarchus in Marcello.

Columba lignea volans.

Caput æneum loquens.

Mira opera Boetij.

aues

aues ſimulatæ dulciſsimè canerent, homines æreì in aere buccinarentur. Verùm de his ſatis, illudq; ratum & indubitatum ſit, eſſe quandam Magiam naturalem, quam qui tenent (pauciſſimi autem benè tenēt) poſſunt mira facere, quę rude vulgus putat opera & auxilio dæmonum fieri: tum quia opera illa ſunt inuſitata; tum quod ſecreta quadam ratione & alijs occulta fiant. Quamobrem plerique putant eiuſmodi homines habere conſortium cum dęmonibus, & nō niſi eorum ope illa præſtare. Talem de ſe fuiſſe hominum opinionē, quodam loco ſcribit Galenus: & Boetius lib. 1. de conſolatione, proſa quarta, queritur ſe, propter reconditioris Philoſophiæ cognitionem, & quarundam rerum mirabilium effectionem], tanquam magicis & maleficis artibus imbutum, fuiſſe, accuſatum, & damnatum.

MAGIAE autem naturalis], non humano ſtudio partæ, ſed à Deo vel Angelis bonis acceptæ, manifeſtum eſt argumentum perfectiſſima rerum omnium naturalium ſcientia diuinitus infuſa Salomoni: per quam veriſimile eſt, eum mira effeciſſe, aut certe ſi voluiſſet facere potuiſſet. Ioſephus certè lib. octauo de Iudaicis antiquitatibus ait, Salomonem inſtituiſſe occulta quædam remedia ad pellendos morbos & fugandos dæmones. Incantationes, inquit, compoſuit quibus morbi pelluntur, & coniurationum modos reliquit ſcriptos, quibus ita fugantur dæmones, vt deinceps nūquam reuerti audeant: atq; id ſanationis genus etiam ſuo tempore apud Iudæos in vſu eſſe; & ſe vidiſſe Elea-

Naturalis Magia Salomonis. 3. Reg 2.

zarum

zarum Iudæum, præsente Vespasiano alijsque Principibus, multos à dæmonibus vexatos, hac ratione liberasse. Modus curationis erat hic: admoto naribus dæmoniaci annulo, sub cuius sigillo inclusa erat species cuiusdam radicis à Salomone indicatæ, ad eius olfactum, per nasum contrahebatur dæmoniũ, & collapso mox homine, adiurabatur dæmonium ne amplius rediret, Salomonis mentione facta, & incantationibus eius recitatis. Discessus autem dæmonis ab homine, illud erat indicium, quod iussu Eleazari egrediẽs, vas plenum aqua ibi positũ, inuisibiliter euertebatur. Hæc ex Iosepho. Sed profecto illa ratio eijciendi dæmonem, non ex Magia naturali, sed ex superstitiosa & Diaboli artificio, composita proficiscebatur; nec eam credibile est institutã esse à Salomone, nisi forte postquam is Dei gratiam perdidit, in cultũ idololatriæ prolapsus. Iuuenis etiã Tobias, mirabilem vim eius piscis quem in Tigri ceperat, Angelo Raphaele docente, cognouit. nam sic Tobię dixit Raphael (vt legitur. c. 7. illius libri) *Cordis eius particula si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dęmoniorũ, siue à viro, siue à muliere, ita vt vltra nõ accedat ad eos: fel autem eius, valet ad vngendos oculos, in quibus fuerit albugo, et sanabũtur.* Simili remedio piscis, Gregorius Turonensis Episcopus, cũ puer esset, diuinitus admonitus, patrem suum à grauissimo morbo liberauit.

3. Reg. 11

NONNVNQVAM etiam Magiã naturalem discũt homines à dæmonibus. Sic enim Magos Pha-

Pharaonis eam didicisse, certũ est. Immo ferè, qui hanc Magiam tenent, cum sint homines minime probi, & Philosophiæ aliarumq; liberarũ doctrinarũ rudes, & imperiti, non dubiũ est, quin uel ipsi eam artem à dœmonibus didicerint, uel ab his quibus eam dœmones tradiderunt. Vix enim vlli mortalium, aut certè paucissimis, nec nisi ijs qui acerrimo fuerint ingenio, & longinqui temporis diligenti obseruatione usi, talis Magia naturalis contingere potest.

CAPVT IIII.

AN SIT ALIQVA MAGIA non naturalis, hoc est, qua non ad naturam, sed ad dæmones necessariò referri debeat.

MVLTA faciũt Magi, quæ nullo modo effici possunt per causas naturales, sed ea necessariò referri debẽt ad aliquas substãtias incorporeas, quæ occultè cum ipsis Magis & per ipsas operantur. Magi enim nonnunquam faciunt statuas è ligno uel alia materia factas, nullo extrinsecus impellente, moueri ex se motu progressiuo & humano, quinẽt loqui & respondere ad quæstiones de varijs rebus propositas: si id fieret naturaliter, cum natura nunquam det operationem aliquam, nisi dando formam, ex qua illa operatio procedit, supradictæ vero actiones, sint tantummodo animalium perfectorum, & quædam propriæ hominis, oporteret in illa statua productam fuisse animam sentientẽ perfectam, & animam rationalem. At nec huiusmodi

iusmodi animæ possunt esse subiectiuè in tali materia, qualem habent illæ statuæ, quippe quę carét uita & sensu; nec animalia perfecta possunt generari nisi ex semine à sui similib.; nec potest natura simul & generare animal perfectum, & perfectam illi magnitudinem dare: Necesse igitur est, prædictas operationes statuarum, non à natura, sed ab aliquo dæmone, qui intra illam statuam latet, proficisci. Deinde, Magi quædam manifestant occultissima; & quæ ratione humana nota eis esse non potuerant, veluti furta clam facta, thesauros alicubi reconditos, res quæ in remotissimis regionibus geruntur, quæ quisq; olim uel dixit uel fecit, deniq; prædicunt quædam futura: hæc autem opera sunt mentis, & quidem sublimioris atque præstantioris, quam est humana. Præterea Magi cũ volunt mira illa facere, certis quibusdam uestibus induuntur, ducunt quasdam lineas, describunt figuras, pingunt characteres, & alia quædam adhibent, quæ per se nec uim habent naturalem producendi illos effectus, nec præparandi materiam ad illos producendos, aut accipiẽdos: non igitur Magi opera illa faciunt per causas naturales.

AD HAEC, supra omnis naturæ corporeæ potestatem est, illud quod nonnunquam faciũt Magi, ut ad eorum præsentiam, & fores & alia loca quæ clausa sunt, repentè patefiant, interdum etiam se vel alios repente ex hominũ conspectu subducunt, quod de Apollonio Tyaneo memoriæ proditum est: is enim cum sisteretur in Prætorio ante Domitianum Imperatorem.

repentè

repente ex oculis omnium euanuiſſe dicitur. His accedit quod Magi non faciũt hęc, niſi pronunciando certas quaſdam voces & uerba, in quibus totam illi, uel maximam uim artis Magicæ ponunt; voces autem & verba, cum ex ſe non habeant aliam uim quàm ſignificandi, uel quodammodo afficiendi auditum, nõ poſſunt eſſe cauſa ut aliquid fiat, niſi dupliciter, uel ratione rerum quæ illis uerbis dicuntur, quæ res intellectæ ab audientibus, eos uariè afficiũt & mouent, præſertim adiuncta decenti conueniẽtiq; actionis & pronuntiationis ratione; & hoc modo oratorum & concionatorum uerba, mouere ſolent audiẽtes, ſed hic modus mouendi, non niſi ad audiẽtes qui intelligunt, pertinere poteſt. Vel mouent uerba, propter ſuauitatem modi, quo modulatè & artificioſè cum ſuauitate & dulcedine auditum afficiunt; qua ratione non ſolum homines, ſed etiam animalia vocibus muſicis uariè affici & permoueri cernimus: neutrum autem horum reperitur in uocibus Magorum, non igitur per illas uoces, tanquam per cauſas naturales, illos ſuos effectus producunt. Iam uerò, cum Magi ad faciendum quod uolũt, adhibeant quaſdam inuocationes, obteſtationes, comminationes, ſacrificia, proſtrationes corporum, & alia eiuſdem generis; quis non liquido cernit hæc non poſſe referri ad naturam corpoream, ratione & intelligentia carentem, ſed ea naturæ alicui incorporeæ & intelligenti, cuius Magi opem implorant, & ſine cuius concurſu, quod intendunt efficere non poſſunt, exhiberi?

Quomodo voces poſſunt eſſe cauſa efficientes aliquarũ rerum.

Poſtre-

Postremò, ne quis uel ambigendi, uel cauillandi reliquus sit locus, illud meo iudicio omnem tollit dubitationem, quod non solum Magi mirãda illa opera per seipsos faciũt, sed quasi quædam dictata tradentes alijs, eadem per illos perficiunt: quin etiam vsu venit quosdam planè ignorãtes, an illa essent uel à dęmone tradita, uel magicis prauitatibus infecta, fidem tamen habentes illis sibi dictatis, eisq; utẽtes, mira etiam fecisse, quod apertè demonstrat, facultatem eiusmodi res perficiendi non esse naturalem. Non me fugit, Petrum Apponensem, Cardanum, maximè verò Pomponatium in libro De Incantationibus, eiusmodi opera Magorũ, exclusis dæmonibus, ad solas causas naturales conatos esse referre; sed frustra & infeliciter. Verum eorum opinionem infrà explicabimus & refellemus. Sciendum autem est, hanc nostram sententiam quam hic docuimus & confirmauimus, ab omnibus Platonicis fuisse probatam & literis traditam, hoc enim sensit Plotinus, Porphyrius, Iamblicus, Proclus: hæc etiam fuit & Pythagoreorum doctrina, immò ante hos omnes idem in Primandro, sensit & docuit Mercurius Trismegistus.

CAPVT

CAPVT V.

AN SPIRITVS ILLI QVOrum opera & auxilio Magi mira faciunt, sint boni, vel an mali.

SVBSTANTIAS incorporeas quæ fauẽt Magis, eosq. iuuant, ad illa opera faciẽda, quæ non fiunt per causas naturales, sed excedũt naturæ corporeæ potestatem, non esse bonos Angelos, sed malos, quos trito iam vocabulo Dæmones appellamus, multis sanè firmis manifestisq; argumentis ostendi & concludi põt. Primo, eiusmodi spiritus iubent se à Magis adorari tanquam deos, sibiq; sacrificia fieri; hoc autẽ est proprium dœmonum, qui honorem diuinitatis, quem à principio affectantes assequi non potuerunt, decipiendis hominibus, aliquo modo obtinere cupiunt. Boni autem Angeli, eiusmodi honores non solum non optant, sed etiã vehementer auersantur. Vnde legimus in Apocalypsi, Angelum quendam prohibuisse ne Ioannes ipsum adoraret, dixisseq; : *Vide ne feceris; cõseruus enim tuus sum, &c. Deũ adora.* *Apoc. 19.* Deinde Magi sunt homines flagitiosissimi, & artibus magicis abutuntur ad inferendũ exitium alijs, hoc est, ad patranda adulteria, furta, homicidia, atque adeo infanticidia: boni autem Angeli, nec maleficis hominibus fauent, & ab eiusmodi celeribus abhorrent. Posthæc, Magi multa miscent mendacia multasq; fallacias, quibus homines circumueniunt, & decipiunt: ad quod Angeli boni cooperari non possunt. Præterea,

Magi inuocando eos quorum abutũtur opěra, minantur illis quædam impoſſibilia niſi venerint:& cum venerunt;imperant illis, & cogunt ne inde diſcedant ; hoc autem imperium non poſſunt habere homines in Angelos bonos: habent autem in Dæmones, vel quia ſuperior dæmon,cum quo Magi habent ſocietatem,& fœdus fecerunt,cogit inferiores dœmones parere iuſſis Magorum,uel ſimulant dœmones ſe cogi à Magis,cum tamen id voluntarie faciant, nec ab illis cogi queant,quò facilius decipiant homines, tantam vim & auctoritatem Magorum admirantes,& illis fidem adhibentes. Quod autem Dominus noſter argumentatur, ſe non eijcere dœmones poteſtate principis dœmonum quia non poteſt Satanas Satanam eijcere, alioqui regnum eius diuideretur,nec diu ſtare poſſet;intelligendum eſt de perfecta eiectione dęmonis ab homine,hoc eſt,tam ex corpore eius quàm ex animo;vel de eiectione quæ proficiſcitur ex odio dęmonis,& deſiderio euertendi imperium quod habet in homines.His adde, quia vt benè,inquit Euſebius lib.5.De pręparatione Euangelica c. 7. vnde potuerunt Magi diſcere verba illa & cæremonias quibus dæmones aduocant, eosq; vel loco,uel annulo,vel vaſi, uel ſtatuæ uel alijs rebus adeſſe cogunt. Vnde ſcire quibus ſacrificijs,libamentis aut ſuffimentis dęmones auertantur & fugentur, uel oblectentur & alliciantur ? & alij quidem dœmones alijs rebus,vnde, inquam homines hæc diſcere potuiſſent, niſi ab ipſis dæmonibus?

Quomodo Magi Dęmonibus imperent.

Matt. 12
Luc. 11.

QVID

QVID qđ non est credibile, hominem posse imperare Angelis bonis, eosq. uel reluctãtes cogere & compellere ad aliquid faciendum, quod tamen Magos facere disertissimis uerbis declarauit Porphyrius Phylosophus in epistola ad Anebonum AEgyptium, quã Eusebius lib. 5. De prçparatione Euangelica capite sexto scriptis suis inseruit, ex ea verò nonnulla quæ ad rem præsentem maximè pertinent, hic adscribam. Proponit autem in ea epistola Porphyrius nonnullas dubitationes circa ea quæ Magi faciũt Dçmones inuocando. Prima dubitatio est, Quomodo Magi inuocant & obsecrant dœmones tanquam superiores, & eisdem tamen tanquam inferioribus imperant, & quod volunt, facere eos cogunt. Secunda: Cur Dij Magorum iubent homines esse iustos, ipsi autem à Magis iussi, multa patrant iniqua, & flagitiosa. Tertia: Nolunt illi exaudire Magũ, qui nõ multis diebus ante se abstinuerit à Venere, ipsi tamen iussu Magorum illiciunt & incitant homines ad turpes & nefandas libidines. Quarta: Volunt Magum inuocaturum ipsos, ante ab esu carniũ abstinere, cum ipsi tamen nidore ac sanguine cæsorum animaliũ maximè oblectentur. Quinta: ei qui mortuum tetigit, ad operationes magicas accedere nõ licet, cum tamen mortuis & cadaueribus animalium res magicæ ferè peragantur. Sexta: Magi minantur Soli & Lunæ & Dijs cçlestibus, dicentes se concisuros cælũ & arcana Isidis educturos, & Osiridos mẽbra Typhoni tradituros, nisi Dij aduenient & respondeant ipsis: absurdũ tamẽ uidetur, Deos quasi

Dubitationes nouem Porphyrij de ijs quæ faciũt aut dicũt Magi inuocãdo Dçmones.

infantes, eiusmodi fictis minis & terroribus cōmoueri. Moueri autem eos istis minis, Cheremō sacer scriba testatur, & hæc esse illa inquit, quibus Dœmones maxime coguntur. Septima: preces autem & orationes, quibus vtuntur Magi inuocantes suos Deos, inanes & ridiculæ videntur, sic enim eos compellant: Tu, inquiunt, qui è limo emersisti, qui sedes in loco, qui nauigio nauigas, qui singulis horis formam commutas, & in singulis Zodiaci signis commutaris. Atq; his precationibus & adiurationibus aiunt Deum se hominis visui subijcere. Octaua; Quid sibi volunt verba illa barbara, & nihil planè significantia, quibus Magi vtunur ad deos suos aduocandos? nam si ad verborum significationem Dij respiciunt, quacumq; voce eadem res significetur, mouebuntur: non enim dij sunt Aegyptij vel Scythæ, vel illis linguis vtūtur, aut illas tantum norunt. Nona: cùm dæmones sint supra ordinem rerum sensibilium, quomodo possunt rebus sensibilibus vel allici, vel etiam cogi? quare aut Magorum malignitate hæc omnia sunt excogitata, qui nostras passiones Deo attribuere ausi sunt: aut aliter homines de Deo cogitant, quàm rei veritas habeat. Hæc in illa epistola Porphyrius. Iamblicus autem, quem Simplicius & alij ob magnam peritiam rerum diuinarum, cum incredibili studio & religione coniunctam, diuum prenominare solent, in libro, quem De Mysterijs Aegiptiorum scripsit, ad supradictas omnes Porphyrij dubitationes respondere conatur: sed eiusmodi sunt omnia eius responsa, vt mihi quidem videantur esse

magis

magis incredibilia & absurda, maioribusq. implicata difficultatibus,quàm illæ ipsæ, quæ propositæ sunt dubitationes.

Notabilis dubitatio.

SED quæret aliquis,cur Dœmones non nisi sub certis quibusdam cœli constellationib. & nō nisi certis quibusdam,vel lapidibus, vel herbis,vel figuris,aut alijs signis adhibitis, aduocētur à Magis, nec aliter opera magica fiant?Respondeo,id quidem facere dœmones varias ob causas. Primo vt inducant homines in eum errorem,vt credant esse aliquod numen & diuinitatem in stellis, easq.pro Deo adorent & colant.Deinde,vt simulādo per stellas multa maleficia, multaq. incommoda & detrimenta inferri hominib.infament eas, & exosas reddant hominibus.Præterea, quia dæmones, cum non nisi per causas naturales operētur, animaduertunt, secundum certas aliquas constellationes, materiam circa quam operari volunt, magis affici & præparari ad effectus illos accipiendos. Hinc fit, ut nonnunquam dæmones secundum incrementa Lunæ, maximè quosdam vexent, qui propterea vocantur Lunatici, quos Dominus sanasse dicitur in Euāgelio Matthęi cap. 4. & 13 cum enim cerebrum hominis,auctore Aristotele, sit omnium corporis partium humidissimū, ideoque maxime subijciatur potestati Lunæ,quæ magnam habet potentiā & vim commouendi humores, in cerebro autem perficiantur actiones interiorū sensuum,hinc fit, ut dœmones secundum incrementa Lunæ, maxime perturbent phantasiam hominis, quia uident tūc cerebrum eius ad id esse magis præparatū.

Porro dæmones, ſicut dixit beatus Auguſtinus 21. De ciuitate Dei, cap. 6. alliciuntur herbis, lapidibus, animalibus, carminib. alijsq; cęremonijs, non tãquam animalia cibis, ſed vt ſpiritus ſignis, ea ratione, ut hæc illis exhibentur in ſignum diuini honoris, cuius illi ſunt cupidiſſimi. De hoc vide S. Thomam prima parte, quæſt. 115. art. 5

CAPVT VI.

QVAE OPERA ADMIRANda poſſint facere Dœmones vel per ſeipſos, vel per Magos.

DVO ſunt hic ponẽda ex ſacris literis ſatis manifeſta, vnũ eſt, Dœmones per ſe ex vno loco in alium moueri, & quidem maxima celeritate. Legimus enim in libro Iob, Satan Deo interroganti vnde veniret, reſpondiſſe: *Circuiui terram & perambulaui eam*, & Dominus in Euãgelio ait quendã ſpiritũ nequã egreſſum ab homine quem tenebat, perambulaſſe per loca arida & inaquoſa, & iterũ aſſumptis alijs ſeptem ſpiritibus nequioribus ſe, ad eundẽ illum hominem reuertiſſe: & Petrus admonet fideles vt ſobrij ſint & vigilent, quoniã aduerſarius eorum diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Alterum quod hoc loco ponimus eſt, dęmonem non ſolum poſſe mouere ſeipſum, ſed etiam alia corpora, ex vno loco in alium transferendo. Id quoque ex ſacris literis certum eſt: Dęmones enim per peccatum non perdiderunt dona naturalia:

Iob. 1. & 2.

Mat. 12.

1. Pet. 5.

turalia: ſicut igitur Angeli naturali vi mouent orbes cæleſtes, ſic Dœmones poſsunt mouere alia corpora:& ſicut Angelus ille Prophetã Habacuch capillo capitis apprehenſum, ex Iudæa. Babylonem vſq; tranſportauit, indeq; reportauit in Iudæam, ita poſset dæmon idem facere; quinimò id eum feciſse certum eſt: legimus enim diabolum, Dominum noſtrum tuliſſe in pinnaculum templi,& in montẽ excelſum. Nec hoc loco diſputandum eſt, an talis virtus motiua dæmonis, ſit diſtincta ab intellectu & voluntate eius: nam diſtinctam eſse equidẽ arbitror, licet pleriq; negent. Verùm eius quæſtionis tractatio aliena eſt huic loco. Nec definio nunc quãta ſit virtus motiua dæmonis, uel quot corpora aut quanta mouere queat,& nõ amplius, id enim incognitum mortalibus puto? exiſtimo tamen in dęmonibus ſuperioribus maiorem eſſe hanc vim motiuam, inferioribus verò minorem: ſicut enim eorum naturæ ſunt vel perfectiores uel imperfectiores, ita quoq. eorum potentię ſunt vel fortiores vel imbecilliores. Nam quia Angelus eſt terminatæ ſpeciei & definitæ naturæ & perfectionis, ideo nec poteſt eſse ubique locorum, neq; poteſt quantacunque velocitate quantumlibet corpus mouere. Præterea ſciendum eſt, duplicem eſse dœmonum actionem, quæ à Philoſophis uocatur tranſiens, alteram immediatam quæ immediatè proficiſcitur à dœmone,& hęc eſt motus localis quo mouet corpora, nam ſicut intelligentiæ non per aliqua media inſtrumenta, ſed immediatè mouent orbes cœleſtes, ſic dœmones immediatè poſsunt

Dan. 14.

Matt. 4.

Duplex actio dæmonum tranſiens.

mouere corpora ſecundùm locum. Altera eorum operatio tranſiens, eſt mediata, nempe quæ motionem localem ab ipſis factã conſequitur: dęmones enim afferendo ex varijs locis & inuicem applicando cauſas naturales & agentia inuicem & patientia componendo, varios producunt effectus, qui effectus immediatè quidẽ exiſtunt ex cauſis naturalibus, mediate verò à dœmonibus qui illas cauſas præſentes fecerũt, & materijs quæ ab illis aptæ ſunt pati accommodarunt. His poſitis, quæ nam opera mira dœmones poſſint facere, demonſtremus.

Opera q̃ poſſũt Dęmones facere.

PRINCIPIO, per motum localem multa poſſunt dœmones facere, quæ fidem excedere videantur, quorum nonnulla hic ſubijciam exempla. Primo poſſunt ignem ex ſuperiore aeris parte demittere, quo multa conſumant & perdãt: poſſunt ẽt immittere vehementes & turbulẽtos ventos, qui magna diruant ædificia, ſicut feciſſe legitur dœmon aduerſus Iob: *Cecidit (inquit ſcriptura) ignis de cęlo & tactas oues puerosq; cõſumpſit: et repẽtè uẽtus irruit a regione deſerti, & cõcuſſit quatuor angulos domus, q̃ corruẽs oppreſſit liberos, et mortui ſũt.*

Iob. 1.

Põt dœmõ grauiſſimas tẽpeſtates & ꝓcellas in mari excitare, vel aquas maris ab imo cõmouẽdo, uel per concitatiſſimos ventos. Poteſt terrã magnis motibus concutere, uel immittẽdo vehementem aliquem ſpiritum in cauernas terrę, vel in illis incluſum vehementiſſime agitando. Sic fortaſſe fieri potuit, quod narrat Philoſtratus de duob. dolijs, quæ vidit Apollonius apud

Indos,

Indos, quæ aperta, imbres & ventos emittebãt; clausa uerò eadem cohibebant atq. compescebant. Secundo potest transferre ex uno loco in alium quantumuis remotum, vel homines, vel animalia, vel quæuis alia corpora. Sic Diabolus Christum tulit in pinnacula templi, & in montem excelsum, & historia Ecclesiastica narrat, Simonem Magum à Dœmonibus per aëra euectum esse in cœlum. In historijs etiam Gentiliũ traditum est, nonnunquã visos esse serpentes, dracones, & homines per aëra uolantes, quin etiam Albertus tradit nonnunquam boues seu vitulos pluisse: quod hac ratione factum esse existimandum est. Tertio potest dœmon subitò res præsentes è conspectu hominum subtrahere, atque ita reddere inuisibiles, sicut Apollonius cum esset in conspectu Domitiani Imperatoris, repente ex oculis omniũ excessit, & nisi volumus fabulam fuisse id, quod de Gyge memorãt Plato & Cicero, hac etiam ratione dicemus, Gygem cum volebat, potuisse latere oculos præsentium & spectantium, idq. fecisse, nõ vi & potestate eius annuli quẽ gestabat, ut illi tradunt, sed potius Dœmonum artificio. Quarto potest facere, vt statuæ vel aliæ res inanimatę ambulent & incedant more hominum, Dœmone illas mouente, & motum moderante: sic factum est quod ex Philostrato supra commemorauimus, de tripodibus lapideis, & pincernis æreis, qui apud Iarchã præsente Apollonio, in conuiuio per se mouebantur, & more famulorum ministrantium mensis, & pocula & fercula conuiuis suo loco & tẽpore prębebãt. Quinto:

Matt. 4.

Plato in 2. de rep. Cic li. 3. de offic.

Statuæ per se incedẽtes.

Statuæ loquentes more humano.

possunt facere, vt statuæ, arbores, animalia loquantur more humano, qua ratione fieri potuit, quod narrat Valerius Maximus lib. 1. cap. vlt. de simulachro Iunonis Monetæ, quod Romani Veijs Romam transferre religionis ergo cupiebant. Cùm enim quidam militum per iocum interrogaret illud simulachrũ an Romam migrare vellet; velle se respondit: qua voce audita, lusas in admirationem & religionem versus est. Simulachrum etiam Fortunæ muliebris, à matronis Romanis cum æde sua consecratũ, bis locutum esse, idem Valerius auctor est, his verbis: Ritè me matronæ vidistis, ritè me consecrastis. Et Caio Volumnio & Seruio Sulpitio Coss. dicitur, bos humano sermone locutus; bello etiam Punico secundo, fertur Cneo Domitio, bouem dixisse: Caue tibi Roma. Huc quoque pertinet quod narrat Philostratus, cum Apollonius esset cum Gymnosophistis AEthiopum, quorum princeps erat Trespecion, eius tacito iussu, arborem vlmum humana voce Apollonium salutauisse. Nec putandum est vel leones, vel arbores, vel alias res inanimas modo hominũ loqui posse, sed Dæmonẽ esse qui sermones illos articulatos & humanis similes in aëre formet, iuxta, uel intra illa corpora: Sic Angelus qui occurrit Balaam ei mortem intentãs, fecit vt eius asina loqueretur: nam etiam videmus esse quosdã qui per organa vel alia instrumẽta musica, tanto artificio modificare ac temperare possint statim quo illa pulsantur & resonant, vt voces & cantus hominũ ęmulari & reddere videãtur. Sexto: possunt facere vt animalia

Num. 22.

mirabili

mirabili quadam ratione se ipsa moueant, & quædam agant, quæ sine intelligentia & ratio-sie, nec ea quidem vulgari, sed admodum solerti & prudenti minimè fieri posse videantur: tale est quod narrat Valerius lib. 1.cap.8.quod est de Miraculis, de serpēte illo AEsculapij, quē Romani quasi volentem & intelligentē, & quę dam rationis ac religionis, nec non diuinitatis cuiusdam signa dātem, Epidauro Romam aduexerunt. huius etiam generis est quod narrat Philostratus lib.5. c.15.de Leone quodam mansuetissimo, qui loro, veluti canis, in AEgypto per vrbes ducebatur, contrectantib se nō modo non nocens, sed etiam blandiens; qui ad genua Apollonij modo supplicantium hominum humiliter se abiecit: quem aspiciens Apollonius, ad eos qui aderant, Hic, inquit, leo me rogat vt vos doceam hominis animam illum habere: fuit enim hic quondā Amasis AEgypti rex, quæ simul atque dixit Apollonius, leo miserabiliter fremens, lachrymabilem rugitum edidit, tum dentibus infrendens, cum plorare videretur, vbertim lachrymas fundebat. Hunc, inquit Apollonius Leonem, censeo Leontopolim mittendum, & in templo collocandum: regem enim in regiam belluam conuersum, tanquam egenum mendicare indignum iudico. Hæc ille, quæ omnia arte magica Apollonij & opera Dæmonum facta sunt, quò facilius error Pythagoricus de transmigratione animarum humanarum in varia bestiarum genera, hominibus persuaderetur. Septimo: quod in historijs Romanorum legitur, & à nobis supra est commemoratum,

Fabula Leonis, Apollonij.

ſtatum, Claudiam mulierem Veſtalem, quò ſuā pudicitiam probaret, nauim ita hærentem in Tiberi, ut multi eam homines loco mouere nō poſsent, Zona ſua quo volebat, nullo labore traxiſse: Et Tucciam item Veſtalem, aquam Tiberi hauſtam, ad Capitolium vſque cribro tuliſse; hæc inquam, facta ſunt opera Dœmonis, qui & nauim occultè promouebat, & aquam ne per cribrum dilaberetur, ſuſpenſam tenebat. Octauo: pōt facere, ut ſubitò globus aliquis igneus uel flamma appareat, uel circum aliquem fulgeat, ſicut Plinius lib. 2. cap. 107. Seruio Tullio dormienti, ex capite flammam emicuiſse, & L. Martio in Hiſpania interemptis Scipionibus cō cionanti, & milite ad vltionem exhortanti, arſiſse ſimili modo. Nono: poteſt aquas fluminū dirimere & eas retro pellere, ita vt flumina retro fluere uideantur: quod Plinius ſuo tempore accidiſse ſcribit, lib. 2. cap. 103. his verbis: Amnes retro fluere, & noſtra vidit ætas Neronis principis annis ſupremis, ſicut in rebus eius retulimus. Decimo: poteſt Dœmon varia corpora variè formata aſsumere, eaque mouere, ita vt homo vel Angelus, vel leo, aut aliud quoduis animal videatur, idq; facit vel ad exterrendos, vel ad decipiendos homines. Legimus enim B. Antonio dæmones in uarijs animalium formis, & quidem horribilibus ac terrificis, ad eū perterrefaciendum & à ſancto propoſito remouēdum apparuiſse. Sic accipiendum eſt quod ſcribit Valerius Maximus lib 1. cap. 8. Romanis apud lacum Rheginum pugnantibus cum acie Tuſculanorum, Caſtorem & Pollucem Romanarum

Amnes retro fluentes.

narum

narum partium propugnatores, visos hostiles copias penitus fudisse: & Publ. Vatinio noctu vrbem petēti, obuios esse factos duos iuuenes, excellenti forma, albis equis insidentes, nunciātes illo ipso die Persen regem à Paulo fuisse captum. quod ita euenisse postea compertum est. Vndecimo: potest Dœmon representare varias figuras cuiuslibet rei, vel auri, vel gemmarum, vel dapum, vel hominum. Nam sicut fictores sculptoresue ex materijs sibi subiectis, varias formas & figuras rerum effingunt, & interdum tales, vt veræ ac naturales videantur, sicut traditur de illis vuis à Zeuxide pictis, adeo perfecte naturales vuas reddentibus, vt eas ab auibus appetitas esse dicatur. Sic Dęmon ex aere condensato vel alia quauis materia, cuiuslibet rei figuram effingere potest: cuius rei supra ex Philostrato exemplum posuimus, lamiæ cuiusdam, quæ Menippo quem decipere uolebat, maximas opes, pretiosa ornamenta, magnam copiam vini & epularum ostentabat, quæ Apollonius ostendit esse tantum inania simulachra, & imagines earum rerum quæ videbantur. Duodecimo: possunt concitare & conturbare humores, vel spiritus qui sunt in corpore humano, disiungere etiam atque distrahere partium compages & connexiones, qua re grauissimos morbos & acerbissimos cruciatus efficiunt; sicut in ijs qui à Dœmonibus torquentur, cernere licet. Decimotertio: possunt etiam spiritus animales, qui interiorū sensuum functionibus peragendis inseruiunt, ita mouere & conformare, vt res quasdam uel præteritas, uel præsentes,

Plinius libro 35. ca 10.

vel

vel futuras repræsentent: possunt etiam eosdẽ spiritus, quibus insunt species rerum sensibilium, extrinsecus per sensus exteriores impressæ, usq; ad ipsos sensus exteriores deuoluere, ita ut etiam qui vigilant, uideantur sibi aliquid videre, & audire facere quod reuera non est: hoc enim videmus accidere phreneticis: quod igitur homini vi alicuius morbi contingit, dubitandum non est etiam id dæmonum artificio in homine effici posse. Decimoquarto: possunt dormientium phantasmata mouere & conformare ad repræsentandum aliqua futura quæ dę mones cognoscunt esse futura, ut ita decipiant homines fidem habentes somniis, & ex ipsis actiones humanas uel suas, uel aliorũ cognoscere & dirigere velint: atq. hinc quidem ortũ duxit diuinatio per somnia, cuius diuinationis exempla sunt quamplurima apud Valerium Maximum lib. 1. & apud Ciceronem in libris de Diuinatione. Simili Dęmonum artificio, fidem & veritatem inuenit apud Gentiles Augurũ & Aruspicum disciplina, per volatũ uel garritum auium diuinans, uel per inspectionem extorum animalium cæsorum, vel per electionẽ sortiũ: eiusmodi enim rebus Dœmon se ingerit & immiscet, quõ mentes hominum superstitionibus imbuat, & uarijs erorib. implicet. Nam quod in Romanis historijs traditur, in Victimæ opimæ quam Iulius Cæsar immolauerat, extis non esse inuentum cor, & in alijs uel iecur, vel principem aliam partem corporis nõ esse repertã, nõ alia ratione quàm Dæmonis occulta vi, partes illas ablatas esse credendum est. Decimoquinto:

quinto: possunt Dœmones sensus exteriores immutare & seducere dupliciter, Primo extrin secus, obijciendo sensibus uaria sensibilia non vera, hoc est, non talia qualia videtur, sed solas eorum imagines & simulachra; vel intrinsecus commouendo spiritus & humores, quorũ com motione etiam sensus exteriores variè afficiun tur & turbantur, vt non rectè iudicent de suis obiectis; id quod cernimus sensibus exteriori-bus phreneticorum accidere. Decimosextò: possũt varias passiones uel amoris uel odij, uel timoris vehementer excitare in homine, idq; facere dupliciter, vel obijciendo species rerũ, quæ ad tales passiones excitandas plurimũ valent; vel interius mouendo phantasmata ad similes res repræsentandas, vel agitando & accẽdendo humores qui sunt harum passionũ materia, nimirum vel sanguinem, uel atrã aut flauam bilem. Atque hæc sunt & alia horum similia quæ Dœmones per motum localem facere possunt, & interdum quidem faciunt: neque ẽnim quęcumque possunt facere, licet eis facere, sed quantum eis per diuinã prouidentiam permissum est. habent enim potentiam à Deo restrictam & quasi ligatam, quam eis interdũ laxare solet Deus, uel ad exercendos bonos, ut aduersus Iob; uel ad puniẽdos malos ut aduer
sus Achab & Prophetas eius. Sicut enim Dęmo *Iob. 1. & 2.*
nes, permissu Dei, ingressi in porcos, præcipita
runt eos in mare: sic homines in omnia malo- *3. Reg. 22*
rum tam culpæ quàm pœnæ genera deturba- *sup. 18.*
rent, si eis Deus quantam uellent potentiæ ac malitiæ suę exercendæ potestatem faceret.

PER

Per alteram porrò actionem Dœmonum, quæ non eſt motus localis eorum, ſed eum conſequitur, hoc eſt, per actiones cauſarum naturalium, quas Dœmones inuicem applicarũt & temperarunt, mira quoque Dœmones poſſunt efficere. Sunt enim ſingulares quædam virtutes occultæ & ignotæ hominibus, ſunt, inquam, in certis quibuſdam aquis, terris, ſuccis, gemmis, lapidibus, herbis, lignis, animalibus, & in ipſo hominis corpore mirabilium ac penè incredibilium operum effectrices: quarum rerum exempla, ſupra tractando tertiam quæſtionem, nonnulla poſuimus, ſed plurima reperiuntur apud Solinum, Plinium, & Albertum, in lib. de Mineralibus, & Animalibus. Hæ virtutes quibus in rebus naturalibus inſint, vbi locorum lateant, quibus cum rebus componi & miſceri ac temperari debeant, quo tempore tempeſtiuè & opportunè ad operandum adhiberi oporteat, notiſſimum eſt Dœmonibus; quas etiam vndecumque & quocumque voluerint, maxima facilitate, celeritateq; clàm homines transferre poſſunt. Huiuſmodi autem effectus, quatuor ob cauſas ſunt hominibus admodum mirabiles. Primo, quia ſunt noui, & inuſitati. Secundo, quia modus quo Dœmon illos molitur, eſt occultus & inuiſibilis. Tertio quia ſicut homines variè temperando & accommodando res naturales poſſunt aliquos effectus producere, quos nonnunquam per ſe cauſæ naturales produxiſſent, ſicut patet in arborum inſitionibus, in diſtillationibus aquarum, ciborum & condimentorum confectionibus, & in medicamen

torum

torum compositionibus: sic Dœmones, effectus aliquos singulares, per causas naturales possunt producere, quos ipsæ per se nunquam produxissent. Quarto quia ut inquit S. Thomas 3. lib. aduersus Gentes, c. 103. & prima parte, quæst. 110. art. 2. ad 3. cum Angeli vel Dœmones adhibent causas naturales ad effectus aliquos procreandos, vtuntur eis tanquam instrumentis, nō secus quàm medicus vtitur herbis ad sanandū, ex instrumento autem procedit effectus, non tā tum virtuti eius respondens, sed etiam ea superior, & præstantior, nempe respondens uirtuti principalis agentis à quo mouetur ad operandum illud instrumentum, quemadmodum securis non solum secat, sed etiam facit lectum vel mensam, uel hominis statuam, ut est instrumē-tum hominis ex arte operantis: & calor naturalis qui est in semine, uel in animali, non solum calefacit, rarefacit, aut segregat, sed etiam generat sanguinem carnes, & ossa, in uirtute animæ uel animalis cuius est instrumentum. Sic etiam causæ naturales interdum producunt effectus præstantiores suis ipsarum uirtutibus, ex eo quod sunt instrumenta Angelorum vel Dœmonū à quibus mouentur, & regūtur. Posset igitur Dęmō plurimos morbos arte medicinę quā homines callent incurabiles, magna celeritate ac facilitate sanare: tum quia nouit optimè omnes morborum etiam abstrusorum causas, & affectiones, tum quia scit omnia genera remediorum, & idoneam eorum applicationem; sed nō omnes tamen posset sanare, quia sunt morbi aliqui simpliciter incurabiles.

CAPVT VII.

QVAS RES DOEMON NEC per Magos, nec per seipsum possit efficere.

PER motum localẽ, qui eſt immediata eius operatio tranſiens, multa non poteſt facere Dœmon. Primo enim, vt inquit S. Thomas in Quæſtionibus de Potentia, quæſt. 16. art. 8. & 3. libro aduerſum Gentes, cap. 108. non poteſt deſtruere aut ſubuertere ipſum vniuerſum, ſunt enim Dœmones partes vniuerſi, pars autem nõ habet vim atque poteſtatem in totum cuius eſt pars, & vt inquit Paulus ad Hebr. 2. *Non ſubiecit Deus Angelis orbem terrę.* Nec poſſun peruertere ordinẽ vniuerſi, cum auctore Ariſtotele, bonũ vniuerſi ſit ordo: Non poſſunt item perturbare, vel ſuis locis commouere principes partes mundi, ex quibus eius integritas coaleſcit. Non poſſunt ſiſtere cœlum vel motum eius in contrarias partes agere. Non poſſunt elemẽtum aliquod ex vno loco in alium transferre. Non poſſunt facere vt detur vacuum, cum vacuum tollat cõiunctionem, connexionem atq; ſubordinationem omnium partium vniuerſi, in quo eius conſeruatio atque gubernatio conſiſtit. Dixi non poſſe Dœmonem eiuſmodi res facere, vel ſimpliciter, vel ſecundum potentiam ordinariam eis à Deo conceſſam, & quam eis concedi poſcit æquiſſima diuinæ prouidentiæ ratio. Et cum Dœmones habeant vim motiuam definitam, alij quidem maiorem, alij verò

rò minorem, non possunt quantumlibet corpus, quantalibet velocitate mouere, nedum in instanti. Non possunt facere vt duo corpora sint simul in eodem loco, vel vnum corpus in duobus locis simul, vel vt vnum penetret dimẽsiones alterius. Nec potest Dœmon distãs à corpore, illud mouere secundùm locum, quia mouẽs & mobile debent esse simul: alioqui posset mouere per vacuum, & per quantamcunq; distantiam. Non potest transferre corpus de extremo ad extremum, & non per medium.

MVLTA quoq; sunt, quæ per alterã actionem Dœmonum quam mediatam diximus, cuiusmodi est naturalis alteratio, corruptio, generatio rerum naturalium, non possunt à Dœmonibus effici. Non enim potest Dœmon immediatè producere vllam formam substantialem vel accidentalẽ; cum enim sit incorporeus, non potest immediatè alterare materiã corpoream, vnde formæ naturales educuntur. Secundo, nõ potest aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitam virtutem actiuam, qualẽ Deus solus habet; tum quia nec motus localis Dœmonis, nec operatio quam per causas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil versari possunt. Tertio, non potest ex quolibet facere quodlibet. Quarto, nec per quamlibet causam vel instrumentum potest quemlibet effectum producere: sicut medicus non potest per quamlibet medicinam, quemlibet morbum sanare, nec artifex per quæuis instrumenta, quodcunq; voluerit opus perficere: atque hoc est quod Augustinus compluribus locis docet, nec Dœmo-

nes nec Angelos esse creatores rerũ, nec posse transmutare formas rerum, nec materiam corporalem ad nutum illis obedire. Quinto, non possunt Dœmones producere formas substantiales non præuijs alterationibus & præmissis dispositionibus. Sexto, nec possent eas in instanti, aut quantumlibet paruo tempore producere. Septimo, non possunt quamlibet rem naturalem immediatè in quamlibet aliam transmutare, etiam adhibendo causas naturales. Octauo, non possunt animalia perfecta sine semine producere; quare si visi sunt vnquam vel ex lapidibus & lignis producere equos vel leones, vel ex nubibus pluere vitulos, non est putandũ sic eos fuisse generatos, sed vel aliunde inuisibiliter per Dœmones illuc translatos, vel non fuisse vera animalia, sed eorum tantum imagines & simulachra cernentium oculos fallentia. Nono, nec potest animal producere subitò secundum perfectam magnitudinem & virtutẽ eius: deniq; quod superat vires agentium naturaliũ, quodq; naturali eorum dispositioni & ordini repugnat, & ad quod virtus agentium naturaliũ nullo modo se extendit, id fieri à Dœmone nequaquam potest. Decimo, non potest peruertere atque immutare ordinem qui est inter formas & dispositiones rerum naturalium, ut possit posteriores inducere non inductis prioribus, aut extremas non inductis medijs. Vndecimo, non potest mortuos ad vitam reuocare propter causam supradictam. Duodecimo, non potest impedire ne agens naturale habens omnia requisita ad agendum, non agat. Disputari

posset

posset hoc loco an vlla res naturalis habere possit vim in Dœmones, expellendo eos, vel etiam actiones impediendo, propter id quod dicitur in libro Tobiæ, cap 6. & 8. de iecore cuiusdam piscis cuius fumo fugabantur Dœmones in perpetuum, & de melodia Dauidis qua expellebatur spiritus malus à Saulē. Vide 1. Reg cap. 16. & 4. Regum, cap. 3. Lyranum & Burgensem super primum Regum, cap. 16. & ibidem Tostatū quæst. 40. Vide Iosephum octauo Antiquitatnm de radice Salomonis, cuius odoratu Dœmon exibat per nares eius hominis quem tenebat. Verum hac de re nostram lector disputat ionem & sententiam reperiet in alio libro qui hunc proxime sequitur, & in quo eam quęstionem tractamus explanantes illa verba quæ sunt in Cantico trium puerorum: *Benedicite cete & omnia quæ mouentur in aquis, Domino.*

CAPVT VIII.

AN OPERA MAGORVM SINT vera miracula, & quomodo à veris miraculis differant ac dignoscantur.

ADMIRANDA Magorum opera non solū Ethnici, sed ét nostri Theologi interdum vocant miracula, vel quia verorum miraculorum sunt simillima, vel ęstimatione hominum, quod ea ipsi nec facere, nec quemadmodum facta sint intelligere possunt, non naturæ, sed diuinitatis opera existimantium. Et sanè nonnulla faciunt Magi in speciem non dissimi-

Exod. 7. lia eorum quæ faciunt ſancti:namq; Magi Pharaonis ſimiliter vt Moſes, & virgas ſuas verterunt in ſerpentes,& aquam mutarunt in ſanguinem; & magnam ranarum vim ſubitò produxerunt.Sanant interdum Magi ægrotos,& Dœmones ex corporibus hominum eijciunt. Nec tamen hæc operum ſimilitudo facit vt Magorũ opera vera ſint miracula; alioquin miraculum non eſſet idoneum declarãdæ probandæq; Deitatis atque veritatis argumentum; quare ratio fidei & doctrinæ Chriſtianæ, quæ miraculis tãquam veris diuinæ potentiæ ſigillis obſignatur, & quaſi quibuſdam fulcris quodammodo ſuſtinetur,omninò periret. Docere igitur conuenit hoc loco, cur eiuſmodi. Magorum facta non ſint miracula, & quibus rebus differant, quibusùe notis atque inſignibus à veris miraculis internoſcantur.

Quid ſit miraculum. TRIPLICITER igitur poteſt intelligi aliquid eſſe miraculum. Primo ſimpliciter & abſolutè,nẽpe cõparatione cuiuſlibet naturæ;hac ſignificatione,nullum plane eſt miraculum : nihil enim eſt,quod diuinæ potẽtiæ & ſapiẽtiæ cõparatione,miraculum dici queat Nam miraculũ alicui dicitur,ꝙ eius & facultatẽ & intelligẽtiã excedit:Deus autẽ nihil eſt qđ admirari poſſit,quippe cum & cauſas omniũ quæ fiunt,optime nouerit, & ipſe princeps cauſa ſit efficiendi
Prou. 8. oĩa.Nã qui per ludũ & iocum (vt eſt in Prouerbijs Salomonis) ex nihilo mundum condidit, quid ei magnum, ne dum miraculũ eſſe queat? cum vt eſt apud Eſaiam cap. 40. & in libro Sapientiæ, cap. 9. Omnes gentes totusq; terrarum

orbis apud ipsum sit tanquam gutta roris antelucani,& quasi puluis,& tanquam inane, & nihil. Deinde potest appellari miraculum respectu hominum, qui quæ sunt ipsis inusitata, & quorum causas ignorant, quoniam ea maximè admirantur, dicunt miracula: qua ratione non modo Dœmonum, & Magorum, sed etiam sapientum hominum inuenta quædam noua,& artificiosa opera,qualia fuerunt illa Architæ, & Archimedis,quæ supra commemorauimus,miracula nominantur.Sed uerè ac propriè miraculum dicitur,opus quod ideo uerè ac meritò mirandum est, quia omnis naturæ creatæ uim atque potestatem excedit. Hoc autem multis modis potest euenire: namque excessus naturæ creatæ,vel est in eo quod fit, quale nullo modo natura potest facere;cuiusmodi est,ut duo corpora simul sint in eodem loco,& sic permeent, vel vt corpus humanum euadat immortale,impassibile, & gloriosum: atque hæc tenent primum locum, & gradum in miraculis. Vel excessus est nō in eo quod fit,sed in eo vel ex quo vel in quo res fit:potest enim natura producere aurum vel arborem, sed non ex nihilo: potest dare vitam,sed non mortuo; potest item facultatem videndi largiri,sed non nato cæco:& hęc secundum locum in miraculis tenent.Vel excessus nec est in eò quod fit, nec in eo ex quo aut in quo fit,sed vel in modo,uel in ordine, uel in alia quapiam circumstantia, alijsve rebus cum quibus omnibus naturaliter opus illud fit: Exempli causa,potest medicus sanare ægrotum, verùm non subitò,nec absque medicina: potest

Tres gradus verorum miraculorum.

Magus vel Dœmon, vel etiam natura ex ligno producere ſerpentem, verum non immediate: atque hic eſt infimus miraculorum gradus & locus. Sed quia hæc breuiter diximus, vereor ne obſcurè dicta ſint, quare quò melius intelligantur, latius explicabuntur. Dœmonum & Magorum miracula non vera, differunt à veris miraculis, quæ in ſcripturis & hiſtorijs Eccleſiaſticis, à ſeruis Dei facta legimus, his quinque modis, Dignitate virtutis efficientis, Qualitate eorum qui faciunt, Diuerſitate factorum, Modo faciendi, & Fine cuius gratia fiunt vera miracula, cum (vt ſupra diximus) omnis naturæ creatæ vim exuperent, ſolius Dei poteſtate poſſunt effici: nam quamuis per Angelos vel ſeruos Dei fieri videantur, illi tamen non agunt virtute ſua, ſed Dei cuius ſunt adminiſtri & tanquam inſtrumēta. Magi autem opera ſua faciunt, vel virtute quarundam rerum naturalium quibus vtuntur occultè, vel opera Dœmonum, qui clàm Magis auxiliantur. Vera miracula licet interdum faciant etiam homines mali, raro tamen, nec niſi ad confirmationem ueritatis, & diuinæ uirtutis declarationem: ferè autem magi homines ſunt flagitioſi & maleſici, quos proinde diuinis humaniſque legibus conſulere & adire prohibemur. Quæ faciunt Magi, vel ſunt tantum phantaſtica & ſimulata, & ideo nec diuturna, vel ſunt pernicioſa, vel inutilia: vera autē miracula, ſunt opera ſolida & vera, vtiliſſima hominibus, & non niſi magna aliqua neceſſitate & vtilitate facta. Magi, opera ſua faciunt vel per cauſas naturales, vel ope Dœmonum, vtuntur multis præſtigijs,

Quinque differētiæ verorum miraculorum à falſis & ſimulatis.

gijs,mendacijs,ludificationibus hominum,figuris,characteribus, verbis,vel nihil, vel absurda significantibus, alijsque superstitiosis cæremonijs,miscentq. sacra profanis:namque nonnulla verba sacra quæ vsurpant,adiunctis superstitionibus fœdant & contaminant. Docent enim ea dici debere sub certo quodam constellationum situ,certoque loco & tempore,toties signo crucis facto,tot cādelis accensis adhibitis, vel filis, aut velis,aut chartis,quas vel pueri vel virgines tantum tetigerint:adhibent etiam quædam, quę nihil prorsus ad effectum producendum pertinent, sed ridiculam habent uanitatem, dicunt enim oportere tali hora & toties,& tali aqua lauare faciem, radere capillos, hac, vel illa veste indui.Sed quod impietatis plenissimum est, sanguinem ex humano corpore mittunt, eoq. libamina quædam consecrant,nomina quorundam dœmonū vsurpant, quibusdam animalibus familiariter vtuntur,& cum eis colloquūtur,Dœmonibus sacrificant,nomen & fidē Christi abiurant, prohibent homines signare se signo crucis,& alia faciunt partim superstitiosa, partim ridicula, partim penitus execranda. Nihil tale sancti faciunt edendis miraculis, sed vel interiore vel etiam exteriori supplicatione & inuocatione diuinæ virtutis, uel facto signo crucis, vel aliquibus verbis sacris recitatis, miracula operantur. Ad extremum, cur vel Dœmones vel magi faciant illa sua miracula,non est obscurum, nimirum uel lucri, vel gloriæ & honoris cupiditate, sibi diuinum nomen & cultum aucupantes,vel vt veritatem peruertant & falsitatem

tem hominibus persuadeát; vel ad patranda maleficia, Veluti furta, adulteria, homicidia. Sancti autem faciunt miracula, nō sua causa, cum & diuitias contemnant, & honores fugiant; sed vt Deum honorent, Ecclesiam ædificent, hominesque nō solum corpore, sed multo etiam magis animo iuuent. Qui igitur sanæ mentis est, & studiosus veritatis nam torque virtutis, non erit ei difficilè vera miracula à falsis discernere: qui autem flagitiosè viuit, & Chisti doctrinam odit, nec studio veritatis, sed vanæ curiositatis cupiditate miracula quærit; is iusto Dei iudicio permittitur, vt quia veritati consentire & acquiescere noluit, circumueniatur mendacijs & falsis miraculis persuasus, peruersam doctrinam falsaq. dogmata, pijs verisq. repudiatis, amplectatur. Hoc est enim quod docuit Beatus Paulus in 2. epist. Ad Thessal. c. 2. præmonens venturum Satanam vel Antichristum in omni virtute, in signis & prodigijs mendacibus, & in omni seductione iniquitatis, non quidem omnibus, sed ijs qui charitatem veritatis nō receperunt, vt salui fierent, his. n. mittet Deus operationem erroris vt credant mendacio, & iudicentur oēs qui non crediderunt veritati, sed cōsenserunt iniquitati.

CAPVT IX.

QVOTVPLEX SIT MAGIA.

VARIAS Magiæ species, ne hanc artem in totum vel commendemus, vel damnandā execrandamq. existimemus, & ne hoc institutæ

tracta-

tractationi desit, uel tantum indicare conuenit. Ac primò, quam alij Magiæ varietatem tradiderint, ostendamus. Plinius lib. 30. cap 2. complures Magiæ species ab Osthane principe eius artis doctore traditas esse commemorat. Namque ait, & ex aqua, & ex sphæris, & ex aëre, & stellis, & lucernis ac peluibus, securibusq; & multis alijs modis, diuina promittit: præterea vmbram, inferorumq; colloquia. Hæc ibi Plinius. Sed Iamblicus in libro suo de Mysterijs Aegyptiorum, Proclus in libro de Sacrificio & Magia, & Porphyrius in libro de Sacrificijs duplicem faciunt Magiam, sicut etiam ex Porphyrij doctrina refert beatus Augustinus lib. 10. de Ciuitate Dei, cap. 9. Alterum vocant Theurgiam, nempe bonam & laudabilem, qua certis quibusdam hostijs & sacrificijs, munditia quadam animæ & corporis alijsq; sacris cęremonijs, bonos ac beneficos dœmones inuocant, quorum afflatu & auxilio, & occulta manifestant, & futura prænunciant, & mira edunt opera, quæ supradicti scriptores miris laudibus in cœlum efferunt. Alteram appellant Goëtiam, & Necromantiam quæ mortuos excitat & cōsulit, & per eos responsa de rebus occultis vel futuris reddit. Dicitur Goëtia à planctu, quo circa mortuorum sepulchra eorum animæ ex inferis euocantur: Necromantia verò, quia sit diuinatio ex mortuis euocatis petita. Suidas autem distinguit Magiam, quam ait Persarum esse inuentum, in Goëtiam, Magiam proprie dictam, & Pharmatiam. Magia, inquit, est inuocatio Dœmonum, scilicet beneficorum ad aliquod bonum

Variæ species Magiæ.

num conficiendum; cuiusmodi Apollonij Tyanei prędictiones fuerunt. Goëtia fit per coactionem & inuocationem mortuorum; sic enim dicta est à planctu qui fit circa sepulchrũ, Pharmacia verò fit, cum aliquid porrigitur alicui sumendum ore, quod mortem ei sit allaturum; vel vehementes aliquas perturbationes & mutationes, aut corporis aut animi in eo sit effecturum, certis incantamentis præparatum, Hæc Suidas.

NOBIS autem omnes Magiæ species hac ratione & ordine distingui posse videntur. Magia, alia est Naturalis, quę per res naturales singulari quorundam hominum artificio adhibitas mira facit: Altera est non naturalis, quæ Dœmonum inuocatione & ope vtitur ad operandum Hæc in Treurgiam & Goëtiam & Necromantiam, de quibus paulò ante diximus, rectè diuiditur. Nam si quæ sunt aliæ, ad has species commodè reuocantur. Illa, quam naturalem diximus, partim est physica, cuius nomine medicinã ẽt cõplectimur, quę circa occultas rerum naturaliũ virtutes, rerũ mirabilium effectrices, versatur; partim est Mathematica; cuius excellenti peritia, quàm mira fecerint Architas & Archimedes, supra commemorauimus. Rursus Magia tam naturalis, quàm non naturalis, bipartito diuiditur: altera enim hẽt veros & naturales effectus altera simulatos tantũ, nec tales reuera quales videntur: hãc vno vocabulo Præstigiatricẽ appellamus, suis enim præstigijs adeo pręstringit & eludit sensus humanos, vt faciat videre q̃ nõ sunt, & nõ videre quæ sunt idq; vel in-

teruentu & adminiculo Dœmonum, vel operatione naturalium agentium, vel incredibili tractu atque agitatione manuum. Itaque qui edit panem, uidetur farinam ſpuere: qui vinum bibit, per frontem aut iugulum id reijcere; videntur gladij vorari, ingens vis euomi acuum minorum, & zonularum, quarum rerum circulatores miri ſunt artifices. Hæc diuiditur in Opticam, & Pharmaticam: illa, manuum, digitorum aliarumq; partium corporis incredibili agilitate, & motione, defixum in res obtutum ſpectantium fruſtratur, hæc collyrijs, ſuffumigationibus, alligationibus, potionibusq; ſenſus interiores & exteriores ita perturbat, vt ſecus quàm reuera eſt, iudicent de ſenſibilibus exterioribus. Vtitur etiam illa prior laminibus, annulis, imaginibus, ſpeculis vario ſitu varioque modo poſitis & tranſpoſitis.

MAGIAE porrò Naturali, quidā duas alias ſpecies adiungunt, alteram vocant Aſtronomicam, alteram Cabaliſticam, quæ an ſint meræ nugæ & quorundam hominum commenta, an reuera aliquid ſolidi habeant & præſtent, nunc paucis diiudicandum eſt. Aſtronomicam appellāt, quę certas quaſdam imagines & figuras, annullos, ſigilla, ſtatuas & alia quædam horum ſimilia fabricātur, in quibus, eius cultores & defenſores affirmant, cœleſtium corporum virtutes & influxus recipi, receptosq; miros effectus præſtare. Sed hæc vana ſunt, nec modo a christiana veritate & pietate, ſed etiam à philoſophica ratione & diſciplina longè remota. Virtus enim cœleſtis per ſe vniuerſalis eſt & indetermi

Contra Magiam Aſtronomicam.

nata

nata ad hunc vel alium quemlibet effectũ producendum, determinatur autem per causas naturales particulares: Illæ autem imagines & figuræ astronomicæ, non sunt causæ naturales, nec habent vim, aut efficiendi quippiã, aut præparandi materiam ad hunc vel illum effectum recipiendum. Deinde cœlum naturaliter operatur; illæ autem imagines sunt ingenio & artificio hominũ inuẽtæ, & pro eorum arbitrio adhibitæ; non igitur per illas, virtus cœlestis modificari aut determinari potest. Postea, lignum quocunque modo figuretur, non potest in se recipere immediatè formam equi vel leonis: nec uitrum aut aurum formam plantæ: multo igitur minus huiusmodi materiæ, propterea quod ab ipsis Astronomis variè figurentur, idoneæ habilesq; reddentur ad certas quasdam virtutes siderum recipiendas, & ad aliquos mirabiles effectus producendos. Adhæc, quæ est naturalis conuenientia illarum Astronomicarum imaginum cum cœlo? neque enim est vel secundum figuram, vel secundum naturam, vel motum vel qualitates; quomodo igitur res naturales sine ipsis figuris nõ sunt idoneæ ad diuinos illos siderum influxus accipiendos, signatæ autem & adornatæ istis imaginibus, statim fiunt idoneæ? His accedit, quod insignia uisu effectuq. sidera, si Mathematicis demonstrationibus credimus, ampliora sunt quàm uniuersa terra, quomodo igitur influxus illorum ad unam imagunculam astronomicam restringitur, ut non etiam per alias res quamplurimas tali figura carentes diffundatur? Nullus igitur nouus effectus ab hu-

iusmodi

iusmodi Magia astronomica proficiscitur ; & si quis fortè cernitur aliquando, is non earũ imaginum aut siderum potentia, sed occulta dœmonum opera, quò eiusmodi fraudibus mortales circumueniant, proficiscitur.

CAPVT X.

DE MAGIA CABALISTICA.

SED venio ad Cabalisticam, quam Philosophi quidam Iudęorum, & de nostris nonnulli vanitatis magis quàm veritatis studiosi, & res curiosas atque inauditas quàm veras & solidas discendi auidiores, affirmant scientiã esse Mosi primùm à Deo in monte Syna traditam; deinde non quidem literarum monumentis, sed ore tenus à prioribus, per quandam veluti manuum traditionem & receptionem, posteris traditam, adhuc fuisse conseruatam : ideoq; dictam esse cabala, quod verbũ Hebraicè idem sonat quod Latinè recipio; nimirum eam doctrinam posteriores à prioribus ore tenus auditione accipiebant, & animo memoriaq; custodiebant ; qua etiam ratione ferunt veteres, disciplinam Pythagoricam multis sæculis esse conseruatam. Complectitur autem hæc Magia Cabalistica vniuersam Philosophiã, diuinam & humanam, necnon & naturalem : omniumq; rerum doctrinam mysticè ac symbolicè cõtinet, nõ eam, more aliarum humanarum disciplinarum, rationibus & argumentis disputationibusq; tractans, sed numeris, figuris, ac Symbolis: itaq; in ea singulæ literæ, figuræ, nomina, elementa, apices,

pices, lineæ, puncta, accentus, spiritus, & si quid aliud est minutius, profundissimam quandam & abditissimam ingentium rerum significatricẽ doctrinam habent. Hanc Magiam qui benè teneat, eum nihil non pollere aiunt, omnia scire & præscire, naturæ imperare, cunctasque res ei obedire; hac Mosen prodigia illa fecisse in Aegypto, & in deserto; hac Iosue, Eliam, Eliseũ, Isaiam, Danielem, Samuelem tot tantaq; fecisse miracula. Dicunt enim, nomina quæ Deus per Adamum cunctis rebus secundum suas cuiusq; rei proprietates imposuit, fuisse Hebraica, quibus rerum omnium substantiæ, qualitates & proprietates exprimantur: quocirca his nominibus naturales res appellanti, confestim res omnes se illi subijciunt, & eius obsequio se totas addicunt. Huius amentiæ expers non fuit VVicleff, qui vt memorat Thomas VValdensis in opere suo de Sacramentalibus, dixit, in statu innocentiæ Adam imposuisse nomina animalibus secundùm naturales eorum proprietates; quibus nominibus appellata ab homine, statim ei obediuissent, eiusq; omnia iussa fecissent: & huius rei reliquias remanere in exorcistis, & incãtatoribus, & ad id magnam vim habere voces Hebræas. Cuius sententiæ doctam copiosamq; refutationem lege apud ipsum VValdensem.

Exo. 4. & seq.

Gen. 2.

Refellitur Cabalistica ars.

VERUM adeo est inerudita, insulsa, & ridicula hæc Cabalistarum opinio, ut nihil ęquè mirum sit quàm vlli hominum sanæ mentis aliquãdo eam probari, & persuaderi potuisse, sed ita est profecto, sunt ingeniorum similiter ut hominum monstra quædam, & portenta è quibus

eiusmodi

eiusmodi opinionum cõmenta & deliramenta proficiscuntur. Principiò, nonne incredibile est, Solem & Lunam, & cætera astra, elementa item & stirpes cùm ratione careant, diuinam illam vim quæ latet in vocibus Hebræis sentire, eaq; sic affici & permoueri, vt homini pro eius arbitrio pareant? Sed esto, nouerint illam vim, vel omnes res naturales, vel certè animãtes aut homines; num ideo eiusmodi nominum appellatione eas continuò moueri necesse est? Si quis mihi proponeret nomen, totam meam substantiam omnesq; proprietates perfectissimè declarãs, num eo nomine appellatus ab illo, cogerer eius imperio obsequi, & quæcunque ille vellet, facere? Si reconditissimã illã vim & efficaciam vocum hebræarum quam iactant Cabalistę, paucissimi hominum intelligunt, nec nisi qui a illa eadem ante sunt initiati, quomodo eã agnoscent & sentient bruta, cæteraq; non ratione modo sed etiam sensu carentia? Cur tribuunt tantam vim vocibus & characteribus hebreæ linguæ, quam omnium vetustissimam & primã ferunt, cum certè constet alios esse characteres hebræos qui nunc extant, quàm qui olim fuerant ante captiuitatem Babylonicam? quod Beatus Hieronymus in Prologo galeato affirmate scribit. Certum, inquit, est, Esdram post captam Hierosolymam, & restaurationem templi sub Zorobabele, alias literas reperisse, quibus nunc vtimur, cum ad illud vsque tempus ijdem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. Nec verum est, in lingua hebræa reperiri voces quæ omnium rerum natu-

ras, infimasq; differentias & proprietates exprimant, nec in declarandis rebus vberior est aut significatior hebræa lnigua quàm græca vel latina: nec vllum est nomen in vlla lingua, quod simul alicuius rei & substantiam & differentias atque proprietates tam genericas quàm specificas atque indiuiduales aperiat: nec in vocibus hebræis per se sumptis, plura maiorave latent mysteria, quàm vel in Græcis vel in Latinis. Legimus in scriptura, quomodo Moyses & Aaron per virgam eis à Deo traditam plurima maximaq. fecerint prodigia. Legimus Iosue retinuisse cursum Solis & Lunæ, cùm dixisset :
Iosua 10. *Sol cōtra Gabaon ne mouearis, & Luna cōtra vallē Aialon, Stetitq; Sol in medio Cęli, & non festinauit occumbere spatio vnius diei. Nec fuit antea & postea tam longa dies, obędiēte Dño voci hominis et pugnāte pro Israel.* Narrantur ét Samuelis, Eliæ, Elisæi & Danielis miracula, nec tamen vsquā de istis Cabalisticis mysterijs ulla mentio aut verbum fit, si tanta est Cabalisticæ Magiæ uis & potestas, vt cœlis imperet, solem sistere aut retrocedere cogat, maria diuidat, flumina siccet, totamq naturā cōmutet, & sibi ad nutum obedire faciat, cur isti sapientes Cabalistæ, eius artis peritissimi, talia nūquam patrarunt, uel etiam nūc patrare possunt? Certè Philosophi Iudæorum qui sibi hanc sapientiam arrogant, si quid ea pollerent, ad excutiendum iugum durissimæ seruitutis, quo miseri iam mille & quingentis annis oppressi tenentur, uti debuissent.

CAPVT

CAPVT XI.

DE NECROMANTIA.

De Necromantia nõnihil dicamus, ut qualis quantaue ſit eius uis, uel potius fraus, & fallacia, oſtendamus. Necromantici profitentur ſe animas mortuorum euocare poſſe, ex ijſque cognoſcere multa quæ ſunt occultiſſima, uel etiam futura; animas autem mortuorum, præſertim eorum qui flagitiosè uixerunt, aut uiolenta morte de uita deturbati ſunt, Magis eas inuocantibus adeſſe, reſpondere, multaque manifeſtare docet Porphyrius lib. 2. De Abſtinẽtia animaliũ, nam cum de prauis, & fallacibus dęmonibus dixiſſet, mox ſubdit hæc de animabus: Tales, inquit, ſunt & animæ mortuorum, quæ uitijs oppletæ è corpore migrarunt; conflictantur enim etiam tunc, irę, & concupiſcentiæ, perturbationibus, & in naturam conuerſæ dęmonum, ſimiles illorum redduntur, noxiæ ac turbulentæ, in varias ſe uertunt formas, ac modo conſpicuas ſe oculis præbent, modo recondunt, & ita eludunt aciem tum intuentium, tum etiam cogitantium. Et quodam alio loco: Praua, inquit, anima quæ corpus ſuum uiolenter reliquit, expoliata ad hoc ipſum deinde ſe admouet, ibique moras trahit. Vnde nonnunquã uiſæ ſunt animæ lamentari: nam animæ carentium ſepultura, circa corpora immorantur, quibus malefici ſæpius abutuntur ad miniſterium ſuum explendum, compellentes, animas à poſitione corporis vel partis cuiuſdam aſſumptione. Quocirca qui uaticinantium animalium inſinuari

Porphyrius de reuocatione animarũ ex inferis.

ſinuari ſibi animas optant, præcipua illorum membra deglutiẽtes, veluti ceruorum vel talparum, vel aliorum accipiunt, & ita præſentem ſibi faciunt animam, Dei ritu vaticinantem: talis enim anima vna cum ſui corporis integra ſumptione, in corpus humanum ſe penitus ingerit. Hæc Porhyrius.

An fuerit verus Samuel qui per Pythoniſſam repreſentatus eſt Sauli.

MAGNAM ſanè huic arti fidem facere videtur, quod legitur primi libri Regum, capite vigeſimooctauo Pythoniſſam rogatu regis Saulis, excitaſſe à mortuis animam Samuelis, feciſſeq́; vt Sauli de euentu impendentis belli cõſulenti, quæ mox ei euentura erant prænũciaret. Et quidem Beatus Auguſtinus libro 2. ad quæſtiones Simpliciani, reſpondens ad tertiam quęſtionem, & in libro de octo Dulcitij qnæſtionibus, quæſtione ſexta diſputat in vtramque partem, an fuerit ille verus Samuel, an potius Dęmon ſpecie, & figura Samuelis, propenſior tamen eſt ad credendum, illum non fuiſſe verum Samuelem, ſed eius imaginem, & ſimulachrum, arte diabolica formatum, & aſpectui Saulis præſentatum: appellari autem in ſcriptura Samuelem, quòd illum habitu, ſpecie, & authoritate repræſentaret. Non enim rarò tum in cõmuni hominum loquendi conſuetudine, tum in ſacris literis rerũ imagines, & ſimulachra, nominibus ipſarum rerum appellantur. Hoc idem citra dubitationem ullam traditur in libro ſecundode Mirabilibus ſacræ ſcripturæ, capite ſecundo, & in libro Quæſtionum veteris, & noui Teſtamenti qnæſt. 27. qui libri, nomine Beati Auguſtini in eius Operibus numerantur. Tertullianus

tullianus in libro De Anima,non solũ hoc probat,sed contrariam sententiam omninò improbat:nam loquens de Samuele, hæc scribit: Ecce hodie eiusdem Simonis hæreticos tanta præsumptio artis magicæ extollit,ut etiam Prophetarum animas ab inferis mouere se spondeant: & credo,quia mendacio possunt; nec enim Pythonico tunc spiritui minus licuit animam Samuelis effingere post Deum mortuos consulente Saule. Absit autem vt animam cuiusquam sancti,nedum Prophetæ,à dœmonio credamus extractam, certi quod ipse Satanas transfiguretur in angelum lucis, nedum in hominem lucis, et Deum se asseueraturus, signaq; portentosiora editurus,ad euertendos, si fieri possit, electos. Hæc Tertullianus. Quibus verbis alijsq; proximè consequentibus, apertè docet, non fuisse illum verum Samuelem. S. Thomas prima parte quæst. 89. art. 8. & secunda secundæq,uæst. 95. art. 5. ad 2. & quæst. 174. art. 5. ad 4. dubitanter de hoc loquitur,secutus nimirum Augustinum: idemq; fit in Decretis 25. Quæstione 5. cap. Nec mirum. Sed vt Lyrano & Tostato, & ni fallor etiam,B. Augustino, lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 15. Sic etiam mihi probabilius est, immo certum est, fuisse veram animã Samuelis quæ Sauli apparuit, exercente quidẽ Pythonissa artem suam magicam, sed non eius artis vi & potentia,sed Dei imperio ab inferis excitatam,quæ dispensatione diuina Pythonissam & Saulem latente, ostendit se aspectibus iniqui regis, diuina eum sententia percussura; vt impius rex,quę post mortẽ supplicia suæ im

2. Cor. 11.

pietati debita passurus erat, iam tum acerbissimo doloris sensu prægustaret. Nec ad hoc probandum aut persuadendum opus est testimonijs vel argumentis, cum id in sacra Scriptura perspicue traditum sit. Nam in libro Ecclesiastici. cap. 46. sic est: *Et post hoc dormiuit Samuel, & notum fecit regi, & ostendit illi finem vitæ suæ, & exaltauit vocem illius de terra in prophetia, delere impietatem gentis.* Et sanè B. Augustinus libro illo De cura pro mortuis agẽda, & S. Thomas secunda secundæ, non obscurè significant, si liber Ecclesiastici tãquã sacer & canonicus recipiatur, necessariò sentiendũ esse, verũ Samuelẽ apparuisse Sauli. Loquuntur autem illi conditionaliter de auctoritate libri Ecclesiastici, non quod non eum pro sacro & canonico haberent; sed quia nec Hebræi eum recipiunt & reponũt inter libros Canonicos, & quidã Catholicorũ olim, de eius auctoritate dubitarunt. Quare nobis vt de eius libri fide & auctoritate, sic nec de vero Samuele Sauli post mortem prophetante, dubitare licet. Nec obstat huic sententiæ. quod ille Samuel dixisse legitur Sauli: *Cras tu & filij tui mecum eritis*; cũ certum sit diuer-
Luca 16. sas esse sedes post mortem, bonorum & impiorũ, & in Euãgelio legatur Abraã dixisse illi epuloni, inter se, & ipsum, maximum & intransibile chaos intercedere: hoc, inquam, non obstat Nam illa verba Samuelis, vt benè interpretatur S. Augustinus respondens ad tertiam quæstionem Simpliciani; non ad æqualitatem fœlicitatis, sed ad similem conditionem mortis referri

debent;

debent: vt sit sensus; Cras & non amplius eris inter viuos, sed inter mortuos, inter quos ego sum, quin etiam & tunc, & vsque ad Christi Domini resurrectionem, omnes tam boni quã mali, apud inferos, licet sedibus disclusi, detinebuntur.

SED redeo ad Necromantiã, quæ olim multis locis & apud multas gentes celebratissima fuit. Osthanes apud Plinium lib. 30 cap. 2. huius artis nobilissimus professor, promittebat quorumlibet mortuorum excitationes & colloquia cum viuis: & sanè maioris est admirationis, quod extremo illo capite subdit Plinius: Adolescentibus nobis, inquit, visus Appion grãmaticæ artis, prodidit Cynocephaliam herbam, quę in Aegypto vocaretur Osyrites, diuinam non in viuos modo, sed etiam in mortuos habere potentiam, eaq. se euocasse vmbras ad percunctandum Homerum qua patria quibusque parentibus genitus esset. Cicus Asculanus in commentarijs quos in Spherã edidit, nominat librũ qui olim extabat, & inscribebatur SCRIPTVRA CHAM; opus magicæ ac maleficę impietatis plenum, continens elementa & praxim Necromantiæ. Tertullianus lib. De Anima, vbi de inferis & defunctorum euocatione differit: Publica, inquit, iam literatura est, quæ animas etiam iusta ætate sopitas, etiam proba morte disiunctas, & prompta humatione dispunctas, euocaturam se ab inferorum incolatu pollicetur. Fuerunt quondam multa apud varias gentes loca, Necromantiæ vsu nobilitata, vbi & à defunctis oracula & responsa petebantur. Homerus lib. 11.

Antiquus Necromãtiæ vsus.

Odyssea Cymmericum oraculum ad Auernum Campaniç lacum celebrat,quo Vlysses concessit,vt Thyresiam de reliquo itinere suo consuleret,cuius etiam meminit Strabo libro quinto Geographiæ.Thesprotiũ in Epiro Orpheus celebre fecit,in eo Manes cantu permulcendo, & Euridicç coniugi ad superos reditum impetrasse creditum fuit. Vnde Virgilius libro sexto Aeneidos.

Si potuit Manes accersere cõiugis Orpheus,
Treïcia fretus cythara fidibusque canoris.

Apud Lucanũ Erictone venefica Thessala mortuum euocat,qui Sex.Pompeio exitum Pharsalicç pugnç denunciet.Phigaria Arcadiæ ciuitas, habuit huiusmodi Necromãtas,à quibus occulta & futura sciscitari vsitatum fuit. B. Aug. lib. 9.de ciuitate Dei,c.11.citat Apuleium affirmãtem animas hominum dœmones esse; & ex hominib. fieri Lares, si meriti boni sunt;Lemures autem aut laruas,si mali;qui nullis bonis sedibus in terra vagatione puniuntur,inane terriculamentum bonis hominibus, cæterum noxium malis. Cum verò incertum est quæ cuique sortitio obuenerit,vtrum lar sit an larua,Manes deos nominant, & fanis atque ceremonijs vulgo admittuntur,vt oracula reddant, vt in Bœotia Amphiaraus,in Africa Mopsus,in Aegypto Osiris, alius alibi gentium,Aesculapius vbique.Hec ex Apuleio:quem ibi Aug.verè grauiterq. refellit. Et apud Tertullianũ in lib. De Anima sic habes; Nosomanas propria oracula,apud parentum sepulchra mansitando captare, Eraclides scribit,

Celtas

Celtas apud virorum fortium busta, eadem de causa obnoctare, Nicander affirmat.

Confutatur Necromantia. VERVM has omnes mortuorum, quæ arte Necromantica fiunt, apparitiones, vanas & fallaces esse non est dubitandum: plerasque enim ab ipsis Necromantis alijsue fictas esse compertum est. Si quæ aūt reuera contigerunt, in his existimandum est, non animas defunctorum apparuisse viuis, sed ipsos Dœmones tales se ostēdisse Necromantis, vel eos consulentibus, tales inquam, habitu, specie, ætate, voce, & affectu, quales fuerant olim mortui, cū inter viuos versarentur. Hanc ego opinionem vt proculdubio veram putem, rationibus testimonijsque & experimētis adducor. Ratio nec obscura nec sanè infirma sit ea, qua Sanctus Thomas prima parte q. 117. art. 4. hoc ipsum confirmat. *Argumentatio B. Thomę cōtra Necromātiam.* Non potest, inquit, anima separata, naturali virtute sua, mouere aliquod corpus: cum enim sit naturalis forma humani corporis, non habet vim mouendi secundum locum, nisi corpus quod informat & viuificat: nam etiam cum est vnita corpori, si sit aliquod membrum mortificatum, non obedit animæ ad motum localem. Quare animæ defunctorum, nec assumere corpora, nec cum illis ad viuos venire possunt. Deinde, Necromantæ non habent vim & imperium in animas defunctorum quæ sunt in cœlo, nec quæ sunt in Purgatorio; non enim conuenit aut decet animas sanctorum, impijs Necromantarum artibus subiacere: neque in animas quæ sunt in inferno; nam cum illuc sint à Deo tanquam in carcerem detrusæ, vt æternas scelerum suorum pœnas luāt,

nulla inde vi possunt efferri, nec nisi Dei mandato egredi: non est autem credibile, Deum id cõcessurum Necromãtis, per quos Dœmon satagit mortales decipere, & à veri dei cultu auertere: sic enim Deus artem Necromanticam & per se infamẽ, & toties à se in sacris literis reprobatã, extremoque mortis supplicio condemnatã, non solum honoraret, sed etiam fide cultuque apud mortales dignam redderet. Profectò, si cui mortuorum reditus ad viuos concedendus fuit, videbatur concedendus diuiti illi, cuius mentio fit apud Lucam c. 16. qui obnixe rogabat Abraã, vt de ijs qui simul erant in inferno, aliquem mitteret ad amicos cognatosque suos monendos, vt benè viuendo, diras, & perpetuas Inferni pœnas euaderent, nec tamen ei concessum est. Non inficior, animas quæ sunt in Purgatorio, nonnunquam apparuisse viuis: id enim Beatus Gregorius in quarto libro Dialogorum nõnullis, & quidem certis probat exemplis. Nec equidem nego, etiam animas Beatas vel Martyrum, vel aliorum Sanctorum, descendere in terras hominibus eorum auxilium implorantibus, opem, & solatium laturas: id enim confirmat B. Augustinus in lib. De cura pro mortuis agenda, c. 16. exemplo B. Felicis Nolæ Episcopi, quẽ ciuibus suis Nolanis, cum à Barbaris opugnarentur, apparuisse & subuenisse affirmat Augustinus, se non incertis rumoribus, sed certis testibus audiuisse: Hæc, inquam, non nego; sed aio animas mortuorum, cum apparent viuis, nõ id facere sua voluntate & arbitratu, nec naturali potestate, multoque minus vi & potẽtia ar-

tis

ctis Necromanticæ, sed id fieri singulari quodam Dei consilio, voluntate ac potestate. Nec animas defunctorum interesse rebus viuorum, minus est miraculum secundum B. Augustinum loco supra dicto, & secundum B. Thomam prima parte, quęst. 89 art. 8. ad 2. quam vel illuminatio cæci, vel alia quę in magnis Dei miraculis numerantur. Adscribam hic in hanc sententiam B. Augustini verba ex eo loco quem proxime indicaui: Verùm ista, inquit, diuinitus exhibentur, longè aliter quàm sese habet vsitatus ordo, singulis creaturarum generibus attributus. Non enim ideo putandum est viuorum rebus quoslibet interesse posse defunctos, quoniam quibusdam sanandis vel adiuuandis Martyres adsunt: sed ideo potius intelligendum est per diuinam potentiam Martyres viuorum rebus interesse, quoniam defuncti per naturam propriam, viuorum rebus inter esse non possunt. Hæc Augustinus.

Augustini obseruãda sententia.

SED audiamus Tertullianum, qui in libro De Anima, vbi de inferis & animarũ euocàtione agit, hanc nostrã sententiam grauissimis disertissimiq; uerbis comprobauit: Necromantia, inquit, secunda est idololatria, in qua se Dęmones perinde mortuos fingunt, quemadmodum in illa Deos. Quid ni? cum & dij mortui sint? itaque inuocantur quidem defuncti, sed Dœmones operantur sub eorum obtentu. Hanc autem fallaciam Diaboli sub personis defunctorum delitescentes (ni fallor) etiam rebus probamus, cum in exorcismis nostris, interdũ Dœmon aliquem se ex hominibus affirmat, inter-

Notabilis Tertulliani sententia.

dum

dum gladiatorem vel bestiarium, sicut & alibi Deum nihil magis curans quam hoc ipsum excludere quod prædicamus, ne credamus animas vniuersas malorum ad nihilum redigi; vt & iudicij & resurrectionis fidem turbent. Et tamen ille Dœmon postquam circumstantes circumuenire tentauit, instantia diuinæ gratiæ victus, id quod in vero est, inuitus confitetur: Sic etiam in Necromancia quæ iam quiescentes animas euellere ab inferis creditur, & conspectui exhibere, non alia fallaciæ vis est, operatior plane, quia & phantasma præstatur, & corpus effingitur, nec magnum illi exteriores oculos circumuenire, cui interiorem mentis aciem excæcare, perfacile est: Nulli autem animæ omnino inferos patere, satis Dominus in argumento illo pauperis requiescentis & diuitis ingemiscentis, ex persona Abrahæ sanxit, non posse relegari renunciatorem dispositionis infernæ, quod vel tunc licere potuisset & Moysi, & Prophetis crederetur. Sed etsi quasdam reuocauit Dei virtus in documentum iuris sui, non idcirco communicabitur fidei & audaciæ Magorum & fallaciæ somniorum & licentię poëtarum: nam in hac mortuorum resurrectione qua Dei virtus in corpora animas repræsentat, solida & contrectabili & satiata veritate præiudicatum est hanc esse formam veritatis, vt omnem mortuorum exhibitionem incorporalem, præstigias iudices. Hæc Tertullianus. Simulant igitur Dœmones, animas defunctorum secundum Augustinum & Chrysostomum, quorum testimonia loco supra dicto memorat S. Thomas, quo facilius errores Genti-

Luc. 16.

Cur Dœmones simulent.

Gentilium animis hominum inferat ad eos decipiendos. Primum enim sic Dœmon facilius homini quicquid vult persuadet: namque homines animabus defunctorum, vel parentum, vel cognatorum, vel amicorum suorum quos diligunt, & à quibus se diligi non dubitant, libentius, & promptius credunt, quàm Dęmoni quem naturaliter horrent. Deinde, ita persuadet hominibus, infernum non esse carcerem perpetuum, ex quo non liceat aliquando egredi: nec esse adeo graues, & perpetuas inferni pœnas, sicut homines putant. Adhæc sic facit, ut homines putent, animas etiam post mortem habere corpora, uel posse quælibet se in corpora induere, uel in quælibet hominum aut bestiarum corpora migrare: qua re concipitur error Pythagoricus de transmigratione animarum, eoq; concepto labascit fides, & spes Christianæ resurrectionis. Prætcrea, hac ratione faciunt Dœmones, ut viui mortuos vel tanquam terrificos, & noxios sibi metuant, & uarijs superstitionibus placare sibiq; conciliare studeant, uel tanquam beneficos sibiq; uel amicitia vel necessitudine deuinctos, nimium superstitiosè diligant, & colant; vel tanquam animas hominnm quorundam apud mortales, aut sapientia, aut fortitudine, aut potentia clarissimorum, non humanis modo, sed diuinis etiam honoribus prosequantur atque venerentur. *animas demortuorum.*

HVGO Sancti Victoris lib. 6. Eruditionis Didascalicæ, c. 5. numerosius, & enucleatius eã de qua disputauimus, Magiæ varietatem enarrans, ad hunc modum scribit: Magicæ repertor *Varia species Magiæ secundum Hugonem.*

primus

primus creditur Zoroastres rex Bactrianorum: quem nonnulli asserunt ipsum esse Cham filiũ Noe, sed nomine mutato, hũc postea Ninus rex Assyriorum bello victum interfecit, eiusq; codices artibus maleficiorum plenos igne cremari fecit. Scribit autem Aristoteles de hoc ipso, quod vsque ad bis, & vicies centum millia versuum eius de arte magica ab ipso dictata, libri eius vsque ad posteritatis memoriam traduxerunt. Hanc artem postea Democritus ampliauit tempore quo Hippocrates in arte Medicinæ insignis habebatur. Magia, in Philosophia non recipitur, sed est extrinsecus falsa professione, omnis iniquitatis, & malitiæ magistra, de uero mẽtiens: & veraciter lædens animos, seducit à religione diuina, culturam Dęmonum suadet, morum corruptionem ingerit, & ad omne scelus ac nefas mentes sequacium impellit. Hæc generaliter accepta, quinque complectitur genera maleficiorum: Manticem, quod sonat diuinationem, & Mathematicam uanam, Sortilegia, Maleficia, Præstigia. Mantice autem quinque continet species sub se: Primam, Necromantiam, qđ interpretatur Diuinatio in mortuis. νεκρὸς enim Græcè, id est, mortuus Latine: & νεκρὸν cadauer dicitur, unde est diuinatio quæ fit per sacrificium sanguinis humani quem Dęmones sitiunt, & in eo delectantur effuso. Secunda, est Geomantia, id est, Diuinatio in terra. Tertia, Hydromantia, id est, Diuinatio in aqua. Quarta. est Aerimãtia, id est, Diuinatio in aere. Quinta, est Diuinatio in igne, quæ dicitur Pyromantia. Varro enim quatuor dixit esse, in quibus diuinatio

natio

natio constaret; terram, aquam, aërem, ignem, Prima ergo, id est, Necromantia, ad infernum videtur pertinere, secunda ad terram; tertia ad aquam; quarta ad aërem, quinta ad ignem, Mathematica diuiditur in tres species, in Aruspicinam, in Augurium, in Horoscopicam, Haruspices sunt dicti quasi horuspices, id est, horarum inspectores, qui obseruant tempora in rebus agendis, vel haruspices quasi haras inspicientes, qui in extis & fibris sacrificiorum futura considerant. Augurium vel auspicium aliquando ad oculum pertinet: & dicitur auspicium, quasi auispicium, quia in motu & volatu auium attenditur: aliquando ad aures pertinet, & tunc dicitur augurium, quasi garritus aurium, quia aure percipitur. Horoscopia, quę etiam Constellatio dicitur, est, quando in stellis facta hominū quæruntur, sicut Genethliaci faciunt, qui natiuitates obseruant, qui olim specialiter Magi nuncupabantur, de quibus in Euangelio legimus. Sortilegi sunt, qui sortibus diuinationes quærunt. Malefici sunt, qui per incantationes dœmoniacas siue ligaturas, vel alia execrabilia remediorum genera, cooperatione Dœmonum atq. instructu nefanda perficiunt. Præstigia sunt, quando per phantasticas illusiones circa rerum immutationé sensibus humanis arte dœmoniaca illuditur. Sunt ergo omnes simul vndecim. Sub Mantice, quinque, id est, Necromantia, Geomātia, Hydromantia, Aërimantia, Pyromantia. Sub Mathematica, tres, Haruspicina, Auspicium, Horoscopia. Postea tres alię, id est, Sortilegium, Maleficium, Præstigium, Præstigia dicitur Mercurius

curius primus inueniſſe: Auguria Phryges inuenerunt: Haruſpicinam & Sortilegia Tages primus Etruſcus tradidit: Hydromantia primum a Perſis venit. Hactenus Hugo.

CAPVT XII.

AN PER ARTEM MAGICAM verum aurum fieri poſſit ab Alchimiſtis.

SI verum & perfectum aurũ ab Alchimiſtis poteſt effici, haud dubie chymica facultas vna de præcipuis Magiæ partibus cenſenda eſt; nimirum tale opus Magiæ, tum propter vim & potẽtiam artis maximè admirandum eſſet: tum propter magnitudinem vtilitatis; optatiſſimũ atque gratiſſimum mortalibus accideret. Audiat lector quid eruditus vir Iulius Scaliger ea de re ſcriptum reliquerit. Triplex eſt, inquit, Magia; vna hic infima & noſtras, ſanè & fœda & ſordida cũ cantiunculis, cadaueribus, & funibus ſuſpendioſorum: quæ ſi quis attrectare audeat, etiam mereatur. Altera ex aſtris deducit vires in ſpecula, ſigilla, annulos, tabellas: Tertia diuina eſt. Nomen apud vulgus odioſum fecit colluuies impoſtorum. At Magus apud Perſas, nihil aliud quàm ſapientem ſonat: ſed propter Smerdis proditionem & perfidiam, nomen Magorũ infenſum diu fuit. Hac Magia Dominum Ieſum fuiſſe promiſſum regem, cognouerunt Magi, qui ad eum adorandum longinquis è regionibus profecti ſunt. E Syrorũ libris hæc deſcripſimus. Aiunt Magiæ & transmutatoriæ artis

Scaliger cõtra Cardanũ exercitat. 327.

Smerdes Magus inuaſit regnũ Perſarum. Herodotus lib. 3. & Iuſtinus lib. 3. Matt. 2.

tis

tis vires, vias, & fines esse perquã similes. Opus & finem Chimistarum, esse corpus in corpus: Opus & finem Magiæ, esse spiritum in corpore. Magi suas affectiones, violentias appellant, propterea quod vires suas, supra eas quæ naturæ ordine fieri videntur, exercent. Chimistæ suum opus nominant fortitudinem: hoc enim significat decantatum illud, Elixir, in cuius fide omnem opignorant naturam. Sic eo loco Scaliger. Ergò digna cumprimis inquisitione ac disputatione res est, vtrũ non modo ex solis causis naturalibus, & in solis naturalibus locis, atq; ordine tantùm modoq; naturali aurum generari queat, verum etiam per artificialem viam ac rationem, quam iactant Chimistæ, perfectum vsquequaque aurum, & tale omninò, quale est naturale, possit effici.

DVPLEX circa hãc quæstionem Philosophorum est sententia: multi negant, quidam verò aiunt. Nos primo loco aliorũ sententias enarrabimus ac perpendemus: extremo autem loco etiam quid sentiamus ipsi, & similius vero iudicemus, breuissime indicabimus.

EXPONITVR SENTENTIA eorum qui negant verum aurum posse fieri ab Alchimistis.

AVICENNA in quibusdã suis commentarijs in libros Meteororũ, vt refert Aegidius in 3. Quodlibeto, quæst. 8. de Alchimistico auro ita scripsit: sciant artifices Alchimiæ, species metallorum mutari non posse, quamuis *Auicenna.*

ſimilia illis fieri poſſint;& quamuis Alchimiſtę queant tingere ipſum æs colore quo volũt,donec ſit multũ ſimile auro,& abſtergere immundicias plumbi, ita vt uideatur argentum, ſemper tamen ſecundum ſubſtantiam manebũt æs & plumbum.

Auerroes AVERROES in Paraphraſi ſuper primũ librũ de Generatione animalium, explanando primum caput,in eandem ſententiam hæc ſcribit: Similiter etiam ſi datur aliquid artificiale valde ſimile naturali, tanta poterit eſſe ſimilitudo;quod exiſtimabitur eſſe idẽ ſpecie, & ſi ars Alchimiæ habet eſſe, hoc eſt, quod poteſt fieri in ea. Et ibidem Auer. declarat ſicut ſe habent mures ex putri materia ad mures ex ſemine, inter eos enim eſt tanta ſimilitudo, vt quamuis re uera inuicem differant ſpecies,tamen vulgo putentur eſſe eiuſdem ſpeciei, ita etiam aurum alchimiſticum ſe habere ad verum & naturale aurum.Idem ſenſit Auicenna, cuius verba paulò infrà memorabuntur initio capitis proxime ſequentis.

B.Thom. S. Thomas in ſecunda ſecundæ conditionaliter loquens de auro alchimico quæſt. 77. art. 2.ad primum ait: Si aurum quod fit ab Alchimiſtis, non ſit verum & tale,quale fit à natura, eius venditionem pro vero fraudulentam & iniuſtam eſſe; ſin autem fiat verum aurum ab Alchimiſtis,id licite pro vero auro vendi poſſe,nihil enim prohibere, artem vtendo cauſis naturalibus naturales & ueros effectus producere.Sed quid ipſe ſimpliciter & abſolutè ſentiret de auro alchimico,ſatis perſpicuè declarauit

uit in 2 sent. dist. 7 quæst. 3. artic. 1. ad quintum, ita scribens: Potest quidē ars p virtutes naturalium agentium aliquas formas substantiales inducere in materiam; sunt tamen quædam formæ quas nullo modo ars potest efficere, quod propria actiua & passiua earum non potest inuenire atque adhibere, sed benè aliquid simile illis efficere, sicut Alchimistæ faciunt aliquid simile auro quantum ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum, quod forma substantialis auri non est per calorem ignis quo vtuntur Alchimistæ, sed per calorem solis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis, & ideo tale aurum non habet operationem consequentem speciem, & similiter in alijs, quæ eorum operatione fiunt.

AEGIDIVS in tertio Quodlibeto quæst. 8. affirmat Alchimistas posse quidē facere metallum aliquod quod tantum constet ex permixtione aliorum simplicium metallorum, cuiusmodi est electrum, quod dicitur constare ex tribus partibus auri & vna argenti; & quia sępè in venis metallicis vnum metallum confunditur & permiscetur cum alio, Alchimista per actionem ignis segregando & separādo aurum, quod erat permixtum cum alio metallo, videbitur de nouo facere aurum, tantum autem abest, vt possit verum aurum facere, vt ne simile quidem vero auro ita effici queat, vt non possit aliquo modo dignosci & discerni. Porrò existimat Aegidius aurum alchimisticum non posse sine peccato vendi pro auro naturali; non solum quia incertum pro certo, & falsum pro ve-

Aegidius

ro uenditur, sed etiam quia in medicinis adhibetur aurum ad confortandum cor, & morbos quosdam profligandos; maximum autem periculum esset, ne aurum Alchimisticum propter diuersam rationem constitutionis, nimium læderet complexionem humani corporis, eiq; insigne aliquod detrimentum afferret. Quod autẽ verum aurum confici nequeat, Aegidius ita probat, vel potius declarat. Cernimus in vnoquoq; genere entium, quædam illius generis esse perfecta, alia verò imperfecta; perfectorum autem generationem esse determinatam tam secundum principium actiuum, & secundum materiam, quàm secundum locum in quo fit: Imperfectorum autem minimè: Exempli causa, in genere animalium, quæ sunt perfectiora, ita se habent natura, ut equus non generetur nisi ab equo, & ex sanguine menstruo equæ, & intra matricem; at mures possunt generari ex semine, & sine semine, intra matricem, & extra. Idem perspicitur in plantis; idemque similiter contingit in elementis, nam purus ignis elemẽtalis, nec generari, nec conseruari potest, nisi in suo loco naturali, id est, in concauo Lunæ, ergo similiter etiam eueniet in metallis, quare cum aurum sit perfectissimum omnium metallorũ, habebit determinatum agens, & materiam, & locum naturalem, & propriam venam quæ latet intra sinum, & ventrem terræ, extra quem locum, aurum nullo modo confici possit. Neque ualet illud, quod posset afferri contra hoc quod diximus, nimirum si mures, qui sunt perfectiores auro, possunt generari extra matricẽ, multo magis

Aegidius negat aurum chimicum licite vendi posse p vera.

magis aurum effici poterit extrà suum locum naturalem; & si serpentes fuerunt arte magica producti à Magis Pharaonis, vt legimus in Exodo, cur non etiam poterit effici verum aurum industria & beneficio artis? Hoc inquam non valet, nam eadē ratione probari posset, cū mus sit perfectior qualibet planta, & mus generari queat sine semine, quamlibet etiam plantā posse absque semine procreari; quod falsum est: nihil ergo prohibet, quod est imperfectiùs alio simpliciter, esse perfectiùs illo secundum quid. Quamobrem quod aurum requirat determinatum locum suæ generationis, nō arguit ipsum simpliciter esse perfectiùs aliquo animali, sed tantùm secundum quid Hæc ex Aegidio.

Exod. 7.

CONCILIATOR in differentia 209. sic ait: Metallū non potest fieri per artē, & in aliud transmutari; cum ars solum faciat permutationē in accidentibus, non autē in substantia; vel fortasse si possibile est, tamē id est homini ignotum, vnde Commentator tertio De anima, ait; Dicitur de multis artificijs, quod uidentur esse possibilia, sed sunt causarum ignotarum, vt v.g. Alchimia, etsi talis ars cōstituatur, fortasse hoc erit per accidens, & inspiratiòne diuina potius quàm artis humanę sapientia. Non enim (inquit Conciliator) ars eo peruenire potest, vt agentia, & materiam, cū tēpore, modo, & alijs circumstantijs sciat ita proportionare, ut indè nouum constituatur metallum. Quod si apparenter videatur, id erit, quia ars fallaciam eius humano ingenio nequit detegere. Vndè aurum arte constructum, vim non puto habere con-

Conciliator.

fortandi cor, ſicut habet aurum à natura productum. Fideles mihi tamen experti, dicunt argentum decoctione per artem fieri verum, non tamen videtur apparenter lucrari, probationibus omnibus quibus vtuntur, exploratum.

QVIDAM rerum metallicarum peritiſſimi, de quibus etiã ſubtiliter & accurate ſcripſerunt, dixerunt, primum atque ſummum fundamentum, quo nititur ac ſuſtentatur ars Alchimię, nullũ eſſe: ex quo licet intelligere, ipſam artem (ſi tamen ars dicenda eſt quæ in ſe nihil veri & certi habet) inanem & fallacem eſſe. Etenim Alchimiſtæ putant materiam omniũ metallorum eſſe ſulphur & argentũ viuum, quamobrem profitentur ſe ex varia ſulphuris & argenti viui inuicem permixtorum temperatione, poſſe quodlibet metallum efficere: in quo ſanè vehementer falluntur. Nam ſi ſulphur & argentum viuum eſt materia auri & argenti, ergo in venis in quibus generatur aurũ & argentum, apparerent aliqua veſtigia ſulphuris & argenti viui; ſimiliter etiam in venis ſulphuris & argenti viui, reperirentur aliqua indicia auri vel argenti; ſed ipſi qui totam pene vitam curioſiſſime luſtrandis, & cõſiderandis venis, locisq; metallorum conſumpſerunt, nunquam tale aliquid reperire potuerunt. quare falſa eſt opinio Alchimiſtarum, & aurum quod ab ipſis fit ex ſulphure & argento viuo, non eſt verum aurũ: non enim, vt dictum fuit, talis eſt materia veri & naturalis auri. Aurum autem quod fit ab Alchimiſtis, licet ſimilimum videatur uero auro, falſum tamen eſſe multis modis cognoſci & iudicari

Non eſſe materiã omnium metallorum ſulphur & argẽtum viuum.

dicari

dicari poteſt, nempe vel ex pondere; vel ex eo, quia non ſuſtinet vim ignis; vel ex eo quia iniectum in vrinam, amittit colorem ſuum; vel quia non eſt ductile in tenuiſſimas laminas; vel denique quia non habet naturalis auri proprietates, quarum in primis illa commendatur, confortandi cor humanum. Hæc illi.

CARDANVS lib. 17. de ſubtilitate hæc ſcribit: ſunt verò chimica inuenta, vitrum ducere in longiſſimas lineas, tenax aut prædurum efficere poſse. Vidi ego dudum ſphæram exiguā ex vitro, quæ omni conatu illiſa ſolo lapideo, non comminuebatur, ſed reſiliebat ad trabes. Eiuſdem facultatis chimicæ eſt, vitrum albis lineis interſtinguere, cælare in eo imagines, falſas fabricare gemmas, purgare caphuram, metalla miſcere, immutare, aut nobiliora imitari. Exempla vero fallacis Alchimiæ vide apud eundem in 10. lib. De varietate rerum, cap. 51. Quo in loco etiam hæc ſubiungit: aurum & argentum facere, ſeu ex alijs metallis ea conficere, aut gemmas factitare, aut viles in nobiliores tranſmutare, nemo non optare debet, vt ſciat; at quid horum fieri poſſit, difficile ſcitu admodum eſt; & ſi hoc etiam ſciuerimus, longè difficilius eſt ſcire, quomodo fiat. Quæ autem ab Alchimiſtis fiunt, ea vel ad voluptatem pertinent, vel ad vſum; ad voluptatem ſunt gemmæ & metalla nobiliora; ad vſum tincturę, colores, materiæ vaſorum & alia ſimilia. Circa quodlibet autem horum, tria excogitari poſsunt, vel vt fiāt, quod maximum eſt; vel vt purgentur, vel vt perficiantur. Horum primum, de metallis, adhuc ſub

Cardanus.

Inuēta & opera artis chimica.

iudice lis est an fieri possit; secundum & tertiũ, fermè inuentum est ad summam perfectionem, ac licet ars chimica non faciat verũ aurũ, quattuor tamen præstat magnas vtilitates. Prima est, quia potest vnum metallum facere simillimum alij, vt ferrum æri, & æs auro & argento, idque clarius apparet in gemmis Secũda, cum id quod in aliquo potentia continetur, per vim ignis excitat, extrahit, & ad perfectionem perducit. Tertia cum ea quæ superflua sunt, vt sua absumẽdo detegit, vt cum ex calce alumen excipitur, quod non genitum est vi ignis, sed exceptum; ita fit id quod vocant multiplicationem, cum ex terra ipsa quę aliquid continet quod continetur, excipiunt. Quarta, Ars chimica vi ignis multas facere potest compositiones atque separationes, non minus vtiles & lucrosas ijs quæ ab Alchimistis tam anxiè quæruntur & ambitiosè promittuntur transmutationibus. Hæc Cardanus. Ex quibus verbis perspicitur eum arbitrari chimicam illam auri generationem, vel esse impossibilem, vel propemodum impossibilem.

Vtilitates artis chimicæ.

DECLARATVR OPINIO EORVM qui defendunt Alchimiam.

ALBERTVS in libro suo 3. de Mineralibus c. 9. hanc de facultate Alchimiæ quæstionem pertractans, primum exponit sententiã Auicennæ, quæ fuit hęc: sciant (inquit Auicenna) artifices alchimię species metallorum permutari non posse, quamuis aliquid illis simile fieri possit; quod enim differentia specifica aliquo

Opinio Auicẽnæ.

quo

quo tollatur ingenio, non credo possibile, sed expoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltem diminutio eorum: non enim permutatur species metallorum, nisi prius in primam materiam metallicam redducantur, & sic iuuamine artis deducantur in speciem metalli quod voluerit. Atque idem quoque sensisse ait Hastem Philosophum præcipuum in physicis & in mathematicis, deinde Albertus subiungit ea quę sequuntur: Oportet nos dicere, Alchimicos peritos, non aliter operari quàm peritos medicos, qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per remedia confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, vt digerendo, sanitatem inducant: quę sanitas est effectus & naturę & artis, sed illius effectiuè & principaliter, huius autem organicè & instrumentaliter: sic Alchimistæ primo benè purgantes materiam argenti viui & sulphuris insitam omnibus metallis, confortãt, deinde deducunt virtutes elementares, & cœlestes tali materiæ inhærentes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt inducere, & tũc ipsa natura operatur, & non ars nisi organicè iuuando & expoliendo vt diximus, & sic verum aurum & argentum educere, & facere videntur: quod enim virtutes elementares, & cœlestes faciunt in vasis naturalibus, hoc etiam faciunt in vasis artificialibus, si artificialia formantur ad modum vasorum naturalium: & quod facit natura calore solis & stellarum, hoc faciet ars calore ignis, dummodo sic contemperetur, vt non excedat virtutem se mouentem & infor-

Sententia Alberti Magni.

mantem quæ est in metallis:huic enim cœlestis inest virtus,quæ primo commiscuit eam,& hæc inclinatur ad hoc vel ad illud per artis iuuamẽ. Alchimia igitur per hunc modum procedit, id est,corrumpẽs vnum,à sua specie remouendo, & cum iuuamine eorũ, quæ in materia insunt, alterius speciẽ inducendo,quare omnium operationum alchimicarum melior est illa quæ procedit ex eisdem,ex quibus procedit natura; sicut ex purgatione sulphuris, per decoctionem & sublimationem & expurgationem argenti viui horumque bona permixtione cum materia metalli,in his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli species inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, proculdubio deceptores sunt, & verum aurum atque argentum non faciunt; & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt, propter quod ego experiri feci aurum alchimicum quod ad me delatum est.& postquã sex aut septem ignes sustinuit,tandem amplius ignitum consumitur & perditur & quasi ad fecem reuertitur. Hæc Albertus.Ecce supradictis verbis Albertus,non solum docet verum aurum posse fieri per Alchimiam,sed etiam quis modus eius sic eficiendi sit possibilis, & quis impossibilis, manifestè declarat.

Quinque rationes pro Alchimistis.

QVIDAM Ianus Lacinius, qui de facultate chimica in transmutandis metallis multa disputauit,eiusque disputationis summam memorat Cardanus loco supradicto, probat arte chimica posse confici verum aurũ, his rationibus.

Primò,

Primò, metalla sunt quædam pura & concocta, vt aurum & argentum: quædam cocta sed impura, vt æs, ac ferrum: quædam cruda & impura, vt utrumque plumbum; sed impura repurgari, cruda concoqui possunt, igitur ex ęre, ferro & plumbo, aurum & argentum fieri potest. Quod autem talia concoqui possiut, demnnstrat ex sententia Aristotelis 4. Meteororum, vbi de concoctione agit. De purgatione dubium non est, quippe cum proprium sit ignis separando purgare. Deinde propinquitas, paruumquè caussarum discrimen, hoc idem suadet, cum ab ijsdē omnia fiant. Supponit autem omnia metalla cōstare sulphure & argento uiuo; quæcumque uerosimilia sunt, facilè inuicem transmutantur, eoq; magis, quod natura uidetur semper perfectissimum intendere in omni genere, uelut aurum; quæ igitur imperfecta sunt, artis beneficio perfici posse uidentur, tum ut ad finem, tum ut ad motus ipsius perfectionem perducantur. Postea, si ars auctore Arist. in. 2. Phys. & 4. Meteororū est imitatrix naturæ, cum natura cōcoquendo purgandoq; ex sulphure & argento uiuo, aurum argentumq; perficiat, cur non etiā idem simili ratione operans ars possit efficere? Adhæc, ea dici debent secundùm naturæ ordinem copulata & iuuicem transmutabilia, quę non habent omnino diuersas operationes sed easdem, in eo tantùm differentes, quod quædam habent eas imminutas & imperfectas, uelut fœtus, infantis comparatione, ouum pulli, aurelia papillionis. At plumbum, æs, ferrum, argentum, nullas habent operationes ab auro distinctas,

ſtinctas, ſed quas illud habet, vtpote liqueſcere, duci, graue eſſe, nitere, ignibus reſiſtere; eaſdem habent hæc, ſed vitiatas & imminutas, nõ enim ita ſplendent, non ſunt adeo grauia, minus reſiſtunt ignibus, non tota liqueſcunt, non tàm tenuiter ducuntur; igitur hæc dici debent aurum imperfectum, & beneficio artis perduci queunt ad perfectionem auri. Atque hoc putat Cardanus eſſe maximum argumentum quod pro Alchimiſtis afferri poſſit. Poſtremò, idem aſtruit exemplo ranarum, quæ ſtatim, ob præparationem materiæ, ex puluere generantur. Sunt autẽ ranę perfectiores auro, & vt animalia perfecta, non ſolum partium ſimilarium compoſitione, ſed etiam inſtrumentorum compoſitione indiguerunt. Auicennam quoque citat dicentem, vitulum in nubibus generatam ſemiuiuum excidiſſe inter imbres. Generantur etiam ex iuuenculo ſtrangulato apes, ex Baſilico ſcorpiones, ex exilatura Anatis ſub dio expoſitæ bufones, ex Aſinis veſpæ, ex equis Scarabæi, ex mulis locuſtæ, aquæ, quibuſdam in locis conuertũtur in lapides: aër concuſſus inter duriora corpora, repentè tranſit in ignẽ, fumus metallorũ, præcipuè plumbi, cogit argentum viuum, cortex mali punici ferrum mutat in chalybem. Si igitur hæc tam admiranda & pene incredibilia fieri poſſunt, atq; adeò quotidie fieri videmus, cur incredibile videatᷣ, poſſe ab Alchimiſtis verũ aurũ cõfiſci? Hæc ille diſputat pro Alchimiſtis.

Antonius Mirandulanus. ANTONIVS Miradulanus, Philoſophus noſtræ memoriæ præſtans, & in Ariſtotelis doctrina excellenter verſatus, in illo ſuo opere

quod

qđ scripsit de Euersione singularis certaminis, libro 19. lect. 7. hanc de Alchimistis sententiam pronunciat. Dicimus veram esse Alchimistarũ opinionem quod aurum possit fieri, & ab arte, & à natura, quia transmutare possunt argentum viuum, & alia quæ ad id requiruntur, ita vt fiat eadem materia: sicut non solum à natura sed etiam ab arte animalia, ut scorpiones generari possunt. Verùm quia illud aurum fit rarissime, & cum maxima difficultate, multa enim quæ ad id concurrunt, facillimè impediri possunt, idcircò non uidetur fieri posse, sed rei difficultas non arguit impossibilitatem. Non est autem danda opera illi arti, non quia non sit vera, sed quia tantæ est difficultatis, ut sit vtilius eam omittere quàm exercere: & multi quidem ditissimi ad magnam inopiam redacti sunt, propterea quod maximis sumptibus impensis, vel nunquam assecuti sunt, quod hæc ars pollicetur, uel certe rarò, & parum, ita ut sumptus longè sit maior lucro, quare satius est alijs artibus certioribus operam dare, quæ maiori ex parte operam suam præstant, quàm huic quæ rarissimè propter res naturæ absconditas, finem suum assequitur. Hæc Mirandulanus.

EXPLICATVR BREVITER opinio auctoris.

Snĩa auctoris de auro alchimistico.

NOBIS autem propositam quæstionem philosophicè considerantibus atque perpendentibus, tria uidentur hac de re ualde probabilia dici, & firmari posse, unum est, nullã esse

ratio-

rationem philoſophicam, vel neceſſariam, vel etiam admodum probabilem, qua demonſtretur rationem chimicam efficiendi verum aurum, eſſe impoſſibilem. Cur enim putetur impoſſibilis? An quia nihil eorum, quæ fiunt à natura poteſt fieri ab arte? at hoc in generatione multorum animalium, aliarumque rerum, quæ opera, & miniſterio artis non ſecus generantur quàm à ſola natura, falſum eſſe cognoſcitur. An quia (vt volebat Aegidius) nihil eorum, quæ ſunt in genere ſuo perfectiſſima, poteſt produci niſi vno modo, id eſt, ſolùm ab agente ſuo naturali? Verum ſi Aegidius uerisimili aliqua ratione hoc probaret, aliquantulum fortaſſe valeret ad perſuadendum: cùm autem nullam huius rei probationem afferat: qua facilitate ab eo id dicitur, eadem planè à nobis contemni ac reijci poteſt. An denique quia aurum naturale generatur uirtute caloris cœleſtis, aurũ uerò chimicũ efficitur à calore igneo, qui duo calores cum multum inter ſe differãt, non poterunt eundem effectum præſtare? ſed hæc ratio dupliciter peccat. Primum enim falſum eſt calorem cœleſtem & igneum ſpecie inuicem diſtingui: cum enim ab eodem contrario, hoc eſt, à frigore ſimiliter corrumpantur, cum ab eadem cauſa interdum producantur nimirum à lumine, cùm ſe inuicem intendant atque augeant, cum ad productionem ignis, & mixtorum ſimili ratione conducant, fieri non poteſt, vt ea ratione qua colores ſunt, ſpecie diſtinguantur inter ſe: differunt igitur ea re ſolum, quòd calor cœleſtis propter ordinatum,

Calor cœleſtis, & elementaris non differunt ſpecie.

coeli

cœli motum, est valde temperatus & accōmodatus ad generationem & conseruationem rerum sublunarium, quam ob causam appellatur salutaris & viuificus; calor autem igneus ex se non est temperatus, sed agit quantum potest agere, & res sibi subiectas tandem destruit atque interimit, quocirca vocatur à Philosophis destructiuus & corruptiuus rerum. Verum si hic calor aliunde corrigatur atque temperetur, nimirùm vel à facultate animæ, vt in animalibus contingit, vel ab arte, vt fit in multis mixtis & medicamentis, quæ à calore igneo moderatione artis procreantur; efficietur profectò vt calor igneus talis propemodum euadat, qualis est cœlestis. Deinde, experientia manifestè ostendit quędam animalia similiter generari posse calore igneo atque calore cœlesti. Nam apud Aegyptios pulli calore igneo ex ouis excluduntur atque procreantur. Quam rem Iulius Scaliger, vir propter excellentem omnium disciplinarum eruditionem admirandus, in ijs quæ scripsit contra Cardanum exercitatione 23. pulchrè describit his verbis: In Aegypto ad Cayrum fumos construunt alij alio multiplici fornice imposito: in quorum tholi supremi medio, foramen est, per quod caloris vis, quæ immodica possit officere, subit atq; exhalat: in imo ignem accendunt temperatum: Ouorum multas centurias in fornicū superiore planitie disponunt: statis diebus erumpit pullorum turba, quos illi non numero sed mensura venales habent, modiolum statuunt sine fundo: quem vt implerūt, tollūt, neque hæc fabula est, sed fabulæ ipsi qui negant,

Aı̄alia generari posse solo calore ignis, argumentū Iulij Scaligeri.

negãt. Hæc Scaliger. Cæterũ posse ex alijs metallis verè aurũ effici, probari argumento & experiméto posset auripigméti, ex quo perfectũ aurũ posse fieri, testis est Plinius, qui ré nõ priscis temporibus sed sua ætate facta testatamque cõmemorans, ita scribit lib. 33. cap. 4. Aurũ faciendi est etiã vna ratio ex auripigmẽto quod in Syria foditur pictoribus, in summa tellure, auri colore, sed fragili lapidum speculariũ modo. Inuitaueratque spes Caium principé auidissimum auri; quamobrem iussit excoqui magnũ pondus; & planè fecit aurum excellens, sed ita parui ponderis, vt detrimentum sentiret, illud propter auaritiam expertus, quanquam auripigmenti libræ 1 [illegible]. permutarentur. nec postea tentatum ab vllo est. Sic Plinius.

Ex auripigmẽto, teste Plinio, fieri verum aurum.

ALTERVM verò, quod eadẽ de re probabilissime potest asseri, illud est, chimicam rationem efficiendi verum aurum non quidem physicè, sed moraliter vt aiunt, loquendo, vel impossibilem, vel propemodum impossibilem videri, non propter vllam rationem philosophicã quæ adhuc ab vllo sit allata, sicut ostensum est, sed propter ipsam experientiã quæ in rebus naturalibus, moralibus atq; artificialibus, summi argumenti firmissimæq; rationis vim debet obtinere. Etenim cũ plurimi in chimicæ facultatis tractatione & exercitatione diu multumque laborauerint, & in veri auri effectionem acerrimis studijs atq; incredibili cupiditate incubuerint, nemo tamen adhuc fuit præter vnum aut alterum probatis proditum historijs, quem liquido constet verum aurum & omni ex parte proba-

Cur non videatur esse vera ars Alchimia.

probatum ac perfectum effecisse. Quod si effectio auri per artem chimicam est possibilis, cur ea cùm tamdiu & tam multum optata, quæsita, & procurata fuerit, nondum tamen reperta & vsitata fuit? nam quia possibilis est generatio animalium, medicamentorum, aliarumq: multarum rerum non solum per naturam, sed etiã per solertiam & industriam humanam, iampridem inuentæ sunt artes, quæ huiusmodi res & verè & facilè possunt perficere; cur igitur idem non contingit in auro chimico? nisi quia vel talis modus efficiendi tale aurum simpliciter est impossibilis, vel si est possibilis, nondum tamen is est humano ingenio, & fortasse non potest esse, exploratè perfectèq; cognitus. Atque hoc argumentum ab experientia ductum, non solùm apud Philosophum naturalem, qui nunquam à rebus sensatis experientiaq; comprobatis, uel transuersum (vt aiunt) digitum discedit, sed et apud quemcumque hominem sanæ mentis rectiq. iudicij plurimum valere debet. Quod si habent isti, ut iactant, veram certamq; artem faciendi aurum, cur sibi primùm non faciunt tantum auri, vt null iusegeant, sed bonis omnibus quę parari auro possunt, abundent? At enim videre licet istos, semper egentes & mendicos, quique per vana promissa, alienis opib. exhauriendis, suam quoquomodo egestatem subleuare, suamq. famem explere cupiant.

AD extremum, illud non tantum probabiliter dici, sed etiam pro vero certoq. confirmari potest, artem chimicam, licet ea fortassis sit utilis in distillationibus & alijs reb. quas superius

ex ſententia Cardani memorauimus, tamen in eo quod ſpectat ad effectionem veri auri quam illa profitetur atque in primis pollicetur, vanam eſſe, noxiam, ac pernicioſam Reipublicæ. Primò, Quia aut nunquam, aut rariſſimè præſtat quod promittit, ex quo non ſemel factum eſt, vt multi ad extremam inopiam atque paupertatem redacti fuerint; vnde rectè quidã ait, Alchimiſtas non efficere aurum, ſed abſumere; non implere crumenas, ſed magis deplere & exhaurire. Deinde, quia faciunt falſum aurũ falſamq; monetã, atq. falſas gemmas pro veris paſſim diſtrahunt, atque diuendunt, ex quo Reſpublica hominumq; ſocietas magnum caperet decrimentum. Poſtremò, quia verum aurum non rarò adhibetur in medicinis ad exhilarandùm & roborandum cor: aurum autem chimicum cùm vel non ſit verum aurum, vel certè imperfectius ſit auro naturali, vel non vtiq. habebit eiuſmodi proprietates, aut certè non ita vitales & ſalutares humano corpori, quare non ſine diſcrimine ſalutis & periculo vitæ, in medicinis adhiberetur. Hæc igitur nobis viſa ſunt de chimica facultate efficiendi verum aurum, probabiliter poſſe diſputari.

Non eſſe permittẽdũ in Republica vſum Alchimiæ.

CAPVT XII.

DE ORIGINE MAGIAE ET ijs qui in ea clari fuerunt.

ORIGINEM Magiæ, præſertim eius q̃ diximus non eſſe naturalem, variè tradũt ſcriptores. Philo libro De ſpecialibus legibus

censet ex vera,& naturali Magia adulterata, & corrupta,natã esse fallacem, & quæ uulgo propriè dicitur Magia,ita scribens: Ex hac adulterata, & deprauata, descẽdunt quas proprio maximè vocabulo malas artes dicimus, circulatorum,ariolorumq; studia,mulierum,mancipiorumq; nequissimorũ expiationes, & lustrationes profitẽtium,mutationesq; amoris in odiũ, aut ex aduerso in amorem odij, per quasdam passiones amatorias,& incantamenta idonea:atque his dolis circumueniunt homines,& ingẽtium malorum atque ruinarum sunt causæ,non priuatis modò hominibus aut familijs,sed ciuitatibus,regnis,& prouincijs. Quamobrem huiusmodi artes, meritò lege Mosaica, grauissimis propositis poenis prohibentur. Hæc Philo.

Philo de origine Magia.

Vetus tamen opinio est plurimorum scriptorũ probata consensu, principem huius Magiæ doctorem,& quasi parentem fuisse Zoroastrẽ, vel Persam,ut Plinius,& Diogenes Laertius uocãt: vel Bactrianum,ut Diodorus Siculus,& alij nominant. Et Plinius lib.30.cap.1.ita de eo scribit:Sine dubio in Oriente orta est Magia,in Perside à Zoroastre,ut inter auctores conuenit.Eudoxus Zoroastrem hunc, sex millibus annorũ ante Platonis mortem fuisse prodidit: sic & Aristoteles;Hermippus, qui de tota ea arte diligentissimè scripsit,& vicies centum millia uersuum à Zoroastre condita,indicibus quoq; voluminum eius positis explanauit,præceptorem à quo institutus est Zoroaster, tradidit Azonacem quinque millibus annorum priorem bello Troiano.De quo Zoroastre mira alijs locis scri-

Zoroastres Magia parẽs.

Plin. lib. 7. bit Plinius: Vnum enim eum, (inquit) mortaliū eodem quo natus est die risisse, cerebrumque ita ei palpitasse, ut impositam repelleret manū, futuræ præsagia scientiæ, viginti annis in deserto Magiæ vacantem, caseo vixisse ita temperato, ut uetustatem non sentiret. Iustinus quoque historicus libri primi initio, inuentorem artis Magicæ facit Zoroastrem: idemq; sentit B. Augustinus lib. 21. De ciuitate Dei, cap. 14. Solum inquit, Zoroastrem quando natus est, ferunt, risisse, nec ei boni aliquid monstruosus ille risus portendit: nam magicarum artium fuisse perhibetur inuentor, quæ quidem illi nec ad præsentis vitæ vanam fęlicitatem contra suos inimicos prodesse potuerunt; à Nino quippe Assyriorum rege, cum esset ipse rex Bactrianorum, bello superatus est. Suidas etiam ait, Magiam inuē tum esse Persarum, apud quos Magi magnam fidem, & auctoritatem habuerunt. Auctor Historiæ Scholasticè enarrans historiam libri Geneseos, cap. 39. Ninus, (inquit) vicit Cham, qui adhuc viuebat, & regnabat in Bactria, seu in Thracia, ut alij uolunt, & uocabatur Zoroaster inuentor artis Magicæ, qui & hanc, & septem liberales artes in quatuordecim columnis scripsit: septem æneis, & septem lateritijs, contra duplex orbis excidium, quod timebatur, vnum per aquas, alterū per ignem. Ninus verò libros eius combussit. hinc etiam orta sunt idola. Hæc ille. Verùm de antiquitate Zoroastris non conuenit inter scriptores; nam Eudoxus, & Aristoteles, ut ex Plinio retulimns, uolunt eum antiquiorem fuisse Platone sex millibus annorum,

Chā idē qui Zoroaster.

Hermip-

Hermippus autem vel (vt citat Laërtius) Hermodorus Platonicus libro De disciplinis, facit eum quinque millibus annorum bello Troiano vetustiorem; è contrario autem Xantus Lydius, vt refert Laërtius, multo recentiorem eum facit, hoc est, sexcentis duntaxat annis ante Xerxis transitum in Græciam. Sed illi nimium multos computant annos, hic nimium paucos. Constat enim Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraam: ab ortu autem Abraæ, vsque ad primã Olympiadem fluxerunt anni mille centum septingenti, & paulò amplius sexaginta: nam qui plures quam cæteri annos monarchiæ Assyriorum & Medorum vsque ad Cyrum attribuerunt, illi mille trecentos sexaginta, huic trecentos quinquaginta assignarunt. Cœpit autem Cyrus regnare initio quinquagesimæ quintæ Olympiadis; Secundum hanc igitur laxissimam cõputationem, à Nino & Zoroastre vsq; ad primã Olympiadem, numerantur anni mille quadringenti nonagintaquatuor. Bellũ porrò Troianum septem & quadringentis annis præcessit Olympiades: Xerxis transitus in Græciam, in 75. excessus Platonis in 108. Olympiadem incurrit. Ex quo apparet multitudinẽ illam annorum, quam Eudoxus, Aristoteles & Hermippus tribuunt antiquitati Zoroastris, vel esse fabulosam, vel annos illos nõ quales nostri sunt, sed quales Aegyptij & Arcades habuerunt, hoc est, trimestres, esse cẽsendos. Nec dissimile fuit eodẽ in loco Plinij quippe qui ait Moysem multis annorum millibus posteriorem fuisse Zoro-

Laërtius initio Operis.

astre; cum subtilissima Chronologiæ ratione compertum sit, paulò amplius sexcentis annis Moyse priorem fuisse Zoroastrem.

Cassiani de origine Magiæ opinio Gen. 6.

APVD Cassianum Serenus Abbas collat. 8. cap. 21. originem Magiæ & omnium maleficarum artium altius repetit, nimirum etiam ante diluuium, ex eo tempore quo filij Dei, vt scriptura narrat, permisti sunt filiabus hominum, ait enim, scientiam omnium rerum cœlestium & sublunarium quam Adam à Deo acceperat, tradidisse ipsum filio suo Seth, cuius semen eam seruauit incontaminatam, & donec diuisum à sacrilega propagine Cayn perdurauit, eam doctrinam ad Dei cultum, & ad vtilitatem vitæ communis exercuit: cum verò fuisset impiæ generationi permixtum, ad res profanas atque noxias, quæ piè didicerat, instinctu Dœmonis deriuauit; curiosasq; ex ea maleficiorum artes atque præstigias ac magicas superstitiones audacter instituit. Sed quomodo hæc curiosa & malefica doctrina diluuio non perierit, in causa fuit Cham, vt antiquæ ferunt traditiones, qui superstitionibus & sacrilegis artibus fuit infectus, easq; artes, cùm in arcam in quam cum Noë patre suo iustissimo, & sanctis fratribus ingressurus erat, inferre non auderet; diuersorũ metallorum laminis, quæ scilicet aquarum non corrumperentur iniuria, & durissimis lapidib. qui vim ignis non sentirent, insculpsit: quę diluuio peracto, eãdem qua ille celauerat curiositate perquirens, sacrilegiorum ac perpetuæ nequitiæ seminarium transmisit in posteros. Hac itaque ratione illa opinio vulgi qua creditur

Ange-

Angelos vel maleficia, vel diuersas artes hominibus tradidisse, in veritate completa est. Hactenus Abbas Serenus.

SED mihi verius sentire videntur, qui Diabolum primum Magicarum artium auctorem & parentem faciunt, à quo mortales earum cognitionem acceperint, & vsum didicerint. Et sanè primum Magiæ vsum & effectum memoria repetentibus, haud improbabiliter videri potest, Magiæ vsum vnà cum mundo cœpisse, & quidem in Paradiso, salua etiam tunc & integra illibataq. hominis innocentia. Ibi enim Diabolus formam sibi induens serpentis, vel occultè per verum & naturalem serpentem Euam alloquens, blandissimis deceptam promissis, ad vetitum pomum maximo sui suæq. totius humanæ sobolis exitio, edendum induxit. Nec mirum videri debet si Diabolum Magiæ auctorem faciamus; cùm ipse, vti apud Ioannem capite octauo Dominus noster dixit: *Homicida sit ab initio, & in veritate non steterit, quia nō est veritas in eo. Cum loquitur mendaciū, ex propriis loquitur, quia mendax est & pater mendacij.* Rectè igitur Lactantius lib. 2. Diuinarum institutionum, omnium maleficarum artium inuentores & magistros fuisse Dœmones, confirmat, his verbis: Eorum inuenta sunt Astrologia & Aruspicina & Auguratio, & quæ dicūtur Oracula, & Necromantia & ars Magica, & quicquid præterea malorum exercent homines vel palam, vel occultè: quæ omnia per se falsa sunt, vt Sibylla Erythræa testatur. Hæc & alia multa in

Prima origo Magicarum artiū à Dæmone.

Lactantius.

eandem sententiam eo loco Lactantius commemorat. Sed nemo grauius & elegantius omnes Magiæ species omnesque fallacias ex Dœmone profectas esse ostendit quàm Cyprianus in libro de Idolorum vanitate: Nequissimi, inquit, spiritus, sub statuis ac imaginibus consecratis delitescunt hi afflatu suo vatum pectora inspirant, extorum fibras animant, auium volatus gubernant, sortes regunt, oracula efficiunt, falsa veris semper inuoluunt: nam & falluntur & fallunt, vitam turbant, somnos inquietant, irrepunt in corpora, mentes terrent, membra distorquent, valetudinem frangunt, morbos lacessunt; vt ad cultum sui cogant, vt nidore altarium & rogis pecorum saginati, remissis quæ constrinxerant, curasse videantur. Hæc est de illis medela, cum illorum cessat iniuria; nec aliud illis studium est à Deo homines auocare, & ad superstitionem sui, ab intellectu veræ religionis auertere: cum sint ipsi pœnales, quærunt sibi ad pœnam comites, quos ad crimen suum fecerint errore participes. Hi tamen adiurati per Deũ vnũ à nobis, statim cedunt, & fatentur, & de obsessis corporibus exire coguntur. Videas illos nostra voce & operatione, quasi flagris cædi, igne torreri, eiulare, gemere, deprecari, vnde veniãt, aut quando discedant, ipsis etiam qui se colant audientibus confiteri, & vel exiliunt statim, vel euanescunt gradatim, put fides patiẽtis adiuuat, aut gratia curantis adspirat. Hinc vulgus in odiũ nostri nominis cogunt, vt nos odisse incipiãt homines antequam nosse, ne cognitos aut imitari possint, aut damnare nõ possint. Hęc Cyprianus.

Præclara Cypriai sententia.

SED

SED ne christianorum hominum duntaxat hæc videatur opinatio, excitabo etiã testes Philosophos Græcorum, & quidem nobilissimos. Aristoteles in primo de Philosophia libro, vt Laértius initio sui Operis memorat, Magos Aegyptijs antiquiores esse prodidit, duoque iuxta illos esse principia, bonum Dœmonem, & malum: alterum ex his Iouem & Onomasdem, alterum Plutonem & Arimanium dici: quod Hermippus quoque in primo de Magis ait, atque Eudoxus & Theopompus, qui & reuicturos homines, iuxta Magorum sententias dicit, immortalesque futuros: & vniuersa illorũ mysteria & effectus precationibus quibusdam constare. Ista Eudemus quoque Rhodius tradit. Hæc Laértius. Verùm nihil luculentius testimonio Porphyrij: quod libro 5. De præparatione Euangelica, cap. 7. his verbis refert Eusebius: Magicæ artis dij Gentilium & inuentores & doctores fuerunt. Vnde namque homines quibus rebus Dœmones colantur & cogantur, quàm ab ipsis Dœmonibns discere potuissent? Neque putes id à nobis tantum dici: Porphyrius testis citetur, qui in libro De responsis sic ait: Non solum fœlicem conuersationem suam, verum etiam quibus rebus gaudeant & quibus alligẽtur, Dij hominibus significarunt. Adhæc quibus rebus cogantur, & quæ sibi afferenda sint, & quos dies vitare oporteat, figuras quoque ipsas simulachrorum quales esse debeant, & in quibus locis ipsi versentur, & omninò nihil est, quod ab ipsis dijs homines non didicerint. Atque hæc Porphyrius ex varijs Proserpinæ responsis demonstrat

Porphyrius.

strat & confirmat. Quid ergo mirum, Magicæ artis & inuentionem & studium & vsum fuisse antiquissimum? Certè nos supra à Mundi vsque primordijs, Magiæ originem repetiuimus, & liber Exodi satis clare ostendit, iam tēpore Moysis, hoc est, plus quam trecentis annis ante bellū Troianum, Magiam claram & celebrem fuisse, Magosque magna apud eam gentem, & sapientiæ & diuinæ cuiusdam virtutis auctoritate & existimatione floruisse, vtpote qui se Moysi opponere ausi fuerint, similiter illi mira quædam
Exod. 7. operantes. Nec Deus per Moysem tam graues pœnas aduersus Magos constituisset, nec tam seuerè eorum consuetudinem & congressum Iudæis interdixisset, nisi iam tunc eorum ars, sicut hominibus exitiosa erat, sic nota & celebris fuisset. Porrò circa belli Troiani tempora claram fuisse Magiæ famam, non obscurè indicat Homerus, præsertim in Vlyssis erroribus, adeò vt totum opus non aliunde constet. Siquidem Protea & Syrenum cantus apud eum, non aliter intelligi volunt; Circe vtique & inferorum, euocatione hoc solùm agi. Deinde apud Thessalas vrbes diu Magia, magna celebritate viguit. Orpheus quoque magnam ei fidem & auctoritatem addidit. Sed primus extat, vt inquit Plinius, de eo commentatus Osthanes Xerxem Regem Persarum bello quod Gręcis intulit, comitatus, qui velut semina artis portentosæ sparsit, obiter infecto quocunque commeauerat mundo; & hic maximè ad rabiem, non auiditatem modo sentētiæ eius Græcorum populos egit. Sed ante hunc, clarissimum in ea arte Pythagoræ nomen fuit,

fuit Is autem quem dixi Pythagoras, & post eũ Empedocles, Democritus & Plato ad hanc discendam nauigare, exilijs verius, vt inquit Plinius, quàm peregrinationibus susceptis, hanc reuersi prædicauere, hanc in arcanis habuere. Sed maxime omnium Democritus, & aliorum suisq; editis de ea voluminibus, eodem tempore in Græcia, quo medicinam Hippocrates, hoc est, circa Peloponesiacum Græciæ bellum, & annum Romæ conditæ trecentesimũ, eam illustrauit. Multis post hos sęculis, Apostolorum temporibus apud Brachmanas Indorum Iarchas, & apud Gymnosophistas Aethiopum, Tespesion Magiæ existimatione illustres fuerunt: quo tempore Simonem cognomento Magum, *Simõ Magus.* propter hanc artem multum claruisse, omnis loquitur Ecclesiastica historia. Is Apostolorum æmulus, non apud Samaritas modo, sed apud *Actor. 1.* Romanorum quoque principes, ad magicas eius pręstigias attonitos, honores etiam diuinos obtinuit: ex quo velut parente, multiplex hæreticorum soboles prognata, & sub Christiano nomine magicas artes professa, religionẽ & disciplinam christianã apud ignaros, infamem & odiosam fecit. Verùm omnes ante se postq; eius artis famæ celebres, longè superauit Apollonius Tyaneus, eius perdiscendæ studio totum penè orbem peruagatus, & cum ijs congressus quicunque tunc in ea clari habebãtur. Is Magiæ scientia tantam nominis claritatem gloriamq; sibi comparauit, tantaquè sui admiratione hominum animos impleuit, vt à multis eius sapiẽtiã operaq; æstimantibus, & viuus & mortuus

quaſi Deus haberetur. Taceo hic Plotinum, Porphyrium, Iamblicum, Proclum, Apuleiũ aliosq; Pythagoricæ ac Platonicæ ſectæ plurimos, qui Magiam & coluerunt ſtudioſiſſimè, & pugnaciſſimè defenderunt, & tanquam inter omnes ſapientię partes clariſſimam, vtiliſſimamquè, ſummis laudibus prædicauerunt. Sed quæret aliquis, quomodo Magia artium omnium vaniſſima & fraudulentiſſima, tantum in toto terrarum orbe totq; ſęculis valuit? Huic quęſtioni reſpondens Plinius primo capite triceſimi libri. Auctoritatem, inquit, ei maximam fuiſſe nemo miretur: quandoquidem ſola, artium, tres alias imperioſiſsimas humanæ mentis complexa, in vnam ſe redegit. Natã primum è Medicina, nemo dubitat. ac ſpecie ſalutari irrepſiſſe, velut altiorem ſanctioremq; quàm medicinã: ita blandiſſimis deſideratiſsimisq; promiſſis, addidiſſe vires religionis, ad quas maximè etiam nunc caligat humanum genus. Atque vt hoc quoque ſuggeſſerit, miſcuiſſe artes mathematicas, nullo non auido futura de ſeſe ſciendi, atque ea è cœlo veriſsimè peti credente. Ita poſſeſſis hominum ſenſibus triplici vinculo, in tantum faſtigium adoleuit, vt hodieq; etiam in magna parte gentium præualeat, & in Oriente regum regibus imperet. Hæc Plinius.

Vnde tanta Magiæ auctoritas.

CEATERVM illud hoc loco magno noſtro gaudio ingentiq; gloria Chriſtianæ religionis conſiderandum eſt, cùm primum Euangelicæ doctrinę lux mundo affulſit, omnium magicarum fraudum caliginem fuiſſe diſcuſſam atq; diſsipatam. Simul enim fides Chriſti prædicata

Religio & diſciplina Chriſti tenebras Magiæ & veterum maleficia-

& recepta mundo fuit, omnis magicarũ artiũ, oraculorum, vaticinationum cæterarũque diabolicarum fraudum vis concidit, defecit, euanuit. Post Euangelium (inquit Tertullianus in libro de Idololatria) nusquam inuenies aut Sophistas, aut Chaldæos, aut Incantatores, aut Cõiectores, aut Magos, nisi planè punitos. Vbi sapiens? vbi literator? vbi conquisitor huius æui? Nonne infatuauit Deus sapientiam huius sæculi? Sic Tertullianus. Atque hæc ita fore, uti cernimus euenisse, multò antè Christus Dominus discipulos suos docuerat, nam apud Ioannem cap. 12. dixit: *Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eijcietur foras: & ego si exaltatus fuero à terra, omnia trahã ad meipsum:* Et apud Lucam capite 11. *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet. Si autem fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa eius arma aufert in quibus confidebat, & spolia distribuit.* Quantum (inquit Eusebius libri primi De præparatione Euãgelica, c. 2.) recepta Christi fide mũdus profecerit, ipsis oculis cernimus. Non enim Persæ, qui eũ secuti sunt, matres suas nefandis nuptijs cognoscunt, non humanis vescuntur carnibus Scythæ, nec carissimos, falsa religione impulsi liberos iugulant: nõ Massagetæ ac Derbices propinquos atq; affines suos senectute confectos immolant, aut eorum carnes epulantur: nõ Tybareni senes suos præcipitare, Hyrcani rapaci auiũ gñi, nõ Caspij canibus proijcere solent: quæ qdẽ antea religiosissimè faciebãt: nũc verò

rũartiũ à mũdo discussit.

Esa. 29.
1. Cor. 1.
Ibidem.

euangelica virtute vndiq; hæc tetra, fęda & immania flagitia explosa sunt. Quis iam doctrinã Christianam amplexus, Deos putat aut inania, & surda simulachra, aut maleficos Dœmones in eis habitantes, aut partes mundi, quæ conspiciũtur, aut mortuorum vmbras, aut etiam animalium vel abiectissima, & nocentissima? quibus tamen rebus uniuersæ penè gentes ante prædicationem Euangelij diuinos honores cultusq; tribuebant. Non satis existimari potest, inquit Plinius lib. 30. cap. 1. quantum Romanis debeatur, qui sustulere monstra, in quibus hominem occidere religiosissimum erat, mandi etiam saluberrimum. Quis ergo satis æstimet, quantum debeant Christo, cum aliæ gentes, tùm in primis, & gens, & vrbs Romana, cuius fidei ac doctrinæ beneficio, maximis est malis liberata, summisque beneficijs affecta? Roma enim (vt ait B. Leo sermone primo De natiuitate Apostolorũ Petri, & Pauli) Deum suum ignorans, cum penè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium seruiebat erroribus; & magnam sibi uidebatur assumpsisse religionem, quia nullam respuebat falsitatem, in qua diligentissima superstitione habebatur collectum, quicquid vsquã fuerat vanis erroribus institutum, vnde quantò est per Diabolum tenacius illigata, tantò fuit per Christum mirabilius absoluta.

CAPVT

CAPVT XIV.

AN MAGIAE STVDIVM ET vsus sit licitus.

DVPLICEM supra Magiã fecimus, vnã naturalem, alteram non naturalem. Naturalis cùm sit doctrinæ Physicæ, Medicæ, ac Mathematicè pars nobilissima, per se bona & honesta est, hominumque studio & cognitione dignissima. Fortasse autem eius studium & tractatio publica meritò prohiberi posset in Republica, videlicet, si timeretur ne ea in vulgus prodita, multi (quæ est humani ingenij ad mala procliuitas) ad perniciem exitiumq. aliorũ abuterentur. Nam licet medicina quoq; abuti possint medici, & ob eandem causam etiam prohibenda videretur, attamẽ alia est ratio Medicinę, alia Magiæ: nam Medicina, & eius vsus est per se necessarius mortalib. & abusus manifestior est, quã vt omninò celari queat; ideoq; punitu ac emendatu facilior. Magiæ verò, nec vsus societati hominum est per se necessarius, & est abusus occultus: latet enim per quas res & qualiter Magia operetur. Quamobrem valde timeri potest, ne, quò est occultior in operãdo, eò magis fiducia impunitatis, lubrica sit ad nocendum.

MAGIA verò nõ naturalis, præsertim quę commercio & fœdere inito cum Dœmone nititur, dupliciter addisci potest, vel speculatiuè tantum, vel etiam practicè, hoc est, uel noscẽdi tantùm causa, vel etiam vtendi & exercendi. Nuda cognitio Magiæ per se mala non est: om- *De studio Magiæ.*

nis

nis enim cognitio veri bonum quoddã & perfectio est intellectus;si enim cognitio malorum bona non esset, Deus eam non haberet; atqui Deus omnium bonorum pariter atque malorum scientiam perfectissimam habet, si per se mala esset cognitio huius Magię,ergo nulli prorsus eam discere aut nosse liceret. Quomodo igitur Ecclesiæ Doctores & rectores,huius Magiæ vanitates,fallacias ,maleficia,impiasq; superstitiones detegere & confutare possent?quomodo probare,mira illa quæ faciunt Magi, vel esse meras imposturas vel opera Dœmonum,vel occultarum virtutum naturalium effecta? quomodo demonstrare;nullum opus Magorum verè posse dici miraculum? quomodo docere , Christi miracula multum differre ac præstare Magorũ miraculis,& nec Magos virtute diuina operari, nec Christum eiusq; seruos miracula magicis artibus edidisse?Atq; hoc animo & consilio nõ nullis magiæ studere concessum est . Nos christiani(inquit Tertullianus libro de Anima.) fallacem magiam non socia conscientia, sed inimica sciẽtia nouimus,nec inuitatoria operatione, sed expugnatoria dominatione tractamus multiformem hanc lucem mentis humanæ , totius erroris artificem,salutis pariter, animæq; vastatricem . Itaq mihi quidem videtur recte dixisse Ioan.Picus Mirandulanus: Quò quis est magiæ peritior,eò clarius eum cernere quantum inter magorum & Christi atque sanctorum miracula intersit . Sed studium eius potest tripliciter non esse bonum ; vel si quis illud præferat studijs vtilioribus,& tantum propter inanẽ quan
dam

dam curiositatem illud capessat; uel si ad malè agendum id referre velit; vel si propter imbecillitatem mentis periculum sit, ne huius magiæ fraudibus & superstitionibus circumueniatur. Meritò igitur id studij publicè christianis vetitum est, nec vlli nisi permissu rectorum Ecclesiæ conceditur.

VSVS autem huius Magiæ in totum dānatus est & vetitus, non solū lege diuina & Ecclesiastica, sed etiam ciuili, nec christianorum tantum, sed etiam Gentilium Non est autem usus Magiæ licitus: aut enim ibi est peccatum infidelitatis, si quis Dœmoni credens, tribuat ei diuinum numen: aut est peccatum idololatriæ, si oblationibus & sacrificijs cultum dœmonibus adhibeat: aut saltem est peccatū inobedientiæ; quia tam Magus quàm qui opera Magi vtitur, facit contra prohibitionem diuinam & ecclesiasticam. Causa autē huius prohibitionis triplex est. Primò, quia is peccat in seipsum, conijciēs se in maganum descrimen, scilicet deceptum magicis fraudibus in graues errores labendi. Deinde iniuriam facit ecclesiæ, cum Dœmone habens commercium & familiaritatem, qui est omninò præcisus ab ecclesia eiq. aduersarius. Postremò grauissimè Deum offendit, dum confugit ad Diaboli opem & auxilium; quasi nō sit omnipotens & homini abundè prouidens & consulens Deus Christianorum. Quàm grauibus autem, & minacibus uerbis Deus & vsum & studiū huius Magiæ prohibeat, ex uarijs scripturæ locis liquidò cernitur. In cap. 19. Leuitici sic habes: *Nō augurabimini, nec obseruabitis*

De vsu Magia.

Magia vetita diuinis legibus.

H *somnia.*

ſomnia. Nō declinetis ad Magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini, ut polluamini per eos. Et cap. ſequenti 20. *Aïa quę declinauerit ad Magos & ariolos, ponã faciẽ meã cõtra eam, & interficiã illã de medio populi ſui.* Et cap. 18. Deutero. *Nō inueniatur in te qui ſciſcitetur ariolos, et obſeruet ſomnia et auguria: nec ſit maleficus, nec incantator, neq; qui Pythones cõſulat, aut quærat à mortuis veritatẽ. Oĩa .n. hæc abominatur Dñs; & pp iſtiuſmodi ſcelera delebit has gentes in introitu tuo.* Et 4. lib. Reg. c. 1. Ochozię regi Iſrael qui miſerat nunciũ ad conſulendũ Beelzebub Deũ Accaron de ægritudine ſua: Elias hæc renunciari iuſſit: *Nũquid non eſt Deus in Iſrael, vt eatis ad conſulendũ Beelzebub Deũ Accaron? Quamobrẽ hæc dicit Dominus; De lectulo ſuper quẽ aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.* Et lib. 2. Paralipom. cap. 33. inter alia ſcelera regis Manaſſis, hæc connumerantur: *Obſeruabat ſomnia, ſciſcitabatur auguria, maleficis artib. inſeruiebat, habebat ſecũ magos & incantatores; multaq; mala operatus eſt corã Dño, vt irritaret eũ.* Cuius ſeueriſſimi præcepti hãc rõn ẽ reddit Philo in lib. De ſpecialib. legibus: Non ſinit noſter legiſlator procraſtinari veneficorũ ſupplicia, ſed abſq; mora vult exigi: qđ dilatio, noxijs opportunitatẽ peccandi præbeat, cæteris metũ afferat, exiſtimantib. q̃cquid illorũ vitæ accedit ſuæ ſecuritati decedere, Idcircò ſicut viperas, ſcor-

Egregia Philonis ſententia

ſcorpios,aliaſq; venenoſas beſtiolas, priuſquā mordeant aut ſaucient, aut etiam ſe commoueant, ſine mora ad primum aſpectum occidimus, præcauendo naturalem eorum malitiam priuſquam noceant,eodem modo eiuſmodi homines plectendi ſunt,qui magicis ſuis artificijs & maleficis artibus incautos homines non ſolū errore implicāt ſed in graues calamitates intrudunt.Sic Philo.Quàm eſſent autem hæ artes magicæ, & Apoſtolis, & naſcentis Eccleſiæ Chriſtianis abominabiles,& exoſæ, uel vnus locus, qui eſt in 19. capite libri De Actis Apoſtolorum, apertiſſimè declarat, ubi ſic legimus: *Multi ex his, qui fuerant curioſa ſectati,contulerunt libros, & cōbuſſerunt coram oībus.* Vt autē,& multitudinē,& pretiū librorū intelligeremus,ſubditur eos quinquaginta denariorū millibus fuiſſe æſtimatos,illos autem libros de rebus curioſis, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Beda,Oecumenius alijq;,de rebus magicis ſcriptos fuiſſe interpretantur. Reſtat ut de magis Pharaonis,qui ſe oppoſuerunt Moyſi,nonnulla diſputemus.

DE MAGIS PHARAONIS, Exodi 7.

SACRA Scriptura narrat Pharaonē aduerſus Moyſen iuſſiſſe accerſiri ſapientes,& maleficos, qui per incantationes Aegyptiacas, & arcana quædā ſimilia fecerūt, tribus prioribus ꝓdigijs à Moſe factis:ſapiētes uocat, uel Aſtrologos, uel Philoſophos, præſertim Magiæ na- *Exodi 7.*

turalis peritos: Maleficos autem, qui Magiam il lam quam ſupra nominauimus, nō naturalem, tenebant, & exercebant. Itaque horum nomine ſignificantur præſtigiatores, Necromantici, & qui magicis artificijs abutuntur ad patranda ſce lera, velut adulteria, furta, homicidia, atq; ob id dicuntur malefici: nam & faciunt mala, & malo modo, nimirum Dœmonum auxilio cū multis item fraudibus, mendacijs, & hominum deceptionibus. Dicuntur autem, ut refert Ioſephus lib. 2. Antiquitatum, illi Magi fuiſſe ſacerdotes: apud Aegyptios enim tales erant exiſtimatione omnis ſapientiæ ſacerdotes, quales apud Indos Brachmanes, apud Aethiopes Gymnoſophiſtę, apud Græcos Philoſophi, & apud Iudæos Prophetæ. Dicit autem Scriptura, eos operari ſolitos per incantationes Aegyptiacas, & per quædam arcana: nam operabantur cantando quædā verba modo carminum: ſed quia vel verba illa erant ſecreta, OnKelus vertit, ſuſurrationes: uel modus quo operabantur, erat ſecretus, & occultus, ideò vocantur arcana. Dicuntur autem Aegyptiaca, non quod primum in Aegypto inuenta fuerint, ſed quia verbis, & ritibus Aegyptiacis conſtabant, uel quia nō idem eſt genus, & modus incantationum apud omnes gentes, ſed alius alibi gentium. Septuaginta interpretes uocant Sophiſtas, & Pharmacos, id eſt veneſicos, & incantatores, OnKelus Magos, Aquila vertit κρυφιαστάς, id eſt, occultorum cognitores, & patratores.

CAPVT

CAPVT XV.

QVI FVERVNT ILLI MAGI qui restiterunt Moysi coram Pharaone.

SCRIPTVRA neminem eorum nominatim appellat: Sed B. Paulus posterioris Epistolę ad Timotheum cap.3. ait Ianne & Mambre restitisse Moysi. Chrisostomus illum locum exponens ait, Paulum illorum duorũ nomina cõperta habuisse ex antiqua certaq; Hæbreorum traditione, uel ex Spiritus sancti reuelatione. Sic etiam Theodoretus & Theophylactus. Alij dicunt fuisse librum quendam apocryphum, qui inscribebatur liber Iannis & Mambres, ex quo libro uolunt Paulũ transcripsisse illorum magorum nomina. Quod probare uidetur Origenes Tractatu 35. in Matthæum, ubi exponẽs verba illa Pauli, ait nomina illa Magorum non inueniri in scripturis publicis, sed in secreto quodam libro qui inscribitur, Liber Iannis & Mambres. Quapropter nonnulli epistolam illã Pauli reijcere ausi sunt, tanquam apocryphis utentem testimonijs: cum tamen, inquit Origenes, nemo adhuc ausus sit reijcere priorem epistolam ad Corinthios, in cuius capite 15. citatur sententia quædam ex menandro Poëta. Hactenus ex Origene. à quo non discrepat vulgo putatus Ambrosius, eundem illius epistolæ locum explanãs, exemplum, inquit, hoc de apocryphis est: Iannes enim & Mambres fratres erãt magi vel venefici Aegyptiorum, qui arte Magiæ suæ, uirtuti Dei quæ per Moysen operabãt æmulatione cõmetitia resistere posse putabãt.

Sed cum Moysi uirtus operibos cresceret, humiles facti, cum dolore vulnerum fateri coacti sunt Deum in Moyse operari. Gelasius Papa Distinct. 15. sancta Romana Ecclesia, hunc librum Iannes & Mambres inter apocryphos numerãs reprobat. Horum etiam Magorum meminit Plinius lib 30. cap. 1. & vocat Iamne & Iotape, falsò dicens eos fuisse Iudæos: sed in eo prætetrea fallitur, quòd istos multis annorum millibus fuisse dicit post Zoroastrem; cum Iustini libro primo constet Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraã, à cuius ortu vsque ad tempus istorũ prodigiorum, non nisi quingentiquinque anni fluxerunt, quin ab ipso diluuio non amplius septingentis nonagintaseptem prę terierunt. De his quoque Numenius Pythagoricus in 3. lib. De bono, ita scribit: Iannes & Mãbres, Aegyptij erant, magicis artibus adeò præpotentes, vt Musęo Iudęorum duci viro Deo cõiunctissimo, soli resistere posse à cunctis Aegyptijs iudicati sint: multas enim calamitates quas Musæus Aegypto intulit, soluere visi sunt. Hæc refert Eusebius lib. 9. De præparatione Euangelica, cap. 3. Hos autem Magos fratres fuisse, & Ambrosius loco supradicto affirmat, & ex narratione B. Macharij Palladius commemorat. Sed quia in Macharij & Palladij mentionem incidimus; non alienũ fuerit hoc loco quæ narrat Palladius, vitam Macharij scribens de mirabili horum Magorum sepulchro ab ipso Machario visa & comperta, & deinde narrata Palladio, hic adscribere. Dicebat Machari[9] Iãnẽ, & Mam-

Exod. 8.

Memorabilis historia.

Mambrem fuiſse fratres, propter magicæ artis excellentiam, maximam apud Pharaonem & Aegyptios tunc temporis habentes auctoritatẽ atque poteſtatem: qui dũ viui eſsent, intra quandam Aegypti ſolitudinem, in hortis quibuſdam ſepulchrum ſibi conſtruxerunt ex lapidibus quatuor pedum magnitudine, multumque auri illic condiderunt, & omnis generis arbores plãtauerunt, & maximum aquæ puteum foderunt, ſperantes fore vt poſt ſuum obitum in illo paradiſo delicijs fruerentur. Hic autem locus, vt communi illius regionis fama ferebatur, à Dœmonibus tenebatur atque cuſtodiebatur. Inceſſit Macharium cupido viſendi locum profectusque; cum iam propè acceſſiſset, obuiam illi occurrerunt ad ſeptuaginta Dœmones varijs formis, alij clamantes, alij exiliẽtes, alij magno cum fremitu in eũ ſtridentes dentibus, alij figura coruorum in eum inuolantium, quibus euaneſcentibus, ingredienti iam in paradiſum, occurrit Diabolus cum diſtricta romphæa ei minitans: quem facto crucis ſigno repellens, ingreſſus eſt locum; omniaque contemplatus, reperit cadum æneum catena ferrea pendentem ex puteo, iam tempore conſumptum, & fructum malorum punicorum, quæ nihil intus habebant, fuerant enim arefacta ſole; & plurima aurea donaria. Hæc Palladius de ſepulchro horum Magorum ex Macharij relatione.

Capvt XVI.

An prodigia quae Magi illi fecerunt, fuerint vera, an tantum simulata.

MAGNA quæstio est, varijs scriptorum sententijs in vtramque partem agitata, an serpentes illi seu dracones, in quos scriptura narrat virgas à Magis proiectas, fuisse Aegyptiacis incantationibus atque arcanis cõuersas, fuerint veri & naturales serpentes, non minus quã is in quem virga Aaron mutata fuit, an potius fuerint simulachra quædam tãtum & imagines serpentum qui à Dœmonibus, serpẽtum modo mouebantur. Quod autem de serpentibus Magorum diximus; de aqua mutata in sanguinem, & ranis productis itidem intelligi volumus.

Exod. 7. & 8.

MVLTI & graues scriptores existimarunt serpentes illos fuisse naturales: hoc enim docet Theodoretus in Quæstionibus suis in Exodũ, quæst. 18. idemque apertius & copiosius B. Augustinus libro 3. de Trinitate, c. 7. & 8. & in lib. octogintatrium quæstionum, quęst. 79. quem in hoc ferè secuti sunt Theologi Scholastici. Sanctus Thomas affirmatissimè hoc tradit in Commentarijs super 24. c. Euangelij secundum Matthæum, & prima parte, quæst. 14. art. 4. in eandẽ inclinat sententiam Beatus Bonauentura 2. Sententiarum, distinct. 7. quæst. 2. Caietanus adeo clarum id esse inquit in scriptura, vt in dubium minimè verti possit, hoc etiam sentiunt Lyranus, Tostatus, & Paulus Burgensis, & confirmari potest

Prima opinio, fuisse veros serpentes.

poteſt argumẽtis B. Thomæ deſumptis ex prima parte, loco ſupra citato.

VERVM ex aduerſo multo plures & antiquiores, nec minus doctrina & antiquitate præſtantes, prodigia illa Magorum non fuiſſe veros & naturales effectus, ſed tantum ſimulatos, & apparentes, & artificio quodam magico ac diabolico ſpectantium oculis imponẽtes, & ſenſerũt, & ſcriptis ſuis prodiderunt. Nam Ioſephus lib. 2. Antiquitatum ait illos ſerpentes Magorum, ſpecie verorum ſerpentum reptaſſe, ſed fuiſſe præſtigias, veritatis ſpecie hominibus non admodum cautis imponentes. Simile quippiam innuit Philo lib. primo De vita Moyſis hoc factũ Magorum enarrans. Iuſtinus martyr in libro Reſponſionum ad quæſtiones Orthodoxorum, in reſponſione ad quęſtionem 26. Quæ, inquit, à Moyſe facta ſunt miracula, quia diuina virtute ſunt edita, facta ſunt mutatione rei propoſitæ, in naturam eius quod efficiebatur: at, quæ à Magis, opera Dœmonis ſunt facta, ſpectantium oculis præſtigias offundebant, vt qui ſerpẽs nõ eſſet, eum viderent quaſi ſerpentem, & non ſanguinem quaſi ſanguinem, & non ranas quaſi ranas. Tertullianus in libro De anima: Poſſunt, inquit, & ſolent Dœmones phantaſmata præſtare, & corpora fingere, quibus exteriores oculos circumueniant. Corpora enim videbantur Pharaoni & Aegyptijs magicarum virgarum dracones: ſed Moyſis veritas, mendacium eorum deuorauit. Gregorius Niſſenus: Qui ex virga Moyſis, inquit, factus eſt ſerpẽs, verè animatus, Magorum virgas reuera ligna, viſus autẽ deceptione

Altera opinio nõ fuiſſe veros ſerpentes.

serpentes, facilè deuorauit. Græcus interpres, quem citat Catena in Exodum ait, illos serpentes Magorum fuisse meras præstigias, nihil verorum serpentum præter speciem & imaginem habentes, hoc etiam super cap. 7. Exodi affirmant Rupertus, Rabanus, & Hugo de S. Victore. Idem quoque satis indicat Ambrosius interpretans cap. 3. posterioris epistolæ ad Timotheum: Iannes, inquit, & Mambres virtuti Dei quæ per Moysem operabatur, comméticia æmulatione resistere conati sunt. Eundem Pauli locum explanans Beatus Hieronymus: Sicut, inquit, illi Magi artis magicæ præstigijs Moysi, sic nonnulli argumentorum fallacijs, christianæ veritati ac simplicitati resistere, ac illudere conantur.

Auctoris sententia fuisse veros illos Magorū serpentes.

NEVTRA hęc opinio euidenter ex sacris literis, aut humanis rationibus, vel probari vel reprobari potest: videtur tamen aliquanto probabilior B. Augustini sententia. Scriptura enim Exodi 7. ijsdem verbis eodemque modo narrat virgam Aaron versam esse in serpentes, & item virgas Magorum: ergo si ille Aaron fuit verus serpens pariter etiam serpentes Magorum veri fuisse videntur. Ibidem quoque dicitur virgam Aaron deuorasse virgas Magorum, hoc est, serpentem ex virga Aaron factum, deuorasse serpentes ex Magorum virgis factos, non diceretur autem deuorasse illos, nisi fuissent veri serpentes. Deinde sequenti capite octauo traditur Magos defecisse in tertio signo, nec potuisse producere cinipheś: ex quo satis intelligitur, verè & non in speciem tantum eos duo priora signa

fecisse.

fecisse. Moyses item detexisset fallaciam, si non fuissent veri serpentes. Quid quod scriptura vocat simpliciter serpentes, & ex nulla circumstãtia narrationis colligi potest eos non fuisse veros serpentes: nec repugnat fuisse veros, ergo probabile valde est veros & naturales serpentes fuisse.

CAPVT XVII.

QVOMODO MAGI EFFECERINT illos serpentes.

QVATVOR vel quinque modis cogitare possumus Magos fecisse serpentes, sanguinem, & ranas; duobus vel tribus in speciẽ tantũ & simulatè, duobus alijs, vere. Primo enim species & phantasmata virgarum & serpentũ, aquæ & sanguinis & ranarũ quæ erãt in phantasia & imaginatricè facultate, Dœmones cõmouendo & turbando spiritus in quibus erant illæ species, potuerunt facere vt illę species refluerent ad sensum cõmunem vel etiam ad sensum visus; verbi gratia, primò species virgæ mox ea sublata, species serpentis: ita vt uideretur virga conuersa in serpentem. Vide hæc tractata apud S. Thomam prima parte, quæst. 114. & 111. artic. 3. & 4. idemq; in alijs fieri cernitur. Namq; in somno motu vaporũ ascendentium in cerebrum, atque descendentium, refluentibus speciebus rerum sensibiliũ ad primum sensitiuum, dormientes videntur sibi & uidere & audire, & vi morbi idem contingit phreneticis. Deinde potuit fieri, vt Dœmon virtute aliqua naturali occulta, spectantium visum ita inficeret

ret vel turbaret, vt viderentur esse quæ non erant, & non esse quæ aderant: quemadmodum ægrotus corrupto palato & gustatu, dulces cibos iudicat amaros. Tertio modo potuerunt Dęmones virgas illas Magorum subitò conuertere in serpentes, applicando illis inuisibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, ad producẽdos serpentes potentissima & efficacissima. Quarto modo fieri potuit vt Dœmones non aduertentibus qui spectabant, virgas à Magis proiectas, subito è conspectu illorum clàm auferrent, & pro illis serpentes mole æquales ipsis, vel ante præparatos, vel aliunde tunc celerrimè asportatos, intuentium oculis subijcerent, ita vt virgæ in serpentes viderentur esse conuersæ. Potuit etiam quinto modo illud fieri, vt Dœmones virgas illas in modum & formam serpentum figurarent, vel figuram serpentum illis affingerent, & in illis motum qualis est verorum serpentum, ipsi efficerent.

QVI negant illos serpentes magorum, fuisse veros & naturales, eos necesse est sequi vel duos priores modos, vel certè quintum modũ Sed contra priores duos modos illud pugnat, quod scriptura ait factos esse serpentes: non igitur solum erant in imaginatiome vel aspectu intuentium, sed extra quoque erant serpentes: nõ enim dixisset scriptura, Magorum virgas versas esse in serpentes. Contra quintum modum facit quod scriptura dicit, serpentẽ factum ab Aaron deuorasse serpentes Magorum: quomodo autem deuorasset illos, nisi fuissent ueri serpentes. B. Augustinus, S. Thomas, Bonauentura,

Caieta-

Caietanus,& Burgensis sequuntur tertium modum;qui tamen sicut nec Lyrano, nec Tostato, nec mihi sit probabilis. Certum enim est, nec Dœmones potuisse immediatè producere serpentes,sed tantùm adhibendo causas naturales eorum productrices. Certum etiam est, nullum agens naturale naturaliter operando posse subito producere formam ex materia non ante disposita,& præparata. Certum etiam est, diuersas formas exigere diuersas materię pręparationes,& quò formæ sunt nobiliores,eo plures,& operosiores præparationes deposcũt: maior n. præparatio fit materiæ ad formam mixti quàm ad formam elementi, & maior ad formam animalis perfecti, quàm vel mixti inanimati uel plantæ.His positis,quæ secundum veram Philosophiam negari non possunt,quæramus an Dęmones produxerint illos serpentes immediatè ex uirgis:at materia virgæ est admodum remota,& aliena recipiendæ formæ serpentis. Si dicant non immediatè ex uirga productos esse serpentes,sed varijs transmutationibus præmissis: at tot,& tam variæ transmutationes subito fieri non potuerunt,statim enim atque Magi proiecerunt virgas,apparuerũt serpentès. Quid qđ, cum naturaliter producitur serpens,non statim producitur magnus,sed primo paruus, deinde paulatim acquirit iustam magnitudinem: at illi serpentes statim producti sunt magni,nimirum æquales uirgis Magorum,non enim uisum fuisset virgas mutatas esse in serpentes,nisi serpentes fuissent æquales virgis.

CAIETANVS vt uim harum rõnum ab

Caietanus refellitur.

ipso, vt arbitror, præuisam effugero, duo reperit effugia: altera est, eo tempore quod effluxit, dum Pharao uocauit Magos, & ipsi ad eum adierunt, Dœmones vltimam dispositionem pro forma serpentis induxisse in illas virgas, atq; ita cum proiectæ fuerunt, statim potuisse produci serpentes: alterum est, licet agens naturale per se non possit ex virga, & subitò producere serpentem, tamen vt est instrumentum Dæmonis, illud posse, sicut motus, & lumē cœli multa producunt quæ sunt ipso nobiliora, quatenus sunt instrumenta intelligentiæ mouentis. Sed contra primum effugium facit illud, quod sic non fuissent illæ virgæ, non enim potest manere forma virgæ cum vltima & proxima dispositione materiæ, & formæ serpentis, præterea dubium est an illi serpentes seu vt alij uertunt, dracones, potuerint aliter generari quàm ex semine. Secūdū effugium nihil ualet: nam licet agēs naturale vt est instrumentum uel hominis, vel Angeli, possit uel citius vel melius aliquid facere, tamen non ob id potest ex qualibet, & in qualibet materia effectum suum producere, nec potest posteriorem formam inducere non inductis prioribus. Posterior enim, & nobilior forma, præsupponit necessario priores, & sicut inter formas, ita inter earum dispositiones est ordo naturaliter immutabilis, ut non possit esse posterior in materia nisi antea fuerit prior. Præterea verus sanguis naturaliter non potest produci nisi in animali, & per calorem animalis, & per certa instrumenta quæ in solo sunt animali.

RE-

RESTA igitur quartus modus supra expositus, qui & Lyrano & Tostato mihiq; fit verisimilor: nam secūdum eum modum defendimus fuisse veros serpentes, atque ita euadimus difficultates obiectas contra primum, secundum & quintū modum: nec tamen dicimus eos productos fuisse ex virgis, ne vrgeamur illis rationibus quibus tertius modus premitur. Vnus tātum scrupulus hæret, quomodo si nō fuerūt serpentes producti ex virgis, dicantur virgæ conuersæ in serpentes? sed respondendum est, scripturam id dixisse, non quod ita fuerit secundū veritatem, sed quia ita videbatur & æstimabatur spectantium iudicio. Nam & hoc quoq; dicere oportet eos qui negant illos fuisse veros serpentes, & Caietanum qui vult illas virgas habuisse vltimam dispositionem pro forma serpētis: sic enim non poterant esse veræ virgæ, ut ostendimus, sed secundum speciem tātum, quare secundū eū, nec magi proiecerunt veras uirgas, nec veræ virgæ sunt cōuersæ in serpentes.

Auctoris snia, qūo facta sit à Magis illa virgarum in serpentes mutatio.

SED dicet aliq̄s, cur ꝑmisit Deus vt magi q̄ cōtradicebāt Moysi prodigia facerēt, cū ea res & diuinā virtutē q̄ ꝑ Moysem operabatur, obscurare videretur, & Pharaonis animū magis in perfidia & inobediētia obfirmatū & destinatū redderet? Ad hoc Chrysost. homil. 46. in Acta Apostolorū, ita respondet: Permisit Deus magis aliq̄d aduersus Moysem, ne magus putaret esse Moyses: permisit illos docere omnes quātū magia imponat sensibus: vltra aūt nō deceperunt, sed ipsi se victos confessi sunt: & non potest, inq̄t, sine certamine clara esse victoria, & quo poten-

Cur Deus sit ꝑmissus illa ꝓdigia fieri à magis.

tentior est hostis, eò illustrioré reddit eius gloriam à quo se victũ esse ipse confitetur sicut Magi victos se à Moyse cõfessi clarioré eius gloriã effecerunt. Theod. in Quæst. suis in Exod. q. 18. Ne q̃s, inquit, suspicaretur Moysem arte magica mira illa fecisse, ꝑmisit Deus Magos similia aliqua facere, vt quantũ inter diuinã virtutem & magicas operationes interesset, tum euidentia rerũ, tum ẽt Magorũ confessione, clarissimè innotesceret. Mutat Aaron virgã in serpentem,
Exodi 7. mutant etiam Magi virgas suas in serpentes: sed serpens Aaron præualens, Magorũ serpẽtes deuorauit. Mutant Magi aquam in sanguinem: sed nõ rursus possunt sanguinem mutare in aquã, sicut fecit Moyses: ꝓducũt ranas, sed eas auferre sicut Moyses nõ possunt: & qui maiora animalia fecerunt, minora, id est, ciniphes, facere nõ potuerũt. Deniq. nec vlcera ipsi cauere, nec vlcerũ doloré quo vehemẽter affligebantur mitigare, nedum auferre potuerunt. Quamobré Moysem lõgè superioré q̃ ipsi essent, & diuinã uirtuté quæ operabatur, artib. suis magicis præstã
Exodi 8. tiorem confessi, dixerunt: *Digitus Dei est hic.*

Verùm nos quia hunc de Magia librum, ut perspicuitate orationis, & varietate atque ordine disputationum, delectuq; probabiliorũ sententiarum, firmiorumq; rationum; sic breuitate (quæ magna est legendi discendiq; illecebra) commendatum lectori & probatum esse cupimus, expositis iam quæ ad propositi a nobis argumenti tractationem & explicationem pertinebant, hic ei finem imponamus.

BENE.

BENEDICTI PERERII, LIBER SECVNDVS,

qui est

DE OBSERVATIONE *Somniorum.*

ON vnum est genus nec vna somniorũ ratio; quocirca nec par est omnium causa, vt æque oĩa vel approbari vel improbari debeant. Multa quidem somnia derident sacræ literæ: alia etiã damnant: quædam verò cõmendant ac venerantur. Sunt .n. pleràq; inania: nec pauca sunt naturalia, ex certis naturæ causis profecta. Sunt idem alia Dæmonis calliditate ac malitia mortalibus iniecta: denique nonnulla diuinitus hominibus data sunt. Diligens porrò somniorũ tractatio, pulcherrimam per se ac iucundissimam parit cognitionem, & ad obscuros diuinæ scripturæ cõplures locos illustrandos valet plurimum: regendæ verò ac moderandę hominum vitæ vtilissima esse potest. Sed in primis ad redarguendam quorundam hominum inscitiam (sed verius dixerim stoliditatem & vecordiã) qui nimis curiosè &

anxiè ac superstitiosè obseruāt somnia, perma gno est adiumento. His ego rebus adductus, de somniorum natura, varietate ac veritate nōnullas questiones scitu maximè dignas atque vtiles hoc libro explicandas suscepi.

INDEX QVAESTIONVM libri Secundi qui est de Somnijs.

QVAE-

QVAESTIO PRIMA,

AN VLLA SOMNIIS habenda sit fides.

IN diuersa, vulgi ac sapientũ super hac re distrahuntur sententiæ: quamquam vno verbo ea quæstio posset expediri facta somniorum distinctione: nõnullis enim somnijs sine dubitatione fides habenda est: plerisque tamen penitus deroganda. Nimirum, aut omnibus, aut nullis credere somnijs, par est vecordia, & videtur extremæ utrũque uel stoliditatis, uel contumaciæ. Sed profecto, & scitum, & uerum est illud Ciceronis dictum: nihil tam absurdè dici posse, ut non ab aliquo Philosophorum dicatur. Quid enim esse potest magis ἄλογον & ἀδύνατον, quàm omnia somnia uera, & credenda esse arbitrari? Ecce tibi Prothagoras, unus sanè ex illo priscorũ philosophorum senatu, omnibus somnijs fidem arrogat, magna auctoritate decernens, ueritatem, & falsitatem nõ ipsa natura rerum, sed sola existimatione hominum constare: hominem esse mensuram omnium, & tale unumquodque esse, quale uidetur homini, siue sobrio, siue uinolento, siue sano, siue insano, siue uigilanti, siue dormiẽti. Affines huic errori fuere quidam Stoici, nimio plus superstitiosi, ac penè fanatici Philosophi. quia nulla reijciunt somnia, in omnibus esse rati uim significandi, ac denotandi aliquid. Existimari tamen aiunt, quædam somnia inania, & falsa, ꝙ sint admodũ tenuiter expssa,

Cic. in 2. de Diuinatione.

Omnia somnia esse vera, Prothagora, & Stoicorũ opinio.

ob idq; obſcura, & ad intelligendum difficilia: & quia propter ambiguitatem, varias ad res videntur poſſe applicari, propterea nihil certum ex eorum obſeruatione nobis conſtare: præſertim verò, quòd ad eorum ſomniorum vim diſpiciendam, par hominum ſolertia, & ſagacitas non facilè inueniatur. Ex aduerſo, his contraria ſentientes Xenophanes Colophonius, vel ipſa vetuſtate memorabilis Philoſophus (naſcentis enim in Græcia philoſophiæ propemodum ęqualis fuit) mollis item ac delicatæ Epicureæ diſciplinæ ſectatores, omnium ſomniorum fidem & auctoritatem ſuſtulerunt. Non eſſe autem vllis credendum ſomnijs, ſic illi argumentabantur. Vna vis eſt, eademq; natnra omnium ſomniorum: par igitur credendi aut omnibus, aut nullis ratio eſſe debet. Sed plerisq; ſomnijs nõ eſſe credendum, confeſſio eſt omnium: nihil ergo cauſæ eſt, cur plerisq; reiectis, aliquibus prę cipuè credere debeamus. Adijce, quòd ſi quædam ſomnia vera, & certa ſunt, aliquas eſſe certas ipſorũ effectrices cauſas neceſſe eſt. At quas? naturam, inquiunt, & Deum. Sed natura quidẽ amica eſt ordinis, & conſtantiæ; in ſomnijs nullus ordo ineſt, ſed plena temeritatis inconſtantia. Dei autem maieſtate alienum, & indignum videtur, obire Deum lectos dormientium, concurſare grabatos, & ſtertentibus inijcere ſomnia, quæ illi expergiſcentes, uel non recordentur, vel non intelligant, vel etiam contemnant, uel ſi curanda ſibi putent, ſtulta impleti ſuperſtitione, dies noctesq; animi pendeãt, aut inani impendentium malorum metu perterriti, aut

Xenophanis, & Epicureorũ opinio omnia ſomnia eſſe vana.

fallaci

fallaci futurorum expectatione bonorum elati. At, quantò & rationi conuenientiùs, & Dei præstantia dignius, atque utilitati hominis consultùs fuisset, uisa dare non sordidis & indoctis hominibus, sed optimis & sapientibus uiris, nō dormientibus, sed uigilantibus, nempe magis ad intelligendū idoneis: nec per circuitionem, & anfractus, atque ænigmata, sed propriè, apertè, & explicatè significare Deum, quod ab homine uellet intelligi.

HAEC isti de somniis balbutiunt, in totum ea uel approbantes, uel damnantes; uidelicet per extrema, ueritati deuia, inerrantes. Sed uera sententia, quasi media insistens uia uaria facit somniorum genera; quorum plurima tanquam inania, & ab omni ratione uacua; nec ulla fide digna planè abiudicat & reijcit. Hoc, cum luce solis clarius sit, superuacaneum est argumentari. Id enim quotidiana docet experientia, totas quotidie noctes somniamus, quotum igitur quotq; de tot somnijs, verum euadit? Euadit quidem aliquod nonnunquam verum, sed quia id rarissimè, ac sine ratione ulla contingit, nihil afferri potest, cur non casu & temerè accidisse credatur. Idem quoque ratio ipsa fateri cogit. Nam quæ alia est istiusmodi somniorum causa nisi quia spiritus, sentienti animæ, præsertim autem phantasiæ, cuius est fingere somnia, deseruientes, in quibus insident atq: inhærent, rerum in vigilia perceptarū reliquiæ, ac vestigia, quas in scholis appellamus species, eiusmodi inquā spiritus, in somno vaporib. cibi potusq. caput subeuntibus agitati, & huc illac iactati, uaria

Vera sententia de somnijs.

Pleraque somnia esse vana.

Causa sōniorum.

reddunt visa & somnia, sed propter inordinatã eorum spiritum iactationem, valdè incomposita, sæpè etiam turbulenta & distorta, denique talia, vt nullam vim significandi aliquid habere queant. Sic profectò sunt somnia, vt quæ in nubibus variè figurantur, vel animantium, uel aliarum rerum similitudines & imagines, quas cernimus breuissimo tempore in alias, atque alias commutari, & mox dissolui omnes, ac penitus euanescere. Has imagines, qui certam vllius rei significationem facere putaret, obtusus & excors haberetur, at non minoris videtur inscitiæ, certas significandarum rerum notas, & signa eiusmodi somnijs attribuere. Si ebriorum, phreneticorum, & insanorum visa negligimus, & pro nihilo ducimus, æque profectò ridenda, & contemnenda sunt somnia, quin eo magis, quod plerũque magis ipsa sunt inordinata, cõfusa, & monstrosa, Facetè quidam, sed verè tamen dixit, si natura sic esset comparatum, vt ea dormientes agerent, quę somniant, fore omnino necessarium, ut alligarentur omnes, qui cubitum irent, quippe magis ridicula & absurda, magisq; incredibilia, quàm vlli faciant insani, facturos esse somniantes. Hanc quoque sententiam confirmat diuina scriptura, deridens leuitatem & vanitatem eorum, qui somnij, hoc est, rebus futilissimis ac mendacissimis credendo, dignos se præbent, qui omnium irrisione ludantur. Itaq; in libro Ecclesiastæ capite quinto sic est: *Vbi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates, & innumeri sermones.* In lib. itẽ Ecclesiast.

Testimonia diuina sceiptura de vanitate sõniorum.

capite

capite 34.ita legimus:*Somnia extollunt imprudentes, quasi qui apprehendit vmbrã, & persequitur vẽtum, sic & qui attendit ad insomnia, multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis.* Denique, cum scriptura vult significare aliquid vanum, instabile, fugax, & fallax, somniorum comparatione, ac similitudine persæpè declarat.

CAETERVM, vt plurimis somnijs abesse veritatem, fidemque, non est negandum, ita quædam esse vera, & certa somnia, fatendum est. Nã si nullis insomnijs, quidquam veri & certi esset, inscienter profectò, ac superstitiosè clarissimi medicorum, somnia, quæ frequenter ægris contingunt, ad eorum morbos dijudicandos curandosque tã subtiliter & curiosè obseruarẽt. Stulto item labore physiologi se fatigarent, somniorum causas, vires, ac significationes tãto studio, & diligentia venando ac speculando. Mendaces præterea essent tot superiorum temporum historiæ, clarissimis testatæ consignatæque monumentis, refertæque exemplis verorum somniorum, quæ ad verbum cum rerum euentis mirificè conuenerunt. Quid in sacris literis quot memorantur somnia, non vera & certa modò, sed etiam diuinorum mysteriorum plenissima, repetat memoria lector somnia Abraæ, Abimelech, Iacob, Laban, Ioseph, Pharaonis, Salomonis, Regis Nabuchodonosor, Danielis, Mardochæi, Iudæ Machabæi: in nouo autem Testamento, somnia Beati Ioseph, Magorum, vxoris Pilati, denique somnium D. Pauli, quod à Luca in

Multa somnia esse vera.

Matt. 1. & 27.

Act. 16. li b.de Actis Apostolorum narratur. Hanc somniorum distinctionem, etiam Homerus poëtico more, fabularum integumentis velatam, significauit, cum duas finxit portas, vnam corneam per quam emitterentur ad homines vera somnia: alteram eburneam, per quam ederentur falsa. Homerum imitatus, vt ferè solet, Virgilius lib.6. Aeneidos, eandem sentẽtiam expressit his versibus:

Homeri cõmẽtum ad significandam verorum atque falsorũ somniorũ distinctionem.

Odyss. 7.

Sũt geminæ somni portæ, quarũ altera fertũ
Cornea, qua ueris facilis datũ exitus umbris,
Altera candenti perfecta nitens elephãto,
Sed falsa ad cælũ mittunt insomnia manes.

Cur autem poëta, veris somnijs corneã portam, falsis eburneam assignauerit, causam exponit Macrobius in eo commentario, quo somniũ Scipionis expl anauit.

Mac. lib. 1. c 3.

QVÆSTIO II.

DE CAVSIS VERORVM Somniorum.

DICTVM est, alia esse somnia falsa, & alia vera: reiectis igitur falsis, vera contemplemur: Verum, quia quæ sint vera somnia, & quo insigni atque nota internoscantur à falsis, planè intelligi non potest, nisi verorum somniorum causas omnes rimemur, & aperiamus, propterea quid ab alijs de huiusmodi causis creditũ & proditum sit, hoc loco docere conuenit. Hippocrates in libro de Insomnijs, duo statuit somniorum verorum genera, alterum nominat diuinum

Varia de somniorũ causis, auctorum sẽtentia.

Hippocrates.

uinum, alterum naturale. Diuina somnia, inquit à Deo mitti, & semper memorabiles aliquos casus, insignesque vel ad lętitiam & tristitiam, vel ad fœlicitatem & miseriã, siue priuatã, siue publicam, euentus portendere, horum autem somniorum interpretationem, ex vatibus, rerumq. diuinarum interpretibus petendam esse. Tale fuisse dicitur somnium Cyri maioris, qui monarchiam Persarũ condidit ad cuius pedes dormiẽtis, sol visus est, terque ab illo appetitus manibus, ter se conuoluens, elapsus est. Quo somnio magi Persarum sapientes, significari respon derunt, eum triginta annos, & ita sanè contigit, imperio potiturũ. Naturalia somnia, ex causis ferè intra corpus dormientis latẽtibus, existere putat Hippocrates, atque hisce somnijs affectiones ipsius corporis aut bonas, aut malas, indicari, hoc est vel plenitudinem ac redundantiam, vel cõtra inopiam atque inanitatem, vel aliquẽ eorum, qui sunt in corpore humorum, aut corruptum, aut suo loco motum, aut inordinatè & immoderatè agitatum. Horum verò somniorũ obseruationem & coniectationem spectare ad medicum, eamque ad dirigendas ordinandasq. curationes permagni referre arbitratur. Plato in conuiuio, somnia vera & pręnuntia futurorum, à dœmonibus proficisci existimat: dœmones enim esse medios inter Deum, qui est immortalis & incorporeus, atque homines corporatos & mortales. quippe cum sint ipsi & corporei, quales nos sumus, & immortales, qualis est Deus. Deũ nãque censet Plato non immiscere se rebus humanis, nec proximè cũ homini-

Somnium Cyri.

Plato.

Dœmonũ natura & munus secundum Platonẽ.

bus ſocietatem aliquam & conſuetudinem habere, ſed comercia & colloquia inter Deum, hominesque, ſiue vigilantibus ipſis, ſiue dormientibus, per dœmones agitari & confici. Nimirũ, dœmonum munus & officium eſſe inquit, preces & vota hominum referre ad Deum, & Dei munera & auxilia deferre ad homines: per hos, vaticinia, incantationes, magia, omnisque diuinandi ratio, & prodigiorũ effectio, ad homines peruenit. Itaque dœmones eſſe Dei nuncios, interpretes, & adminiſtros: hominum verò eſſe quaſi patronos, aduocatos, magiſtros, & vt fictitio Apulei verbo dicam ſalutigerulos. Atq. hæc non ſolius Platonis, ſed ante Platonem etiam Empedoclis & Pythagorę fuit ſentẽtia: de qua, & contra quam, in libro 8. de ciuitate Dei. cap. 20. & 21. & in lib. 9. acutè docteq. diſputat Auguſtinus. Ariſtoteles in libello quem inſcripſit de Diuinatione ex ſomnijs ducta, negat vlla dari hominibus à Deo ſomnia. Vera autem ſomnia, inquit, vel eſſe naturalia quædam ſigna, & ex naturalibus cauſis profecta, quæ ſcilicet periti Philoſophi & medici vtiliter obſeruant: vel eſſe quodammodo principia quædam eorum, quæ poſtea vigilantes acturi ſumus: nonnunquam enim in quiete quædam occurrunt, quæ videntur ad aliquid agendum poſſe conducere, quibus poſt, a ſomno excitati ad benè agẽdum accommodatè vtimur, & iuuamur. Stoici tres cauſas verorum ſomniorum conſtituunt. Primam Deum, qui cum ſit rerum omnium ſcientiſſimus & prouidentiſſimus, hominiquè beneuolus ac beneficus, quo ſit homo cautior, dat ei ſomnia,

Ariſtoteles.

Stoici.

quæ

quę sint ipsi futurorum incidia, & eorum, quæ agenda ipsi cauendaq sunt, documenta. Alterã causam ponunt fatum, quo cuncta sunt velut æterna quadam serie, nexuq; colligata: siquidem rerum omnium futurarum, putant Stoici, & antecedentes causas, & præcurrentia signa, tũ alijs in rebus, tum etiam in ipsis somnijs pręmitti. Tertiam causam faciunt naturam animi nostri, quæ diuina est: animus enim hominis, exterioribus sensibus per quietem consopitis, & ab omni actione vacãtibus, ipseq; negotijs curisq; omnibus solutus ac liber, vegetior fit, & habilior ad intelligendum, tunc enim clarius præterita meminit, præsentia sentit, futura prouidet. Porphyrius, veritatem somniorũ refert, partim ad innatas animis hominum notiones, & velut insignitas rerum omnium notas, quas ex altera vita detulit animus, ad hoc corpus veniens: sed eo vehementer obrutus, atque oppressus, non potest eas vigilantibus sensibus cernere: in quiete vero clarius ei apparent, atque innotescũt. Partim refert somnia ad dœmones: ad bonos quidem bona: & veracia: ad malos autem, praua, fœda, & fallacia. Synesius multa disputat de spiritu phantastico, quod est vehiculũ animę, eo namque medio, ceu quodam vinculo, cum terrestri hoc corpore colligatur & copulatur: in quo item solutus corpore animus, ex vno loco in alium mouetur, atque in eo maleficiorum pœnas persoluit apud inferos, nec sine eo dum est in corpore, quicquam potest intelligere: In hunc porrò spiritũ, omniũ quæ sunt, fuerunt, eruntq; simulachra imprimuntur, & in eo lucẽt

Porphyrius quid de veritate somniorum senserit.

Sinesius mira sed falsa tradit de spiritu phãtastico.

tanquam

tanquam in ſpeculo, præſentium quidem rerum, clariora, præteritarum autem, quo ſunt vetuſtiores, minus perſpicua, minima uero futurarũ, quæ ſcilicet nec ſunt, nec fuerunt unquã. Sed quia futuri effectus, in poteſtate cauſarum cohibentur, quaſdam habent prægreſſiones, & præcurſiones ſignorum, quę hoc minus manifeſta ſunt, quo illa longius abſunt, atque in hoc genere, ponenda cenſet ſomnia. Quapropter, ferè obſcuris imaginibus & ſimilitudinibus, res per ſomnia ſignificantur, non æqualiter tamen, ſed prout uaria eſt illius phãtaſtici ſpiritus temperies & ratio ſimiliter ut in ſpeculis, pro uarietate eorũ materiæ aut figuræ. uarię ac diſſimiles redduntur imagines, Monet præterea Syneſius non parum conferre ad quieta & veracia in ſomno uiſa percipienda, benè præparare hunc ſpiritum phantaſticum, moderato nempe uictu honeſtis ſtudijs, & actionibus, ſedandiſquè animi perturbationibus. Pythagoras certè iturus cubitum, cantu & ſono lyræ ſomnum captabat, atque hac ratione ad bona lætaq; ſomnia accipienda ſe ipſe comparabat: ob eandemque cauſam, eſu fabæ ſuis interdicebat: quod haberet is cibus inflationem magnam, tranquillitati mentis vera quærentis contrariam Verum hæc de ſpiritu phantaſtico à Sineſio prodita, nugæ ſunt, & Phytagoræorum ac Platonicorum figmenta, vel ipſis poëtarum fabulis inaniora uerbis, atque incredibiliora.

Mos Pythagoræ.

SED, ut aliquid ét ex auctorib. Eccleſiaſticis delibemus, B. Gregorius in quarto libro Dialogorum cap. 48. ſex cauſas colligit ſomniorũ:

Aut

Aut enim, inquit, *ex plenitudine, uel inanitate corporis somnia existunt, aut ex antecedētibus diurnis cogitationibus, & curis: aut ex illusione dæmonis, aut ex reuelatione Dei, aut deniq; ex cogitationē hoīs simul, & reuelatione Dei*. Easdē sex cās somniorū, cū idē Gregorius cōmemorasset in lib. 8. Moraliū, c. 13. mox eas aptis diuinæ scripturæ snījs, & exemplis illustrat atq; confirmat. *Duo*, inquit, *prima, quæ diximus somniorum genera, omnes experimēto cognoscimus: quatuor autem reliqua in sacris literis inuenimus. Nisi enim somnia plerumque ab occulto hoste per illusionem fierent, nequaquam scriptura dixißet, Ecclesia. 34. Multos errare fecerunt somnia, & illusiones vanæ, uel certè in Leuit. cap. 19. non eßet scriptum, Non augurabimini, nec obseruabitis somnia. Quibus verbis, cuius sint detestationis, ostēditur, quæ augurijs coniūguntur. Rursus nisi aliqn̄ ex cogitatione simul, & illusione procederēt, Salomō minimè dixisset Eccle. quinto capite, multas curas sequuntur somnia. Et nisi aliquando somnia ex mysterio reuelationis orirentur, Ioseph Geneseos trigesimoprimo, præferendum se fratribus, per somnium non uideret, nec Mariæ sponsum, ut ablato puero in Aegyptum fugeret, per somnium Angelus admoneret. Rursum, nisi aliquando somnia ex cogitatione simul, & reuelatione* pro-

D. Grego. sex cās sōniorū tradit.

Mat. 2.
Dan. 2.

procederent, nequaquã Daniel uisionẽ Nabuchodonoſor ediſſerẽs, a radice cogitationis inchoaſſet, dicẽs: Tu rex cogitare cępiſti in ſtratu tuo qd eſſet futurũ poſt hæc. Hæc ibi Grego. De cauſis igiť ſomniorũ, ſic ab alijs proditũ eſt.

Quatuor cauſę verorũ ſomniorum.

EGO cãs ſõniorũ, q̃ ad ſiñandũ aliq d valẽt, & dignæ sũt obſeruatione, diligẽter ſcrutatus, eas ad quatuor pręcipuas reuocari poſſe aĩaduerti.

Prima cã aliqua corporis affectio.

PRIMA cã continet aliquã corporis affectionẽ, quæ in ipſo corpore præpollet, ac præualet, vt ſi flaua, vel atra bilis, pituitoſuſve humor, aut ſanguis redundet, aliudve aliquid vitiatum, & corruptũ immoderatè iactetur in corpore. Galenus in libr. de Præſagijs, quæ ducũtur ex ſomnijs, narrat quendam ſomniaſſe alterũ crus factum eſſe ſibi lapideum, mox autem cępiſſe illũ ea parte corporis fieri paralyticum. Præterea, qui inſtãte criſi ſudaturi ſunt, ſæpè ſomniant ſe ſudare, aut in balneo calidis aſpergi aquis, aut in flumine lacu ve natare. Illud quoque nonnũquã vſu venit, vt quod dormientes agimus, aut patimur, etiam ſomniemus, vt qui in ſomno ſudant, aut febri corripiuntur, itidem ſe affici ſomniẽt. Proditum eſt à Plinio in libro 7. capite 50. P. Corneliũ Ruffinũ dormientẽ amiſiſſe viſum, idq; cum ſibi acccideret, etiã ipſum ſomniaſſe.

Secunda animi vehemẽs perturbatio.

ALTERA cauſa ſomniorum ſpectat ad aliquem uehementem concitatumque animi affectum, & perturbationem, amorem dico, ſpem, metumque, & odium. Nam qui ardẽter amant, frequenter amores ſuos ſomniant: qui timent, minacibus, & terrificis in ſomno viſis ſæpè turban-

bantur. Huc etiam pertinet vetus consuetudo, & vitæ, quā agimus, exercitatio. Piscator enim ferè somniat maria, lacus, flumina, retia, pisces: venator, nemora, saltus, montes, ferasq;: miles tubarum sonitus, fragores armorū, vulnera, sanguinem, cædes. Lepidè quidam apud Theocritum piscator, *omnis*, inquit, *canis panes somniat, & ego pisces.* Continet eadem cā antecedentes vigilantiū curas, & solicitudines, & quæcunque nos vehementer premunt, & angunt: quarum rerum, sępissimè in somno, similia visa contingunt. Quamobrem in lib. Ecclesiastici, c.5. scriptū est *Multas curas sequuntur somnia.* In hoc genere somniorum, equidem reponerē somnium illud Annibalis, & proditum, & creditum a multis. Ardebat Annibal insatiabili odio Romani nominis omniq; cupiditate perdēdi funditus imperiū Romanum flagrabat; quò autem facilius id perficeret, bellū ex Hispania transferre in Italiam cupiebat, arcem imperij Romam, petiturus: Cum igitur varijs super ea re cogitationibus ac deliberationib. æstuaret, visum habuit in somno, mirè proposito suo, votoq; respōdens. Visus ipsi est iuuenis, specie supra humanam, qui se diceret à Ioue missum ducem ei ad inuadendā Italiam, iussitq; ne respiceret, quid retrò & a tergò fieret. Pauidus primo Annibal, nō est ausus oculos ab illo quoquam deflectere. Sed, prout est humanū ingenium ad vetita pronum, diu temperare oculis nō quiuit, respiciensq; vidit, horrendum nō visu modo, sed etiam dictu ostentum, belluam vastam & immanem, multis circumplicatam serpentib. qua-

Somnium Annibalis Italiæ vastitatē ꝓtendens.

quacunque incedebat, omnia proterentem, atque peruertentem: cœlum item nigerrimis undequaque occæcatum nubibus, densosq; ac fulguribus mixtos præcipitare nimbos. Attonito Annibali, percontantiq; ex illo suo duce, quid illud monstri & portenti esset, respondit ille, vastitatem esse Italiæ, pergeret ipse porrò ire, quò parabat, nec præterea quicquam inquireret, sineretquè in occulto esse fata. Atque hoc quidem somnium ex antegressis in vigilia Annibalis cogitationibus & curis extitit: sed eius tamen somnij veritatem, rei euentus satis superque comprobauit plus enim mali Annibal Italiæ attulit, quàm illo fuerat viso præmonstratum.

Tertia dęmonū calliditas.

TERTIAM causam somniorum, ego potestati & calliditati dœmonis adiudico. Is enim multa dormientibus inspirat, & suggerit somnia, semper insidiosè ac malitiosè, quo videlicet quacunque possit ratione incommodet, ac noceat homini. Esse autem quorundā somniorum dœmonem architectum, atque effectorē, eò liquet, quòd ex sacris literis planè intelligitur, obseruationem somniorum adeo exosam esse Deo, vt ea magorum, augurum, & incantatorum maleficijs aggregata, extremis damnetur supplicijs. Nimirum non aliam ob causam, vt interpretatur Beatus Gregorius in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. nisi quia dœmon plerumque se somnijs immiscet, implens noxia superstitione hominum animos, eosq; non tantùm variè deludens, sed etiam perniciosè decipiens. Hoc genere somniorum solitum esse olim dœmonem

Quædam sõnia mitti a dæmone.

genti-

gentibus impietate cæcis multifariam illudere, constat argumēto Aesculapij, Serapidis, & Amphiarai: nam vt apud Philostratum, Pausaniam, & Strabonem scriptum est, templa eorum adeuntibus, qui varijs morborum generibus affli. ctabant, fama erat tres illos vulgò existimatos, quasi Deos singulorum morborum curationes per somnia præscribere consueuisse. Ex hoc genere fuisse reor nobile illud somnium Alexandri Magni, scriptorum, qui res eius prodiderūt, auctoritate, apud multos fidem promeritum. Cum enim in quodam prælio Ptolemæus, qui primus post Alexādrum Aegypti rex fuit, venenato telo ictus, summo cum dolore ex eo vulnere moreretur: assidens ei Alexāder, somnoq; sopitus, vidit in quiete draconem radiculam ore ferentem, simulq; commonstrantem, quò illa loci nasceretur, quæ scilicet præsentissimam vim haberet Ptolemæum, multosq; milites eodem teli genere vulneratos, protinus sanandi. Quæsita est herba, inuenta, adhibita, mox consecuto, qui promissus fuerat effectu. Sūt autem duo somniorum dœmonis præcipua genera, alterum pertinens ad occultarum rerum demonstrationem & significationem. Potest enim dœmon naturales effectus ex certis causis aliquando necessariò prouenturos, potest quæcunque ipsemet postea facturus est, potest tā præsentia, quam præterita, quę hominibus occulta sunt, cognoscere, & hominibus per somnium indicare. Alterum somnij genus vim habet cōcitandi perturbationes animi, agitatis turbatisq;, qui sunt in corpore humoribus & spiritibus, quò

Somnium Alexād. Magni.

Duo genera somniorum dœmonis.

nimirum inflammentur homines, vel ad libidinem, vel ad odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

Quo internosci possint somnia dæmonũ ab alijs somnijs.

DVPLICITER porrò, & quidẽ satis ꝓbabiliter, coniectari potest, quæ somnia missa sint à dœmone: primò quidẽ, si frequenter accidant somnia significantia res futuras, aut occultas, quarũ cognitio nõ ad vtilitatem, vel ipsius, vel aliorum, sed ad inanem curiosæ scientiæ ostentationem, vel etiam ad aliquid mali faciendum conferat: eorum somniorum auctorem esse dœmonem, non temerè crederetur: quippe qui ea ratione tentet animos hominum vana imbuere superstitione, quin etiam crimine impietatis obstringere. Deinde, si sobrijs, castis, & religiosis viris, tetra, obscæna, plenaq; crudelitatis, & impietatis somnia sæpenumerò contingãt, ea proficisci à Dœmone, nõ immeritò existimabitur. Dęmon. n. conatur impuris somnijs polluere ac fœdere dormientium corpora, ut eius fœditatis, etiam animos expergiscentium, quodammodo participes faciat. Quod si ne hoc quidem assequi potest, illud saltẽ curat, vt pios homines talibus visis contristando, perturbando, & affligendo, ad orationem, ad charitatis officia, ad diuinorum sacramentorum perceptionem, segniores, frigidoresq; reddat. Cuius diabolicę calliditatis & malitiæ, luculentissimum in vigesima secunda Collatione cap. 6. Cassianus narrat exemplum. Verum hac de re Iustinus Martyr, in responsione ad quæstionem vigesimam primam Orthodoxorum; disertè doctèque sententiam suam exposuit. Nam cùm hæc

sibi

sibi ab illis posita esset, quæstio, ad eam ipse q̃-stionem ita respondet, ut nos hic diximus. Restat quarta, & vltima somniorum causa, quam diuinam rite nominare possumus: cuius potissimum gratia omnis hæc nostra instituta est disputatio, huic enim: uel declarandæ, uel illustrãdæ, adhuc prædicta deseruiunt. Somniorum autem, quæ à Deo missa sunt, exempla, passim in diuinis libris sunt obuia: nos suprà ex sacris libris multa protulimus, pluraq; possent afferri, si quis omnia vellet colligere. Cæterũ vt uis, & natura diuinorum somniorum pleniùs planiusque cognoscatur, q̃stiones aliquot more scholastico, distinctè quidem, sed carptim, breuiterque perstringam, multa etiam, breuitati seruiens, lectoris cogitationibus integra illibataq; reseruabo.

Quarta causa sõniorum diuina.

QVAESTIO III.

QVIBVS SIGNIS COGNOSCI queat, sit aliquod somnium à Deo missum, necné.

DVPLICITER, prout nunc mihi succurrit, deprehendi potest, quodnã à Deo sit missum somnium. Primò quidem, ex præstãtia rerum, quæ per somnium significantur: nimirum, si ea per somnium innotescãt homini, quorum certa cognitio, solius Dei concessu ac munere potest homini cõtingere, huiusmodi sunt, quæ uocantur in scholis Theologorum; futura contingentia, arcana item cordium, quæq; intimis animorum inclusa recessibus, ab omni penitus mortalium intelligẽtia oblitescunt, deni-

Duplex rõ cognocendi diuina somnia.

que præcipua fidei nostræ mysteria, nulli, nisi Deo docente manifesta. Somnium igitur, quod eiusmodi rerum cognitionem, & demonstrationem continebit, diuinũ esse existimari poterit. Deinde, hoc ipsum maximè declaratur interiori quadam animorum illuminatione atq; commotione, qua Deus sic mentem illustrat, sic voluntatem afficit, sic hominem de fide, & auctoritate eius somnij certiorem facit, ut Deum esse ipsius auctorem, ita perspicuè agnoscat, & liquidò iudicet, vt id sine dubitatione vlla credere, & velit, & debeat. Huc spectat memorabilis illa in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. B. Gregor. sñia: *Sancti uiri*, ait Gregorius, *inter illusiones, atq; reuelationes, ipsas visionum voces, & imagines, quondam intimo sapore discernunt, ut sciant quid à bono spiritu percipiant, et quid ab illusore patiantur. Nam si erga hæc mẽs hominis cauta nõ esset, per deceptorẽ spiritum, multis se uanitatibus immergeret, qui nonnũquam solet multa vera prædicere, vt ad extremum ualeat animam ex una aliqua falsitate laqueare.* Hactenus Greg. apud quẽ hãc ipsã sñiam, sed plenius ac luculẽtius tractatã, in lib. 8. Moralium, cap. 13. lector inueniet. Quemadmodũ igitur naturale mentis nostræ lumẽ facit nos euidenter cernere veritatẽ primorũ principiorũ, eamq; statim, citra vllã argumentationẽ, assensu nostro cõplecti: sic in somnijs à Deo datis, lumẽ diuinũ aĩs nostris affulgens, pficit, ut ea somnia, & vera, & diuina esse intelligamus,

Memorabilis sñia D. Gregorij.

cer-

certoq;credamus, Rectè igitur illud traditur in libro Ecclesiast.cap.34. *Nisi à Domino missa fuerit visitatio, ne des in somniis cor tuum.* ex quo significatur, nonnulla somnia dari hominib. à Deo, animos eorum mirabiliter visitante.

HAEC autem Dei per somnia visitatio, sicut ex diuinis literis colligitur, multis & diuersis fieri solebat, Nonnunquam enim Deus per somnia turbabat, & terrebat hominem, sicut de Abimelech, & Laban narratur in libro Geneseos; *Terrebis me* .inquit Iob 47 *per somnia, & per visiones, horrore concuties me.* Aliquando in somno hortatur & incitat hominem Deus ad magnum quidpiam & arduum subeundū, certā spem prosperi exitus pręsignificando: uelut in Gedeonis & Iudæ Machabæi somnijs euenit. Sępè monet & docet, quid hominem agere, aut fugere oporteat, talia fuere B. Ioseph & Magorū somnia: huc spectant illa verba, quę sunt in c.33. libri Iob. *Quando homines dormiunt in lecto, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos, instruit disciplina.* Quin etiā solebat olim Deus spiritū propheticū nōnullis in somno largiri: nā in lib. Numerorū, c.12. ait Deus. *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, apparebo illi in uisione, aut per somniū loquar ad illum.* Et apuid Ioelem in c.2. inter alia Spiritus sancti dona, numerantur somnia. Legimus ēt in 3. Reg. Salomoni fuisse à Deo promissum in somno prudèntiæ & sapientiæ donum, Interdum quoque futura alicuius viri excellētia, dignitatis &

Varijs modis Deus afficit homines per somnia.

Gen. 20. & 31.

Iud. 7.

2. Mach. 11.

Matth. 2.

3. Reg. 3.

gloriæ, præmonstrata est per somnium, id quod adolescenti Ioseph, & Mardochæo accidisse legimus in sacris literis. Quibusdam præterea in somnis patefacta sunt diuina mysteria, cuiusmodi fuit somnium Iacob de illa mystica scala, & Danielis de regno Christi, Denique præsignificauit aliquando Deus, & prædocuit futuros rerum humanarum euentus: cuius generis fuëre somnia Abraæ, Genes. 15. Pharaonis, Genes. 41. & Nabuchodonosor, Danielis 2. & 4.

Genes. 37. Esth. 11. Gene. 28. Daniel. 7.

Varijs modis diuina contingunt somnia.

VARIIS item modis diuina somnia hominibus contigerunt, interdum cum magna corporis & animi commotione & horrore, sicut accidit Abraæ, & Nabuchodonosor. Nonnunquã datum est alicui somnium, sed non eius somnij intellectus, sicut in somnijs Pharaonis & Nabuchodonosor animaduertere licet. Danieli tamen ceterisq; prophetis, simul cum somnijs, intelligentia eorum diuinitus suggerebatur. Quamquam duorum somniorum, quibus Ioseph supra fratres ipsius futura dignitas & potestas præsignabatur, nulli tunc datus est intellectus: sed postea ipso euentu, successuq; rerum veritas eorum somniorum cognita est, atque comprobata. Illa quoque in somnijs diuinis varietas cernitur: alia enim clara sunt, & aperta, euidenter res ipsas significantia; vt fuere somnia beati Ioseph, trium Magorum, & D. Pauli: alia vero sunt inuoluta. & obscura, per uarias similitudines recte aliquid insinuantia, huiusmodi fuere somnia Pharaonis de septem spicis, & bobus, & Nabuchodonosor de statua & arbore, nec non & pincernæ, acque pistoris ipsius Pharaonis, Adhæc, inter-

Daniel. 2. Genes. 15. Genes. 41. Genes. 37. Matthei. 1. & 2. Actor. 16. Genes. 41. Daniel. 2. Genes. 40.

interdum videtur in somno loqui cum homine, vel Deus ipse, vt in somnio Iacob, & Salomonis, vel angelus, vt in somnijs beati Ioseph, vel homo aliquis, vt in somnio D. Pauli. Præterea sæpè Deus vltro mittit somnia, nonnunquam etiã rogatus, quemadmodum interpretationem somnij, quod acciderat Nabuchodonosor, Deus in quiete tradidit Danieli, qui eam ab ipso vigilãs intentissima precatione postulauera.. Quin fuisse quondam apud Hebræos admirabilem quandam rationem & consuetudinem in rebus maximè dubijs atque grauissimis, cõsulendi Deũ, vt quod verum esset, aut quod facto esset opus, per somnia indicaret, ex c. 28. primi libri Regũ, intelligitur. Postremò quædam somnia diuinitus data respondent antecedentibus in vigilia hominum cogitationibus & curis, ad hoc genus referri debet primum somniũ Nabuchodonosor, à Daniele 2. capite narratum, itemque primum beati Ioseph, quod in capite primo narrat Diuus Matthæus, atque illud Annibalis supra memoratũ, illud quoque Scipionis Aemiliani, à Cicerone, vel acutè confictum, vel disertissimè narratum.

Genes. 2.
3. Reg. 3.
Matt. 1. & 2.
Actor. 16
Daniel. 2

QVÆSTIO IV.

CVR DEVS IN SOMNO ARCANA sua hominibus referet.

CVM animus hominis in somno, minimè docilis, minimeque habilis ad percipiendas res diuinas esse videatur, dignũ sanè videtũ inquisitione, cur Deus per somnia & arcana suę

Quinque causæ cur dormiẽtibus multa diuinitus reuelentur.

prouidentiæ,& mysteria rerum cœlestium non rarò docere homines voluerit. At enim verò, multas eius rei, variasque causas afferre possumus. Primam causam tagit Hippocrates in principio libri de Insomnijs, animam hominibus in vigilia varijs distingui occupationibus, grauib. distineri negotijs, curisque distrahi: per sensus item exteriores euocari ad ea, quæ extra ipsum sunt, & per varia eorum sensuum spectacula diuagari, multiplicique rerum humanarum strepitu interpellari, & à sui, rerumque cœlestium cõsideratione auocari, incertis præterea fluctuare deliberationibus, varijsque studijs & affectibus æstuare, qui non sinunt eum, quod verum & rectum est, id aut liquidò cernere, aut incorruptè iudicare. Contrà verò in quiete & somno, ab eiusmodi omnib. interpellationib. & impedimẽtis vacuus & liber animus, sibi totus præsens & præsto est, sibique attendit, in se suas omnes vires, atque facultates collectas & cõiunctas habet, expeditus & acer ad intelligendum, atque omnium que illi extrinsecus obiecta sint, amplissimè ac facillimè capax. Alteram eiusdem rei causam hanc ponere licet, quæ vigilantes accipimus, ea solemus subtiliter ratiocinando discutere & examinare, reuocare ad calculos, atque humanæ rationis trutina diligenter expendere: ad rationis enim normam exigimus omnia: cui si congruant, quæ nobis oblata sunt, à nobis approbantur, si discrepent, abiudicantur atque reijciũtur. In somno autem res sibi obiectas animus hominis citra examen accipit, paratior promptiorque ad visis diuinitus datis credẽdum, atq.

Habilior animus noster in somno ad percipiendas diuinas reuelationes.

ob-

obſequendum. Conſtat autem inter omnes qui de reb. diuinis ſcripſerunt, ad eas res non tantū intellectu, ſed etiam affectu, & quodam animi quaſi ſenſu, guſtuq. percipiendas, ſatius eſſe agi & regi hominem extrinſecus, quam ipſum agere ſe, & auditorem eſſe potius, quam arbitrum, & exiſtimatorē, denique ſimpliciter credere potius, quā cauſas credendi diſquirere & expendere. Tertia cā ex Ariſtotelis libello, qui inſcribit de Diuiunatione, quæ fit ex ſomnijs, deſumpta eſt: ait ille, *Quemcunque motum, quo animus dormiētis extrinſecus pulſatur & cietur, quā uis leuem & exiguum, magnam tamē habere vim commouendi animum, vehementerque in ipſum imprimi, atque altè in eo inhærere: id autem fieri propter noctis ſilentium, & ſenſuum exteriorum vacationem & quietē, atq. omniū, quæ animi intentionem remittere ſolent, vacuitatem, tunc enim ſenſibus ſomno conſopitis, languenteque corpore, quæ extrà ſunt nequaquam ſentiuntur.* Quapropter opportuniſſimè Deus eo tpe docet hoīem ſine vlla eius perturbatione, ſine aliorū hominum obſeruatione, denique ſine vllius rei interpellatione. præſertim autē, quia quò magis animus noſter à ſenſuū cōſociatione, & corporis cōtagione abſtrahitur, tātò vr̄ effici vegetior, & acrior ad res diuinas intelligendas. In ſomno aūt, qui eſt imago quædā & repreſentatio mortis, videtur animus quodam modo ſeiugari à conſortio corporis, eiusque vinculis, ſi non omninò, certè

Ariſtoteles.

aliquatenus relaxari. Quartam causam esse arbitror, vt ea re ostendatur, quantò sit Deus potentior, & efficacior ad hominem docendum & erudiendum, quàm sit alius quiuis homo: quippe homo hominem docere, nisi vigilantem, audientem & attendentem non potest: Deus autem, et altissimè dormientem, atque somniantem. Quo satis declarat se in omnes humani animi vires, ac facultates summum imperium, & efficacitatem habere. Quintam causam equidem posuerim, ne videlicet quispiam existimaret, mortem auferre homini omnem scientiam: aut non esse aliam viam rationemque cõparandi scientiã, quam per sensum, discursumque rationis, & ex antecedenti aliarum rerum cognitione. Auerroes quidẽ super libello Aristotelis de Diuinatione per somnia, in cõmentario suo, non audet inficiari prophetiã posse homini accidere, vel in somno, vel per reuelationẽ, negat tamẽ ea ratione vel artes, vel sciẽtias speculatiuas posse vlli contingere. *Vna, inquit, est natura hominis: vnus igitur duntaxat erit intelligendi, & discendi modus, scilicet internũtijs sensibus, varijs item præceptis, experimentis, diligentique ratiocinatione. Nam si præter cõem, & vsitatum discendi modũ, esset hic alter per somnia, vel reuelationem, cum is multo sit facilior, atque præstantior, ille alter quò difficilior & laboriosior est, eò magis fuisset superuacaneus, non igitur datus esset homini. Deus namque, & natura nec frustra quicquam faciunt, &*

Contra Auerrovem.

de ijs, quæ possunt fieri, quod melius & præsta bilius est, nunquam non faciunt. Sic ille. Quæ sanè argumentatio, non esset planè infirma, si quisquam diceret, nemo tamen nostrum id dicit, modum illum discendi per somnia, vel per reuelationem, aut esse homini naturalẽ, aut esse frequentem, & vsitatum. Verùm hæc Auerrois commenta, vt alia eiusdem, de scientia, potentia, & prouidentia Dei, & humani animi natura, ex inscitiæ diuinarum rerum, & impietatis fonte redundantia, quam sint inerudita, obtusa, falsaq; satis liquet vel solis exemplis, quæ memorantur in sacris literis, Adami, Salomonis, Danielis, multorumq; Prophetarum, quibus multarum rerũ scientia subitò data est à Deo: quin ét Beseleel, & Oliab, quos in libro Exodi proditũ est, subito diuinitus edoctos, Moaycũ tabernaculũ, simul cũ omnibus eius instrumentis atque ornamentis, summa arte pfecisse.

Gen. 2.
1. Reg. 1.
Exod. 31.

QVAESTIO V.

CVR A DEO SOMNIA DENTVR obscuris & indoctis hominibus, non autem sapientibus.

VEL hac vna ratione Aristoteles & Cicero omniũ somniorũ, quæ diuina creduntur, fidem & auctoritatem eleuari, & eludi posse putauerũt. *Nã, si quæ somnia,* inquiũt, *darentur hominibus à Deo, ea non obscuris & indoctis hominibus, sed viris sapientia prudẽtiaq; præstãtib. dari, par erat.* In quo fefellit eos ꝙ distinctionẽ diuinorũ somniorũ, eorũ dico quæ

Error Aristotelis. & Ciceronis.

verè

Cur dæmones sõnia olim dare soliti fuerint non doctis & prudentibus, sed imperitis, & contẽptissimis hominib.

verè diuina sunt ab ijs, quæ non sunt, esse tamen falsò putantur, planè ignorauerunt. enim vero Dij Gentilium, quos fuisse dœmones nobis Christianis nequaquam dubium est, quemadmodum futuros rerum humanarum casus & euentus certò prouidere, ac scire non poterant, id enim solius Dei est, ita nec eos certis aut verbis, aut signis prædicere, ac præmonstrare poterant: Quapropter somnia, quibus præsignificabantur futura, non dabant viris doctis & prudẽtibus, videlicet ne illi eorum somniorum vanitatem, ac falsitatem deprehendentes, auctoritatem ipsorum Deorum apud alios contererent, eorumq; oracula tanquã diuinitatis vacua, & inania veritatis, in publicũ etiã vulgi ludibrio & contemptui exponerent: dabant igitur ea sõnia indoctis, & veri falsiq; discernendi imperitis, maximè vero superstitiosis, ob idq; ad credẽdum qui duis, satis per se paratis atque propensis. At vero somnia, quæ à verò Deo missa sunt, ea legimus plerumq data viris sanctitate, ac sapientia eximijs, vt Abraæ, Iacob, Salomoni, & Danieli. Data sunt tamen etiã nonnulla viris nõ admodum doctis, sed pietatis tamen, ac innocentię pręstantia clarissimis: excellens autem virtus & pietas, dociliorem reddit hominis animum, aptioremq; ad rerum diuinarum perceptionem, quàm humana vel prudentia, vel sapientia. Qui enim mundana excellunt potentia, vel sapientia, hi ferè sunt aut impij, aut superbi, aut turpissimis inquinati flagitijs: quæ res cœlestibus doctrinis, diuinisq; illustrationibus, aditum ad animos hominum, penitus occludũt.

Nec

Nec me fugit,etiam quibuſdam ſceleratis atque impijs hominibus,ut Pharaoni,& Nabuchodonoſor,quædam diuinitus ſomnia contigiſſe,ſed hæc illis,nec ipſorum præcipuè cauſa, neq; cũ intelligentia eorũ ſomniorũ data ſunt: quo ſcilicet illi,eorũ interpretationẽ,cũ apud ſuos ſapientes inuenire nõ poſſent,à veri Dei cultoribus eã petere cogerentur,atque ea ratione uerũ Deum agnoſcerent,ac venerarentur, eiuſq; ſeruos in admiratione,& honore haberent: id quod ſomnia Pharaonis, & Nabuchodonoſor à Ioſepho, & Daniele interpretata, manifeſtè declarant.

Cur quadam ſomnia ẽt impijs hominibus à Deo ſint data.

QVÆSTIO VI.

CVR DIVINA SOMNIA nonnunquam ſint obſcura,& perplexa.

SED cur diuina ſomnia non ſp ſint clara, & aperta,ſed obſcura,& perplexa,& aliarum rerũ imaginibus,ac ſimilitudinibus inumbrata, & offuſcata,nec alijs tm̃ occulta,ſed ẽt ijs, quibus dantur,minimè conſpicua,cãs rimemur,& aperiamus.Dij gentiliũ,hoc eſt dęmones, quia certã futurorũ euentuũ ſcientiã hr̃e nõ poterãt,ad ſignificãda futura, dabãt illi quidem non rarò ſomnia,ſed obſcura tñ,& ambigua,queq; ad diuerſos,etiã cõtrarios euentus facilè detorqueri,& applicari poſſent, ut ad quodcunq; cecidiſſet,ſomniũ quadrare videretur.Quod ſi sõnia euentis minimè rñderent,id non falſitati sõniorum, ſed interpretum inſcitiæ, qui ſomnia pro-

Aſtutia dęmonũ ĩ dãdis sõnijs futura ſignificãtibus.

propter obſcuritatem,& ambiguitatem non ri. tè eſſent interpretati, adſcriberetur. At verò sõnia, quorum auctorem fuiſſe Deum ex ſacris literis cognouimus, ſæpenumerò diſtinctè,& explicatè tradita ſunt, qualia legimus fuiſſe Abimelech, Laban, Iudæ Machabæi, Salomonis, B. Ioſeph,& trium Magorum. Non eſt tamen negandum quædam ſomnia eſſe data tectè, & obſcurè, ſed hominibus gentilibus, ad eum nempè finem, vt intelligẽtiam eorum ſomniorum, cùm non ab alijs, quàm à viris ſanctis accipere poſſent,& ipſos Dei ſeruos honorarent,& ſumma Deum reuerentia, ac veneratione proſequerẽtur. Si quæ uerò ſomnia etiam ſeruis Dei obſcura data ſunt, propterea id factum eſt, ut eorũ ſenſum atque intellectum, ſummo illi ſtudio, aſſiduis precibus, multisq; lachrymis à Deo flagitantes, tandem impetrarent, & propter difficultatem impetrandi, pluris facerent, & cariorem haberent. Denotatur præterea obſcuritate ſomniorum, earum rerum, quæ ſignificantur ſomnijs, obſcuritas. Adde quòd ꝑ imagines,& ſimilitudines, breuiſſimè plura, & ſublimiora myſteria ſignificantur, quam ſi apertis, & proprijs fuiſſent expreſſa vocabulis. Nam q̃ multa, quàm varia, quàm profunda myſteria, vna illa ſtatua Nabuchodonoſor in quiete viſa, adũbrauit, quæ ſi fuiſſent proprijs verbis efferenda, vix longiſſima oratione declarari potuiſſent. Denique vult Deus nonnunquam, ſomnia eſſe ad aliquod tempus occulta,& incognita, quo ad nimirum, ipſo euentu, rerumq́ue ſucceſſu, eorum ueritas agnoſcatur, & comprobetur: quod in

Quatuor cauſæ cur interdum diuina sõnia ſint ualde obſcura.

duobus

duobus illis Iosephi somnijs, promotionē eius ad summam potentiam & dignitatem præsignātibus, liquidò cernitur.

QVAESTIO VII.

AN LICITVM CHRISTIANO homini, obseruare somnia.

DVAE tanguntur his uerbis difficultates, & prior quidem est, an sit fas Christianis, curiosè somnia obseruare: ad quam facilis est, & in prōptu responsio. Etenim quædā somnia licitum est obseruare, quædam verò minimè. Principiò, somnia quæ bonam, vel malam corporis affectionem aliquam, morbosq; tam animi, quàm corporis significāt, utiliter a medicis tam animi, quàm corporis obseruantur & expenduntur. Tum, somnia, quæ nos crebrò infestant, territant, conturbant, & vexant, animaduertere quibus ex causis accidant, ut vel noti effectus ignotas nobis causas scrutemur, ac teneamus: vel ut rationem aliquam ineamus eam à nobis molestiam depellēdi, licitum est, & a sanctis viris sæpè vsurparum. Legimus enim apud Cassianum in Collatione 22. veteres illos monachorum magistros & rectores, in perquirendis, & excutiendis quorundam somniorū causis, diligenter esse versatos. Postea obseruare somnia, quatenus in illis pernotescit homini ueritas aliqua pertinēs ad sciētias speculatiuas, vel ad res gerendas conferens, nec vt superstitiosum, nec vt vanum damnari debet. Deniq;, somnia quæ nos sæpè cōmouent, & incitant ad flagitia,

Quatuor genera somnioru, sine vitio possunt obseruari & curari.

gitia, considerare num à dœmone nobis subijciantur, sicut contrà, quibus ad bona prouocamur & instigamur, veluti ad cælibatum, largitionem eleemosynarum, & ingressum in religionem, ea ponderare num à Deo nobis missa sint, nō est superstitiosi animi, sed religiosi, prudentis, ac salutis suæ satagentis, atque solliciti.

AT verò, cuiuscunque somnij, quoquomodo nobis contingat, etiam si rarò, si temerè, si fortuitò eueniat, putare habēdam esse rationē, curamq; suscipiendam, stolidi hominis est, ne dicam stulti. Supra enim ostensum est, maximā patrem somniorum nihil veri, & certi habere, sed vanitatis, ac temeritatis esse plenissimam. Præterea obseruare somnia, quasi esset in ipsis aliquid diuinum, scilicet quale Gentiles existimabant esse in garritu, volatu, cibatuq; auium, & in extis animantium, atque ex illis prænosse, ac diuinare velle futura, non modò non est licitum, sed est in scriptura grauissimè reprehensum, damnatum, & interdictum, non minus sanè quàm magorum, & incantatorum maleficia, quod ex cap. 19. Leuit. ex 18. Deuteron. ex 33. posterioris libri Paralipomenon, alijsq; sacrorum voluminū locis perspicuè intelligitur. Et verò, scire velle futura, quæ Deus in sua solius potestate posuit, arrogās &, impia est curiositas. Putare autem certa futurorum signa contineri in somnijs, quæ nullam cum rebus futuris connexionem & conuenientiam habent, fatuum est: parum dixi, planè impium, & stultum est, hoc enim arguit eiusmodi somniorum obseruatores, stultis, impijs, & absurdis opinionibus

esse

esse infectos, atque deprauatos. Nam, vel isti putãt res omnes futuras, ex naturalibus causis pendere, & hoc falsum est: vel eas res quibuslibet somnijs significari posse, quod planè stultũ est; vel futura omnia certò prouideri, & sciri à dæmone, quod est perquàm impium: vel denique à Deo promiscuè, atque indiscretè per quęlibet somnia, & quibuslibet hominibus, præmonstrari futura, quod esse absurdum, nemo nõ uidet. Ad exremum, tanti facere somnia, & vsque adeò pendere ex illis, ut ad eorum quasi normã dirigat quis omnem vitæ suę rationem, & respectu habito ad somnia, actiones, & negotia, uel suscipiat, vel omittat, non modo præstantia hominis indignum est, sed olet etiam fatalé illam Stoicorum, toties in ecclesia damnatam, & a melioribus philosophis explosam reiectamq; necessitatem. Quòd si meritò vituperantur, & a sapientibus redarguuntur astrologi, qui res humanas ex astris, quasi suspensas & religatas omninò pendere arbitrantur; eo magis profectò, reprehendendi sunt superstitiosi somniorum obseruatores, quò magis astra dignitate naturæ æquabilitate motus, constantia ordinis, amplitudine potestatis, & præstantia efficacitatis, somnijs antecellunt.

Maior vanitas est obseruantium somnia, quam astra.

QVÆSTIO VIII.

CVIVS HOMINIS SIT RITE interpretari somnia.

AD posteriorem quæstioné, qua quæritur, cuius hominis sit benè interpretari somnia,

nia, hunc in modum respondemus. Somniorum quæ vim habent ad aliquid significãdum, & obseruatione, atque interpretatione digna sunt, ea non cuiusuis hominis est interpretari. Tria enim huiusmodi somniorum genera distingui possunt, nam multa sunt naturalia, quædam humana, nonnulla etiam diuina. Naturaliũ somniorum interpretatio, non est dubium, quin solertiũ & doctorum physicorum, ac medicorum sit propria: eorum maximè, qui norunt similitudines in somnijs ostensas comparare inter se, & quarum rerum similitudines esse, & ex quibus causis proficisci soleant, discernere: similiter, ut qui figuras aliquas & imagines dilaceratas sumens in manus, earumq; partes dissipatas, benè componens inuicem, apteq; conformans, cuius rei fuerint similitudines, hominisvè, anequi, an aliarũ rerum, acutè dispicit, vereq; iudicat. Humanorum autem somniorum, ita erit quisque sagacissimus coniector, & idoneus, ac ueridicus interpres, ut fuerit rerum humanarum peritissimus, & callidissimus, & ingeniorum item, studiorum, morum, & propensionum, quæ in varijs hominibus magnam quoque uarietatem habent exquisitam, multisque confirmatam experimentis notitiã sit adeptus, quasi venas omnes rerum ciuilium & humanarum tenens. Cuius autem sit exponere diuina somnia, in promptu est intelligere: patet enim, neminem interpretari ea posse, nisi diuinitus afflatũ & eruditũ. *Nemo enim nouit*, inquit Paulus primæ ad Corinth. secũdo, *quæ Dei sunt*,

nisi spiritus Dei. Præsertim vero cum diuinorũ somniorum significationes, ex solius Dei consilio, & voluntate sint institutæ, ob idque solius Dei reuelatione, notæ hominibus esse possint. Quocirca regem Nabuchodonosor somnij sui, quo maxime territus fuerat, sollicitum, & anxium, quod eius somnij rationem ex nullo suorum sapientum cognoscere potuisset, sic affatus est Daniel, *Mysteriũ, qđ rex interrogat, magi, arioli, aruspices, & sapiẽtes nequeũt indicare regi: sed est Deus in cœlis reuelans mysteria.* Dan. 2.

IAMBLICVS existimat diuina somnia fere non cõtingere hominibus: nisi aut primo, aut extremo somni tempore, videlicet, quia tũc animus hominis, aut nondum est cibi potusq; saporibus occupatus, & oppressus: aut iam euanescente somno, vaporumq; discussa caligine, ex illis sordibus emersus animus, purior & acrior est ad diuinas illustrationes accipiendas. Quapropter vates, ac somniorum interpretes, in more habebãt, ex deferentib. ad ipsos somnia sciscitari, quo ea tempore ipsis contigissent: nã si profundo somno accidissent, ea planè abijciebant, rati nõ esse consentaneum, animo tunc obruto, & demerso, dari cœlitus somnia: sin autem somnia illis accidissent, exeunte somno, & animo ad suas functiones propè iã expergiscente, tunc ea somnia diuinitus missa, Deoque auctore digna iudicãtes, ponderanda sibi, & interpretanda suspiciebant. Legendus etiam est Philostratus in cap. 14. lib. 2. de vita Apollonij. Veruntamen Iamblici documenta ex superstitiosis

Iamblici opinio, de tempore quo diuina somnia contingant hominibus refutatur.

Aegyptiorum ſacerdotum obſeruationibus, vel vt dicam veriùs, figmentis, quorum fuit ille ſtudioſiſſimus, exprompta ſunt. Deus nempe, iſtiuſmodi temporum legibus non eſt alligatus, nec opportunitate temporum eget ad operandum, vbicunq;.n. vult, quandocunq;, & quibuſcunq; vult, ſua inſpirat ſomnia: poteſt.n. quouis tempore, imò etiam ſine tempore, ſedare ſubitò agitationem humorum, tranquillare ſpirituum animalium iactationem, purgare phantaſiam, mentem illuſtrare, animumq; ad percipienda diuina ſomnia idoneè comparare.

QVAESTIO IX.

AN IN SOMNO, LIBER VSVS rationis, & voluntatis eſſe queat.

Sapè in ſomnio liber eſt rationis vſus.

SAEPENVMERO in ſomnijs, præſertim quæ doctis, prudentibus, & ſanctis viris cõtingũt, aĩus hoĩs, quod pertinet ad vſum rationis, & agitationem mẽtis, ſolutus, expeditus, ac liber eſt. Etenim nõnunquã ratio dormientis planè cognoſcit res ſimplices, eaſq; vel cõponit inuicem, vel diſiũgit, rõcinatur, iudicat, miratur, noua quædã inuenit: quin ẽt ad ſe ipſe aĩus cõuertitur, & ad ſuas actiones cõſiderãdas, & dijudicandas aciem ſuam, vimq; reflectit, cũctatur, hæret, dubitat, ſecũ ipſe diſceptat, an tunc hõ dormiat, nec ne. Hæc autem liberum eſſe tũc rationis vſum, manifeſtè demonſtrant. Non ꝓpea tamen exiſtimandum eſt, quia in ſomno interdum ſoluta eſt vis rationis, eſſe itidem perfectũ

Nunquã in ſomno eſt perfectꝰ liberi

liberi

liberi arbitrij vsum. Nam ad plenum & perfectum liberi arbitrij vsum, opus est perfecta hominis libertate, hoc est, solutione omnium sensuum, & potentiarum, ita vt sit ipse homo, qui tunc agat, nec aliundè agatur, sitq; dominus sui, atque suarum omnium actionum, & in potestate eius sit tunc hoc, vel illo modo agere, aut etiam nihil agere: id quod in somno nequaquã euenit.

arbitrij vsus.

QVAESTIO X.

DE SOMNIO SALOMONIS, IN quo donum sapientiæ à Deo promissum ei, & tributum est.

CAETERVM nonnihil habet difficultatis, quod legitur in 3. lib. Regum, cap. 3. Deum in somno visum esse Salomoni, iussisseq; vt peteret ab ipso quodcunque omnium maximè optaret: ipsum autem petijsse sapientiam, & prudentiam benè regendi populum, cui præerat, posthabitis omnibus alijs bonis, quæ tamẽ principibus huius mundi, super omnia, concupiscenda, & expetenda videntur: eam porrò petitionẽ vsq; adeo placuisse Deo, vt summam ei se daturum sapientiam, & præterea quæ nõ postulasset bona, cumulatissimè largiturum polliceretur. Ex qua narratione ipsius scripturæ, satis intelligi videtur, Salomonem in illo somnio solutè ac liberè, non tantùm ratione, sed etiam voluntate esse vsum: neque enim illa eius petitio facta in somno, tatopere Deo placere, tantum

Solutio triplex.

que ſapientiæ munus pro mereri potuiſſet, niſi eſſet ex libera voluntate profecta. Hęc difficultas tribus modis poſſet diſcuti, ac diſſolui. Nam primò quidem reſponderi poſſet illam Salomonis in ſomno petitionem, placuiſſe Deo, non per ſe, ſed propter antegreſſam eiuſdem in vigilia ſimilem quandam petitionem, ex qua ſcilicet illa in ſomno extitit. Salomon enim ardentiſſimè expetierat, & à Deo poſtulauerat donũ ſapientię, ac prudentiæ: hanc eius petitionem, Deus illo ſomnio declarauit fuiſſe ſibi gratiſſimam, & optatum habituram effectum. Sed hæc fortaſſe cuipiam videbitur nonnihil dura, & cõtorta reſponſio. Quocirca ſubijciam alterum reſponſum: poſſet enim dici, à principio fuiſſe illud quidem ſomnium, ſed poſtea Deo mirabiliter operante, conuerſum eſſe in ecſtaſim ſeu raptum, qualis nempe diuo Paulo, & Prophetis ſępe contigit: in quo animus Salomonis, licet à corporis, & rerum externarum ſenſu abſtractu & ſimilis dormientium eſſet, per Dei tamen potentiam factum eſt vt ſolutus, & liber tunc fuerit ad exercendas actiones tum rationis, tum liberi arbitrij, ita vt liberè peteret à Deo Salomõ quod vellet, & petendo, quæ grata erant Deo: ea quoque mereretur ab ipſo conſequi. Sed non placet hoc reſpõſum. Mitto nunc examinare, an in raptu & ecſtaſi, perfectus liberi arbitrij vſus eſſe queat: tantum dico, huic reſponſo minimè ſuffragari diuinam ſcripturã, quippe, ſuprà dicto loco narratura viſionem illa Salomonis, præfatur, Deum apparuiſſe Salomoni per ſomniũ, & narrata iã viſione, ſubiungit. *igitur euigi-*

euigilauit Salomon, & intellexit, quod esset somnium. quo perspicuè significatur, illã uisionem nullatenus fuisse raptum, vel ecstasim, sed totam fuisse somnium, diuinum tamen somniũ, scilicet à Deo ad erudiendũ docendumque Salomonem datũ. Atque duas hasce solutiones propositæ quæstonis tradit D. Thomas in 1.2. quęst. 113. art. 3. ad 2.

ERIT igitur, nisi fallor, similius & proprius vero tertium responsum, quod etiam Tostado super 3. cap. lib. 3. Regum, in quæst. 12. maximè probatum est. Dicimus, cum Salomon tunc verissimè dormierit, & illa eius visio fuerit somniũ, quemadmodum scriptura testatur, hinc necessariò effici, quicquid ibi factum esse dicitur, non reuera, sed per imaginariam tantum dormientis visionem esse factum. Videbatur igitur tunc sibi Salomon petere sapientiam à Deo, videbatur etiam ei Deus petitionem ipsius approbare, cum reuera tamen nulla fuerit tunc petitio, nullum meritum Salomonis, nullũ item responsum, nullumque Dei promissum. Cur igitur, inquies, somnium illud à Deo datum est Salomoni? Videlicet, nisi mea errat cõiectura, tres ob causas. Primò, vt intelligeretur omnium bonorum auctorem, & largitorem esse Deum, & ab eo esse omnia bona expetenda & postulãda. Deinde vt manifestum fieret, quæ bonorum electio, & petitio, grata esset, & accepta Deo: ea nimirum, qua spiritualia bona corporalibus, cęlestia terrenis, denique ad communem aliorum vtilitatem & salutem pertinentia, inanibus & infructuosis præoptantur, atque præferuntur.

Cur somniũ illud datũ fuerit Salomoni.

Ad extremũ, vt exemplo Salomonis appareret & extaret, quanta sit Dei benignitas & munificentia erga seruos suos, quorum optata & postulata non solùm impleat, sed etiam longè superet, & abundanter excedat. Ecce Salomon solam à Deo sapientiam postulauerat, præ hac cęteris bonis, quæ hominibus pretiosissima, & carissima sunt, contemptis: cui tamen Deus, & sapientiam supra ipsius votum, & reliqua bona, præter votum ipsius, largissimè donauit. Verum hæc nostra de somnijs disputatio, hunc habeat terminum: vereor enim ne si longius producta sit, molesta & odiosa lectori esse incipiat. Quẽadmodum enim somnus, quoad quietus & placidus est, mẽbra dulcissimè refouet ac recreat, viresq; reficit, ac redintegrat, si tamen in eo nimis longa nimisq; seria, & grauia contingãt somnia, corpus pariter atque animum languefacit, & debilitat: sic omninò cauendum nobis fuit, ne nostra hæc de somnijs disputatio, præter modum longa, gratiam perderet legentium, & quam ex ipsa fortasse voluptatem cœperant, in fastidium odiumq; conuerteret.

BENE-

BENEDICTI PERERII, LIBER TERTIVS,

qui est

DE DIVINATIONE ASTROlogica.

TANTA est Astrologorum (qui vulgo Iudiciarij appellantur) vel impudentia, vel amentia, vt etiã sibi diuinam scripturam suffragari, suæque Astromantiæ fidem & auctoritatem firmare iactent. Etenim verba illa quæ dixit Deus creans luminaria cœli; *Et sint in signa, & tempora, &c.* ad suam referunt diuinationem astrologicam, per quam ipsi profitentur ex obseruatione siderum futura rerum euenta posse prædici. Quocirca B. Basilius & Ambrosius alijq; permulti Patres in explanatione eorum verborum, benè longam & accuratam in refellendis istiusmodi Astrologorũ prædictionibus orationem posuerunt. Quorũ nos Patrum exemplis prouocati, & grauissimis Dei sententijs contra Astrologos multifariam in diuina scriptura proditis permoti, quin etiam iustissimo aduersus Astrologos odio, ꝑpter frau- *Genes. 1.*

dulenta, & perniciosa eorum figmenta, incensi, librum hunc ad confutandas eorum prædictiones à nobis scriptum, gratum multis atque vtilem fore existimauimus. Scripsit aduersus Astrologos copiosè quidem & eruditè Io. Picus Mirandulanus; sed multos ab eius lectione deterret prolixitas operis. Nos, licet in prædiuiti atq. vberi versemur argumento; eo tamé breues erimus, quod non omnia quæ disputari possent, sed aptiora duntaxat causæ firmioraque tractabimus. Quinque autem erunt huius libri & disputationis aduersus Astrologos capita: Primò enim docebimus, sacræ & Ecclesiasticę doctrinæ diuinationem Astrologicam esse cõtrariam: Tum ostendemus, Astrologos esse rerum cęlestium imperitos: Deinde, diuinatricem istam artem rectæ rationi ac philosophiæ aduersari demonstrabimus: Adhæc, probabimus, astrà nõ solum non esse causas efficientes rerum futurarũ, verum nec esse certa signa quæ res futuras prænotent ac præmonstrent: Ad extremum, cur nõnulla Astrologorum prædicta sint vera, causas exponemus.

INDEX DISPVTATIONVM
Quæ singulis in prædictis capitibus explicantur.

CAP. I.

3 Cur

3. *Cur Dæmones prædicendo futura sæpè fallant.*
4. *Non posse veritatem Christianæ religionis cohærere cum veritate astrologiæ iudiciariæ.*
5. *Quàm seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduerterit.*
6. *De multis perspicuè falsis & impijs Astrologorũ sententijs.*

CAPVT II.

7. *Astrologos iudiciarios esse rerum cœlestium imperitos.*
8. *Aduersus fictitiam antiquitatem obseruationum quam iactant Astrologi.*
9. De *noua stella quæ superioribus annis visa est.*
10. *Quàm sit difficilè aspectum siderum in ortu cuiusque hominis exactè annotare.*

CAPVT III.

11. *Probatur octo rationibus, non posse Astrologos ex arte & scientia sua prænosse ac prædicere futura contingentia.*
12. *Præter causas cœlestes, necessariam esse notitiam causarum particularium ad prænoscendos earum effectus.*
13. De *simili ortu & dissimilibus euentis Geminorum.*
14. *Pulcherrima disputatio Bardesanis aduersus Astrologos.*
15. *Vtrum sit facilius, diuinare quid facturus sit vir bonus, an vir improbus.*
16. *Quàm sit vana ac futilis prædictio Astrologorum de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.*
17. *Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologiæ.*
18. *Vanitas & falsitas multarum prædictionũ astrologicarum.*

19. *Errores Astrologorum in Chronologia.*

20. *Astrologiam iudiciariam omni tempore à prudentibus & sapientibus viris esse contemptam & damnatam.*

21. *Cui generi hominum arrideant prædictiones Astrologicæ, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.*

22. *Disputatur contra tria fundamenta Astrologiæ iudiciariæ.*

23. *Vtrum astra natalitia cuiusque, possint esse certæ causæ omnium quæ ei euentura sunt.*

24. *Vtrum sit plus momenti in conceptu, an in ortu hominis ad diuinandum.*

25. *De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.*

26. *Cur* Astrologi *non, vt de hominibus, sic etiam de stirpibus & alijs animantibus ex obseruatione astrorum vaticinentur.*

27. *De antiquitate istius Astrologiæ apud* Aegyptios *& Chaldæos.*

CAPVT IIII.

28. *Vtrum astra, si non sunt causæ, saltem sint certa signa omnium futurorum.*

29. *Vtrum secundum* Augustinum *astra sint signa omnium rerum humanarum.*

30. *De natura & varietate signorum.*

31. An *cometæ signa sint humanarum rerum.*

32. An *qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul & necessariò inducant & astruant Fatum.*

CAPVT V.

33. *De Quatuor causis propter quas euenit vt nonnunquam* Astrologi *vera prædicant.*

34. *Instinctu* Dæmonum *agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

35. Quos

DIVINATIONEM Astrologicam diuinæ Scripturæ, disciplinę Ecclesiasticæ, ac doctrinæ Theologicæ esse contrariam.

CAPVT PRIMVM.

§. 1. *Sententijs diuinæ Scripturæ; antiquis itẽ Ecclesiæ institutis, & exemplis, rationibus etiam Theologicis refelluntur Astrologi.*

CLAMAT multis in locis diuina Scriptura certã futurarũ rerũ præsciẽtiã, & prædictionem, & non esse hominum sed ne dœmonum quidem, verùm vnius Dei propriam. Quapropter apud Isaiam cap. 41. ita scriptum est, *Annunciatæ quæ ven-*

venturæ sunt in futurum, & sciemus quia dij estis vos:& cap.44. *Ego sum Dn̄s irrita faciēs signa diuinorum, & hariolos in furorem vertens, conuertens sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciens* ? cap.aūt 47.deridēs Deus Babylonios,& Chaldæos syderalibus suis obseruationibus præsidētes, *Sta*, inquit, *cū incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si fortè quid prosit tibi, aut si possit fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum: stent, & saluent te Augures cæli, qui cōtemplabantur sydera, & supputabāt menses, ut ex eis annunciarent vētura tibi.* Et paulò ante dixerat: *Sapientia tua, & scientia tua, hæc decepit te.* Hieremias quoq; c.10.monet Iudæos, vt Astrologicas obseruationes pro nihilo ducant, nihil.n. sibi à stellis vel sperandū vel timendum esse, sic aūt ait: *Iuxta uias gentium nolite discere; et à signis cœli nolite metuere, quæ timent gentes, quia leges populorū vanæ sunt.* Salomō aūt Eccl.c.10.scientiā futurarū rerū denegat homini, *Ignorat hō*, ait ipse, *quid ante se fuerit: et quid post se futurum sit q̄s poterit indicare?* idem c.8.eiusdem lib. *Homo*, inquit, *ignorat præterita, et futura nullo scire potest nuncio*. Liquet igitur diuinationē astrologicam in sacris literis contemni, derideri, ac reprobari.

Cum

Cum doctrina ſacrarum literarum, etiam iudicium Eccleſiæ, vt par erat, mire congruit. Semper enim Eccleſia inde vſque à primordijs ſuis, Iudiciarios Aſtrologos odit, fugit, damnauit. Extant aduerſus ipſos plurima & ſeueriſſima decreta Eccleſiæ, quæ legere licet in ſecunda parte Decretorum cap. 26. per primas quinque quæſtiones, & in Cōcilio Bracarenſi I. cap. 9. & 10. & in Toletano I in aſſertione Fidei contra Priſcillianiſtas. Fertur Alexander Papa huius nominis III. quendā presbyterùm qui ſemel duntaxat conſuluerat Aſtrologum de quodam furto in Eccleſia ſua facto, in vnum annū priuaſſe altaris miniſterio. Crebras item reperimus in ſcriptis ſanctorum Patrum aduerſus Aſtrologos, quos illi nunc Chaldęos vel Genethliacos, aliàs Mathematicos aut Planetarios appellant, diſputationes, ex quibus apparet quàm fuerit maiorib. noſtris genus hoc hominum exoſum & abominatum. Multa contra illos diſputat Baſilius hom. 6. in Geneſim, Chryſoſtomus & Gregorius Magnus in cap. 2. Matth. ſed præter cæteros Auguſtinus lib 2. ſuper Geneſim ad literam cap. 17. lib. etiam 2. de doctrina Chriſtiana cap. 21. & aliquot proximè ſequentibus capitibus, ſubtiliter tamen & copioſè primis aliquot capitibus lib. 5. de ciuitate Dei. Eodem pertinet quæ contra Mathematicos in lib. 14. cap. 4. & in lib. 6. cap 9. de Præparatione Euangelica argumentatur Euſebius.

Decreta Eccleſiæ contra Aſtrologos Iudiciarios.

Alexan. Papa.

Baſilius. Chryſoſt. Greg. homil. 10. ſup Euangel. Auguſtin. Euſeb. Cæſ.

Ridiculus fuit, vel potius amens Iulianus Apoſtata, q in libris quos aduerſus Chriſtianos effutiuit, ꝓbare voluit, ex his quæ ſcripta ſunt

Iulian. Apoſtata calūnia.

in

in cap. 15. Genes. Abraamum & Astrologiam & aruspicinam coluisse. Astrologiã quidem eius, significari putat illis verbis: *Eduxit Deus Abraã foras, & ait illi, Suspice cœlũ et numera stellas si potes: Sic erit semen tuũ.* Aruspicinæ verò scientiã eius, illis ẽt verbis denotari ait, *Sume mihi vaccã triennẽ, & caprã trimã, & arietẽ annorũ trium, turturem quoq; & colũbam. Qui tollens vniuersa hęc, diuisit ea per mediũ, & vtrasq; partes contra se altrinsecus posuit: aues autẽ non diuisit. Descenderunt que volucres super cadauera, & abigebat eas Abraã.* Deinde, subijcitur prædictio peregrinationis & seruitutis posterorum eius per quadringentos annos. Sed hunc Iuliani errorem vel potius furorem, egregiè cõfutat Cyrillus extremo lib. 10 eius operis quod aduersus Iulianum edidit. Alij fidem huic vanissimæ astrologiæ asserere & astruere conatur ex illa stella quę nato Christo apparuit, cuius aspectu excitati tres illi Magi, ductuq, ad adorandum Christum venerant. Sed istos manifestis argumentis Chryso stom. & Gregorius in homilijs super illud Euã gelium scriptis, redarguunt & conuincunt.

Iulia. Apostatæ calumnia à Cirillo repulsa.

Matt. 2. Chrys. homil. 6. in Matth. Greg. homi. 10. in Euang.

Cæterùm, errorem Astrologorum etiam rationib. ex doctrina Theologica contextis refutare possumus. Principiò, *Nemo*, vt ait Pau. 1. Corint. 2. *Nouit quę sunt hominis, nisi spiritus hominis*, sed homo nescit quid ipsemet postmultos annos aut etiam dies acturus sit: nam vt inquit Scriptura, Prouerb. ca. 27. *Ne glorieris in*

Argumẽtis ex sacra Theologia ductis, astrologica diuinatio refellitur.

crasti-

craſtinum, ignorans quid ſuperuentura pariat dies: &c. Non eſt via hominis in manu eius: homo enim proponit, Deus autem diſponit. Eſt namq; non modò quorũlibet hominũ, ſed ét Regum cor in manu Dei, & flectit illud quocumq; vult. Si igitur ipſemet homo neſcit quid futuro tẽpore facturus ſit, quanto minus id ſcire põt Aſtrologus? Deinde, ne ipſe quidem diabolus certò põt noſſe res futuras: ſi.n. futura omnia dœmon ſciret, nunquã profectò impuliſſet Iudæos ad crucifigẽdum & occidendum Chriſtum Dominum, quippe pręuidiſſet per crucem & mortem Chriſti, imperium quod tamdiu habuerat in homines, fore labefactandum & funditus euertendum. nec ſanè dœmon tentaret & infeſtaret ſeruos Dei a quibus in tẽtatione vincitur, ne videlicet propter victoriam tentationum creſcente Sanctorum gloria, magis ipſe, quæ eius eſt ſuperbia & inuidia, torqueretur.

§. 2. *De vanitate oraculorum Apollinis.*

Dæmones ut vera- tiens & diſerta oraculo rũ Apol- linis cõ futuror.

HOC etiam patet argumento oraculorum, quæ olim reddebant dœmones, cuiuſmodi erãt reſponſa & oracula Apollinis Delphici, quòdã apud Græcos nobiliſſima & clariſſima; quæ ad diuinationem aſtrologicã pertinuiſſe, locuples auctor & teſtis eſt Porphyrius in libro de Oraculis (refert autem hoc Euſebius lib. 6. de Præparatione Euãgelica, cap. 1.) vbi tradit, quæcunque dij ceu fatis definita prædicunt, ea ipſos ſtellarum motu ita eſſe futura ſignificare, id quod maxime Apollo multis reſpõſis aperuit. In hiſce aũt oraculis & diuinationib. ſæpè mentitũ

Porphyrius.

M eſſe

esse Apollinem, idem auctor est Porphyrius, exquisitam enim futurorum cognitionem ait nõ hominibus modo, sed multis etiam deorum incomprehensibilem esse. vnde interrogati mentiuntur nonnunquam, sed non sponte: solent enim præmouere, se tunc vera respondere non posse, homines tamen ex amentia perseuerant vrgere & cogere eos vt respondeant. Apollo igitur Delphicus, cum eiusmodi esset cœli & cõtinentis affectio vt verum præuidere non posset, retine, dicebat per Vatem, uim istam, & potentia verba hæc ne proferas, falsa enim dicam, si coges. Et in alio responso, Nihil hodie, inquit Apollo, stellarum mihi via dicendum præstat. Deinde concludens Porphyrius ait, Manifestũ iam fecimus vnde falsitas ad deorum oracula subrepat. Hæc ex libro Porphyrii de Oraculis, in libro sexto de Præparatione Euangelica. cap. 4. Eusebius commemorat. Fuit etiam olim quidam Oenomaus, vir apud Græcos tam philosophia quam eloquentia nobilis, qui respõsis delphici Apollinis sępè delusus atque deceptus, diligenter & curiosè collegit quamplurima eius oracula, eaque ut vana, futilia, & falsa cõfutauit, ut refert Eusebius lib. 5. de Præparatione Euangelica, cap. 10.

Oenomaus vehemens & disertus oraculorũ Apollinis confutator.

§. 3. *Cur Dæmones prędicando futura sæpè fallant.*

QVATVOR porrò ob causas vsu uenit in prænuntiando futura falli dœmonem. Primò, quia nimis asseueranter affirmat quæ pendent ex libero arbitrio hominis, quod cum sit admodum

dum mutabile, & ad omnia flexibile, & planè liberum, nonnunquam extraordinaria quadam ratione operatur. Deinde, quod nos sæpè diuinitus incitati, & adiuti Dei gratia, contra facimus quàm antea facere cogitabamus, & quàm nostro ingenio nostroq; arbitratu facturi eramus. Fit ét interdũ, ut quod dęmon agere constituerat, & prædixerat, prohibente impedienteque Deo, non possit exequi. Denique, multa Deus solet aliquando præter cõmunem ordinem naturæ, præterque gñalem suam & ordinariã prouidentiam agere. Atque his rebus crebro dęmõ in errorem inducitur. Quis ergo credet Astrologos prædicendis futuris rebus veraces esse, cũ in eo uel dęmones falli sæpè contingat? Sed q̃d ego de dęmonibus loquor? Theologi docent, ne ipsos quidem spiritus cęlestes ac beatas mentes, q̃ liquidò cernũt, & clarissimè vident Deũ, tenentq; perfectissimã cognitionẽ cęlorũ cũctarũq; rerũ naturaliũ, certò scire futura, quæ nimirum pendent ex libero arbitrio, nisi earũ rerũ Deus singularem ipsis notitiã impertiat. Cuius aũt amentiæ est, Astrologis tribuere, quod nec Angelis nec beatis mentibus cõcessum est?

§. 4. *Non posse veritatem Christianæ religionis cohærere cum veritate Astrologiæ Iudiciariæ.*

SED illa in primis fortis est argumentatio. Si Christiana religio, & disciplina vera est, ut est profectò verissima, non potest esse vera, nec Christianis probari potest illa opinio Astrologorum,

Egregia ratio aduersus Astromantiam.

gorum, vt quā illa vanitatis, falsitatis, & impietatis persæpè damnauit: sin autem falsa est doctrina Christiana, cum ipsa totum ferè orbem complexa sit, omnesq; propemodum gētes suo Imperio subiecerit, & plus mille quingētos annos vigeat, & regnet in mundo, si omnia quæ apud homines fiunt ex cęlo proueniunt ac pendent, necesse est tātam hominum ad fidem Christi accipiendam tuendamq; propensionem tantumq; studium, ex insigni aliqua, & præpotēti constellatione prouenire: quare cęlum inclinaret, & induceret homines ad malum. Si enim fides Christi esset falsa, magis profectò esset falsa, & detestabilis, quàm alia quælibet secta: ea namque docet de Deo, & rebus diuinis, quæ si falsa sunt, nefariam sanè superstitionem, & exe crandam impietatem contineant necesse est. At verò, cum vita, quæ ad normam fidei Christianæ agitur, sit optima, & inculpata, nec laude tātum sed summa etiam admiratione dignissima, hinc necessariò efficeretur, ab eadem constellatione proficisci bonum, & malum: malum quidē, propter falsitatem doctrinæ Christianæ: bonum autem, proper vitæ, quæ ad eius doctrinæ regulam informatur, & dirigitur, probitatem atque præstantiam.

Praclara argumētatio. Ad hæc, maxima probatio, & confirmatio fidei nostræ, & clarissimum diuinæ prouidentiæ argumentum illud est, quæcumque circa Christum Dominum, & eius Ecclesiam; euenerunt, ea multis ante sæculis fuisse per Prophetas, ad vnū oīa propriè, distinctè, explicateq; p̄dicta: si autem eiusmodi prædictio per Astrologiam

fieri

fieri posset, rueret funditus & ad nihilum recideret firmissimum nostrę religionis fundamentum. Ne multa, istiusmodi Astrologorum doctrina veram Philosophiam moralem, nedum sacram Scripturam & Theologiam, quantum in ipsa est, planè peruertit qui enim certum habet omnia pendere è cœlo, ob idq cuncta hominum opera facta, casus, & euenta ex cœli obseruatione præsentiri & prędici posse, huic quoque necessariò persuasum esse debet, materialem & mortalem esse animum nostrum, nullũq: esse liberum arbitrium, nec talem esse prouidentiam Dei qualem Fides nostra prædicat; mysteria item Christianæ religionis pendere è cœlo, cunctaque miracula tam in veteri quàm in nouo Testamento edita, licet dicantur, vt re vera sunt, supernaturalia, ad cœlestes nihilo minus causas & virtutes reuocari. Huic quoque opinacioni cõsequens est, neglectio & prætermissio bonorum operum, licentia omnium cupiditatum, quorumlibet flagitiorum excusatio, denique inutilitas atque crudelitas humanarum pariter atque diuinarum legum. Caietanus in Summula vbi agit de astrorum obseruatione, simillima docens eorum quę diximus, verè magis & doctè quàm eleganter & ornate ita scribit, Astrorũ obseruatio circa natiuitates hominum & occurrentia humana tripliciter peccato subijci potest. Primo, si ea quæ fidei Christianæ misteria sunt, tanquam subsint cœlestib. causis, habeantur: secundo, si futura contingentia quærãtur vel habeãtur vt certa ex cœlestib. causis; tertio, si electiones suas quis subijciat cœlestibus

Caietani breuis, sed vera & memorabilis aduersus prędictiones astrologorum sententia.

ſtibus cauſis tanquam legi illarum ita vt vitam & actiones ſuas regulet ſecundum cœlos. Et quodlibet horum trium eſt ex ſuo genere peccatum mortale: quia primum eſt contra ſpiritualitatem Chriſtianæ religionis, quæ ſuper cœlos eſt, immutare pontenſe etiam ipſos cœlorũ curſus iuxta id quod ſcriptum eſt in Pſal. 148. Confeſſio èius ſuper cœlum & terram: & hoc experientia teſtata eſt. Secundum verò, eſt contrà veritatem doctrinæ Chriſtianæ & liberi arbitrij, quo domini ſumus noſtrorum operum. Tertium eſt contra dignitatem gratiæ, legis diuinæ, ac humanę mentis, qua ſuper omnia corporalia ſumus conſtituti. Et ſicut erraremus ſubijciendo nos paſſionibus iræ, odij, ſpei, timoris, ita quod haberemus impetus paſſionũ ꝑ lege: ita vilificamus nos, ſi inclinationes cœlorum pro lege habeamus: corpora enim ſunt, & per modum paſſionum inclinant nos Hæc Caietanus.

In actis autem Apoſtolorum cap. 19. refert Lucas, multos de his qui Epheſi concionibus & ſermonibus B. Pauli conuerſi erant ad Chriſtum, & curioſa prius fuerant ſectati, attuliſſe libros ſuos, & coram omnibus combuſſiſſe: fuiſſe autem eos libros de rebus ad iudiciariam Aſtrologiam pertinentibus, grauis auctor in Commentariis ſuper Pſalmos dixit Auguſtinus qui etiã Mathematicum quendã, hoc eſt, iſtam Aſtrologiã profeſſum, poſtea pœnitentem profeſſionis ſuæ cupientemq; recõciliari Eccleſiæ, niſi publica & ſolenni penitentia præmiſſa, non recepit, verùm ſententiam Auguſtini, quod ea

maxi-

maximè attingit id quod nunc agitur, totidem verbis hic ascribam. Post enarrationem igitur 61. Psalmi, cum Mathematicus ille veniam publicè petens coram sisteretur, hæc dixit Augustinus: Iste ex Christiano, & fideli pęnitens redit, & territus potestate Domini conuertitur ad misericordiam Domini: seductns enim ab inimico cũ esset, fidelis diu Mathematicus fuit, seductus seducens, deceptus decipiens, illexit, fefellit, multa mendacia locutus est contra Deũ qui dedit hominibus potestatem faciẽdi, quod bonum est, & nõ faciendi quod malum est. Iste dicebat, quod adulterium non faciebat voluntas propria, sed Venus; & homicidium non faciebat voluntas propria, sed Mars: & iustum nõ faciebat Deus, sed Iupiter: & alia multa sacrilega non parua. Quàm multis eum putatis Christianis nummos abstulisse? Quàm multi ab illo emerunt mendacium? quibus dicebamus, Filij hominum vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Modo sicut de illo credendum est, horruit mendacium, & multorum hominum interitum: se aliquando à diabolo sensit illectum, conuertitur ad Deum pęnitens. Nostis in Actibus Apostolorum esse scriptum, capi. 19. quia multi perditi, id est, talium artium homines, & doctrinarum nefariarum sectatores, omnes codices suos ad Apostolos attulerunt, & incensi sunt libri tam multi, ut pertineret ad scriptorem æstimationem eorum facere, & summam pretij conscribere. Hoc vtique propter gloriam Dei, ne tales ẽt perditi desperarent ab illo qui nouit quęrere

Notabilis orõ quam habuit August. ĩ reconciliatione cuiusdã Mathematici cũ Ecclesia.

Psal. 4.

quod perierat. Perierat ergo iste, nũc quæsitus inuentus, adductus est: portat secum codices incendendos, per quos fuerat incendendus, vt illis in ignem missis, ipse in refrigerium transiret. Ante Pascha enim cœpit petere de Ecclesia Christi medicinam, sed quia talis est ars in qua exercitatus erat, quæ suspecta esset de mendacio atque fallacia, dilatus est ne tentaret, & aliquãdo tamẽ admissus est ne periculosius tẽtaretur. Hactenus Augustinus.

§. 5. *Quàm seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduerterit.*

B. Epiphanius.

CERTE in primitiua Ecclesia istiusmodi astrologia non secus quàm ars magica, reprobata, vetita, & damnata erat. Narrat Ephiphanius in libro de mensuris & ponderibus, Aquilam Ponticum Scripturę interpretem ob eam maximè causam fuisse à patrib. ex Ecclesia pulsum, quod natiuitatum obseruationibus cæterisq; diuinationibus astrologicis studiose vacaret. Non est pro derelicto habendum, cum sit admodum memorabile, quod Origenem in commentarijs super Genesim de ista astrologia prodidisse, libro 6. de Præparatione Euangelica, capite 9. tradit Eusebius, sic enim scripsisse illum ait: Non solum Gentiles stellarum coniunctione atque aspectu quæ in terris sunt, necessariò accidere credunt, quam vim Fatum appellant, verum etiã multi ex fidelibus conturbantur, impossibile aliter fieri credentes quàm stellarum cursus effecerit. vnde sequitur nullam in nobis esse libertatem, nullam operationem nostram laudari aut

Origenis egregia cotra Astrologos disputatio.

ri aut vituperari iure posse, ita prędictum a Scripturis Dei iudicium quo alij ad æterna supplicia, alij ad æternam beatitudinem prædestinantur, falso fore prædicaretur. Quid plura? ipsa quoque fides & Saluatoris nostri aduentus, & omnis Prophetarum labor, ac Apostolorum in constituendis Ecclesijs prędicatio, inania erunt, nisi forte Christum quoque quis audeat dicere, cœlestium corporum vi coactum fecisse quæ fecit, passumq. fuisse quæ passus est, nec eius deitatis potentia sed stellarum virtute cuncta euenisse: his impijs verbis etiam illud conficitur, ut fideles Fato ducti in Christum credant: denique, vt vel nullum sit boni & mali discrimen, uel ét malorum auctor sit Deus: nullusq; hominum propter bene uel male facta præmio aut pœna dignus censeri debeat, nec orationibus, votis, & Dei obsecrationibus locus aliquis relinquatur. Sic Origenes.

Eat igitur nũc Petrus de Aliaco, & istam Astrologiam amplexetur, exosculetur, præfracteque defendat, atque obnixè conetur eam cum philosophia, quin etiã (si Deo placet) cũ Theologia consociare atque coniugare; scilicet falsitatem cum veritate, tenebras cum luce, dœmonem cum Deo qui nec veritus est scripto prodere, diluuium Noëticum, & ortũ Christi Domini, aliaq; summa prodigia & miracula, etiam syderalis scientiæ peritia ex astrorum obseruatione prænosci ac prædici potuisse. *Animaduersio in Petrũ de Aliaco.*

§.6. De multis perspicuè falsis, & impijs Astrologorum sententijs.

SED quo manifestius appareat quàm sit impia, & execranda istorum doctrina, ponam hic paucas quasdã eorũ sñias, & decreta, è quibus iudicium fiet de illius artis impietate. Quidam istorum, ex Marte in nona cœli regione fęliciter constituto, tantum præstare nobis cõtendũt, vt ab obsessis corporibus sola præsentia dęmones expellamus. Alij iactant se hac arte, de eius qui nascitur conscientiæ arcanis, & secretis sine errore iudicaturos. Vulgatum quoque apud illos est, duos esse planetas auctores fęlicitatis humanæ, Venerem quidem præsentis, Ioué autem post hanc vitã futuræ. Maternus porrò eiusmodi figmentorũ, & mẽdaciorũ studiosissimus, & curiosissimus, cum multa memoret quæ à Saturno constituto in Leone accidunt hoĩbus, subdit, eiusmodi hoĩes lõgæuos fore, & post mortem animas eorum in cęlũ dijs applicatas euolaturas, Saturnus enim, inquit, in Leone positus aĩas eorũ, qui sic se habuerint in terra, inumeris angustijs liberatas, ad cęlũ, & originis suæ primordia reducet. Deniq; Albumazar scribit, qui Luna Ioui coniuncta in capite Draconis, Deo supplicauerit, eũ quicquid petierit à Deo, certissimè impetraturum: id qđ Petrus Apponẽsis expertum se esse cõfirmat, nã cum vigente illa cõiunctione, scientiam rerum à Deo postulasset, ait se post eã diem, magnã sibi factã esse scientiæ accessionem, sensisse. Hæc autẽ, & alia eorum

Maternus.

Albumazar.

Petrus Apponensis.

eorum similia, quàm sint nefaria, detestanda, & Christianæ religioni exitialia; quantumq; valeant ad eleuandam, uel potius delendam fidem eoram quæ diuina Scriptura docet immediate, supernaturaliter, ac miraculose fieri a Deo, nemo est tam hebes ingenio & tardus intelligentia, ut non clarissime intelligat. Si quis aũt hęc plenius atq; subtilius scire auet, legat quæ in hanc sententiam cum alibi, tũ lib. 2. c. 5. & in lib. 5. cap. 11. & inde usque ad finem eius libri, Picus Mirandulanus diligenter & copiose tractat.

ASTROLOGIAM IVDICIARIAM A Philosophia redargui & conuinci, primò quidem ea ratione, quod istiusmodi Astrologi cœlestium rerum sint imperitißimi.

CAPVT II.

DIVINATIONEM Astrologicã futilem esse nulloq; nixam fundamento, Philosophus quidem ad hũc modum argumentabitur, Astrologi nec certò sciunt omnes astrorum uires, defluxus, & effectus; nec si eas res scirent, satis id foret ad certam rerum futurarũ præsensionem; ergo prædictiones astrologicas inanes & fallaces esse necesse est. Duo in hac argumentatione sunt posita, explicatius à nobis tractanda & confirmanda; alterum est imperitos esse Astrologos rerum cœlestium, alterũ vero est, ut essent illi peritissimi earum rerum, non propterea tamen posse eos futura omnia prænosse, de priori autem dicamus prius.

Multiplex & prævalida contra Astrologos ex Philosophia argumentatio.

§7. *Astro-*

§. 7. *Astrologos Iudiciarios esse rerum cœlestium imperitos.*

ESSE igitur Iudiciarios Astrologos syderalis doctrinæ ignaros, patet ex his quæ subijciã, Principiò, valde arduum & operosum est, etiam quæ de cœlo videntur minus difficilia magisq; nobis obuia, perfectè cognoscere: veluti quę sit cœli natura, magnitudo, numerus orbium, & inter eos ordo & differentia dignitatis, varietas motuum, denique astrorum numerus, eorumq; inter se in magnitudine, luce, potestate & effectu comparatio, atque huius difficultatis facit clarissimum indicium tanta opinionum varietas quantam esse his de rebus inter maximos Philosophos cernimus. Aristoteles certe, Philosophorum omnium facile princeps, ingenue fatetur se multarum rerum cœlestium non exquisitam scientiam, sed opinabilem, & conie-cturalem tantùm notitiam tenere: Et quia manifestis certisq; rationibus destituatur, cogi se non raro probabilibus duntaxat argumentis & coniecturis. Vdere hæc licet apud ipsum Aristotelem in secundo libro de Cœlo textu 17. 34. 60. & 61. hoc si est, quis credet Astrologis, quos solis luce clarius est nulla re comparandos esse maximis illis philosophis, quod est in cœlo abstrusissimnm, & iudicio summorum Philosophorum mortalibus incomprehensibile, veritatem pico rerum omnium futurarum, esse liquidò cognitam explorateq. perceptam? Deinde, rogemus istos Astrologos, vt faciliores quasdam quæstiones de cœlo nobis enodent: percuncte-

Aristoteles.

cunctemur ex ipsis, an cęlum sit natura quædam simplex, an composita ex materia, & forma, vtrum talis sit materia cęli qualis est rerum omnium sublunarium, an omninò diuersa; sitne cęlum animatum an inanimum; num sua vi, & à se moueatur, an extrinsecus ab Angelo; unde potissimum in cęlis æstimari & iudicari debeat dignitatis eorum præstantia: quid causæ sit cur non omnes orbes vno motu circũagantur, sed alij vnò tm̃, alij pluribus, alij vero paucioribus: aperiant nobis quã habebant propriã vim, & potentiam singulæ stellæ in elementa, metalla, stirpes, atque animantes, hæc, inquam, & alia horum similia sciscitemur ex istis Astrologis, profecto reperiemus ipsos doctrinæ harum rerum planè rudes, & prorsus expertes. Qui fit igitur credibile, planiora hæc, & apertiora ignorantibus, mortalium intelligentiæ remotissima, & occultissima, esse comperta, & explorata? Postea, doceant nos isti defluxus, & effectus, qui nunc ex varijs astris dimanant ad diuersas, & dissitas mundi regiones, sic enim fortasse credemus illis futuros syderum effectus prænunciantibus, quis enim nescit procliuius, & propensius esse præsentia nosse quàm futura, præsertim mutabilia, & quæ variè possunt contingere, ob idq; incerta? Exponant item nobis occultas proprietates, & vires quas habent res sublunares, quas miramur magis quàm intelligimus in multis lapidibus, herbis & animalibus: hæc.n. cum proxima sint, atque nobis coniuncta, & cunctis penè sensibus nostris subiecta, & q̃ quotidianis experimẽtis puestigari, &

explo-

explorari possunt;planiorem intelligentiam, & faciliorem habent explicatum:cognitio verò rerum cœlestium maximi laboris, & difficultatis est,cum tam longè distet à nobis cęlū, nec alio quàm vnico oculorū sensu mortalibus pateat: quem tamen sæpè falli contingit propter tātam interualli longinquitatem,vel summam vertiginis cœli velocitatem, vel prauam affectionem medij aut visus, vel propter vitium astrolabij, tabularum, & instrumētorum astronomicorū. Atque hoc etiam apud sacras literas in c. 9. lib. Sapientiæ testatum legimus: *Corpus*, inquit, *quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitātē. Et difficilè æstimamus, quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt inuenimus cum labore, quę autem in cęlis sunt, quis inuestigabit? Sensum aūt tuū quis sciet, nisi tu dederis sapiētiam, & miseris Spūm sanctū tuū de altissimis.* Extremum autem huius sñiæ, omninò redarguit Astrologos,qui humana omnia euēta quorum multa ex secretissimo Dei consilio, & voluntate pendent,diuinare se posse profitentur.

§. 8. *Aduersus fictitiam antiquitatem obseruationum quam iactant Astrologi.*

PRAETEREA, iactant Astrologi,habere se innumerabilium annorum obseruationes rerum euētis comprobatas, è quibus ars ipsorū collecta,& confecta sit:nam cum in omni præteriti temporis spatio, penè innumerabiles res eodem modo euenirent,ijsdem signis antegressis;

ſis, ars eſt effecta eadem ſæpè animaduertendo atque notando: quare Chaldæos ferunt quadringenta ſeptuaginta millia annorum, monumentis huiuſmodi obſeruationum aſtrologicarum comprehenſa habuiſſe. Verùm, hoc quàm ſit commentitium & improbabile, uel ex eo liquet quod Aſtrologi non potuerunt eiuſmodi obſeruationes & experientias, nō dico millies vt ipſi iactitant, ſed ne ter quidem biſue colligere & comparare potuerunt. nam cœli facies, & omnium ſignorum cœleſtium poſitura quæ ſemel fuit, eadem omnino vel nunquam, uel nō niſi poſt immēſa annorum ſpatia redire poteſt: quippe octauus orbis in quo ſunt inerrātes ſtellæ, non ante ſex & triginta annorum millia circuitum ſuum abſoluit. quin doctiſſimi quidam Mathematici, optimis rationibus probarunt, motus cœli eſſe inter ſe incommēſurabiles, ob idq; eandem cœli faciem, eundemque ſtellarū poſitum ſæpius euenire non poſse.

Phauorinus cōtra Aſtrologos.

Hanc rationem Phauorinus philoſophus apud Gellium lib. 14. cap. 1. paulò enucleatius, certè luculentius & elegantius tractat his uerbis, Si Chaldæorum iſto modo cœpta fieri obſeruatio eſt, ut animaduerteretur quo habitu, qua forma, quaque poſitura ſtellarum aliquis naſceretur: tum deinceps ab ineunte vita, fortuna eius & mores & ingenium & circumſtantia rerum negotiorumque, & ad poſtremnm finis etiam vitæ ſpectaretur; eaque omnia, ut vſu venerant, literis mandarentur: ac poſtea longis temporibus, cum ipſæ illæ eodem in loco eodemque habitu forent, eadem cæteris

quoque

quoque euentura existimaretur qui eodem illo tempore nati fuissent: Si isto, inquit, modo obseruari cœptum est, ex eaque obseruatione cõposita quædam disciplina est, nullo id pacto potest procedere. dicant enim quot tandem annis, vel potius quot sæculis orbis hic obseruationis perfici quiuerit. Constare quippe inter Astrologos dicebat, stellas istas quas erraticas dicerent, quæ esse omnium rerum fatales dicerentur, infinito propè & innumerabili numero annorum ad eundem locum, cum eodem habitu simul omnes vnde profectæ sunt, regredi; vt neque vllus obseruationis tenor, neque memoria vlla, neque effigies literarum tanto æuo potuerint edurare. sic Phauorinus. Adhæc, licet Astrologi cognoscere possent singulares vires & defluxus cuiuslibet astri separatim, tamẽ quã vim habeant sydera, cum defluxus diuersorum astrorum vnà coeunt & permiscentur, vt in cœlo vel in aère vel in terra vel etiam cum causis sublunaribus earumque actionibus; ab ipsis nequaquam sciri potest. Audiat lector Origenem, cuius ex Commentarijs super Genesim, hanc Eusebius extremo lib. 6. de Præparatione Euangelica citat sententiam: Quæ autem, inquit, commistione, compositione, ac temperie diuersorum aspectuũ fieri asserunt, profecto concedent nullo modo sciri posse. Quomodo enim quantum diminuatur de læsione maligni aspectus propter aspectum benigni syderis percipies? & vtrum auferat malignus quod a benigno conceditur, quoniam locum eius aspexerit; aut mutet, aut imminuat, aut mistura quædam

Origines.

dam inde fiat, quis percipiet? quæ omnia si quis altius inspiciat, facile credat non posse ista humano ingenio penitus percipi. Vnde si quis harum rerum periculum fecerit, videbit in pluribus errare, quam veritatem consequi Genethliacos. Quamobrem Esaias etiam quasi hæc omnibus impossibilia sint, ad filiam Chaldæorũ qui maxime ista profitentur ait, *Adsint & saluũ te faciant Astrologi, cæli Augures annunciẽt tibi quid euenturũ sit.* His enim uerbis docemur, vel diligẽtissimos in hac re Chaldæos, non posse prædicere quæ velit vnicuique genti Deus attribuere. Hactenus Origenes. *Esa. 47.*

His accedit, multas esse stellas quæ vel non clare cernuntur, vel etiam nullatenus cernuntur: earum verò quæ cernuntur, paucas sibi esse cognitas, permultas verò necdum exploratas fatentur Astrologi. qua ratione igitur ex paucis astris, quorum vires norunt tam confidenter prænunciant futura, cum per aliorum syderum quæ nesciunt influxus, notorum sibi syderum effectus, aut impediri aut variari possint? nisi forte astrorũ quæ latent ipsos nullas esse vires nullosq; defluxus, impudenter & absurdè mentiantur. Certè constat inter Astrologos numerari in octauo cælo mille præterq. viginti duas stellas, quarum cum quælibet maior sit terra, necesse est ingentem esse earum vim & potentiam. huiusmodi stellarum, vel nullam uel perexiguã notitiam habent Astrologi, quippe cum ars eorum iudiciaria ferè cõstet ex planetarum obseruationibus, in quibus tota propemodum

verſetur & conſumitur. Vidit hoc, qua erat perſpicacia ingenij Seneca, & in libro 2. Natural. quæſtionum, cap. 32. eleganter expoſuit, Quid eſt aliud, inquit, quod errorem incutiat peritis natalium, quàm quod paucis nos ſyderibus aſſignant; cum omnia quæ ſupra nos ſunt, partem ſibi noſtri vendicent? Submiſſiora forſitan in nos propius vim ſuam dirigunt, & ea quæ frequentius mota, aliter nos, aliter cætera animalia proſpiciunt. cæterum, & illa quæ aut immota ſunt, aut propter velocitatem vniuerſo mundo parem, immotis ſimilia, non extra ius dominiumque noſtri ſunt. Hæc Seneca.

§. 9. *De noua ſtella, quæ ſuperioribus annis viſa eſt.*

SVPERIORIBVS annis vidimus ſtellã: nouã ante illud tẽpus nunquã in cęlo viſam, & iudicio Aſtrologorum in eodẽ loco vbi ſtellæ fixæ lucent poſitam: hæc cum ad aliquod tempus conſpicua fuiſſet, repente tota ex aſpectu noſtro diſceſſit & prorſus euanuit. hãc ſtellam neceſſe eſt vel in cœlo eſſe generatã & poſtea corruptam, idemq; in alijs ſæpius euenire, longis tamen temporum interuallis veriſimile eſt: vel eſſe ſupra ſeptem planetas alia ſydera errantia quæ proprios quidem meatus, ſed nobis tamen ignotos habeant: vel denique quas nos in octauo orbe ſtella inerrantes, & infixas putamus, eas quoque proprios circuitùs & motus agere. de quo addubitaſſe olim Hipparchũ nobiliſſimum in aſtrologia virum, locuples auctor & teſtis eſt Plinius, in cap. 26. lib. 2 Hipparchus,

Hipparchus.

parchus, inquit, nunquam ſatis laudatus nouam ſtellam, & aliam in æuo ſuo genitam deprehendit: eiuſque motu qua die fulſit, ad dubitationẽ eſt adductus, anne hoc ſæpius fieret, mouerenturq;, & eæ quas putamus affixas. Quid quod permagni ad artem ſuam referre cenſent Aſtrologi, conuenientiam, & diſcrepantiam quæ eſt inter duos Zodiacos, alterum octaui alterũ noni cœli, exploratam habere? quæ tamen ipſis nota eſſe non poteſt: quippe cum nonum cęlũ omni ſtella luceq; careat, nec aliud de ipſo quàm motus, iſque ex motu octaui cœli deprehendi poſſit. Latet etiam Aſtrologos quemadmodũ iſti duo Zodiaci ſe habuerint in exordio mundi, quod tempus ab origine mundi ad hanc diem exactum, certo teneri nequeat: nam vt annorũ eius tẽporis ratio aliqua iniri, & numerus colligi poſſit, dierum tamen, & horarũ non poteſt: quorum tamen ſubtilis, & certa computatio, iſti doctrinæ Aſtrologicæ opus eſt.

Duplex Zodiacus apud Aſtrologos.

10. *Quàm difficile ſit, aſpectum ſyderum qui in cuiuſque hominum ortu uiget annotare.*

IAM verò vix poteſt ſine errore vllo notari, & cognoſci poſitus aſtrorũ, qui eſt in eo momento quo quiſque naſcitur. Etenim difficillimum eſt, vel punctum temporis, in quo quiſpiã oritur, uel in eo ipſo puncto aſpectum ſyderũ omnium, qui tunc viget, obſeruare: ſæpè namque cęli, & ſtellarum aſpectum, nubila & craſſorum vaporũ interpoſitus, vel adimunt nobis,

vel interturbant,& infuſcant;& quod caput eſt, rapidiſſima cœli vertigo facit vt conſtellatio prius tranſuolet, quàm à nobis propriè annotetur: quippe per ſingula ferè momenta, alia,& alia cœli facies, & identidem diuerſa aſtrorum poſitura exiſtit. Profitentur iſti Aſtrologi ſe cuiuſuis hominis euenta omnia prænunciare poſſe, dummodo ſibi ortus eius certum tempus per noteſcat: at eiuſmodi tempus ſubtiliter, & propriè, ita nimirum vt opus eſſet Aſtrologo, ferè neſcitur. Nam vt dicatur, exempli cauſa, Petrum eſſe natum vigeſimo ab hinc anno, die Septembris vltimo, hora noctis decima, uel ineunte vel media vel iam exeunte, at momentum illud, vel potius minimum illud tempus quo Petrus aluo matris fuſus,& in lucem editus eſt, nec obſtetrix, nec parentes ſeu cognati, ſubtillimè annotatum,& perſpectum habent: qua tamen temporis illius ſubtiliſſima obſeruatione, & cognitione, ad diuinandum eget Aſtrologus.

B. Baſilij argumentatio contra Aſtrologos.

Non poſſum facere, ut adſcribere hoc loco prætermittā verba Baſilij quibus ipſa hæc ratio quam nos ſtrictim attigimus, latius ab eo explicatur,& acrius vrgetur. Sic enim ille homil. 6. ſuper Geneſim ſcriptum reliquit, Genethliacæ artis inuentores, cum in temporis amplo ſpatio complures figuras ſuam ipſorum ſcientiam fugere percepiſſent, in anguſtum admodum temporis contraxere menſuras, ut minutiſſimo quoque, & ſubitaneo articulo, quale eſt quod Apoſtolus dicit: *In momento tēporis, in ictu oculi.* plurimum differentiæ ſit inter natiuitatē, & natiuitatem. Vt is quidem qui hoc in momento

1. Cor. 15.

genitus

genitus est futurus sit Rex ciuitatum, populorumq; princeps, locupletissimus, præpotens: Is autem qui natus est temporis sequentis momẽto, pauper quidam sit futurus, aut mendicus circulator, vel præstigiator, ex ostijs ostia permutans quotidiani consequendi causa victus, quãobrem eo orbe qui signifer appellatur duodecim in partes diuiso, cum in triginta dierum spatio partem Sol eius globi transeat duodecĩmam quem inerrantem appellant, triginta in portiones singulas illas duodecim partes secuerunt, tum singulis portionibus illis in sexaginta minuta diuisis, minuta hæc singula rursum in alia sexaginta modo simili diuisere. Posito igitur enixu eorum qui in lucem eduntur, videamus, obsecro, si hanc exactissimam temporis diuisionem Auctores hi sibi valeant conseruare. Nam simul atque editus pusio est, mas an femella sit, obstetrix explorat: tum vagitum expectat infantis, nimirum indicium vitæ eius qui natus recens est. Quot hoc tempore vis sexagesima præterijsse minuta? Dicit obstetrix deinde Chaldæo partum qui editus est: quot minutissima momenta vis interea dum obstetrix loquitur prætercurrisse? præsertim si fortè fortuna fuerit non in conclaui mulierum Chaldæus ille præsens, sed in ędium atrio, aut vestibulo, tempus horamq; reponeos. Et cum eum qui difiniturus est diligenter tempus ac horam, exploratoria nimirum horarum percipere oporteat instrumenta, siue diurna sint siue nocturna: quot minutorum hoc quoque tempore, quæso, præteruolat prætéritq; examen? Compertam enim

eam esse stellam qua tempus horaq; sit exploranda, non solum quanta in parte sit duodecima, sed etiam quàm iuxta duodecimæ portionem partis, in quotoque minuto sexagesimę eorum, in quæ subdiuisa sunt singula sexagesima illa prima, necesse est. Atque hanc tamen adeo tenuem subtilemq; temporis inuentionem, quanquam attingere nequeunt, singulis in stellis errantibus faciendam esse necessariò dicunt, vt qualem ad cœlo adfixas stellas ipsæ dispositionem habitudinemuè haberent, qualisq; ipsarũ esset inter sese figura, cum in lucem ederetur fœtus, compertum sit tandem ac exploratum. Quę cum ita sint, si fieri non potèst vt tempus illud exactissimè quisquam attingat, variationeque vel breuissimi temporis fit vt tota via penitus aberretur; deridendi profectò non mediocriter esse videntur, tam ij qui studio huius indulserunt artis quam in ratione rerum nusquã esse constat, quàm illi qui hiantes ab illorum ore pendent intenti, perinde quasi omnia illi scire possint quæ ipsis sunt euètura. Hactenus sunt quæ Basilius eo loco aduersus Astrologos disputat.

ETIAM SI ASTROLOGI SVMMAM rerum cœlestium cognitionem tenerent, non posse tamen eos futura diuinare, probatur octo rationib.

CAPVT III.

SED concedamus Astrologis quod ipsi falso & impudenter sibi arrogant, perfectam vi-

deli-

delicet astrorum & cæli scientiam: hanc ipsam nunc contendo non posse certam futurarum rerum prænotionem & diuinationem efficere; idq;multis & validis rationibus confirmo.

11. *Octo rationes, quibus probatur ex cognitione astrorum etiam perfecta, non posse diuinari omnia quæ futura sunt.*

PRIMA RATIO. Vera & trita est in scholis illa Philosophorum sententia, Sicut res se habet ad esse, ita quoque se habet ad cognitionē, hoc est, propter quas causas quęque res fit & est per eas cognosci debet, si quidem perfectam eius rei scientiam adipisci volumus: ad generationem autem futurorum effectuum particularium, non modo concurrit cælum sed etiam causa particularis, & enim cœlum causa vniuersalis, quo fit vt eius vis & efficientia sit etiam vniuersalis & indeterminata ad producendum quoslibet effectus particulares: determinatur autem vis cœli per causas particulares. quamobrem verissimum est illud quod dixit Aristoteles, Sol & homo generant hominem. quin effectus particulares, licet quod attinet ad eorum effectionem & conseruationem, maximè pendeant ex causis vniuersalibus; tamen quod pertinet ad propriam cuiusque eorum naturam & ad naturales proprietates, tam specificas quàm indiuiduales, magis particularem causam quàm vniuersalem ęmulantur atque imitantur. *Prima ratio.*

12. *Præter causas cœlestes, necessariam esse notitiam causarum particularium ad prænoscendos earum effectus.*

CVM igitur præter causas cœlestes, ad producendos effectus futuros opus sit etiam causa particulari efficiente, & materia idonee præparata, quorum si desit alterutrum, prorsus nullus futurus est effectus, ex his necessariò concluditur, ad prænotionem futurorum effectuũ, cęlestium causarum notitiam non esse satis. Atque hoc etiam quotidianis & manifestis experimentis constat. cernimus enim agricolas eodem tempore & sub eodem syderum aspectu varia seminum genera in terram iacere, ex quibus tamen diuersa nascuntur: quæ sanè diuersitas nõ ad causas cœlestes, sed ad diuersas tantùm species & vires seminum referri potest, Ad hanc eandem sententiam, in libro secundo de Genesi ad literam, cap. 17. ita scribit Augustinus: Cum multa corpora diuersorum generum, vel animantium, vel herbarum & arbustorum, vno simul puncto temporis seminentur, vnoque puncto temporis innumerabiliter multa nascantur, non tantum diuersis sed etiam ijsdem terrarum locis, tantæ sunt varietates in progressibus, in actibus, & passionibus eorum, vt verè isti (sicut dicitur) perdant sidera, si ista considerent. Quid autem insulsius & hebetius, quàm cum istis rebus conuincũtur, dicere ad solos homines sibi subijciendos fatalem stellarum pertinere rationem? sic Augustinus: cuius extremum dictum paulo vberius tractat apud Gellium libro 14.

Sicut ad generationem rerũ futurarũ nõ tantũ concurrit cœlũ sed etiã causæ particulares, ita ad certã earũdem rerũ prænotionẽ, non solius cœli notitiã satis esse posse. B. Augu.

capite

capite 1. Phauorinus: Si vitæ, inquit, mortisque hominum rerumque humanarũ omnium tempus, & ratio, & causa in cœlo & apud stellas foret, quid de muscis aut vermiculis aut echinis, multisque alijs minutissimis terræ marisq; animantibus dicerent? an ista quoque ijsdem, quibus homines legibus nascerentur, ijsdemq. itidem extinguerentur? vt aut ramunculis quoque & culicibus nascendi Fata sint de cęlestium syderum motibus attributa, aut si id non putarent, nulla ratio videretur cur ea syderum vis in hominibus valeret, si deficeret in cæteris.

13. De simili ortu & dissimilibus euentis Geminorum.

SECVNDA RATIO. Si vera esset istiusmodi Astrologorum doctrina, necesse esset Geminos qui vno tempore concepti & nati sunt, simillimos omninò fore: quod falsum esse, satis perspicuum est. nam vt cæteram eorum dissimilitudinem taceam, euenit nonnunquam vt alter sit mas, alter verò femina. Cicero quidem in altero libro de Diuinatione, Proclum & Euristhenem reges Lacedæmoniorum fratresque geminos commemorat, quorum tamen & exitus vitæ dissimilis, & gloria rerum gestarum dispar fuit. Verùm, in sacris literis luculentissimum eius rei habemus exemplum: Iacob enim & Esau eodem cõcubitu, vt inquit Paul. Rom. 9. sati eodemque tempore nati, dissimillimis tamen ingenijs, studijs, moribus, & euentis fuerunt. Nec verò firmum est illud præsidium in *Secunda ratio.*

quod refugiunt Astrologi,cum hoc argumento vrgentur, videlicet breuissimam illam moram quæ inter Geminorum ortus intercedit,licet ea nobis perexigua videatur, in cœlo tamen,ob eius vastitatem & rapidissimam conuersionem, esse admodum insignem magnamq; facere variationem. Hoc Nigidius Figulus declarabat exemplo rotæ, quam incitatissimè contortam, cum his eodem loco signare atramento vel percutere summa celeritate conatus esset, cessante ipsius rotæ circumactione,reperta sunt duo illa loca ab ipso percussa vel signata,haud paruo inter se interuallo disiuncta. Hoc,inquam, præsidium & refugium infirmum est, parumque tutum Astrologis. Etenim,licet in ortu Geminorum aliqua fuerit mora,in eorum tamen conceptu prorsus nulla fuit. Deinde, si tàm breui variatur ratio constellationis sub qua quisque nascitur, erit profectò proprium tempus ortus cuiuslibet, Astrologis incomprehensibile. Denique,valebit hoc loco aduersus Astrologos argumentatio illa Beati Gregorij:Si propterea Iacob & Esau non censentur nati sub eadem constellatione,quod non simul nati sunt, sed vnus post alterum; ob eandem profectò causam iudicandum erit,nullum hominum sub eadem cõstellatione totum nasci. non enim totus simul ex vtero procedit, sed particulatim & membratim: primo enim effert caput, tum collum, deinde pectus, postremò pedes. Iacob enim proximè natus est post Esau manu plantam pedis eius tenens, perinde quasi, sicut inquit Augustinus libro secundo de Genesi ad literam,ca

Similitudo Nigidij Figuli

B Grego. homil. 10. super Euangel.

Augusti.

pite 17. vnus infans instar duorum vel duplo longior nasceretur.

Verùm, hanc rationem admodum disertè Phauorinus aduersus Chaldæos disputans, exequutus est. Atque id velim etiam, inquit, vt respondeat, si tam paruum atque rapidum est momentum temporis in quo homo nascens Fatum accipit, vt in eodem illo puncto sub illo circulo cœli, plures simul ad eandem competentiam nasci non queant: & si idcirco Gemini quoque non eadem vitæ sorte sunt, quoniam non eodem temporis puncto editi sunt: peto, inquit, respondeant, cursum illum temporis transuolãtis qui vix cogitatione animi comprehendi potest quonam pacto aut consulto assequi queant, aut ipsi perspicere & deprehendere; cum in tam præcipiti dierum noctiumq; vertigine, minima momenta ingentes facere dicant mutationes? Sic Phauorinus. Ipsum hoc argumentum de Geminis diligenter & subtiliter pertractat August. lib. 5. de Ciuit. Dei primis aliquot capitibus; atq; in 2. lib. de doctrina christiana, c. 22. & vero maximum facessit negotium Astrologis si enim tã breui temporis momento mutantur oĩa, vt nõ diuersa modo, sed ẽt aduersa plerũque eueniant, quis de nato puero possit quicquã certi prædicere, cũ illud tpis punctũ quo vel cõceptus vel natus est ita vti est, nemini possit esse cognitũ? Itaq;, vt magna in homines vi & potestate pollerent astra, quid ea tamen in singulorũ hominum generatione & ortu efficerent, in compertum esset nobis: quippe cum aspectus cœli & positus astrorũ qui est tempore quo

Phauorinus apud Aulum Gell. lib. 14. cap. 1.

Augustinus.

re quo quisque nascitur, certo deprehendi nequeat: incitatissimus enim cœli & astrorum motus, tarditatem nostræ considerationis & obseruationis præteruolat & anteuertit.

Tertia ratio.

TERTIA Ratio. Missos nunc facio Geminos, quorum interruptus partus aliquam præbuit latebram Astrologis, consideremus in præsentia quamplurimos prorsus eodem tempore, & in eadem regione, eodemque syderum aspectu & positura, ex diuersis tamen parentibus progeneratos: de istis non potest Astrologus ex obseruatione syderum, non eadem euenta prænunciare; cum simul concepti & nati fuerint, & sub eadem constellatione. At longè secus esse, quotidiana demonstrat experientia, quam multi enim toto orbe simul & generantur in vtero & in lucem eduntur, quorum deinde maxima est ingeniorem, studiorum, morum, religionis, casuum, denique uitæ ac mortis euentorum dissimilitudo? Omnium Romanorum qui Cannensi pugna quamplurimi cæsi sunt ab Annibale, idem fuit vitæ exitus & interitus: quis autem existimet, eodem illos omnes stellarum aspectu, posituque fuisse natos? Idem dico de tot millibus Turcarum qui nauali pugna ab hinc octo & decem annos, memorabili ad immortalitatem victoria, à Christiana classe profligati, & internecione deleti sunt: quorum omnium eandem fuisse rationem ortus, eandemq; in generatione eorum viguisse cœli constellationem, stultum est dicere, An quo tempore natus est Homerus, Hippocrates. Aristoteles, & Alexander Magnus, non eodem quoque

alios complures natos esse putabimus? at quis, illorum similis adhuc extitit?Phauorinus sic argumentationem hanc contexebat. Quàm multi homines vtriusq; sexus, omnium ætatum, diuersis stellarum motibus in vitam editi, regionibus sub quibus geniti sunt longè distãtibus, omnes tamen isti, aut hiantibus terris, aut labentibus tectis, aut oppidorũ expugnationibus, aut eadem in naui fluctu obruti, eodemque genere mortis, eodemq, ictu temporis interierunt? Q d' .s.nunquam eueniret, si momenta nascendi singulis atrributa, suas vnumquodque leges haberent. Quod si quædam in hominum morte atque uita ét diuersis temporibus editorum, per stellarum pares quosdam postea conuentus paria nonnulla, & consimilia posse dicuntur obtingere, cur non aliquando possint omnia quoque paria vsu venire, ut existant per huiuscemodi stellarum concursiones, & similitudines, Socrates simul, & Antisthenes, & Platones multi, genere, forma, ingenio, moribus, uita omni, & morte pari? quod nequaquam, inquit, prorsus fieri potest. Non igitur hac causa Chaldæi probè vti quæunt aduersus hominum impares ortus, interitus pares. Hæc Phauorinus.

Phauorinus apud Aulum Gellium lib. 14. capit. 1.

14. *Pulcherrima disputatio Bardesanis aduersus Astrologos.*

QVARTA RATIO. Bardesanes Syrus in doctrina rerum cęlestium excellenter versatus, in eo dialogo, quem rogatu amicorum de Fato, & aduersus Chaldæos conscripsit, futilissimas esse

Quarta ratio.

esse Astrologorum obseruationes, & rarò non ementientes eorum prædictiones, ad hunc ferè modum (vt memorat Eusebius lib. 6. de Præparatione Euangelica, c. 8.) demonstrabat: Apud Seras lex est prohibens occidere, fornicari, & adorare simulachra: vnde in illa regione nullũ templum conspicitur, nulla mulier meretrix, nulla adultera, nemo fur, nemo homicida: nec voluntatem alicuius illorum ardentissima stella Martis in medio cœli constituta ad cædem hominis coëgit; nec Venus Marti coniuncta vt alienam quispiam solicitaret vxorem potuit efficere. Atqui, singulis etiam apud eos diebus in medium cœli Martem peruenire necesse est, & in tanta regione singulis horis nasci homines non est negandum. Apud Indos autem, & Bactros, multa millia hominum sunt, qui Brachmanes appellantur: hi tam traditione Patrũ quàm legibus nec simulachra colunt, nec animatum aliquid comedunt, uinum aut ceruisiam nunquam bibunt, ab omni demum malignitate absunt, soli Deo attendentes. At verò, cæteri omnes Indi in eadem ipsa regione adulterijs, cęde, temulentia, simulachrorum cultu inuoluuntur: inueniunturque ibi nonnulli, immò verò gens quædam Indorũ est in eodem climate habitãs, quę homines venantes atque sacrificantes deuorant: nec ulli planetarum quos fęlices ac bonos appellant, à cæde ac sceleribus istis eos prohibent: nec maligni, Brachmanas pellere ad malefaciendum potuerunt. Apud Persas lex erat, filias, sorores, matres quoque ipsas in matrimonium ducere, nec in Perside solum, verum-

rumetiam quicunque Perſarum ad alia climata orbis è patria exiuerunt, nefanda hæc diligenter matrimonia celebrarunt: quos, aliæ gentes hoc ſcelus abominatæ, Maguſſeos appellant. Snntq. vſque ad hodiernum diem in media Aegypto, Phrygia, Galatiaq; plurimi Maguſſei ſucceſſione patrum, eiſdem ſceleribus contaminati. Nec dicere poſſumus in terminis & domo Saturni, cum Saturno ipſo in natiuitatibus omnium, Marte aſpiciente Venerem fuiſſe. Amazones viros non habent, ſed tempore veris fines ſuos egredientes cum vicinis conueniunt. Vude omnes naturali lege eodem tempore pariunt, maſculisq. interfectis ſolas fęminas alũt, bellicoſæque omnes ſimiliter ſunt, magnam exercitationis bellicæ curam gerentes. Stultum autem eſt opinari, omnes iſtiuſmodi fœminas prorſus ijſdem natalitijs aſtris eſſe genitas. Fit hoc confirmatius argumento exemploque Iudæorum, qui vbicumque terrarum & gentium ſint nati aut verſentur, inuiolabili obſeruatione & infantes ſuos octauo die circũcidũt, & omnem diem ſabbathi feriatum feſtumque religioſiſſimè agunt. Non ſunt autem Iudæi omnes ſub eadem cõſtellatione procreati, nec eos à patrijs legibus & inſtitutis vlla vis & potẽtia cęleſtium corporũ abſtrahere poteſt. Sed quid dicemus de Chriſtianis? qui innumerabiles toto orbe ſparſi; idem vitæ genus atque doctrinæ cuſtodiunt, nec à diſciplina quam ipſis Chriſtus Dominus tradidit vel promiſſis ullis, vel minis aut ſupplicijs vel latum vnguem amoueri poſſunt, an dicturi ſunt, Chriſtianos omnes eodem

astro esse natos? Sed illud maximum est argumentum, qui ante susceptam Christi disciplinam patrias leges & instituta studiosissime acerrimeque tenebant, eos postea factos Christianos, illis desertis abiectisq; longè diuersam vitam agere, diuersos mores induere, & diuersissimam religionem & doctrinam colere. Itaque nec multas Parthi Christiani ducunt uxores, nec Medi canibus mortuos obijciunt, nec Indi mortuos suos cremant, nec Persæ cum sororibus aut cum filiabus nefario matrimonio miscentur, nec Aegyptij Apin, aut canem, aut hircum, aut felem colunt; sed vbicumque sunt, eisdem legibus, moribus & institutis viuunt. Quid plura? singulis horis apud omnes gentes homines nascuntur: ubique autem leges atque mores propter liberam hominis potestatem præualere videmus. Nec natalitia sydera nolentes Seras ad homicidium compellunt, aut Brachmanas ad esum carnium, nec Persas a sceleratis nuptiis remouent, nec Medos prohibent vita defunctos canibus exponere, nec Parthos multas ducere vxores. Singulæ namque gentes, vt volunt & quando volunt, libertate sua vtuntur, legibus, moribusq. obedientes. Hactenus sunt quæ ex disputatione Bardesanis aduersus Astrologos commemoranda hoc loco censuimus.

Quinta ratio.

QVINTA RATIO. Stante libero arbitrio hominis & immortalitate animi nostri, ars ista nullo modo stare potest? Si aût ea stet, illa funditus corruere necesse est. quo intelligere licet qualis istiusmodi ars existimanda sit, quæ

nisi

nisi pessundata & obtrita, sublataq; nostrorum animorum libertate atque immortalitate, nihil progredi, nec vllo modo cōsistere queat. Quod autem, si animus noster immortalis & in agendo liber sit, diuinatio astrologica nulla esse possit, his argumentis concluditur. Primò, Astrologi profitentur se futuras hominum actiones euentaque, ex suæ artis obseruationibus præsentire & prænuntiare posse: hoc autem falsum est; futura enim quæ ex libera hominis voluntate proficisci debent, nullo modo possunt esse nota Astrologis. nam vel cognoscerent futura in se ipsis, quod fieri non potest, quippe, quæ futura sunt, nondum per se actu sunt; quod autem non est, prout non est, non intelligitur, sed prout aliquo modo est; nimirum potestate in suis causis. Nec prænosci queunt futura in ipsorum causis quæ tres sunt, Deus, cœlum, voluntas humana, quæ autem ex Dei proposito, consilio & absoluta volūtate euentura sunt, ea nulli mortaliū vel ex cœlo, vel alia quacunq; rōne nisi cui Deus ea voluerit aperire, cognita esse pñt. *Quis enim*, inquit Scriptura, *cognouit sensum Domini? aut quis cōsiliarius eius fuit?* & vt scriptū est in 9. cap. lib. Sapiētię: *Quæ in prospectu sunt, inuenimus cū labore, quæ autē in cœlis sunt, quis inuestigabit? sensum aūt tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiā, & miseris Spiritūsanctū tuum de altissimis?* Ex cœlo autem futura quæ pendent ex volūtate hominis non possunt cognosci, tum quia cœlum est cau

Ro. 11. & Esa. 40

O sa vni-

ſa vniuerſalis, quare futuri effectus particulares non niſi vniuerſaliter & indeterminatè in cœlo contineri & cognoſci poſſunt: tum etiam quia cœlum eſt cauſa corporalis & materialis, quare animus noſter qui per ſe incorporeus & expers materiæ eſt liberque in agendo, cœli efficientiæ ac operationi directè & neceſſariò minime ſubiacebit. Voluntas porro humana quæ eſt proxima cauſa humanarum actionum, reſpectu fnturorum quæ ex ipſa proficiſci debet, per ſe indifferens & indeterminata eſt: multa enim acturi ſumus, de quibus nihil dum cogitauimus, nedum deliberauimus: quomodo igitur cauſa indeterminata & indifferens poteſt definitam certamq́ue futuri effectus cognitionem parere? Confirmatur hoc: exteriores actiones hominis pendent ex interioribus, ex deliberatione dico & electione, non poteſt igitur futura hominis actio exterior prænoſci, niſi cognita ſit futuræ voluntatis electio vnde illa proficiſci debet: at futura hominis electio non poteſt alteri homini eſſe cognita; ſi enim propoſitum animi & deliberationem quam quis in præſens habet mente conceptam, nemo alius ſcire poteſt, quanto minus ſcire poterit conſilium, propoſitum, & voluntatem alterius hominis, quæ multos poſt annos futura eſt?

15. *Vtrum ſit facilius, diuinare quid facturus ſit vir bonus, an vir improbus.*

DEINDE, aut cõſideratur homo vt viuit & opera-

operatur secundum rationem, aut secundum sensum, & appetitum; si secundum rationem, sic homoo non pendet è cœlo, est enim mens & ratio expers materiæ, & incorporea: nullum autem corpus per se agere potest in id quod est incorporeum. ratio item libera est, suarumque actionum domina, & suo arbitratu ac voluntate potest ad hoc vel illud agendum se ipsa applicare. nam qnamuis uel à cœlo, uel ex naturali constitutione, & téperatione sui corporis, vel à diabolo, vel aliunde instigetur ad malè agendum, potest ea tamen reniti, & vi sua omnes instinctus, impulsus, & irritamenta extrinsecus ei obiecta, comprimere, & irrita facere; quinetiam contra quàm incitatur agere. Hoc manifestum fit vel vnius Socratis exemplo, qui ex naturali corporis affectione, & comparatione, & bardus, & mulierosus erat; sed eiusmodi vitiosas naturæ propensiones, adeo animi robore, & diligentiæ magnitudine emendauit, ut omnium sui temporis prudentissimus, & continentissimus sit habitus. Homo autem viuens secundum sensum, & appetitum carnalem, tam variabilem, & incertam vitam agit, vt qualis futurus sit, nullo modo prædici queat. Quamobré Salomon (quod est in 30. capite libri Prouerbiorum) dixit: Alia quædam sibi esse cognitu difficilia; illud autem esse prorsus ignotum, qualis sit via adolesentis in adolescentia sua. Est enim ea ætas adeo lubrica ad quodlibet vitium, adeo mollis, & flexibilis in omnes partes, adeo vagans, & errans per omnia, & nulla in re

Hominē, vt operatur secundum rōnē nō è cœlo, nec aliā ex cā vlla prater Deū, per se ac necessariò pendere.

Quā sit instabilis vita, & actiones hominis viuētis non secundum rationem sed secundum sensum.

diu perseuerans; vt nulla certa ratione modoq; regi & duci, sed quocūque impellit cupiditas, il luc inconsultè, & temerè rapi videatur: quo fit, vt facilius sit diuinare quid acturus sit qui uiuit secundum rationem, & virtutem, quàm quid sit acturus, qui rationis, & virtutem regula, & lege posthabita, suas duntaxat cupiditates sectatur. Sic etiam facilius est diuinare quid facturus sit Rex, qui secundum rectam rationem iustasq́ue leges imperat, quàm quid facturus sit Tyrannus, qui omnia pro suo commodo, & libidi ne administrat. Qua ratione igitur Astrologi certa scientia consequi possunt ea quæ nihil ratum, firmum, fixumq́ue, & certum habent?

Pulchrū dilemma aduersus Astrologos.

Adhæc, aut istud Fatum cœleste, & potentia syderum potest ab homine impediri ita vt effectus eius non eueniat, aut nullo modo impediri potest: Si potest impediri, & non euenire, ergo sicut effectus est incertus, ita prædictio eius certa esse non potest. Si non potest impediri, ergo nullum est liberum arbitrium; & ex eo conficitur animum nostrum esse materialem atque mortalem, vtpote syderum potestati necessariò subiectum. Nec verò si ita res se haberet, quicquam prodessent hominibus prædictiones Astrologorum: quid enim iuuaret nosse tanto ante futura, si ea nullo modo declinari, & caueri possent? quin, vt ego censeo, plus mali quàm boni afferrent nobis, quos necesse esset non solum præsentibus malis torqueri, sed etiā tam longinqua, & ineuitabili eorum expe-

Si Astrologorum prædictiones veræ, & certæ essent, profecto inutiles, & odiosæ essēt hoībus.

ctatione

ſtatione acerbiſſimè cruciari. Probè hoc intellexit Seneca, licet non minorem quàm Aſtrologi ſyderibus in homines vim & potentiam tribueret: in libro enim decimo tertio epiſtolarũ, octogeſima nona epiſtola ita ſcripſit: Venio nũc ad illum qui cęleſtium notitia gloriatur.

Frigida Saturni quo ſeſe ſtella receptet,
Quos ignis cœli Cyllenius erret in orbes.

Hoc ſcire, quid proderit? vt ſolicitus ſim, cum Saturnus & Mars ex contrario ſtabunt, aut cum Mercurius veſpertinum faciet occaſum vidente Saturno. Potius hoc dicam, vbicumque ſunt iſta, propitia eſſe nec poſſe mutari. Agit illa continuus ordo Fatorum, & ineuitabilis curſus. Per ſtatas vices remeant effectus rerum omniũ, aut mouent ſydera, aut notant: ſed ſiue quicquid euenit faciunt, quid immutabilis rei notitia proficiet? ſiue ſignificant, quid refert prouidere, quod effugere non poſsis? ſcias iſta, neſcias, fient. Hæc Seneca. Sed vide quàm argutè ac philoſophicè hanc ipſam ſententiam breuiſsimis verbis cōcluſit Phauorinus: Aut aduerſa inquit, euentura dicunt, aut proſpera. Si dicunt proſpera, & fallunt, miſer fies fruſtra expectando. Si aduerſa dicunt & mentiuntur, miſer fies fruſtra timendo. Si vera reſpondent, eaque ſunt non proſpera, iam inde ex animo miſer fies antequam è Fato fias. Si fęlicia promittunt, eaqu, euentura ſunt, tum planè duo erunt incommoda; & expectatio te ſpe ſuſpen- *Phauorinus apud Aulum Gellium, lib. 14, c. 1.*

 ſum

ſum fatigabit,& futurum gaudij fructum ſpes tibi iam diflorauerit. Nullo igitur pacto vtendū eſt iſtiuſmodi hominibus res futuras præſagientibus: Sic Phauorinus.

16. *Quàm ſit vana ac futilis prædictio Aſtrologorum de aliquo, quod ſit futurus ſummus Pontifex.*

VERVM, illud maximè arguit prædictionum aſtrologicarum vanitatem: etenim audent etiam Aſtrologi prædicere & promittere, aliquem futurum verbi gratia ſummum Pontificē: atqui prouectio alicuius ad ſummum Pontificatum, non ex ipſis vel alterius vnius hominis voluntate aut poteſtate pendet, ſed ex voluntate atque ſuffragijs plurimorum Cardinalium, quorum munus eſt creare ſummum Pontificē. Quapropter vt certò prænunciari poſſit. Petrum, verbi cauſa, fore Papam, non ſatis eſt noſſe compoſitionem aſtrorum quæ in cœlo fuit naſcente Petro, ſed ſimul etiam opus eſſet, Aſtrologo perſpectos & cognitos eſſe omnes ſyderum poſitus & conſtellationes, ſub quibus nati ſunt quorumcunque voluntatum & ſuffragiorum concurſus ad creandum illum Papam futurus eſt neceſſarius. Quare, ſi verum eſt quod narrat in Auguſto Suetonius. Nigidium Figulum eiuſmodi aſtrologia nobiliſſimum apud Romanos, accepta hora partus Auguſti, obſeruatiſque natalitijs eius aſtris, exclamaſſe, Dominum orbis eſſe natum; profecto exiſtiman-

Inanis prædictio Nigidij Figuli de futuro Auguſti dominatu.

mandum est id eum nec scienter, nec certa aliqua ratione; sed temerè ac fortuito dixisse, & casu factum esse vt ita contigerit sicut ille prædixerat: Promotio namque Augusti per multos honorum gradus ad summum vsque principatum & Monarchiam, ex multorum hominum studio, gratia, & opera pendebat; vt ad tantum Augusti dominatum & imperium certò prænoscendum atque prænunciandum, solius Augusti generationis & ortus consideratio satis esse nequaquam potuerit: neque enim natalitia Augusti sydera vim vllam habere potuerunt in eos qui fuere Augusti suffragatores adiutoresque ad consequendum principatum; scilicet multi eorum compluribus annis, vel ante vel post Augustum nati fuerant.

17. *Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologiæ.*

SEXTA RATIO. Omnis scientia, & ars versatur in ijs rebus quæ aut semper, aut certè frequenter ita contingunt vt ab ea docentur: quæ autem extra hæc sunt, & rarissimè accidunt, ea quia nihil habent fixum & certum, propterea nullam possunt scientiam vel artem efficere. Cum igitur prædictiones Astrologorum ferè sint falsæ, nec nisi perquam raro veridicæ sint, satis liquet eas non ex arte aliqua & certis obseruationibus proficisci, sed inscienter & inconsultè ac temerè ab illis effutiri. Quamobrem Phauorinus identidem commonebat, vt caue-

Sexta ratio.

Ars et scientia in his versãtur, quæ sẽper aut plurimũ eueniunt, qualis nõ est Astromantia.

Phauorinus apud

Aulũ Gellium lib. 14 c. 1. rent homines ne quà ipſis Chaldæi ad faciendam fidem irreperent, quòd viderentur quædam interdum vera effutire aut ſpargere. Non enim comprehenſa, aiebat, neque definita, neque percepta dicunt, ſed lubrica atque ambagioſa coniectatione nitentes, inter falſa atque vera pedetentim quaſi per tenebras ingredientes eunt:& aut multa tentando incidunt repentè imprudentes in veritatem, aut ipſorum qui eos conſulunt, multa credulitate ducente perueniunt callidè ad ea quæ vera ſunt: & idcirco videntur in præteritis rebus quàm futuris, veritatem facilius imitari. Iſta tamen omnia quæ aut temerè aut aſtutè vera dicunt, prę cęteris, inquit, quæ mentiuntur, pars ea non ſit milleſima. Hæc Phauorinus apud Gellium. Sed audi quid in eandem ſententiam libro ſecundo de

M. Tullius. Diuinatione ſcriptũ ſit apud Ciceronem. Quid plura, inquit? quotidie refelluntur Chaldæi. quàm multa ego Põpeio, quàm multa Craſſo, quàm multa huic ipſi Cæſari à Chaldæis dicta memini, neminem eorum niſi ſenectute, niſi domi, niſi cum claritate eſſe moriturum: vt mihi permirum videatur, quenquam extare qui etiam nunc credat ijs quorum prædicta quoti-

Seneca. die videat re & euentu refelli. Seneca in eo libello cuius inſcriptio eſt: Ludus in mortem Claudij Cæſaris, initio introducit Mercurium apud Parcas mortem Claudij procurantem; & vt obiter Chaldæorum illudat vanitati, inter alias rationes quib. conatur Mercurius Parcas inducere ad necem Claudij, hanc affert, ne toties

ties

ties videlicet miseri Chaldæi mentiantur: Patere inquit, Mathematicos aliquando verum dicere, qui illum postquam princeps factus est, omnibus annis, omnibus mensibus efferunt. Prædicebant enim illi Mathematici Claudium singulis annis & mẽsibus moriturum: quod etiam nostri temporis Astrologis contingit, à quibus mortes summorum Pontificum in singulos annos atque adeo menses prænuntiari audimus, & ridemus. Beatus Ambrosius lib. 4. in Hexameron, cap. 7. Cum, inquit, ante dies paucos esset sermo de pluuia, quæ fore vtilis diceretur, ait quidam, Ecce Neomenia dabit eã. & quamuis cupidi essemus imbrium, tamen eiusmodi assertiones veras esse nolebam. Denique, delectatus sum quod nullus imber effusus est, donec precibus Ecclesiæ datus, manifestaret non de initijs Lunæ sperandum esse, sed de prouidentia & misericordia Creatoris; quo exemplo & vanitas istius astrologiæ confutata est, & efficacia Christianæ pietatis visque religiosarum precum re ipsa comprobata. **B. Ambr.**

18. *Vanitas & falsitas multarum prædictionum Astrologicarum.*

ALBVMAZAR princeps huiusce superstitionis, astrologica ex obseruatione & præceptis huius artis, prædixit Christianam legem duraturã non plus annos mille quadringẽtos sexaginta. sed bene habet, quod post id temporis, exacti iam anni centum vigintiocto falsam esse illius

Abraam Iudæus. prædictionem apertè demonstrant. Abraam Iudæus prænunciauit ex obseruationibus astrologicis, expectatum à Iudæis Messiam venturum anno post Domini nostri ortum millesimo quadringentesimo sexagesimoquàrto; quod nimirum tum futura esset eadē astrorum cōpositio, quæ fuerat olim cum Moses ex AEgypto populum Hebræum eduxit: cuius prędictionis vanitatem dies ipsa redarguit. *Petrus de Aliaco.* Petrus de Aliaco scriptum reliquit, quo anno generale Concilium celebratum est Constantiæ ad tollēdum schisma quod multos annos afflixerat Ecclesiam, prædixisse Astrologos eius temporis, nullam fore in Ecclesia pacem & concordiam, sed habitu cœli & conformatione astrorum præsignificari maximas fore dissensiones ingenti cum religionis Christianæ detrimento & exitio. Atqui, per illud Concilium Constantiense, diuturnum illud & perniciosum schisma eo anno extinctum est, pace ac tranquilitate Ecclesiæ reddita. qui euentus planè contrarius prædictionibus Astrologorum, sanè multum mouere debuerat Petrum Aliacensem, vt is nullam deinceps isti astrologiæ fidem haberet: præsertim verò, cum ipsemet vel suis deceptus obseruationibus, vel alienis occupatus & circumuētus opinionibus, veritus fuerit ne illud tam graue & odiosum schisma breui Antichristum mundo pareret.

Albumazar.

19. *Errores Astrologorum in Chronologia.*

ALBVMAZAR istorum Astrologum coryphæ-

ryphæus, nescio. quas Saturni reuolutiones dilaudat: affirmat enim, quoties Saturnus denas sui orbis conuersiones perfecerit, hoc est expletis annis trecentis, semper magnas quasdam res & admodum insignes euenire. Post Alexandrũ enim, inquit, annis trecentis apparuit Arelasor filius Bel qui Persas contriuit: & proximè post transactis alijs trecentis annis apparuit Iesus magister & dux Christianorum. O turpem ἀνιστορησίαν, O incredibilem temporum inscitiã. nam nec tunc fuit iste filius Bel qui Persas fregerit & Afflixerit; & Christus Dominus noster non sexcentis annis post Alexandrũ vt iste mentitur, sed trecentis duntaxat & viginti annis post Alexandri mortẽ natus est. Quamquã quis miretur in hoc lapsum Albumazarẽ, cum tam insigniter errauerit in Ptolemæo Mathematico, quem facit vnum de Ptolemæis Aegypti regib. qui post Alexandrum Magnum Aegyptijs imperarunt? cum in confesso sit, nec Ptolemæum Mathematicum fuisse regem, & cum Hadriano Imperatore floruisse, nouissimo Ptolemęorum Aegypti regum plus centum & sexaginta annis posteriorem. Iactant item Astrologi, nullam fuisse apud homines vllo tempore mutationem legum, nullius Prophetæ nobilis aduentum, nullã nouæ religionis introductionem, nullam magnorum regnorum conuersionem, denique nullum insignem & memorabilem casum aut euentum, quin magna aliqua coniunctio syderum; præcipue verò Saturni & Iouis præcesserit. Hæc, inquiunt, constellatio, nascen-

Aliquot errata circa Chronologiam Albumazaris.

nascentem orbem initiauit: illa præparauit diluuium, alia Abraam vel Mosyem genuit: illa Iesu aduentum prænuntiauit, alia Mahumeti legem antecessit. quæ quàm sint futilia, commentitia, & erroris plena, vel vno hoc argumento constare potest.

Quã multa peccauerit contra verã Chronographiã Petrus Aliacensis in suis rationib. Astrologicis.

Petrus Aliacensis istiusmodi figmentis stultissimè credens ac vanissimè gaudens, in libro suo de concordia historiæ & astrologiæ, ad id quod ex sensu Astrologorum proximè docuimus probandum, hoc quasi fundamentum supponit: Ab initio mundi vsque ad diluuium fluxisse annos bis mille ducentos quadraginta duos: à diluuio autem ad Christi Domini aduentum & ortum, ter mille centum & duos annos hoc posito, probare nititur quicquid in orbe terrarum valde memorandum & insigne quocunque tempore acciderit, eodem tempore magnam aliquam constellationem in cœlo apparuisse. At enimuero, cum perspicuè falsa sit cõputatio annorum qua velut fundamento illorum ratio & doctrina fulcitur, nonnè consequens est quæ ducuntur & pendent ex illa computatione esse falsa? Etenim ab Adamo ad diluuium, non plus mille sexcentos quinquaginta sex annos preterisse constat ex sacris literis; pauciores nempe quam illi numerant, annis propè sexcentis: quo fit, vt constellationem, quam aiunt isti fuisse in exordio mundi, sexcentis annis mundum præcessisse necesse sit. Deinde tempus quod inter diluuium interfuit & Christi Domini aduentum, ne numerum quidem

bis

bis mille quadringentorum annorum impleuit. Ex quo efficitur vt coniunctio astrorum quam aiunt ducentis annis antegressam diluuium, nō nisi sexcentis octogintaquatuor annis post diluuium potuerit existere. Præterea, dicunt quartam coniunctionem maximam fuisse annis nongentis quadraginta duobus post diluuium, sexdecim nimirum annis ante natum Abraam; quem tamen liquet ex sacra Chronologia, ducentis nonagintaduobus annis natum esse post diluuium, quare necesse est, quartam illam coniunctionem sexcentis triginta annis post Abraæ ortum contigisse. Adhæc, notarunt illi sextam coniunctionem magnam ducentos viginti quinque annos fuisse ante Christum; nimirum falso: nituntur enim supradicta computatione annorum à diluuio ad Christi aduentū, quam nos mendosam esse ostendimus, quin, si veram sequamur Chronologiam, necesse esset sextam illam coniunctionem sexcentis fermè annis post Christi Domini ortum contigisse. Postremò, quàm fuerit Petrus Aliacensis veræ Christianæ Chronographiç rudis, & prorsus expers, vel hoc vno indicio manifestum esse potest: affirmat anno ab ortu Christi septingentesimo, ad quod tempus septimam coniunctionem magnam refert, natam esse in Ecclesia pestem Hæreticorum, maximè vero eam quæ fuit Arrianorum, quorum tamen hæresis circa annum Domini trecētesimum exorta, ante sexcentesimum extincta est. Quis igitur tam multas istorum prædictiones nixas mendacissimis

Chro-

Chronologijs, inanes & mendaces esse dubitet?

Sed quid ego falsarum prædictionum exempla colligo, quorum plena est, & historia omniũ temporum,& referta uita communis? Equidẽ reor, quàm difficile est prædictiones aliquas Astrologorum de futuris rerum humanarum euentis, etiam casu ac fortuito, veras inuenire; tam facilè reperiri posse innumera eorum prædicta perspicuè falsa, & rebus ipsis euentisque confutata. Scitè dixit Cato, mirari se quod non deret Aruspex, Aruspicem cum vidisset: quota enim quæque res euenit prædicta ab his? aut si euenit quippiam, quid afferri potest cur non casu id euenerit? Quod de Aruspicibus Cato dixit, id profectò per quam belle quadrat in Astrologos, vt nimirum uideri debeat, cum mendaci homini ne verum quidem dicenti credere soleamus, quo modo illis, si vel unum eorum prædictum verum euasit, simpliciter credamus; & non ex multis potius falsis uni fidem derogemus, quàm ex vno quod casu verum euenit velimus innumerabilia falsa confirmare. Verùm dicet aliquis, Astrologos nonnunquam esse ueridicos,& ea prædicere quæ rei confismet euentus. prædicunt sanè; sed inconsultè, insciẽter temere, quis enim est qui totam diem iaculans, non aliquando collimet? Verissimè dici potest de Astrologis, quod olim dixit quidam de oraculis Apollinis; quæ vera fuisset memoria teneri, & prædicari, quæ autem falsa, neminem recordari, aut taceri ab omni-

Lepidum Catonis dictũ vt refert Cice. lib. 2. de Diuinatione, in Astrologos bellè competẽs.

Notet hoc Lector.

omnibus. nam qui veritatem illorum oraculorum descendebant, pauca quædam vera crebro sermone vsurpabant, pleraq. falsa silentio premebant, qui autem omnia contemnebant, nec vera nec falsa curabant. Sed causas prædicta Chaldæorum sæpè vera esse videantur, extrema hac disputatione aperiemus.

20. *Astromantiam omni tempore à viris sapientibus, & prudentibus esse contemptam & damnatam.*

SEPTIMA RATIO. Si hæc diuinatrix astrologia vera esset & certa, sine dubitatione vlla pars esset philosophiæ omnium nobilissima & hominibus optatissima atque honoratissima: tum propter materiæ quam tractat, cœlum dico & sydera, dignitatem atque præstantiam. tum propter futurarum rerum, potissimè autem vitæ hominum & mortis casuum & euentorum prænotionem, quas res noscendi auidissimi sunt & curiosissimi mortales. at cum ea doctrina omni tempore à præstantissimis quibusque Philosophis, quinetiam Astrologis, cōtempta, derisa & damnata fuerit; maximum profecto argumentum est, eam futilem & inanem, & ab omni ratione, fide ac probabilitate vacuam ab illis esse iudicatam. Xenophon in libro de dictis Socratis, quod etiam refert Eusebius lib. 14 de Præparatione Euangelica, capite 4. tradit Socratem dicere solitum, cognitionem futurarum rerum quæ in potestate Dei sunt, nō esse *Septima ratio.*

esse

esse hominibus procurandam: neque enim posse homines eas res cognoscere, nec Deo gratum esse, si quæ ille occultauit, ea mortales velint nimis studiosè curioseq; rimari. Pythagoras, Democritus & Plato longissimis peregrinationibus susceptis, Persarum magos, sapientes Chaldæorum, Aegyptiorumque sacerdotes adierunt; à quibus occultiora quædam vel ad disciplinas mathematicas, vel ad religionem cultumque deorum pertinentia cognouerunt; diuinatricem autem astrologiam, vel discere ab illis neglexerunt, vel si eam quoque didicerũt, certè nunquã ea vsos esse ipsos, ex eorum scriptis manifestè perspicitur.

Democritus. Plato. Xenophõ, Socrates. Pythagoras.

ARISTOTELES, qui vir & quantus? quàm solers, quàm subtilis & copiosus in doctrina rerum cœlestium? quam cum aliquot libris diligenter explicuerit, nusquam tamen de istiusmodi Astrologia verbum vllum fecit. Cum autem in libris Meteororum, & de Partibus atque Generatione aaimalium, præsertim autem in libro Problematum, multarum rerum obscurarum & admirabilium causas perquirat; ad nullius quæstionis enodationem vel admirandi cuiusquam effectus explicationem, istius astrologiæ opera & præsidio est vsus. Quin, multa sunt in eius scriptis quæ istam Astrologorum doctrinam omnino conuellant, veluti est illud, Futurorum contingentium non esse certam & definitam veritatem: Quæ per accidens quæque rarò vel ad vtrumlibet contingunt, non posse scientia comprehendi: Versari in rebus humanis casum & fortu-

Aristoteles.

Snĩa Aristotelis, q̃ Astromãtiã è medio tollunt.

fortunam quæ fugiant certam hominis intelligentiam: Particularium & corruptibilium effectuũ, causas proximas & proprias esse particulares atque corruptibiles, ob idque ad perfectam eorum cognitionem non satis esse cœlestes & vniuersales causas contemplari: Cœlum non aliter agere in ea quæ sunt infra lunam, nisi per motum & lumen. Nec vsquam ferè indicauit Aristoteles præter solem & lunã, vim & efficientiam aliorum syderum. illud quoque docuit decretis Astrologorum valde contrarium, cœlestia signa etiam corporeorum & sensibilium effectuum, per alias causas aueri & impediri posse.

Cicero libro 2. de Diuinatione, laudat Eudoxum ætate Platonis & Aristotelis principem Astrologorum: item Panætium Stoicum, Archelaum etiam & Cassandrum, ac Scylacem Halicarnasseum, Astrologorum sui temporis nobilissimos, qui totam hanc rationem astrologię repudiarunt. Auicenna qui post Hippocratem & Galenum principatum medicinæ obtinet, libro vltimo primæ Philosophiæ, negat Astrologis esse credendum in diuinatione futurorum, quia ipsi nec puncta cœlestia teneant, neque naturas rerum inferiorum planè necessarias ad faciendum iudicium de rebus futuris, perspectas habeant, neque nitantur demonstrationibus sed probationib. oratorijs & poeticis. Ptolomæus, quem isti huius artis principem & ducem sequi se dicunt, in libro primo de Iudicijs, cap. 2. Non est, inquit, putandum, omnia a

Eudoxus. *Panætius* *Auicẽna.* *Ptolomæus.*

ſupernis cauſis directo deriuari neceſſitate quadam inuiolabili, vt nulla alia vis quin ita operentur obſiſtere valeat. Idem tractatu ſuo quem vulgo appellant Centiloquium, hoc eſt, Centum ſententiarum, prima eius ſententia ſic habet, Soli numine diuino afflati prædicunt futura particularia. Quinta vero ſententia huiuſmodi eſt, Poteſt is qui ſciens eſt multos ſtellarum effectus auertere quando naturam earum nouerit, ac ſeipſum ante illorum euentum ritè præparauerit. vnde manauit illa multorum ſermonibus trita ſententia, Sapiens dominabitur aſtris. Porphyrius in libro de Oraculis confeſſus eſt, exquiſitam rerum futurarum ſcientiam ex inſpectione ſyderum, nō mortalibus modò, ſed multis etiam deorum eſſe incomprehenſibilem. Idem in vita Plotini ſcribit, eum, cum in iſta aſtrologia ſatis multum temporis, ſtudij, & operæ poſuiſſet, deprehēdiſſe tandem, Aſtrologorum iudicijs & diuinationi futurarum rerum non eſſe credendum; eamque diuinationem tū ſermonibus tum ſcriptis cōfutauiſſe. quod manifeſtum eſt cuiuis legenti eius libros de Fato & de Prouidētia, maxime verò eum qui inſcriptus eſt, An ſtellæ aliquid agant.

Porphyr.

Plotinus.

21. *Cui generi hominum prædictiones Aſtrologorum arrideant & probentur, quas S. Ambroſius comparat telis aranearum.*

SI hæc porrò Aſtrologia vera eſſet & certa, plurimum ſanè adiumenti afferret, prouiſione futuro-

futurorum, ad bene regendam, & administrandam rempublicam, ob eamque causam magno in honore, & gloria fuissent Astrologi apud Reges, & rerum publicarum Principes: at contra prorsus euenit; nam seuerissimis multorum Principum decretis, & edictis explosam, & damnatam, & grauissimis supplicijs addictam eam artem inuenimus. Quoties Astrologi seu Chaldæi Roma eiecti sunt principe Tiberio, Diocletiano, Constantino, Theodosio, Valentiniano, præsertim autem Iustiniano, quibus huius artis studium, & exercitatio, non solum vt inanis, & veritatis expers iudicata est, sed etiam vt ciuitatibus, & societati hominum noxia, & pestiles, semper visa est detestabilis? Sed quid attinet in re manifesta, quæ turbam testium non desiderat, longiorem orationem ponere? Audeo dicere, post hominum memoriam vix fuisse quenquam vllo tempore vel magnitudine ingenij, vel præstantia doctrinæ, uel prudentiæ ciuilis excellētia, vel eximia morum integritate, vel denique insigni aliquo nobilem ac memorabilem virum, qui natalitia Chaldæorum prædicta nō quasi meras nugas, & quisquilias floccifecerit, penitusque contempserit. Vulgus modo stolidum, ad intelligendum hebes, infirmum ad iudicandum, facile credulum, & noua miraque audiendi, & noscendi curiosum, istis nugatoribus, & aures, & fidem libenter adhibet. Gaudent etiam hisce commentis leuissima quædam ingenia, lucri magis, quam veritatis cupida, in republica literarum, turbulenta ac seditiosa,

Professores diuinando futura ex astris, publicis multorum Principum decretis esse ciuitatib. eiectos.

Cui generi hoīum prædictiones Astrologorum arrideāt, & probētur.

& sapientiæ optimatibus semper infensa, rerumque vtilium, & alijs notarum fastidiosa, nouarũ autem, & ignotarum, atque adeo etiam incomprehensibilium auidissima: denique quibus nõ tam cordi, & curæ est vera nosse, quàm videri vulgo ea ipsos scire, quæ summi philosophiæ antistites nescire se confitentur.

B. Ambrosius prædictiones Astrologorũ comparat telæ araneæ.

Hanc rationem egregio S. Ambrosij dicto concludam. Ita scribit Ambrosius lib. 4. Hexamerон, cap. 4. Sapientia Chaldæorum telæ araneę comparatur, in quam si culex aut musca inciderit, exuere se non potest: si vero validiorum animantium vllum genus incurrisse visum est, pertransiuit, & casses rupit, infirmos atqus inanes laqueos dissipauit. Talia sunt retia Chaldæorum, vt in his infirmi hæreant, validiores sensu, offensionem habere non possint. Itaque uos qui ualidiores estis, cùm videritis Mathematicos, dicite: Telam araneæ tęxunt, quæ nec vsum aliquẽ potest habere, nec vincula, si tu non quasi culex aut musca lapsu tuæ infirmitatis incurras, sed quasi passer aut columba casses inualidos præpetis volatus celeritatę dissoluas.

22. *Disputatur contra tria fundamenta Astrologiæ Iudiciariæ.*

Octaua ratio.

OCTAVA RATIO. Fundamenta, & firmamenta huius artis, aut nulla sunt, aut certe infirmissima, & fragilissima: hæc igitur ars nulla ratione firma, & stabili vtitur ad diuinandum, quamobrem nullam quoque apud homines au-

ctorita-

ctoritatem, fidem, ac probabilitatem habere debet. Primum fundamentum istius doctrinæ est, astra habere qualitates omnes elementorum; partim enim esse frigida, partim humida & sicca, si non formaliter, saltem virtualiter, hoc est, si non actu saltem effectu, si non in se habendo eas qualitates, certè habendo facultates earum qualitatum effectrices: Saturnum aiunt esse frigidum, Martem siccum, Lunam humidam. Verùm hoc, & ratio confutat & experientia, Ratio quidem, quoniam sicut astra omnia sunt lucida & ex se lucem fundunt, ita quoque calida esse omnia & calefacere necesse est: lux enim, non sicut omnis per se calefacit, ita frigefacere aut per se humectare vel exsiccare potest. Stemus decretis Astrologorum aientium, vt Lunam, itidem cætera sydera luce à sole mutuata fulgere. Si igitur omnium astrorum vna est eademque lucis origo & ratio; qui potest esse tã multiplex, dissimilis atque discrepans ratio & potestas agendi? Experientia item hoc ipsum redarguit: in plenilunio enim, cum est lumen Lunæ plenissimum, noctes quoque, Aristotele & exeperientia teste, calidiores existunt. Sed Astrologi præter lucem, alias in cœlo & syderibus vires atque facultates, & à luce & inter se multùm diuersas, mirandorumq; operum causas; quas influentias appellant, commenti sunt. Nouitium sanè inuentum; nulli veterum vel Philosophorum vel Astrologorum vnquã probatum: ac si licet ex eorum scriptis coniecturam facere, ne notum quidem illis. Postquam

Aristoteles. Non esse ponendas in cœlo influentias.

verò à recentioribus Astrologis influentiæ inuentæ & palam probatę, ab alijs quoque doceceri & defendi cœptæ sunt quis ex Lycęo paulo grauior & probatior Philosophus non eas repudiauit atque damnauit? Festiuè quidam Asylum ignorantiæ eas appellauit? ad influentias enim quasi ad vnicum perfugium sese recipiunt, & hanc se in latebram conijciunt quicunque mirabilium effectum proprias & naturales causas, vulgaribus ingenijs nec in Philosophia exercitatis occultas, solerter inuestigare ac reperire non possunt. Et verò, si admittuntur influentiæ, vix dici potest quātoperè debilitetur robur Philosophiæ, deteratur eius dignitas, auctoritas eleuetur, minuatur existimatio, denique studium eius apud homines cultusq; languescat, Quid enim attinet in occultis rerum causis perquirendis & eruendis præclara ingenia Philosophorum tanto studio & conatu laborare, cum in procliui sit, cuiuslibet effectus ex cœlestibus influentijs rationem petere & afferre? quis enim effectus est, cuius naturalis & vera causa paulo obscurior & abstrusior est, quem non per istiusmodi influentias nullo negocio liceat explicare? Cur magnes ferrum ad se rapit? confestim respondebitur, quia propria eius influentia cœlestis eam illi virtutem indidit. Vnde Remora tantulus piscis vim habet sistendi incitatissimum nauigium? in promptu est responsio, nimirum à cœlesti quadam influentia, quæ tanta pisciculum illum vi ac potestate roborauit. Quid moror? nullum erit problema, nihil in

natura

natura rerum adeo reconditum, & ab intelligẽtia nostra remotum, denique nihil de his quorum peruestigatio summorum Philosophorum ingenia fatigauit, & torsit, quod non quiuis è circulo Astrologorum, & indoctorum hominum vno verbo, scilicet per istas influentias expedire queat.

Verùm labor equidem longius, reuertar igitur ad propositum. Si Saturnus quia lucidus est, per lucem calefacit, quomodo idem per influẽtiam frigefacit? nonne absurdum est in eodem astro duas esse facultates, vnam calefaciendi, alteram frigefaciendi, non diuersas modo sed etiam aduersas, & contrarias? cernimus ita esse natura comparatum, ut omnibus in rebus in quibus duæ insunt differentiæ, uel proprietates (vt more Philosophico loquar) vna generalis, & quæ vni rei communis est cum alijs multis, altera specialis, & propria eius rei (cuiusmodi sunt in homine sentientem esse, & rationalẽ) vt semper differentia, & proprietas specialis, nobilior, & perfectior sit generali, ut quæ illam cõtrahit, & determinat, nouæ perfectionis gradũ & rationem ipsi adiungens: sicut patet in prædicto exemplo hominis, in quo rationale nobilius est quam sentiens. At contra omnino se habet res in hac mirabili Astrologorum doctrina. Etenim docent ipsi, in Saturno, exempli causa, duas esse proprietates seu facultates agendi, vnam generalem, & communem ei cum omnibus astris, quæ est uis illuminãdi, & per illuminationem calefaciendi: alteram specialem, &

Argumẽtatio contra influẽtias.

propriam Saturni, qua ratione differt ab alijs astris, quæ est facultas frigefaciendi, vel aliqua alia vis alicuius influentiæ. Certum autem est, lucem cęlestem multo nobiliorem esse quacũque alia qualitate cęlesti, & facultatem calefaciendi præstantiorem esse facultate refrigerandi. Præterea, duas esse in re quapiam facultates & proprietates ei rei naturales, quarum altera, vt diximus, sit generalis, altera particularis, inter se contrarias, quales sunt in Saturno secundum istos potestas calefaciendi per lucem, & rerfrigerandi per influentiam; nec fert natura rerum, & id fieri non posse ratio ipsa decernit. Nam vt in corpore multiformi, & quod Græci vocant Heterogeneum, secundum diuersas partes inesse queant contrariæ qualitates, & facultates, quemadmodum contingit corpori humano in cerebro, & in corde; id tamen conuenire non potest in astrum Saturni quod est secundũ omnes partes vnius formæ ac naturæ: neque.n. vna pars eius habet lucem, altera verò influentiam, sed vt totum est præditum luce, ita conuenit in eo toto esse influentiam. Ne multa (non enim consentaneum est alieno loco de Influentijs aduersus Astrologos subtiliter disputare) satis argumenti est ad tollendas influentias omnium quæ in natura rerum efficiuntur, tametsi noua, singularia, & mirabilia videantur, veras, naturales, & proprias caussas, atque rationes ex duobus principijs cęlestibus, q̃ omnibus sunt conspicua, & experimentis quotidianis explorata, motum dico, & lucem, plenè cumulateq;

ac

ac probabilissimè peti & duci posse. Figuras porro & effigies stellarum quas designant Astrologi in Zodiaco, similitudinem reddentes quorundam animalium vel hominum, magná vim habere in ortu cuiusque censent Astrologi; cũ tamen per se ac natura sua non sint tales, sed sola eorum imaginatione constent, ab ipsis eo modo confictę & figuratæ: possent enim fingi etiã ad similitudinẽ aliorum animalium, domuum, turrium, mensarum, aliarumuè rerum. quare valde friuolum & ridiculum est, in eiusmodi figuris quicquam momenti ad diuinandum esse positum existimare.

23. *Vtrum astra natalitia cuiusquam, possint esse certæ causæ omnium quæ ei euentura sunt.*

SECVNDVM fundamentum Astrologorum est; natalitia cuiusq; astra esse obseruanda: ex his enim omnes vitæ casus & euentus prouideri & prænotari posse. Sed quis non videt fundamentum hoc esse infirmissimũ? cur enim Astrologi non potius obseruent tempus, & cœli atque syderum statum quo quisque in vtero conceptus, formatus, & animatus est? cum in eo plus momenti esse videatur ad diuinandum: quippe tunc primum existit homo, & tunc primum vis cœlestis in homine recipitur & imprimitur: Etenim, ante ortum per nouem menses quisque fuit in vtero, potestati & actioni cœlorum subiectus. Cur item non considerant Astrologi alias constellationes & defluxus cœlestes,

Alterum Astromãciæ fundamentũ Quàm inano sit, natalitia cuiusque hominis astra obseruare ad diuinandum.

qui contingunt homini sæpius post ortum? Cũ plerumque vsu veniat vt illæ virtutes cœlestes insigniores sint effectu, & valentiores ad immutandum hominẽ, quàm quæ tempore ortus eius fuerunt: effectum enim illum & defluxum astrorum nascenti homini impressum, necesse est variari commutata sæpius humani corporis temperatione, vel ob alias potentes cõstellationes, vel ob educationem, vel ob variam uiuendi cõsuetudinem & rationẽ, vel ob leges patrias, ad quarum normam cogitur quisque vitam, mores, studia, & actiones conformare. Quid quod fortasse nihil illius materiæ primogeniæ quam quisque in ortu habuit, reliquum sit in extrema ætate? hoc enim visum est & multis & magnis Philosophis, nec S. Thomas in 1. par. quæst. ult. art. 1. abnuere videtur. Quo concesso, vis illius primi defluxus & effectus cœlestis in ortu hominis ei indita & impressa, necessariò tandem euanescet tota. nisi fingat quispiam eiusmodi virtutem cœlestem migrare ex subiecto in subiectum, tanquam ex domo in domum mutando domicilia: aut cum præsentit interitum suum, aliam pro se sui similem & quasi vicariam virtutem substituere.

An aliquid primigeniæ materiæ hominis maneat per totam vitam.

S. Thom.

24. *Vtrum sit plus momenti in conceptu hominis, quàm in eius ortu: ad diuinandum.*

PLVS autem esse ponderis, aut certè non minus, in conceptu hominis quàm in ortu, magister istorum Ptolemæus locuples testis est. Is enim in tertio Apotelesmatum ita scribit: Cum prin-

Ptolema.

principium temporale hominis aliquod ſtatuatur, natura quidem & per ſe illud erit principiũ cum ſemen vtero genitali admittitur; potentia verò & ſecundum accidens cum hora partus infans egreditur. Qui igitur horam admiſſis ſeminis vel caſu vel obſeruatione deprehendit, illam ſequi potius debet in proprietatibus corporis & animi dignoſcendis, conſiderando quę ſint eo tempore ſtellarum configurationes, cum enim ſemel à principio ſemen ex ambientis aëris affectione, certa qualitate diſponitur, licet per conſequentis conformationis tempora varietur, quoniam tamen propriam cognatamque materiam naturaliter ſibi aſciſcit, magis etiam primæ ſuæ qualitatis diſpoſitioni aſſimilabitur. Hęc inibi Ptolemæus. Quibus verbis non obſcurè docet, primum & naturale atque efficaciſſimum hominis principium, eſſe ſeminis admiſſionem hominisq; conceptum; atque huic principio potiſsimè inſiſtendum & inhærendum eſſe ad prænoſcendas hominum affectiones & euentus, tam qui ad corpus quam qui ad animam pertinent. Sed quia benè nouerat Ptolemæus, punctum illud temporis vel admiſsi ſeminis, vel conceptus, vix cognoſci poſſe ab Aſtrologis; ne illorum iudicia & diuinationes quas ipſi ducunt ex ortu hominis infirmare videretur, mox ſubiecit, Qui autem horã ignorant principij ſeminalis, eos neceſſe eſt ſequi principium natiuitatis. Haly nobilis Aſtrologus in eo libro quem ſcripſit de electionibus, ingenue fatetur, efficaciam decernendi Fatum *Haly.*
homi-

hominis esse in hora conceptionis;sed quia hæc nescitur ab Astrologis, proterea eos ad horam natiuitatis confugisse.Quin cum Astrologi præmuntur argumento Geminorum,quorum cum idem sit ortus , dispar tamen euentus & exitus est; respondere solent diuersitatem euentum qui sunt in Geminis , ex diuersitate conceptus eorum esse profectam.

25. De *vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates,non solùm ad homines.*

SED vide quousque progressa sit istorum audacia & impudentia:etiam vrbium, non hominum modò,facta profitentur hac arte posse prænosci & prænunciari:obseruata enim astrorum compositione quæ fuit cum vrbes conderentur,posse earum casus euentusq; omnes prospici ac prænotari.Fecit hoc in vrbe Roma rogatu Varronis,quidam Tarutius Mathematicus vt in Romulo tradit Plutarchus:quam historiã lib.2.de Diuinatione his verbis Cicero enarrat, Quidam L.Tarutius Firmanus familiaris noster in primis Chaldæis rationibus eruditus, vrbis etiam nostrę natalem diem repetebat ab ijs Parilibus, quibus eam à Romulo conditam accepimus; Romamque, cum esset in iugo Luna natam esse dicebat,nec eius fata canere dubitabat. O vim maximam erroris. etiamnè Vrbis natalis dies ad vim stellarum & lunæ pertinebat ? fac in puero referre , ex qua affectione

Tarutius Mathematicus, õia quæ vrbi Romæ contigerunt ad vim astrorum, sub qua ea vrbs à Romulo condita est referebat.

coeli

cœli primum ſpiritum duxerit: num hoc in latere aut in cæmento ex quibus Vrbs effecta eſt, potuit valere? Ita Cicero.

26. *Cur obſeruatio Aſtrologica non valeat æque in ſtirpibus, & animalibus, quàm in hominibus.*

VERVM, quærerem equidem ex iſtis Aſtromanticis, num velint eorum diuinationem etiã in animantibus & ſtirpibus valere, vt in homine? Si negent, prodent ſcilicet ſuam inſcitiam, & ſuæ artis infirmitatem, inanitatem atque falla- ciam. Cur enim non æqualiter valeat in ſtirpibus atque in homine? immò cur non plus valeat? ſtirpes namque multo magis quàm homo, à cęleſtium corporum poteſtate, & efficientia naturali neceſſitate pendent. Et cum minus multa, & varia atque incerta ſtirpibus quàm homini ſoleant accidere, facilior profecto eſſe deberet eorum diuinatio, quæ ſtirpibus quàm quæ homini ſunt euentura. Sin verò annuunt, ſimiliter in ſtirpibus vt in hominibus valere aſtrologicam diuinationem: amicè rogarem ipſos, vt diligentiſſimè obſeruarent ſtatum cęli, & aſtrorum, eo videlicet tempore, quo uel prunus, vel cerasus, uel pyrus ſereretur, aut cum ſementis tritici fieret, & ex illa cęli obſeruatione promerent etiam prognoſtica de illis arboribus, ſcilicet vt diuinarent quantã illæ arbores prunorum, ceraſorum, & pyrorum copiam eſſent laturæ: quantus item ex illa tritici ſemête ſpicarum,

carum, & in singulis spicis quantus granorum numerus esset prouenturus, hæc si negent à se posse prænosci, fateantur etiam necesse est, non posse ab ipsis futuros hominum casus euentusque prouideri.

27. *De antiquitate istius Astrologiæ apud Aegyptios, & Chaldæos.*

Tertium fundamẽtũ Astromantia.

TERTIVM fundamentum eorundem Astrologorum est, artem hanc suam certissimis innumerabilium sæculorum experimentis, & constantissimis obseruationibus esse comprobatã, aiunt enim, hanc disciplinam profectam esse ab Aegyptijs, & Babylonijs seu Chaldæis, mortaliũ omniũ antiquissimis. tradit. n. Aristoteles in lib. 2. de Cœlo, textu 60. & extremo lib. 1. Metereorũ, Aegyptios omniũ hoĩum vetustissimos haberi: & in principio operis Metaphysicorum affirmat, Aegyptios omniũ hominũ vetustissimos Mathematica studia tractare, & colere cœpisse. Iactabãt ẽt olim Astrologi Chaldæos quadringenta, & septuaginta annorum millia in periclitandis experiendisq; pueris quicunq; nascerentur, posuisse. Verùm adeo in aperto, & in promptu sunt omnibus istorum mendacia, vt a nobis ea vel confutari vel etaim indicari non sit opus. Etenim ab exordio mundi ad hanc diem, nec dum sex millia annorum effluxerunt. Ab origine verò gentis Chaldeæ, hoc est, post euersionem turris Babel, facta nempe linguarum diuisione, non sunt adhuc quatuor millia anno-

Aristot.

rum

rum completa Picus Mirandulanns in cap.2.libro 12 aduersus Astrologos,testes ad redarguẽdam Astrologorum menticam vetustatem adhibet Hipparchum & Ptolemæum, principes sanè astronomiæ; qui vbi pro dogmate aliquo cõstituendo veterum obseruationes afferunt, nullas profecto afferunt vetustiores ijs quæ sub Nabuchodonosor Chaldæorum rege apud Aegyptios & Babylonios fuere,ab initio autem imperij regis Nabuchodonosor ad præsentem annum qui ab ortu Domini nostri agitur millesimus quingentesimus octogesimus octauus, nõ plus bis mille ducentos & triginta annos præterijsse constat Porrò commentitiam Aegyptiacarum obseruationum antiquitatem, perbelle ridet & redarguit Augustinus in cap.40.lib. 18. de Ciuitete Dei: ita enim scribit: Frustra vanissima præsumptione garriunt quidam dicentes.ex quo rationem syderum comprehendit Aegyptus,amplius quam centum annorum millia numerari. In quibus enim libris istum numerum collegerunt, qui non multum ante annorũ duo millia literas magistra Iside didicerunt? non.n. paruus auctor est in historia Varro qui hoc prodidit.sic Augustin. Sed huic disputationi in qua octo rationibus probare voluimus diuinationẽ astrologicã esse contrariam veræ philosophiæ, finem hoc loco statuemus.

Picus Mirandulanus.

August.

M. Varro.

NON

NON MODO ASTRA NON esse causas, sed nec esse signa rerum futurarum.

CAPVT IV.

BEATVS August. in lib. 5. de Ciuitate Dei, cap. 1. tradit fuisse opinionem quorundã non mediocriter doctorum hominum, quibus visum est non esse quidem astra causas humanorum euentuum, sed esse tamen eorum vera & certa signa.

28. *Vtrum astra, si non sunt causę, saltem sint certa signa omnium futurorum.*

ORIGENES quidẽ certè in tomis suis super Genesim, (sic enim memorat Euseb. lib. 6. de Præparatione Euangelica, cap. 9.) cum explanaret verba illa quæ sunt in primo capite libri Geneseos. *Et erunt in signa*, è quibus videlicet verbis huius nostræ disputationis argumentum pertexuimus, prodidit astra esse à Deo posita in cœlo, vt per varios aspectus & coniunctiones præsignificarent quæ consequentibus temporibus tùm vniuersè, tum sigillatim euentura essent, non tamen ea efficerent. Itaque cœlum esse dixit velut quendam librum in quo Deus depinxit atque descripsit quæcunque in toto mundani æui decursu, suo quæque tempore futura sunt. Ad hoc probandum, citat Origenes librum quendam cui titulus erat, Narratio Ioseph, olim apud multos in auctoritatẽ & fidem receptum: in quo Iacob Patriarcha inducitur

Liber, q inscribebatur Narratio Ioseph.

citur filios suos alloquens hunc in modum, Legi, inquit, in tabulis cœli quæcunque contingent vobis & filijs vestris. Plotinus autem condiscipulus Origenis idem sensit; idq. docet in libro qui inscriptus est, Vtrum stellæ aliquid agant: in libro autem de Fato, c 6. hunc preterea stellarum vsum esse tradit, vt qui illas suspiciāt & quasi literas considerent, qui nimirum huiusmodi literaturam nouerunt, futura legant; ex ipsis figuris comparatione quadam analogica, eorum significationem & intellectum solerter indagantes. Quin, Porphyrius affirmat, cum ipse de se interficiēdo vehementer cogitaret, Plotinum hoc cęlitus prouidisse, & à tanto facinore eum prohibuisse. *ab Origene citatus.* *Plotinus.* *Porphyr.*

Hanc sententiam Iulius Sirenus libro 9. de Fato, c. 35, minimè damnandam censet: & quo probabilem esse ostēdat, aliquot ex diuina Scriptura productis sententijs, eam ornat atque cōfirmat. Hoc enim, inquit, non obscurè indicat Esaias cum ait in capite 34. *Complicabuntur sicut liber cœli:* qua oratione significatur, cœlos post diem iudicij conuoluendos esse atque complicandos: quasi nunc cœli instar cuiusdā libri sint explicati & aperti nobis, haud dubie ad legendū. Eodem pertinet illud quod est in Psalmo 21. *Annunciabūt cœli iustitiam eius,* & in Psalmo 18. *Cœli enarrant gloriā Dei*, & quod est in primo capite libri Geneseos de stellis, *Vt sint in signa*, & in Ps. 88. *Confitebuntur cœli mirabilia tua Dn̄e.* Nec verò, inquit Ori- *Iulius Sirenus.*

Origenes. genes, hæc opinatio tollit liberum hominis arbitrium, non magis profecto quam prædicta futurarum rerũ à sanctis Prophetis edita, vel præ-
Plotinus. scientia omnium rerum quæ est in Deo. Plotinus scientiam astrorum ea ratione vt astra signa sunt humanorum euentuum, contingere homini aiebat vel singulari quodam Dei munere, vel propter eximiam astrologiæ peritiam; ad eam enim comparandam, opus esse acerrima indagatione, summaque solertia.

Iulius Sirenus. Iulius autem Sirenus ne Augustinum quidẽ ab hac opinione abhorruisse putat: quippe in 2. lib. contra Manichæos. c. 21. cum is ageret de hominibus, quorum dum sunt in corpore mortali occulta sunt corda, ita scribit: Neque enim in illis corporibus cœlestibus sic latere posse cogitationes credendum est, quemadmodũ in his corporibus latent, sed sicut nonnulli motus animorum apparent in vultu, & maximè in oculis; sic in illa perspicuitate ac simplicitate cœlestiũ corporum omnes omninò motus animi latere non arbitror. Hæc ibi Augustinus.

29. Vtrum secundum Aug. astra sint signa omnium rerum humanarum.

Excutitur locus Augustini. VERVM, si quis locum hunc non prorsus inconsideratè legat, planè comperiet Augustinum per cœlestia corpora non intelligere orbes cœlestes, sed corpora beatorum hominum, post resurrectionem cœlesti gloria & immortalitate donata; & ponere eum discrimen inter homines in hisce caducis corporibus viuẽtes, & eos-

dem

dem post resurrectionem in glorificatis corporibus immortalem, & beatam vitam agentes: quod illi arcana cordium multiplici simulatione callidè tegant, & occultent, ideoq; sæpe alios fallãt: in his verò manifesta erunt omnium corda omnibus, omnisque prorsus aberit simulatio, fictio atque deceptio. Atque húc esse verborum Augustini germanum intellectum, ex proximè consequentibus eius verbis palàm est: hæc.n. subsubtexuit, Itaque illi merebuntur habitationẽ illam, & commutationem in angelicam formã, qui etiam in hac vita cum possint sub tunicis pelliceis occultare mendacia, oderunt tamen ea, & cauent flagrantissimo amore veritatis; & hoc solum tegunt quod ij qui audiunt ferre nõ possunt, sed nulla mentiũtur. Veniet.n.tempus, ut nihil etiam contegatur. Nihil est enim occultum quod non manifestabitur. sic Augustinus. Quare cum Augustinus satis explicatè, & apertè loquatur de corporibus hominum glorificatis, non autem de cœlis vel astris; demiror sanè Iulium Sirenum tam incogitanter, & oscitanter legisse húc locum, vt propter eum maximè, Augustino affinxerit huiusmodi sententiam, cuius nec ullum eo loci vestigium apparet, & extat apud eundem in lib. 5. de Ciuit. Dei copiosa & grauis confutatio.

30. *De natura, & varietate signorum.*

CAETERVM, astra esse signa rerum futurarum, censeo equidem non solum esse alienũ à *Astra nõ esse certa*

signa rerum futurarum.

vera philosophia, sed etiam sacris literis cōtrarium. Ac licet complures earum rationum quas superiori capite tractauimus, etiam valeant ad hoc probandum: nouis tamen aliquot argumẽtis quæ propriè eiusmodi sententiam refellant, hoc loco vtendum est. Principio, quod est naturale signum alicuius rei, id vel eius rei causam vel effectum esse, vel vtrumque ab eadem superiori & communi causa proficisci necesse est. nam quod, præter hæc, quartum membrum fingi posset, videlicet vt illud signum necessariò sit coniunctum cum causa rei ab illo significatæ, id non est diuersum à tertio membro: talis enim connexio, & coniunctio non aliter esse potest, quam vt causa illa prius ex se pariat id quod est signum: deinde id quod est signatum, aut vt idẽ quod causam excitat vel admouet ad agendum, simul etiam adhibeat, & applicet id quod est signum ad præsignificandum: vtrumque autem horũ ad communem causam refertur. Hinc igitur argumentari licet ad hunc modum: Si cœli & sydera sunt signa omnium rerum sublunarium, vel sunt earum rerum causa, sed hoc negat ista opinio: uel sunt effectus, quod nec illi dicent, nec ullus hominum sanæ mentis audebit dicere: aut, quod tantummodo reliquum est, tam cœlestia quam sublunaria ab eadem superiori, & communi causa proueniunt: quemadmodum Iris signum est serenitatis, non quia sit eius causa vel effectus, sed quia eadem est communis vtriusque causa. At causam communem celestium corporum, & sublunaluna-

lunarium, necesse est esse vel corporeã vel incorpoream: corpoream quidem nullam, opinor, ponent isti, nullum enim corpus superius cœlis est: relinquitur igitur vt omnia referant ad causam incorpoream, hoc est, vel Deum, vel Angelos, qui mouent cœlos: ita vt, dum Angeli cœlos mouent, in ipsorum cœlorum statu habituquè, & in syderum positu & conformatione, quasi quibusdam suis nutibus, & tanquam notis atque signis inibi descriptis euenta rerum humanarum prænotent atque præmonstrent. At enimuero id multis de causis non est credibile. Etenim qui sic opinantur, fateri eos oportet induci homines ab Angelis ad maxima scelera & execranda flagitia.

AD hoc, Philosophia docet, necnon & Theologia idem tradit; Angelorum nullam esse actionem quam vocant transeuntem, & quæ proximè ab ipsis prouenit, aliam quã motum localem, nec Angelos posse quicquam proximè agere, præterquam mouere motu locali. Angelos verò qui circumuoluunt orbes cœlestes, nõ aliter circa res sublunares operari censent Philosophi & Theologi, quam per motum & lumen cœli; nam influentias à lumine omninò diuersas paulò superius sustulimus. Per motum autem & lumen cœli, omnes futuros effectus rerum sublunarium, clare distinctè certoq; præmonstrari, nemo dicet qui verisimilia & credibilia loqui velit. Deinde, cum eiusdem causæ duo effectus se inuicem necessariò indicant, vt ab eadem causa, sic eodem quoque modo ab illa pro-

la prouenire debent: alioquin fieri non potest vt se inuicem certo indicent: a Deo autem & Angelis quę in corporibus cœlestibus fiunt, ea necessariò & inuariabiliter se habent, quæ autem in his quæ sunt infra lunam, valde mutabiliter, & vt ita loquar, defectibiliter contingunt.

Hinc alia quoque subtexuntur argumenta. Etenim, quomodo astra quę sunt certo numero comprehensa, & semper vniusmodi & necessariò ac immutabiliter ita se habent, signa esse possunt omnium rerum futurarum, quæ propemodum infinitæ sunt multitudine ac varietate, & inter se plurimum differentes atque discrepantes? quomodo eadem syderum positura & conformatio, sub qua vel Gemini, vel alij quã plurimi eodem puncto temporis nascuntur potest esse certum signum propriè & distinctè præsignificans tot tamque varios ac dissimiles casus & euentus qui in illis cernuntur? quare, si astra sunt signa rerum futurarum, earundem quoque causas esse fatendum est: quod si causas esse negamus, etiam signa esse negandum est.

31. *An Cometæ signa sint humanarum rerum.*

DICES, Cometas qui in sublimi aëre generantur, signa esse quæ insignes admodum casus futuros portendant, quorum tamen Cometę nec causę sint nec effectus: quare idem quoque astris accidere respectu rerũ sublunariũ, nõ esse incredibile. At ego, Cometas certa signa humano-

manorum casuum,& euentuum nunquam con cedam,licet hoc tam vulgo persuasum sit, quã est à Sapientibus improbatum. Qđ si hoc,cũ vulgo consentiens opinarer,dicerẽ Cometas à stellis rerum futurarum effectricibus excitari, vt eas res antegressi præmõstrent. De stellis aũt secus est,his n. nulla est corporea causa superior.

32. *An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul etiam necessariò inducant & astruant Fatum.*

SED quid multis moror? coguntur istius opinionis Auctores, quanquam id minimè velint, Fati necessitatem inducere: & sanè, magis etiam quàm qui stellas faciunt causas rerũ sub lunarium. Etenim, ut stellæ causæ sint eorum quæ fiunt infra lunam, non ideo tamen Fati necessitas existet, quod.n. illarum afflatu defluxuque in terris esset efficiendum, id posset vel cõtrarijs materiæ affectionibus, uel obstantibus causis particularibus impediri. At si astra naturaliter futurarum rerum signa sunt, omninò euenire necessarium est quod ab illis significatur: alioquin essent signa inania, & fallacia. Et cum Deus ea instituisset ad significandum, & in cœlo tanquam in quodam volumine ea descripsisset veluti notas futurarum rerum indices; si euentus rerum cum illarum significationibus non congruerent, vel Deus earum auctor, & institutor ignorans esset futurorum euentuum,

 vel

vel fallax. Denique, si astra præsignificant quæ futura sunt; aut præmonstrant quæ facienda sunt à causis particularibus, non quidem omnibus sed aliquibus tantùm: sed hoc improbabile est ac figmenti simile; cur enim stellæ prænotent futuros effectus aliquarum particularium causarum potius quàm aliarum, vel cur non similiter præmonstrent omnes, cum omnium similis ratio sit? aut stellæ præsignificant omnes futuros effectus causarum omnium particularium: hoc si est, nullæ profecto reliquæ fiet causæ per quas quo minus eueniat quod à stellis præsignificatur, impediri & prohiberi queat. Ex quo fit necessario, vt omnia quæ iufra Lunam fiunt, immutabili necessitate Fati nexa vinctaque teneantur: quod nec istius sententiæ defensores sentiunt, & id sentire impium est.

Explicatur locus Isaiæ ex cap. 34.

Testimonium autem illud Esaiæ productum ex 34. capite, *Cœli sicut libri complicabuntur:* quod inter cætera Scripturæ testimonia paulò superius commemorata, solum habere aliquid difficultatis, & nonnihil negotij facessere videt; varie interpretatum reperio: ita tamen, vt nulla interpretatio quæ modo vel probati sit Auctoris, vel sit ipsa probabilis, quicquam illi sententię suffragetur. Iustinus martyr respondens ad quæstionem nonagesimam quartam Orthodoxorum, qua quærebatur quemadmodum intelligendum esset quod dicitur ab Esaia, fore vt cœlum aliquando velut liber complicaretur, sic ait. Quemadmodum cœli creationem diuinæ literæ per similitudinem conferunt aliquando

Iustinus martyr.

cum

eum pellis extensione, dicentes: *Qui extendit cœlum sicut pellem*, aliquando cum firmato fumo, *Cœlum*, inquit, *ceu fumus firmatum est*, aliquando cum rotunditate cameræ. *Qui extendit*, inquit, *cœlum uelut cameram:* Sic è diuerso, cœli dissolutionem per comparationem cōferunt cum alijs rebus, vt apud Esaiam cum volumine inuoluendo & implicando, sicut apud Dauidem Psalmo 101, cum vestimento veterascente & commutando. Sic Iustinus. Hieronymus verò illis verbis hęc scribit, considerandum, quod non dicat interire cœlos, sed replicari siue complicari quasi librum; vt postquam omnia peccata aperta fuerint & relecta, complicentur qui prius aperti fuerant; vt nequaquam vltra scribantur in eis delicta multorum In Scriptura enim dicuntur cœli annunciare iustitiam Dei, reuelare iram eius, & probare ac testificari hominum scelera.

Psal. 103.

Esaia 51 iuxta 70 Interpretes.

Esaia 40. iuxta 70. Interpretes.

B. Hieronymus.

Sanctus Thomas & Nicolaus de Lira aliter exponunt, Complicabuntur, inquiunt, cœli tanquam liber, hoc est, non exercebunt vltra Ethnici astromantiam suam; nec post hac ex astris diuinare audebunt euenta hominū, quasi legerent in syderibus descriptos casus & euentus futuros. Alij sic interpretantur: Non patebit amplius introitus in regnum cœlorum, sed ianua cœlestis clausa erit. Sunt etiam qui explanent hoc modo. Ministerium & vsus cœlorum atq; syderum exhibitus homini ante diem iudicij, postea esse desinet; nam licet non prorsus

B. Thomas.

ſus interibunt cęli, alio tamen ſtatu erunt, & quibus nunc funguntur miniſterijs, & obſequijs hominum cauſa, ab illis poſt diem iudicij quoquo modo vacabunt: quæ uacatio pulchrè declaratur ab Iſaia ſimilitudine libri, quē poſteaquā eo vſi ſumus, nec amplius nobis vſui futurus eſt complicare, & claudere ſolemus.

Nec diſplicet mihi interpretatio eorum qui aiunt, illa ſimilitudine declarari; tantam fore diuinæ iræ, & vindictæ demonſtrationem aduerſus gentes de quibus illic Eſaias loquitur; tantam rerum omnium perturbationem, & confuſionem; tantam denique hominum triſtitiam, dolorem, & conflictationem, ut præ magnitudine mœroris atq; doloris, & præ animi perturbatione, & oppreſſione, videantur hominibus cœleſtia lumina reſtringui, ſtellæ de cęlo cadere, motusque earum conturbari, denique cœlum complicari, & recedere, nam quod hic dicitur complicari, in Apocalypſi dicitur recedere vel abire, ſic enim habes in capite ſexto, *Et cœlum receſſit ſicut liber inuolutus.*

Sed quo planior ſit, & facilior ad intelligendum etiam non valde doctis ſimilitudo libri qua vſus eſt Eſaias, ſciendum eſt, apud Hebræos antiquitus libros ſacros diuerſa forma ſcribi, & compingi ſolitos eſſe, quàm nunc ſcribuntur libri apud nos. Habebant enim vnum duntaxat folium ſiue membranam oblongam, quæ circa cylindrum ſiue axem ligneum circumplicabatur, inſtar lineæ telæ radio textorio circumuolutæ. Videbantur autem huiuſmodi, libri ali-

Antiqu⁹ mos Hebræorum ſcribēdi.

quam

quam referre cœlorum similitudinem & imaginem; quia sicut axem illum ligneum qui in medio voluminis est, complures ipsius membranæ ceu spiræ, altera super alteram ambiunt & circumdant: ita hanc terram quæ medium totius vniuersi axem tenet, cœlestes orbes alter super alterum, collocati in orbem circumplectuntur. Verùm de testimonio Esaiæ satis dictum sit; cuius cum tam multæ ac variȩ sint expositiones, nulla earum tamen mirificos istos astrorum Lectores, Interpretes, ac Vates adiuuat.

QVA RATIONE NONNVLLI Astrologi multa vera prædixerint.

CAPVT V.

RESTAT, quò tandem ad exitum hæc disputatio finemq; perducatur, vt causas aperiamus, cur permultæ quorundam Astrologorum prædictiones veræ fuerint, & cum rebus ipsis euentisque mirabiliter congruentes, hanc enim quæstionem, cum eius mentio supra incidisset, quo melius, commodiori scilicet loco tractari posset, in extremam hanc disputationem reiecimus.

Licet igitur prædictiones Astrologorum plerumque falsas esse verissimum sit, & à nobis supra satis explicarum; quoniam tamen & olim proditum est à multis, hodieq; admodum vulgare est, quinetiam à grauibus viris, quibus nō credere difficile est, pro certo traditur, fuisse

quosdam

quosdam Astrologos quorum plerǫque omnes prædictiones ueræ fuerunt, vsu ipso euentuquè comprobatæ: & vix vnum aut alterum de plurimis eorum prædictis secus euenit quàm illi prænunciauerant: age, nos etiam hoc credere in animum inducamus, ne peruulgatæ hominum opinioni quasi publica fide & auctoritate confirmatę, aduersari videamur. Concessa autem veritate huiusmodi prædictionũ, causas eius disquiramus, videlicet qua ratione certò potuerint ab Astrologis futura prænũciari, quæ quod incerta sunt, vim & notionem humanæ intelligentiæ fugiunt. Non longum faciam: equidem asseueranter affirmo, si quæ prædictiones Astrologorum veræ fuerunt, earum veritatem non ex veritate firmitateq; artis astromanticæ quam nullam esse satis superquè ostensum est. sed alijs ex causis proficisci: quæ autem sint huiusmodi causæ, breuibus explicabo.

33. *Quatuor causæ, propter quas nonnumquam prædicta astrologorum vera canunt.*

34. *Instinctu dœmonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

PRIMA causa. Veritas istarum prædictionum nonnunquam prouenit ex pacto & societate quàm iniuit Astrologus cum dœmone, vel ex occulto eius afflatu & instinctu, quo etiam nescientes homines ad diuinandum insti-

gan-

gantur. Hoc tradit August. extremo c. 7. lib. 5. de Ciuitate Dei: Nō immerito, inquit, creditur, cū Astrologi mirabiliter multa vera respondent, occulto instinctu fieri spirituum non bonorū, quorum cura est has falsas, & noxias opiniones de astralibus fatis, inserere humanis mentibus atque firmare, non horoscopi notati, & inspecti aliqua arte, quæ nulla est. Sic Augustinus.

35. *Quot modis Dæmon futura, aut ipse præsentire, aut homini prȩmonstrare soleat.*

DOEMON autem suggerit homini quod ab eo diuinetur, vel palàm se oculis eius aspectabilem, & conspicuum offerens, eumque futura humanis verbis prædocens: uel formatis in aere uocibus præsignificantibus futura, citra vllam corporis speciem, & figuram: vel immissa scriptura aliqua quæ futurarum rerum prædictiones continet, uel dormienti per somnia aut vigilanti afficiendo, & commouendo phantasiam, fingendoque phantasmata idoneè ad repræsentandum id quod diuinandum est, atque incitando hominem ad prædicendum id quod repræsentant phantasmata. Scire autem potest dæmon futura, quæ prædocet hominem, reuelatione Dei per bonos Angelos ei facta: nonnunquam enim Deus ad agendum aliquid utitur dȩmonum ministerio. Solet etiam dȩmon prænūciare homini futura quæ ipsemet postea factu-

facturus est:solet ob incomparabilẽ sui motus celeritatem, quæ in longinquis locis remotisq; mundi regionibus geruntur, ea ad homines qui longissimè absunt deferre. Potest item dœmon ex clandestinis consilijs, verbis, scriptis, ex signis quæ in corpore tã exterius quam interius apparent, occultas hominum cogitationes, & deliberationes tam præsentes quam futuras, solertissimè coniectando, cognitas habere. Idemque conijcit ex præparatione causarum aliarũque rerum, quæ ad gerendum aliquid debent concurrere. Denique, ob incredibilem subtilitatem, & solertiam mentis, ob tantam tot milliũ annorum experientiam, propter perfectam rerum omnium naturalium absolutamque scientiam; callidissimus atque sagacissimus est ad præsentiendum & prænoscendum futura.

Hoc ipsum quod hic docuimus, quia enucleate aperteq; tradit Augustinus in libro 2. de Genesi ad literam, capite 17. libet verba eius adscribere, De fatis inquit, syderum, qualeslibet eorum argutias, & quasi de mathesi documentorum experimenta, quæ illi Apotelesmata vocant, omnino à nostræ fidei sanitate respuamus, Talibus enim disputationibus etiam orãdi causas nobis auferre conantur, & impia peruersitate malis factis, quæ rectissimè reprehenduntur, ingerunt accusandum potius Deum auctorem syderum, quam hominum scelera. Ideoque fatendum est, quando ab illis vera dicuntur, instinctu quodam occultissimo dici, quem nescientes humanæ mentes patiuntur. Quod cum ad

August.

deci-

decipiendos homines fit, spirituum seductorum operatio est: quibus quædam vera de temporalibus rebus nosse permittitur, partim quia subtilioris sẽsus acumine, partim quia corporib. subtilioribus vigent, partim experientia validiore propter magnam longitudinem vitæ, partim à sanctis Angelis, quod ipsi ab omnipotente Deo discunt etiam iussu eius sibi reuelantibus, qui merita humana occultissimæ iustitiæ sinceritate distribuit. Aliquando autem ijdem nefandi spiritus etiam que ipsi facturi sunt, velut diuinando prædicunt. Quapropter bono Christiano, siue Mathematici, siue quilibet impiè diuinantium, maximè dicentes vera, cauendi sunt, ne consortio dœmoniorum animam deceptam, pacto quodam societatis irretiant. Hactenus sunt Augustini verba.

36. *Quot modis & quã grauiter peccent, qui Dœmonum vel istorum Astrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*

CETERVM, grauissimo se obstringunt scelere, quicumque cupidi futura noscendi consulunt dœmones, vel Astrologos dęmonum opera vetentes ad diuinandum, Multis autem modis in eo ipso peccari potest: primò si quis consulat dœmonem de futuris, vel dœmonis discipulum Astrologum, ratus esse dœmoni futura omnia exploratè percepta. hoc enim cum vnius Dei proprium sit nosse futura, si quis eandem cognitionem etiam dęmoni tribueret, impieta-

tis

tis & idololatriæ crimē esset. Deinde, si crimini vertitur cum excommunicato ab Ecclesia communionem & societatem habere, quantum crimen erit cum diabolo acerrimo Dei & Ecclesiæ inimico & implacabili hominum hoste, pacto & societate cōiunctum esse? & quem Deus ab omni societate fidelium ablegauit ad inferas & tartareas sedes, æternisque supplicijs mancipauit, eo & amico, & magistro atque doctore vti velle? Postea, qui dœmonis familiaritate vtitur, in magnum certumque periculum animam suam obijcit, vtpote quam dæmon eiusmodi prædictionum illecebris circumuenire ac perdere vehemēter cupit. Peccat etiam grauissimè, quisquis Astrologos consulit, quo per illos aliorum hominum occulta peccata cognoscat. His accedit, immane flagitium esse, propterea demonem vel astrologum consulere, vt eorum consilio vel auxilio magnum aliquod scelus perpetrari queat.

37. *Istiusmodi Astrologos fere improbos & flagitiosos esse.*

ISTOS autem veridicos, vt ferunt Astrologos dœmonum esse familiares & discipulos, multa nec obscura sunt indicia: Primò, improbitas morum vitæq. impuritas & sordes: tum, contemptus omnium quæ ad Christianæ disciplinæ ac pietatis cultum exercitationemque pertinent: Postea, odisse lucem, fugitare conspectum congressumque hominū, rarò versari

in

in publico, ferè in obſcuro & abdito, proculq; arbitris viuere: Ad hoc, de ipſorum fide ac religione, mala, nec ſanè immerito ac temerè, hominum exiſtimatio: Denique multi de illis capti à cenſoribus fidei noſtræ, quos Inquiſitores vocant, vel vltro, vel coacti, habita ſcilicet quæſtione, admotiſque cruciatibus, ſuam cũ dæmone ſocietatem & familiaritatem confeſſi ſunt. verum de prima cauſa ſatis.

SECVNDA CAVSA. Aſtrologos diuinare futura, nonnunquam accidit ex occulta diuinæ prudentiæ diſpoſitione quæ, vt in 4. & 7. libro Confeſſionum inquit Auguſtinus, cæcas & improbas mentes conſultorum aliquoties ignoto quodam inſtinctu ſic agitat, vt neſcientes proferant, quæ conſulentes vel ex eorum meritis vel ex abyſſo iuſti iudicij Dei oporteat audire. *Auguſt.*

38. *De vſu ſortium apud antiquos ad prænoſcenda futura.*

HVC referre etiam conuenit ſortes antiquis vſitatas, quando videlicet verſib. alicuius poëtæ ſortitò acceptis, quid eis futurum portenderetur, inquirebant: quo modo nonunquam contingebant illis carmina vel præſentibus, vel futuris negotijs mirè congruentia: velut Alexandro Seuero etiamnum adoleſcenti, nec imperium ſperãti, dum Virgilianas ſortes ſcrutatur, verſus ex libro Aeneidos 6. exiêre, qui futurũ illi Imperium præſignificabant his verbis.

Tu regere imperio populos Romane memento:
Hæ tibi erunt artes, pacisque imponere morem;
Parcere subiectis, & debellare superbos.

Nec mirũ ita euenire, Deo volente ideoque mente mouente, linguam moderante, & sortes aptè ad id quod præsignificari vult miscente ac
Nume. 23. & 24. temperante: qui nõ solum ex ore Balaam arioli & falsi vatis, sed etiã ex ore asinæ qua ille ariolus vehebat, verissima futurorũ edidit oracula.

39. *Permissu Dei, nimis cupidos sciendi futura, laqueis dæmonum irretiri, & varijs ac perniciosis erroribus implicari.*

NON est hoc loco in præteritis relinquendum, quod valde sapiẽter & salutariter monet Augustinus in libro 2. de Doctrina Christiana, cap. 22. & 23. ait enim permissu Dei nonnunquam vsu venire, vt dœmones vel per ipsos et homines multa vera prædicant, quod nonnulli eiusmodi diuinationum, etiam cum superstitione atque impietate nimium studiosi atque curiosi, noxia ꝑsuasione seducti, in maiora & magis execranda flagitia, ita se derelinqui à Deo promeriti præcedentibus suis peccatis prolabantur. Sed præstat hic Augustini verba subscribere. Hinc fit, inquit, vt occulto quodam iudicio diuino cupidi malarum rerum homines, tradãtur illudendi & decipiendi, pro meritis voluptatum suarum illudentibus eos atque decipientibus præuaricatoribus Angelis; quibus

Augustinus.

Valde obseruanda beati Augustini sẽtentia.

bus ista pars mundi infima secundum pulcherrimum ordinem rerum, diuinæ prouidentiæ lege subiecta est. Quibus illusionibus, & deceptionibus euenit, vt istis superstitiosis, & perniciosis diuinationum generibus, multa præterita & futura dicantur, nec aliter accidant quàm dicunt: multaque obseruantibus secundum obseruationes suas eueniant, quibus implicati curiosiores fiant, & sese magis magisque inserant multiplicibus laqueis perniciosissimi erroris. Hoc genus fornicationis animæ salubriter diuina Scriptura nõ tacuit, neque ab ea sic deterruit animam, vt propterea talia negaret esse sectanda, quia falsa dicuntur à professoribus eorum, *Sed etiam si dixerint uobis*, inquit, *& ita euenerit credatis eis*. Non enim quia imago Samuelis mortui Sauli regi vera prænũciauit, propterea talia sacrilegia quibus imago illa præsentata est minus execranda sunt: aut quia in Actibus Apostolorum ventriloqua fœmina verum testimoniũ perhibuit Apostolis Domini; ideo Paulus Apostolus pepercit illi spiritui, ac non potius illius dæmonij correptione atque exclusione mundauit. Omnes igitur artes huiusmodi vel nugatoriæ vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum, & dæmonum, quasi pacta infidelis, & dolosæ amicitiæ constituta, penitus sunt repudianda, & fugiẽda Christiano. Sic Augustinus. His causis adijciunt quidam alias duas, minus fortasse probabiles, non minus tamen frequentes vsuque compertas.

Deut. 13.
1. *Reg.* 27.
Act. 16.

40. *Multos diuinare futura, magis ex pruden tia, & usu rerum humanarum, quàm ex arte Astrologica.*

TERTIA CAVSA. Non pauci diuinant non tam peritia artis Astromanticæ, quæ nulla est, quàm singulari quadam sagacis ingenij solertia, & multiplici humanarum rerum peritia vsuq;, & exquisita eorum hominum quibus diuinatio fit, negotiorum, morum, studiorum, & ingeniorum obseruatione atq; notitia. Etenim quidam sunt, qui perspectis quorundam hominum temperamẽtis, & affectionibus corporũ, studijs item, exercitationibus, institutis, familiaritatibus, denique virtutibus aut uitijs, multa euentura eis prouident, ipsisque magna asseueratione, & auctoritate prænunciant ac plerumque diuinant. Ad hoc genus diuinationum pertinet, si quis principem tyrannicè tractantem ciues, & crudeli dominatu prementem, à suis eum occisum iri prædixerit; hominemque frequentissimum in furtis, & rapinis, suspendio periturum; religionis contemptorum, falsæque doctrinæ proseminatorem contra veritatem fidei, & Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem, ignis supplicio mulctatum iri. Hoc genere diuinationis vsus est Annibal, qui perspecta imperitia atque temeritate Terentij Varronis, & C. Flamminij Romanorum Coss. & Imperatorum, Afris victoriam, Romanis insignem cladem valde fidenter, & asseueranter prædixit;

Diuinatio Annibalis

eam-

eamque prædictionem mox certaminis exitus, plurimis Romanorum millibus interfectis, cõprobauit.

41. *Nimiam credulitatem ac lenitatem consulentium Astrologos, interdum conducere vt eorum prædicta vera cadant.*

QVARTA Causa. Non raro Astrologorum diuinatio vera existit ob stultam consulentium credulitatem: multi namque facillime credunt quæ dicuntur ipsis de rebus quas vel maximè optant, vel timent vehementer atque perhorrescuut. Solet enim eiusmodi credulitas instilare animis cõsulentium magnam spem rei bonæ à diuinis promissæ, vel ingentem metum in ijcere tristium & acerborum casuum calamitatisq. ab illis prænunciatæ. Hi autem duo affectus animi, cum potentissimi sint ad efficiendũ & commonendum hominem, crebro efficiunt, certè multum proficiunt, vt humana negotia ad prædictos fines perducantur. Etenim vehemens quædam spes ardensque desiderium excitant atque incitant homines vt ad bona ipsis promissa sedulo se comparent, & omnibus suis opibus viribusq. contendant: quo fit, vt ob rem plerumque quò intendunt, optatorum suorum & alienorum promissorum compotes facti, perueniant. Ex aduerso autem metus, pauor, horrorq. prædictorum malorum atque calamitatum, sæpè faciunt homines cunctanter ac dubitanter eggredi negotia, timide ac negligenter persequi, & quocumque obiecto impe-

dimento turpite & infęliciter deserere, eaq; ratione in prænunciata ipsis mala delabi. Luculenta eius rei exempla reperimus in Romano exercitu, cui (vt scribit Liuius) cum auguria & auspicia secreto inspecta infaustum belli exitum minarentur, auspices & duces ne militem in arma euntem funesto nuncio consternarent, versis in contrariam partem auspicijs, omnia fausta & triumphalia portendi & à Dijs promitti mentiti sunt. quo mendacio vtiliter decepti milites, alacriter prælium inierunt, fortiter pugnarunt, & hostes quos auguria victores fore præmonstrabant, fęliciter vicerunt. Contra verò cum Nicias dux classis Atheniensium, incognita sibi lunæ defectione portendi ratus classis naufragium, si ea noctè portum egrederetur, cũ stulto metu occupatus oppressusquè discessum differt, à Siracusanis cum tota classe captus est. Verùm ne disceptatio hæc longius quàm initio promisimus, & quàm fert instituti nostri ratio producatur, hic finem disputandi de diuinatione astrologica faciemus.

T. Liuius.

Niciæ ducis Atheniensium exitialis inscitia.

FINIS.

Libros hos tres R. P. Benedicti Pererij aduersus fallaces, & superstitiosas artes, &c. non modo propter breuitatem, perspicuitatem, elegantiam, verùm etiam propter orthodoxam, & accuratam pulcherrimarum, & vtilissimarum quæstionum explicationem, tùm luce tùm laude dignissimos iudico.

Albertus Hungerus, S Theologiæ D. Professor, & Procancellarius, atque Theologici Collegij pro tempore Decanus in Catholica Academia Ingolstadiana.

INDEX RERVM PRAECIPVARVM IN TRACTATV de Magia contentarum.

A.

Sul-

